

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

**ՊԻԵՄՆԵՐԻ ՍՑԵՆԱՐԱԿԱՆ
ՄՇԱԿՈՒՄՆԵՐ**

(ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիա)

Նվիրվում է ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի հիմնադրման 15-ամյակին:

**ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
2021**

ՀՏԴ 82-2
ԳՄԴ 84-6
Պ 556

Կազմող՝
Կարինե Դավթյան

Պ 556 Պիեսների սցենարական մշակումներ / Կազմող՝ Կարինե Դավթյան: ԵՊՀ մշակույթի կենտրոն.- Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2021.- 350 էջ + 8 էջ ներդիր:

Ժողովածուում գետեղված են ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիայի կողմից բեմադրված պիեսների՝ թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար և բեմադրիչ Կարինե Դավթյանի մշակած ու գրած սցենարները:

ՀՏԴ 82-2
ԳՄԴ 84-6

ISBN 978-5-8084-2485-2

© ԵՊՀ հրատ., 2021
© Կազմողի համար, 2021

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

Տարիներ առաջ, երբ ԵՊՀ շրջանավարտների միավորման կողմից ուսանողական քատրոն ստեղծելու գաղափարն առաջացավ, դժվար թե կարողանայինք պատկերացնել, որ 15 տարի անց հնարավորություն կստեղծվի տպագրելու նման ժողովածու: 2005 թվականին ստեղծվեց «Համալսարանական» քատրոն-ստուդիան, որը 1 տարի «Շրջանավարտների միավորման» կազմում էր: 2006 թվականի հունիսի 6-ին, երբ ստեղծվեց ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնը, այն սկսեց գործել կենտրոնի կազմում: Դասական գրականությունը, դրամատուրգիան ուսանողությանն ավելի հասանելի դարձնելու մտքերը ստիպեցին որոշակի փոփոխությունների ենթարկել բուն գրական ստեղծագործությունները՝ դրանք բեմադրելու, հիմնական ասելիքը տեղ հասցնելու և ուսանողությանը հետաքրքրելու համար: Ստացվեց այնպես, որ կրճատվում կամ ավելացվում էին ոչ միայն տեքստերը, տեսարանները, այլև կերպարները: Բացի պիեսներից՝ բեմադրվեցին նաև պատմվածքներ, պոեմներ, իսկ Ե. Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի...» վերնագիրը կրող ներկայացման սցենարը ամբողջությամբ գրվեց ասելիքի շուրջ՝ ցանկանալով ներկայացնել հայ մեծանուն գրողի բազմաբովանդակ, հակասական կյանքն ու իր ստեղծագործությունները: Յուրաքանչյուր ներկայացում մեծ արձագանք էր գտնում, երբեմն նաև հակասական կարծիքների և քննարկումների առիթ տալիս, բայց կարևորն այն է, որ տալիս էր մտածելու անհրաժեշտություն:

Պիեսների սցենարական մշակումների այս ժողովածուն ընդրկում է 9 ներկայացման սցենար, որոնցից յուրաքանչյուրի սկզբում ներկայացված է փոփոխությունների վերաբերյալ մանրամասն նկարագրություն:

2020 թվականին լրացավ «Համալսարանական» քատրոն-ստուդիայի, իսկ այս տարի՝ ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի 15-ամյակը, և կարծում են, որ ժողովածուն կարող է մի յուրօրինակ նվեր լինել այս հոբելյաններին, նաև քատերասեր այն մարդկանց, որոնք համարձակ են և զնահատում են նորարարական մտածողությունը:

Երևանի պետական համալսարանում արդեն 15 տարի է գործում է բուհում գեղագիտական ճաշակ զարգացնող և արտալսարանային բազմաբովանդակ կյանք կազմակերպող կարևոր մի կառույց՝ ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնը, որն իր գործունեության 15 տարիների ընթացքում կարողացել է կատարել իր առջև դրված բարդ և հայրենանվեր առաքելությունը: Բազմիցս նշել եմ, որ Մշակույթի կենտրոնը ԵՊՀ-ի կարևոր այցեքարտերից մեկն է: Կենտրոնում գործող խմբերով ՀՀ-ում և Հայաստանի սահմաններից դուրս մշտապես իրականացվում են բազմաբնույթ ծրագրեր, որոնց հաջողություններն ու ստացված արձագանքները փաստում են, որ Մշակույթի կենտրոնն արժանի է համարվել մայր բուհի զարկերակներից մեկը: Կենտրոնի ակտիվ ներգրավվածությունը ԵՊՀ տարբեր ստորաբաժանումների կողմից իրականացվող հանրային միջոցառումների կազմակերպմանը թույլ է տալիս ինչպես կենտրոնի սաներին, այնպես էլ մյուս ուսանողներին ինքնադաստիարակել որպես արվեստի ոլորտի ներկայացուցիչներ, ինչը մեծ դերակատարություն ունի միջանձնային հարաբերությունների ճիշտ հավասարակշռության գործում:

Պետք է նշեմ նաև կենտրոնի տնօրենի՝ իսկական համալսարանական Կարինե Դավթյանի անմնացորդ նվիրվածության մասին, որն իր կազմակերպչական ունակություններով և մշտապես նորարական մտահղացումներով նոր լիցք է տալիս բուհի մշակութային կյանքին: Համալսարանի այս երիտասարդ, բայց հագեցած կենսագրություն ունեցող կառույցն իր ներդրումն ունի պատվարժան քաղաքացու դաստիարակության և հայրենիքի արժեքները ճիշտ գնահատող սերունդ կրթելու գործում: Ողջունում եմ նաև կենտրոնի երգչախմբի համար արված երգերի մշակումների և 15 տարիների ընթացքում բեմադրված ներկայացումների պիեսների տպագրությունը: Սա կարևոր և բացառիկ նախաձեռնություն է և մնայուն արժեք, ինչպես մայր բուհի, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության համար:

Հանձին Կարինե Դավթյանի՝ շնորհավորում եմ Մշակույթի կենտրոնի ողջ անձնակազմին, բոլոր տարիների սաներին կենտրոնի հիմնադրման 15-ամյակի կապակցությամբ՝ մաղթելով հարատևություն և համալսարանին հեղինակություն բերող նորանոր ստեղծագործական հաջողություններ:

***ԵՊՀ միջազգային համագործակցության
և հասարակայնության հետ կապերի գծով
պրոռեկտոր Արթուր Իսրայելյան***

Մշակույթը կոչված է մարդու հոգու մաքրման, վերափոխման և հարստացման գործի առաքելությամբ, այն լուծում է դաստիարակչական խնդիրներ և ձևավորում աշխարհայացք: Այս գաղափարական հենքի վրա 2006 թվականի հունիսին ԵՊՀ գիտխորհրդի որոշմամբ ստեղծվեց մի յուրօրինակ մշակութային օջախ՝ ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնը, որն այս տարի բոլորում է իր 15-ամյակը: Կենտրոնի առաջնահերթ խնդիրներն են բուհի մշակութային կյանքի, համալսարանականների շրջանում անցկացվող մշակութային միջոցառումների համակարգումը, ինչպես նաև ԵՊՀ-ում գործող կառույցների կողմից կազմակերպված միջոցառումների համակարգումը, համախմբումն ու դրանց որակական չափանիշների սպահովումը: Հիմնադրման օրվանից կենտրոնն իր առջև նպատակ է դրել մշակութային դաստիարակությամբ կրթելու երիտասարդ սերնդին: Այս տարիների ընթացքում ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնը տաղանդավոր երիտասարդ ստեղծագործողների համար ստեղծել է նաև իրենց աշխատանքները հանրայնացնելու հնարավորություն՝ փառատոների և մրցույթների արդյունքում լավագույն ճանաչված ստեղծագործությունները տպագրելով գրական, կերպարվեստի ու երաժշտական հեղինակային ժողովածուներում: Կենտրոնի 15-ամյակի առիթով որոշեցինք տպագրել «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիայի կողմից բեմադրված ներկայացումների սցենարները, որոնցից յուրաքանչյուրը հիմնված է գրական համանուն ստեղծագործությունների վրա, բայց իմ կողմից ենթարկվել է փոփոխությունների և նոր շունչ ստացել: Ինձ համար կարևոր է եղել նաև սցենարական աշխատանքներում ներգրավել իմ ուսանողներին, քանի որ վստահ եմ, որ նման համագործակցությունը ևս շատ լուրջ կրթական աշխատանք է և իրենց համար կարևոր ինքնաբացահայտման հարթակ: Կարծում եմ, որ այս ժողովածուն, հասանելի լինելով մասնագիտական լայն շրջանակներին, կարող է օգտակար լինել այլ թատրոնների և ռեժիսորների համար ևս: Պետք է նշեմ, որ այսպիսի ձևաչափով ժողովածու առաջին անգամ է տպագրվում, և մեզ համար պատվաբեր է հիմք դնել նման կարևոր մախաճեռնության, որը կդառնա շարունակական:

Շնորհակալություն եմ ուզում հայտնել ԵՊՀ ներկա և նախկին ղեկավարությանը մշակույթի կենտրոնի կայացման գործում իրենց կարևոր ներդրումն ունենալու, կենտրոնի կողմից կատարված աշխատանքներին աջակցելու և մեր գործունեությունը կարևորելու համար:

Մեծագույն սիրով և երախտիքի զգացումով շնորհավորում եմ ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի բոլոր տարիների սաներին, աշխատակիցներին, խմբերի ղեկավարներին, գործընկերներին, կենտրոնի հետ համագործակցող մշակութային կառույցներին և

անհատներին, համակիրներին ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի ծննդյան 15-ամյակի առիթով՝ ցանկանալով քաղում հագեցած աշխատանքային տարիներ և ստեղծագործական հաջողություններ՝ ի նպաստ հայ մշակույթի զարգացման և մեր երկրի առաջընթացի:

***ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի տնօրեն,
«Համալսարանական» քաղրոն-սպորտային
գեղարվեստական ղեկավար
Կարինե Դավթյան***

ՀԵՅ, Ո՞Վ ԿԱ...
ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ Է
«ՋԻՄ ԴԵՆԴԻ»-Ն

Ըստ Վիլյամ Սարոյանի
«Հեյ, ո՞վ կա» և «Ջիմ Դենդի» պիեսների

Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Պիես՝ մեկ գործողությամբ

Նկարագրություն

Վիլյամ Սարոյանի «Հե՛յ, ո՞վ կա...» պիեսը տրագեդիա է՝ ռոմանտիկ սիրո մասին, որը տեղի է ունենում ԱՄՆ Թեքսասի նահանգի Մատտորո քաղաքում: Անբարոյական կինը, որն ամուսնացած էր, խաբեությամբ, մի խաղամուլ տղայի հանուն փողի նստեցնում է բանտ: Ճակատագրի բերումով տղան բանտում հանդիպում է մի աղջկա, որը բանտի սպասուհին է և սիրահարվում է իր կյանքի ամենաողբերգական պահին, երբ, ըստ այդ քաղաքի օրենքի, ամուսնացած կնոջը պախարակող մարդուն քարկոծելով սպանում է հասարակությունը: Պիեսն ինքնին հարցադրումներ է նետում հասարակությանը՝ իր բարբերի հետ կապված: Այստեղ, միացնելով Վ. Սարոյանի «Ջիմ Դենդի» պիեսից որոշակի կերպարների մենախոսություններ, փորձել են պատասխանել իր «Հե՛յ, ո՞վ կա...» ստեղծագործության միջոցով նետած հարցադրումներին:

Գործողությունները տեղի են ունենում բանտում՝ ճաղավանդակի մեջ, բայց բեմում ճաղավանդակ է միայն բեմի ետևի մասը՝ դրանով ներառելով ամբողջ դահլիճը:

Բեմի կենտրոնում դրված է մի աստիճան՝ խորհրդանշելով կյանքի վերելքներն ու վայրէջքները, որը ներկայացման միակ դեկորացիան է:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին:

«Հե՛յ, ո՞վ կա...» պիեսը «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիայի կողմից բեմադրված առաջին ներկայացումն է: Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2005 թվականի ապրիլի 28-ին:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Տղա

Աղջիկ

Տղամարդ

Տղամարդ (2-րդ)

Կին

Ջիմ Դենդի

Ֆիշկին

Ջոք

Ջոնի

Գործողությունները տեղի են ունենում ԱՄՆ Թեքսասի նահանգի Մատադոր քաղաքում:

Ներկայացումը սկսվում է տեսանյութով, որտեղ ճաղավանդակի ետևից մարդիկ են անցնում, իսկ հանդիսատեսի համար կարծես կյանքն անցնում է ճաղավանդակների ներսում՝ բաժանվելով երկու մասի:

Գավառական քաղաքի փոքրիկ բանտի խցում մի տղա երգում է, այնուհետև, գոլան առած, մեջընդմեջ թխկթխկացնում է հատակը: Մի քիչ թխկթխկացնելով՝ ասես ճգնում էր ինչ-որ բան հեռագրել, վեր է կենում ու գնում-գալիս խցում: Ի վերջո կանգնում է խցի մեջտեղում և երկար ժամանակ մնում քարացած: Շոշափում է գլուխը. կարծես վիրավոր լինի: Նայում է չորս կողմը, ապա՝ աղաղակում:

- ՏՂԱ** – Հե՛յ, ո՞վ կա...
- Դադար:
- Հե՛յ... ո՞վ կա...
- Երկարատև դադար:
- Հե՛յ... ո՞վ կա, գոնե մեկնումե՛կը...
- Մի աղջկա ձայն է լսվում, քաղցր ու անուշ ձայն:
- ՁԱՅՆԸ** – Էհե՛յ...
- ՏՂԱ** – Դո՞ւ ես, Քեյթի:
- ՁԱՅՆԸ** – Չէ... ես Էմիլին եմ:
- ՏՂԱ** – Ո՞վ: (*Անհամբեր*): Հե՛յ, ո՞վ կա:
- ՁԱՅՆԸ** – Էմիլին:
- ՏՂԱ** – Ի՞նչ Էմիլի: Ես Էմիլի անունով աղջիկ չգիտեմ: Չլինի՞ Սալինասում տեսածս աղջիկն ես, մի երեք տարի առաջ հանդիպեցի՞նք, հիշո՞ւմ ես, Սեմի բարոմ:
- ՁԱՅՆԸ** – Չէ՛... ես էստեղի ճաշ եփողն եմ: Խոհաբարուհին: Սալինասում երբեք չեմ եղել: Չգիտեմ էլ՝ որտեղ է:
- ՏՂԱ** – Ասում ես՝ էստեղի ճաշ եփո՞ղն ես:
- ՁԱՅՆԸ** – Հա:
- ՏՂԱ** – Է՛, բա ինչո՞ւ չես մի համով բան եփում, որ մարդ մատները հետն ուտի:
- ՁԱՅՆԸ** – Ինչ որ կարգադրում են, էն էլ եփում եմ: (*Դադար*): Տխրո՞ւմ ես մե՛նակ:
- ՏՂԱ** – Անտեր շան մամն: Չե՞ս լսում՝ ո՞նց եմ կոկորդս պատռում: Հե՛յ, ո՞վ կա:
- ՁԱՅՆԸ** – Ո՞ւմ ես կանչում:
- ՏՂԱ** – Էհ... երևի ոչ ոքի: Անընդհատ մտածում էի՝ ում մամակ գրեմ, բայց ոչ մեկը միտքս չընկավ:
- ՁԱՅՆԸ** – Բա Քեյթի՞ն:
- ՏՂԱ** – Քեյթի անունով աղջիկ չգիտեմ:
- ՁԱՅՆԸ** – Էլ ինչո՞ւ էիր ասում. «Դո՞ւ ես, Քեյթի»:

- ՏՂԱ** – Քեյթին լավ անում է: Ինձ միշտ դուր է եկել: Չնայած երբեք էլ Քեյթի անունով աղջիկ չեմ ճանաչել:
- ՁԱՅՆԸ** – Իսկ ես ճանաչել եմ:
- ՏՂԱ** – Ճիշտ: Ինչ տեսակ աղջիկ էր: Բարձրահասակ էր, քեֆոքերիկ-մոքերիկ:
- ՁԱՅՆԸ** – Փոքրիկ-մոքերիկ էր:
- ՏՂԱ** – Հե՛յ, լսո՞ւմ ես ինձ: Իսկ դո՞ւ ինչ աղջիկ ես:
- ՁԱՅՆԸ** – Ահ, ի՞նչ իմանամ:
- ՏՂԱ** – Քեզ ոչ ոքի չի՞ ասել: Ոչ մեկը մնան բաների մասին հետդ չի՞ խոսել:
- ՁԱՅՆԸ** – Ի՞նչ բաներ:
- ՏՂԱ** – Դու գիտես: Չի՞ խոսել:
- ՁԱՅՆԸ** – Չէ՛, չի խոսել:
- ՏՂԱ** – Այ քեզ դմբոներ, ո՛նց էլ չեն խոսել: Ես ձայնիցդ գլխի ընկա՛ր դու հրաշալի աղջիկ ես:
- ՁԱՅՆԸ** – Գուցե էդպես է, գուցե՛ն չէ:
- ՏՂԱ** – Ես դեռ ոչ մի անգամ սխալված չկամ:
- ՁԱՅՆԸ** – Հա՞: Երևում է: Դրա համար էլ հիմա բանտում ես:
- ՏՂԱ** – Եղած-չեղածը թյուրիմացություն է:
- ՁԱՅՆԸ** – Բա ասում են՝ բռնաբարություն է:
- ՏՂԱ** – Չէ՛... Սուտ է:
- ՁԱՅՆԸ** – Ախր խոսքները մեկ արած՝ ասում են՝ ճիշտ է:
- ՏՂԱ** – Հիմարի գլուխներ:
- ՁԱՅՆԸ** – Է՛, ուրեմն կրակի մեջ ես ընկել: Վախենո՞ւմ ես:
- ՏՂԱ** – Մահու չափ: (*Հանկարծ*): Հե՛յ, ո՞վ կա:
- ՁԱՅՆԸ** – Ի՞նչ ես անընդհատ մույն բանը գոռում:
- ՏՂԱ** – Տխրում եմ մենակ: Տխրում եմ, տխրում անտեր շան մնան: (*Երկար ու ձիգ*): Հե՛յ... ո՞վ կա...

*(Կողքից՝ քանրախցի դիմաց, հայրնվում է մի աղջիկ:
Հասարակ աղջիկ է՝ հասարակ շորերով):*

- ԱՂԶԻԿ** – Ես էլ եմ տխրում:
- ՏՂԱ** – (*Շրջվում է, նայում նրան*): Հա՞... Ճիշտ ես ասում: Դո՞ւ էլ ես տխրում:
- ԱՂԶԻԿ** – Ըհը... Ես էլ եմ տխրում անտեր շան մնան:
- ՏՂԱ** – Ո՞ւմ համար ես տխրում:
- ԱՂԶԻԿ** – Չգիտեմ:
- ՏՂԱ** – Ես էլ չգիտեմ: Հենց որ քեզ խոթում են սրա պես մի ծակուռ, ինչքան ծանոթ ու անծանոթ աղջիկ կա, միտքդ ես քերում ու տխրում ես ուզես-չուզես:

- ԱՂՁԻԿ** – Դե, պարզ է, բա ի՞նչ:
- ՏՂԱ** – Ո՛հ, սիրտդ պատռվում է: (*Դադար*): Իսկ դու սիրում աղջիկ ես, գիտե՞ս:
- ԱՂՁԻԿ** – Ասում ես, էլի:
- ՏՂԱ** – Չէ՛, լուրջ եմ ասում... սիրում ես: Կույրն էլ կտեսնի: Դու երևի աշխարհի ամենասիրուն աղջիկն ես:
- ԱՂՁԻԿ** – Իսկի էլ ամենասիրունը չեմ... դու լավ գիտես:
- ՏՂԱ** – Չէ՛, հենց ամենասիրունն ես: Էսքան թափառել եմ, բայց քեզնից սիրում աղջիկ կյանքումս չեմ տեսել: Ես գիտեի, որ Թեքասում բախտս կբերի:
- ԱՂՁԻԿ** – Բախտդ կբերի՞: Ախր բանտ ես ընկել: Մի ամբողջ ոհմակ վրադ առամ է կրճտացնում:
- ՏՂԱ** – Ահ, շատ պետքս է: Մի կերպ դուրս կալքո՞նեմ:
- ԱՂՁԻԿ** – Ո՞վ իմանա:
- ՏՂԱ** – Չէ՛, ամեն ինչ լավ կլինի, մանավանդ սրանից հետո:
- ԱՂՁԻԿ** – Ինչո՞ւ մանավանդ սրանից հետո:
- ՏՂԱ** – Որովհետև հանդիպեցի քեզ: Հիմա գոնե մի թանկ բան ունեմ: Գիտե՞ս, միմչև էստեղ ընկնելս հաստ ու բարակ ինձ համար մի գին էր: Հոգնել էի արդեն: (*Դադար*): Հոգնել էի լավ կյանքի հետևից վազ տալով, ձեռքս էդպես էլ ոչ մի բան չընկավ: Բայց հիմա հոգնածությունս միանգամից անցավ: (*Հանկարծ*): Հե՛յ, ո՞վ կա:
- ԱՂՁԻԿ** – Ո՞ւմ ես կանչում:
- ՏՂԱ** – Քեզ:
- ԱՂՁԻԿ** – Բայց ես էստեղ եմ:
- ՏՂԱ** – Գիտեմ: (*Կամացուկ*): Հե՛յ, ո՞վ կա:
- ԱՂՁԻԿ** – Էհե՛յ:
- ՏՂԱ** – Ա՛խ, իմ անուշ աղջիկ: (*Դադար*): Ես ուզում եմ ամուսնանալ քեզ հետ: Ուզում եմ՝ երկուսով գնանք էստեղից: Քեզ կտանեն Սան Ֆրանցիսկո: Ես մորիցս նոր ծնվեցի: Տես՝ ինչ փողեր եմ շփելու: Խելքս, ոնց որ պետքն է, գլուխս կհավաքեմ ու շահաժս փողը չեմ տա քամու բերան: Մենք ինչքան ասես փող կունենանք:

(Փոխվում են լույսերը, լսվում է երաժշտություն, և կերպարանափոխվում է Ջիմ Դենդիի կերպարի՝ դնելով գլխարկ և շարժ, որոնք նախապես դրված էին աստիճանի վրա):

- ՋԻՄ ԴԵՆԴԻ** – Դուք կարող եք խառնվել հարուստներին: Դուք կարող եք: Աղքատներ, մուրացիկներ, գողեր, ինձ համար մեկ է, թե

ով եք դուք, որտեղ եք, ինչ են մտածում մարդիկ ձեր մասին, կամ թե ինչ բախտ եք ունեցել մինչև այժմ: Յուրաքանչյուր մարդու նախահայրերից մեկնումեկը եղել է իշխան կամ լորդ, քարոզիչ կամ սուրբ, և երբեք մի՛ մոռացեք այդ: Դադարեցե՛ք երազելուց: Արթնացե՛ք: Ժառանգեցե՛ք ձեր նախահայրերի հարստությունը, թո՛ւյլ տվեք, որ նախկին ջոկեյ Իրլ Բաթֆուտը վերահաստատի ձեզ արևի տակ՝ ձե՛ր տեղում, առողջ, հարուստ և իմաստուն: Դադարեցե՛ք մկան պես ապրելուց, ապրեցե՛ք, ինչպես հարուստ մարդիկ են ապրում: Միշտ փո՛ղ ունեցեք, առատ փող, փող աղքատին տալու համար: Ազատագրվեցե՛ք ձեր հագերից, մրսեկներից, ցավերից ու վշտերից: Ազատագրվեցե՛ք ձեր վախերից: Խո՛ւյս տվեք ձեր մղձավանջներից: Նախկին ջոկեյ Իրլ Բաթֆուտը օգնել է ուրիշներին և կարող է ձեզ նույնպես օգնել: Ագդեցի՛կ եղեք, լա՛վ հագնված եղեք, վստահ եղեք, կերե՛ք լավագույն ճաշարաններում, գնեցե՛ք լավագույն տոմսերը լավագույն կինոնկարների և պիեսների. դրանք... դաստիարակող, ձեզ օգտակար բաներ են: Բալետ գնացե՛ք և դիտեցե՛ք պարը: Գնացե՛ք օպերա և լսեցե՛ք երգն ու դիտեցե՛ք խաղը: Այս կյանքից ձեր բաժինը ստացե՛ք: Փոփոխությո՛ւն մտցրեք ձեր կյանքում: Այդպիսի փոփոխության արժանի մա՛րդ դարձեք: Ձեզմից դրական ալիքներ թող դուրս գան, ուր էլ գնաք: Այնպիսի գործեր արե՛ք, որ մարդիկ հիշեն ձեզ: Թող մարդիկ ձեզ տեսնելիս ասեն՝ ահա գալիս է երջանիկ Հոկանը կամ երջանիկ Հարիկանը, կամ ինչ որ ձեր անունը լինի: *(Ձիւ՛ Դենդին վեր է կենում)*: Հանդիպեցե՛ք գեղեցիկ կանանց գեղեցիկ վայրերում և վարվեցե՛ք անհոգ: Յուրաքանչյուր երջանիկ մարդու համար մի գեղեցիկ կին կա աշխարհում: Նախկին ջոկեյ Իրլ Բաթֆուտը ասում է. «Աշխարհում ապրող յուրաքանչյուր մարդ երջանիկ է, եթե միայն իմանա այդ»: Ուրեմն ինչո՞ւ ժամանակ կորցնել: Դուք մի անգամ եք ապրում և ամեն ինչում ձեր իրավունքն ունեք, ուրեմն եղեք շահող:

Հ. Գ. *Ամբողջը կյանքումդ հալածված մի՛ եղիր:*
Վաստակիր քո ծննդյան փողն՝ այժմ:

ԱՂՋԻԿ
ՏՂԱ

- Հաստա՞տ:
- Հաստատ, հաստատ: Անունդ ի՞նչ է:

- ԱՂՋԻԿ** – Էմիլի:
- ՏՂԱ** – Գիտեմ: Բայց Էմիլի ի՞նչ:
- ԱՂՋԻԿ** – Էմիլի Սմիթ:
- ՏՂԱ** – Ազնիվ խո՞սք:
- ԱՂՋԻԿ** – Ազնիվ խոսք, իմ անունը Էմիլի Սմիթ է:
- ՏՂԱ** – Ա՛խ, դու աշխարհի ամենաանուշիկ աղջիկն ես:
- ԱՂՋԻԿ** – Ինչո՞ւ:
- ՏՂԱ** – Չգիտեմ ինչու, բայց դու աշխարհի ամենաանուշիկ աղջիկն ես, պրծավ գնաց: Որտե՞ղ ես ծնվել:
- ԱՂՋԻԿ** – Թեքսասի Մատադոր քաղաքում:
- ՏՂԱ** – Իսկ դա որտեղ՞ է:
- ԱՂՋԻԿ** – Հենց էստեղ
- ՏՂԱ** – Մատադորը սա՞ է:
- ԱՂՋԻԿ** – Հա, սա է: Քեզ Ուիլինգից են էստեղ բերել:
- ՏՂԱ** – Ուրեմն ես... Ուիլինգո՞ւմ եմ եղել:
- ԱՂՋԻԿ** – Չե՞ս էլ իմանում՝ որ քաղաքում ես եղել:
- ՏՂԱ** – Բոլոր քաղաքները իրար մնան են: Ոչ մի տարբերություն: Ուիլինգն ինչքա՞ն է հեռու էստեղից:
- ԱՂՋԻԿ** – Տասնվեց-տասնյոթ մղոն կլինի: Դու գլխի չընկա՞ր, որ քեզ տեղափոխում են:
- ՏՂԱ** – Ո՞նց գլխի ընկնեի, խելքս մաղվել էր... ուշագնաց էի: Չգիտեմ՝ ով էր, կապարե խողովակով, թե ինչով գլխիս հասցրեց: Չհասկացա՝ ինչու խփեց:
- ԱՂՋԻԿ** – Բռնաբարության համար... էդպես էին ասում:
- ՏՂԱ** – Ինչե՛ր են հնարել: (*Շվարած, կարծես ինքն իրեն*): Նա ինձանից փող էր ուզում:
- ԱՂՋԻԿ** – Փո՞ղ:
- ՏՂԱ** – Հա: Որ իմանայի էդ տեսակ կին է, ճիշտ եմ ասում, սուսուփուս կթողնեի, կզնայի, ինձ համար զբոսայգում մի տեղ կճարեի, մուշ-մուշ կքնեի:
- ԱՂՋԻԿ** – Ուրեմն նրա ուզածը դա՞ էր... փո՞ղ:
- ՏՂԱ** – Հա: Ամբողջ երկիրը ոտնատակ ես տալիս, թե բախտիդ դուրը մի օր պիտի բացվի, մի քոսոտ քաղաքից մյուսն ես քարշ գալիս, ինչ է՝ մի բարի մարդու պատահես, իսկ սա, արի տես, ուզում է քեզնից փող պոկած լինել: Ես մտածում էի՝ նա էլ է տխրում: Ինքն էր ասում:
- ԱՂՋԻԿ** – Գուցեն տխրում էր:
- ՏՂԱ** – Չէ՛, նա ուրիշ պտուղ էր:
- ԱՂՋԻԿ** – Բայց, որ ամեն ինչ էդպես չստացվեր, երևի երբեք էլ չհանդիպեի քեզ:

- ՏՂԱ** – Է՛հ, ի՞նչ իմանաս... միգուցե ես հենց էս կողմերը գալի ու հանդիպելի քեզ քաղաքում մի տեղ: Միանգամից կճանաչելի:
- ԱՂՋԻԿ** – Կճանաչելի՞ր: Ի՞նձ:
- ՏՂԱ** – Բա ո՞նց: Հերիք է աչքս քեզ վրա ընկներ, տեղնուտեղը կճանաչելի:
- ԱՂՋԻԿ** – Ասենք թե ճանաչելի, դրանցից ի՞նչ կփոխվեր:
- ՏՂԱ** – Դու կդառնայիր իմը, այ թե ինչ կփոխվեր:
- ԱՂՋԻԿ** – Ազնիվ խո՞սք:
- ՏՂԱ** – Ազնիվ խոսք, երդվում եմ:
- ԱՂՋԻԿ** – Բանտում ես, դրա համար էլ էդպես ես ասում:
- ՏՂԱ** – Չէ՛, դա կապ չունի: Դու կազմ ու պատրաստ ինձ սպասիր: Մենք էստեղից կպոկվենք ուղիղ Սան Ֆրանցիսկո:
- ԱՂՋԻԿ** – Դու պարզապես տխրում ես մենակ:
- ՏՂԱ** – Ամբողջ կյանքումս էլ տխրել եմ մենակ... դրան ճար ու հնար չկա... Բայց ես ու դու՝ երկուսով, գիտե՞ս ինչ կյանք կանենք: Դու բախտիս կապված դռները կբացես: Գիտեմ՝ կբացես:

(Փոխվում են լույսերը, լսվում է երաժշտություն, և կերպարանափոխվում է Ջոքի կերպարի՝ դնելով գլխարկ և շարժ, որոնք դրված են նախապես աստիճանի վրա):

- ՋՈՔ** – Երեկ գիշեր երազումս քայլում էի փողոցով: Ես երազում էի կանանց մասին, սիրո և իմ ոտքերի: Ես երազում էի Վերթերի և Շարլոտայի և կոշիկների մասին: Վերթերը սիրում էր Շարլոտային այնպես, որ բառերն անկարող են ասել: Ուզում եք իմանալ՝ ինչպես հանդիպեց նրան: Շարլոտան հաց ու կարագ էր կտրում: Ուրեմն փողոցում դեմս է ելնում մի բիզնեսմեն, մի փողի մարդ, քաղաքի մի մարդ, մի կանանց մարդ, ինչպես ասում են, և ասում ինձ. «Ֆելիքս, տղա՛ս, վերցրո՛ւ այս կոշիկները, ես դրանք գնել եմ 1915 թվականին, որպեսզի հագնեմ Սան Ֆրանցիսկոյի միջազգային ցուցահանդեսում, բայց իմ ծառան սխալ տեղ էր դրել այն և միայն մի ժամ առաջ գտա: Նոր կոշիկներ են, ասում է նա, բայց ես նոր չեմ: Իսկ դու նոր ես, Ֆելիքս, տղա՛ս»: Ես զարմացա, բայց ճիշտ ժամանակին հիշեցի, որ քաղաքավարությունը միշտ էլ կարևոր է և որոշեցի նրան չվանել: Ներեցե՛ք ինձ,

ասում են, ուրեմն մի գույգ կոշիկը, որ գնել եք Սան Ֆրանցիսկոյի միջազգային ցուցահանդեսում և Համաշխարհային տոնավաճառում՝ հազնելու, այժմ այդ տուփի մեջ է: Ճիշտ այդպես, տղա՛ս, ասում է նա, և ուզում են, որ վերցնես դրանք: Իսկական կոշիկներ՞, ասում են: Անշուշտ, ասում է նա ծիծաղելով, ինչպես հարուստներն են ծիծաղում և ասում՝ բոլորովին նոր, դեղին, կոճակավոր կոշիկներ: Հա՛հ, հա՛, հա՛, ծիծաղում է նա: Բայց բարոյությունը այնքան խորամանկ և ուղիղ է, որ ես ինչ-որ խաղից վախենում եմ: Այնուամենայնիվ, ես կարիք ունեմ նոր կոշիկների, և ինչ-որ բան նվագում է իմ արյան մեջ:

Ազատ աշխարհում՝ գլուխս ու սիրտս ազատ ամեն վշտից: Իմ համեստ ոտքերը անհավատ կաշիի միջով հանդիպում են կեղտի:

Բայց, օ՛հ, ոչ մի մարդ չի կարող ասել ինչ հրաշալի էս օգտագործում,

Երիտասարդ Ջոքը կարող է տալ բոլորովին նոր դեղին կոճակավոր կոշիկներ:

Ասում են, եթե դուք կոշիկները նվիրում եք ինձ, անունս ոչ թե Ֆելիքս, այլ Ջոք Արիմաթա է: Ուրեմն աստված օրհնի ձեզ և շնորհակալություն: Ասելու կարիք չկա, տղա՛ս, ասում է նա, մտածեցի, որ դրանք կսագեն քո հագուստներին: Նա ինձ տալիս է տուփը, ցանկանում հաջողություն և ինձ թողնում փողոցում, մի մարդ, որ չունի ոչ մի միսիա, ոչ մի պատգամ և ոչ մի գրոշ: Այժմ ո՞վ սարքեց վաճառականական այս հրաշքը: Ո՞վ է պահում փողոցային այս ոտքի հաշիվն առանց տրամաբանության և ռիթմի, 1915 թվականին Դենդիի կորցրած կոշիկները բերեց Ջոքին: Ճիշտ ժամանակին: Արդյո՞ք մի սուրբ կա, որ հսկում է իմ ոտքերին: (*Դադար*): Թող լինի ինչպես նրա կամքն է, ես չգիտեմ: Դրանք կոշիկներ են, դա ճիշտ է, և դրանք նոր են, թեև այն ժամանակը, որի համար արտադրված են, վաղուց մեկնել է Քենտաքիից, բայց պե՞տք է հազնեմ դրանք: Այս է հարցը: Պե՞տք է հազնեմ դրանք, թե՞ թողնեմ՝ մնան, ինչպես էին, ինչպես մնացել էին այսքան տարիներ, մաքուր և գեղազարդ:

ԱՂՋԻԿ ՋՈՔ

- Ո՛հ, հագի՛ր, հագի՛ր: Դու դրանք չես գողացել:
- (*Ձարմացած*): Գողանալ դրա՞նք, Քեթի՛: Այս կոշիկները հնություն են: Ես ինձ կկախեմ, եթե մի օր այսպիսի բան

գողանամ: Ամբողջ աշխարհում մի ուրիշ գույգ չեմ կարող
խնդրել կամ փոխ վերցնել:

Այժմ այդ կոշիկների մասին. ի՞նչ եմ անելու: *(Հանկարծ):*
Ասեմ, քե ինչ եմ անելու: Հագնելու եմ: Ինչու չէ: Ես միայն
մի անգամ եմ ապրում, և մի անգամը բավական է, շնոր-
հակալություն: *(Նստում է, հանում հին կոշիկներից մեկը,
սպառնում դիմացը):* Դու, իմ հին կոշիկ, բիշու և երթաս բա-
րով: *(Նա նստում է կոշիկն իր գլխի վրայով):* Եվ դու իմ
մյուս հին կոշիկ, դու էլ մնաս բարով, դու էլ գնա քո եղբոր
հետ և մի անգամ էլ գնա առանց ինձ: Քեզ համար ճանա-
պարհ բաց արա: Ես քեզ երկար ժամանակ պահել եմ ու-
ղիղ ճանապարհի վրա: *(Նա նստում է իր երկրորդ կոշիկն
իր գլխի վրայով, հագնում և կոճկում է նոր կոշիկներն ու
վեր կենում):* Այժմ դուք, կոճակավոր դեղին կոշիկներ,
գնացե՛ք, քայլեցե՛ք, առաջնորդե՛ք ինձ վշտի միջով, տա-
րե՛ք ինձ երեկվա, այսօրվա և վաղվա միջով: *(Նա ուրախ
քայլում է):* Մեկ երկու, երեք չորս: Մեկ, երկու, երեք, չորս:
Լուսամուտը բացե՛ք, դո՛ւրը բացե՛ք: Քայլե՛ք, սահե՛ք, ըն-
թացե՛ք, օրորվե՛ք: *(Քեթին ծափ է տալիս ու ծիծաղում,
քայլում նրա ետևից, ուրախացած պրտվում նրա շուրջը,
հանկարծ Ջոքը բռնում է նրա ձեռքը, և նրանք միասին են
պրտվում, կարծես միասին լինեն):*

Փոխվում է երաժշտությունը:

Իմ նոր կոճակավոր դեղին կոշիկներով

Ես քեզ բերում եմ սեր, վերջին նորությունը.

Հաճություն մարդկանց, աշխարհում խաղաղություն:

Յուրաքանչյուրին՝ իր արժանիքի համաձայն:

Յուրաքանչյուրին՝ ըստ իր կարիքի .

Մեկին ծաղիկ, մեկին հունդ:

Սեր նրան, ով արժեքավորում է սերը,

Կյանք նրան, ով արժեքավորում է կյանքը,

Ուրախություն նրան, ով արժեքավորում է խինդը,

Դրախտ նրան, ով վերս է նայում,

Կին նրան, ով տենչում է կին,

Երազ նրան, ով կարիք ունի երազի:

Շատ տարիներ նրան, ով ծերանում է,

Եվ ոսկի նրան, ով ծախվում է:

Եվ մինչ ես կապրեմ և կշնչեմ երկրի օդը,

Երկնքում միլիոնավոր կդառնամ:

Ես քեզ այնպիսի նվերներ կտամ, որ երբեք չես ունեցել,
 Մի խալտացող օվկիան կանաչ և գվարթ,
 Ծաղիկների մի կղզի քո անկողնու համար,
 Անպեղեն մի բարձ քո գլխի համար,
 Մի ջազ նվագախումբ վարդերի միջով եկող.
 Հեյ, բոբարիբոբ, և սուրբ Մովսես:
 Դա առայժմ բավական է,
 Շատ լավ է, երբ արևը բարձր չէ:
 Բայց այժմ արևը շատ բարձր է լինում,
 Ո՛հ, Քեյթի, Քեյթի, դու և ես,
 Դու և ես երբեք չենք կարող մահանալ.
 Ո՛հ, Քեյթի, Քեյթի, երբեք չմահանալ:

ՏՂԱ

- Ես խաղամուլ եմ, բախտախնդիր: Աշխատելը իմ գործը չի: Բախտս պիտի բերի, թե չէ բանի պետք չեմ: Տարին տասներկու ամիս բախտս չի բերել: Արդեն երկու տարի է՝ դեստոլեն եմ ընկել: Ի՞նչ օգուտ. բախտս կապվել է ու կապվել: Դրա համար էլ Ուիլինգտոն գլխիս փորձանք եկավ: Հո պատահականություն չէ՞ր: Չար բախտն ամենուր հետևում է ինձ: Դրա երեսից է, որ հիմա էստեղ եմ ու դեռ քիչ էր մնում գլուխս էլ ջնջխեն: Կա-չկա նրա արածն է: Նրա պես կին ունենայի, մի օր չէի պահի, դուրս կշարտեի:

ԱՂՋԻԿ

ՏՂԱ

- Կարծում ես, որ ես քո կողքին լինեմ, բախտդ կբերի՞:
- Իհարկե, կբերի: Ի՞նչ մի լավ բան է թրև գալ փողոցներում ու անընդհատ փնտրել մեկին, առանց իմանալու՝ կգտնե՞ս, թե՞ չէ: *(Հնչում է դաշնամուրային երաժշտություն):* Միշտ մեկնումեկը պիտի լինի կողքիդ թե՛ ձմռան ցրտին, թե՛ գարնան ծաղկունքին, թե՛ ամռան շոգին, երբ լողանալն է սրտիդ ուզածը. տարվա բոլոր եղանակներին, անձրևին, ձյանը, ուզածդ ժամանակ, միշտ մեկնումեկը պիտի լինի կողքիդ ու քայլի քեզ հետ մինչև մահվան դուռը: Լավ մարդ պիտի լինի. մեկը, որ վաղուց ճանաչում է քեզ: Միշտ էլ մեկը պիտի լինի կողքիդ, որ թեկուզ գիտի՝ դու վատն ես, լավը չես, բայց սիրում է քեզ: Ես վատն եմ, ի՞նչ արած: Եթե գաս ինձ հետ, կդառնամ ամենալավ մարդը: Էլ վատը չեմ լինի: Հասկանո՞ւմ ես, հենց որ փողի տեր ես դառնում, էլ վատը չես կարող լինել... դու կարգին մարդ ես, որովհետև քո փոխարեն արդեն փողն է խոսում: *(Քեթին և Ջոքը թևանցով իջնում են քեմից և բարձրանում):* Ես շատ փող կունենամ, իսկ դու կլինես աշխարհի ա-

- մենաչքնաղ աղջիկը: Քեզ թևանցուկ արած՝ հպարտ-
հպարտ ման կգամ Սան Ֆրա նցիսկոյում, ու մարդիկ
շրջվելով՝ կնայեն մեզ:
- ԱՂՁԻԿ** – Կարծում ես՝ կնայե՞ն:
- ՏՂԱ** – Քիթս կկտրեն, թե չնայեն: Հենց հագնեմ-կապեմ ու քեզ
թևանցուկ անեմ, կտեսնես, Քեյթի, թե ոնց կշրջվեն: Նայե-
լուց չեն կշտանա:
- ԱՂՁԻԿ** – Քեյթի՞:
- ՏՂԱ** – Հա, սրանից հետո անունդ Քեյթի է: Դու առաջին աղջիկն
ես, որին Քեյթի եմ ասում: Էս անունը հենց քեզ համար էի
պահել: Լավ չի՞:
- ԱՂՁԻԿ** – Լավ է:
- ՏՂԱ** – Ես վաղո՞ւց եմ էստեղ:
- ԱՂՁԻԿ** – Երեկ գիշերվանից: Բայց մինչև առավոտ ուշքի չէիր գա-
լիս:
- ՏՂԱ** – Ժամը քանի՞սն է: Ինը կլինի՞:
- ԱՂՁԻԿ** – Տասի կողմն է արդեն:
- ՏՂԱ** – Էս քնձռոտ խցի բանալին մո՞տդ չի:
- ԱՂՁԻԿ** – Չէ՛, ոչ մի բանալի ինձ չեն վստահում:
- ՏՂԱ** – Չե՞ս կարող մի հնարքով ճարել:
- ԱՂՁԻԿ** – Չէ՛, չեմ կարող:
- ՏՂԱ** – Միգուցե փորձե՞ս:
- ԱՂՁԻԿ** – Ինձ բանալիներին մոտ էլ չեն թողնում: Իմ անելիքը եփել-
թափելն է, թե բանտարկյալ է լինում: Հավաքում եմ, մաք-
րում, գործ-մործ եմ անում:
- ՏՂԱ** – Ախր ուզում եմ դուրս գալ էստեղից: Ո՞վ է էս որջի տեր-
տիրականը, դու չե՞ս ճանաչում:
- ԱՂՁԻԿ** – Ճանաչում եմ, բայց նա բաց չի թողնի քեզ: Ասում են՝ քեզ
ուրիշ քաղաք են տանելու:
- ՏՂԱ** – Հա՞: Ինչի՞ համար:
- ԱՂՁԻԿ** – Որովհետև վախենում են:
- ՏՂԱ** – Ի՞նչ կա վախենալու:
- ԱՂՁԻԿ** – Վախենում են՝ ուիլինգցիները գիշերը վրա տան ու ներս
թափվեն բանտ:
- ՏՂԱ** – Չէ մի: Ինչի՞ համար պիտի վրա տան:
- ԱՂՁԻԿ** – Իբր չգիտես, թե ինչի համար:
- ՏՂԱ** – Դե, ասենք, թե գիտեմ:
- ԱՂՁԻԿ** – Չե՞ս վախենում:
- ՏՂԱ** – Պարզ է, վախենում եմ: Մարդ ոչ մի բանից էնքան չի վա-
խենում, ինչքան անհայտությունից, երբ չգիտի, թե գլխին

- ինչ է գալու: Խելոքի հետ կարող ես վիճել, բայց հիմարների հետ ի՞նչ պիտի վիճես. թեկուզ պայթես էլ, իրենց էշն են քշում: Մի բան արա, դուրս գամ էստեղից:
- ԱՂՁԻԿ** – Ի՞նչ կա իմ ձեռքին:
- ՏՂԱ** – Գոնե գտիր բանտապետին, ասա, որ հետը խոսելիք ունեն:
- ԱՂՁԻԿ** – Նա տուն է գնացել: Բոլորը գնացել են:
- ՏՂԱ** – Ուրեմն ես էստեղ մեն-մենա՞կ եմ մնացել:
- ԱՂՁԻԿ** – Հա, էդպես է դուրս գալիս... եթե ինձ չհաշվենք:
- ՏՂԱ** – Խելա՞ն են, ի՞նչ են... մեկնումեկը պիտի մնա էս անտեր տեղը, չէ՞:
- ԱՂՁԻԿ** – Ոչ որ էլ չի մնում, բոլորը տուն են գնում: Ես էլ եմ հավաքում-մաքրում ու տուն գնում: Էս իրիկուն մի քիչ ոտքս կախ գցեցի:
- ՏՂԱ** – Ինչո՞ւ:
- ԱՂՁԻԿ** – Ուզում էի հետդ խոսել:
- ՏՂԱ** – Ինչի՞ մասին:
- ԱՂՁԻԿ** – Էհ, չգիտեմ: Գիշերը աչքս չէի կտրում քեզնից: Քնի մեջ խոսում էիր: Համ էլ ասացիր՝ քեզ դուր եմ գալիս: Բայց մտքովս չէր անցնում, թե ուշքի գալուցդ հետո էլ դուր կգամ քեզ:
- ՏՂԱ** – Ճի՞շտ: Ինչո՞ւ պիտի դուր չգայիր:
- ԱՂՁԻԿ** – Ի՞նչ իմանամ:
- ՏՂԱ** – Ո՞նց թե: Ախր դու հրաշք աղջիկ ես, գիտե՞ս:
- ԱՂՁԻԿ** – Ոչ որ ինձ էդ տեսակ խոսքեր չի ասել: Քաղաքի բոլոր տղերքը... նրանք... (*Լռում է*):
- ՏՂԱ** – Ի՞նչ: (*Դադար*): Ի՞նչ են անում նրանք: Դե ասա... մի՛ լռիր:
- ԱՂՁԻԿ** – Ինձ ձեռ են առնում:
- ՏՂԱ** – Քե՞զ են ձեռ առնում: Խելքները շա՛տ է հասնում: Գնա ունեցած-չունեցածդ հավաքիր ու արի էստեղ: Ես կտանեմ քեզ Սան Ֆրանցիսկո: Քանի՞ տարեկան ես:
- ԱՂՁԻԿ** – Օ՛, արդեն մեծ եմ:
- ՏՂԱ** – Քանի՞ տարեկան... Սուտ չասե՛ս: Տասնվե՞ց:
- ԱՂՁԻԿ** – Տասնյոթ:
- ՏՂԱ** – Դե լավ, հորդ ու մորդ էլ բեր: Գնալուց առաջ մենք կամուսնանանք:
- ԱՂՁԻԿ** – Նրանք չեն թողնի, որ գամ:
- ՏՂԱ** – Ինչո՞ւ:

- ԱՂՁԻԿ** – Չգիտեմ, բայց չեն թողնի; Հաստատ չեն թողնի:
- ՏՂԱ** – Հորդ ասա հիմարություն չանի, լսեցի՞ր: Նա ի՞նչ է, ագա-
րակապա՞ն:
- ԱՂՁԻԿ** – Չէ՛... ոչ մի բան էլ չի: Պետությունից մի քիչ նպաստ է
ստանում որպես հաշմանդամ, ինչ-որ վնասվածք ունի: Ա-
սում է՝ կողքն է ցավում: Չգիտեմ՝ ինչ է:
- ՏՂԱ** – Ի՛հ, փչանի մեկն է: Չէ՛, ես կտանեմ քեզ էստեղից, հաս-
կացա՞ր:
- ԱՂՁԻԿ** – Աշխատածս փողն էլ ձեռքիցս խլում է:
- ՏՂԱ** – Իրավունք չունի:
- ԱՂՁԻԿ** – Գիտեմ, բայց խլում է:
- ՏՂԱ** – *(Կարծես ինքն իրեն)*: Ինչ էլ որ լինեք, դու ես քաղաքում
չպիտի ծնվելիր ու էդ տեսակ հայր էլ չպիտի ունենայիր:
- ԱՂՁԻԿ** – Մեկ-մեկ էնպես մեղքս է գալիս:
- ՏՂԱ** – Իբր մարդ ես գտել, մեղքդ էլ գալիս է: *(Մտաբլ ցցելով)*: Մի
օր, ոնց որ պետք է, կխոսեմ հորդ հետ: Երկու խոսք կա-
սեմ:
- ԱՂՁԻԿ** – Դու կասես, երևում է:
- ՏՂԱ** – *(Հանկարծ)*: Հե՛յ, ո՞վ կա... Է՛հ, ուր էր թե կարենայիր
բանտապետին բերել էստեղ, գար, բաց թողներ ինձ:

*(Փոխվում են լույսերը, լսվում է երաժշտություն, և մտնում է Ջորը և դիմում է
սողիսն):*

- ՋՈՔ** – Մտածում եմ՝ ինչքան ժամանակ է անցել ամեն ինչ սկսվե-
լուց ի վեր: Ի՛նչ պատահականություն, որ վերջապես այս-
տեղ եմք: Ինչ խղճալի կարճ ժամանակ, մինչև որ մենք
ընդմիջտ բաժանված լինեմք: Ինչ կարոտ կա բոլոր բանե-
րի մեջ, մի պահ միասին լինելու մեջ, ինչպես այժմ, երբ
միասին ենք: Ինչ սարսափ, բացակայության մտածումից:
Ինչ չար հաճույք է վերցնում ժամանակը մեր քառատրո-
փից: Ինչ գեղեցկություն ես դու, Քեթի՛: Օ՛ Քեթի, ի՛նչ աղ-
վորն ես դու: Մտածում եմ, թե ինչպես պետք է լինի, Քեթի,
որովհետև դու և ես այստեղից միասին ենք դուրս գալու:
Պարզապես իրար ձեռք բռնած, Քեթի, երբ այստեղից
միասին դուրս գանք, ամբողջ գեղեցիկ աշխարհը և գեղե-
ցիկ ժամանակի մնացորդը մերը կլինեն:

(Փոխվում է երաժշտությունը: Վառվում են լույսերը, և նորից բանվում են):

- ԱՂՁԻԿ** – Ոչ ոք ինձ էստեղ բանի տեղ չի դնում... օրական հիսուն
սենթ են տալիս ու վերջ: Իսկ ես տանջվում-չարչարվում

ենմ... պատահում է, տասներկու ժամ ոտքի վրա եմ լինում:
Մեկը չկա, որ ինձ բանի տեղ դնի:

ՏՂԱ

ԱՂՁԻԿ

ՏՂԱ

- Ինչքա՞ն եմ փող տալիս:
- Հիսուն սենթ:
- (*Մեսս արար աշխարհին դիմելով*): Ո՞վ է լսել: Հենց մե-
նակ քեզ տեսնելու համար նրանք պիտի փող տան: Քո
շնչած օդը շնչելու համար: Չեմ հասկանում: Մեկ-մեկ ուղ-
ղակի հավատս չի գալիս, թե էս բոլորի վերջը պիտի գա:
Քեյթի, մի բան արա՝ դուրս գամ էստեղից: Ես վախենում
եմ:

ԱՂՁԻԿ

ՏՂԱ

ԱՂՁԻԿ

- Չգիտեմ՝ ինչ անեմ: Տեսնես՝ չե՞մ կարող դուռը կոտրել:
- Չէ՛, ուժդ չի պատի: Մուրճից բանից չկա՞:
- Ավելից բացի, ուրիշ բան չկա: Երևի ավելն էլ եմ փակի
տակ դրել:

ՏՂԱ

ԱՂՁԻԿ

ՏՂԱ

- Գնա տես՝ ոչ մի բան չե՞ս կարող գտնել:
- Լավ: (Գնում է):
- Հե՛յ, ո՞վ կա... (*Դադար*): Հե՛յ... ո՞վ կա... գոնե մեկնու-
մե՛կը... (*Դադար*): Բանտարկե՛լ եմ: (*Արհամարհանքով*):
Բռնաբարություն: Էդ իրենք եմ բռնաբարում լույս աշ-
խարհի քնկած ամեն մի լավ բան: (*Հանկարծ*): Հե՛յ, ո՞վ
կա...

ԱՂՁԻԿ

ՏՂԱ

- (*Վերադառնալով*): Ոչ մի բան չեմ թողել: Ամեն ինչ փակել,
գնացել եմ:
- Գոնե ծխելու բան լինե՛ր:

*(Փոխվում են լույսերը, լսվում է երաժշտություն, և կերպարանափոխվում է
Ֆիշկինի՝ դնելով գլխարկ և շարժ, որոնք նախապես դրված են աստիճանի վրա):*

ՖԻՇԿԻՆ

- (*Դանդաղ, մեծ ճիգով*): Լավ ցերեկը լույս է: Գիշերը մութ է
լինում: Յերեկներ կան, որ մույնքան մութ եմ, որքան շատ
գիշերներ, իսկ գիշերներ կան այնքան լուսավոր, ինչքան
շատ ցերեկներ: Յուրաքանչյուր գիշերվանից հետո արշա-
լույս է և ցերեկ: Ամեն ցերեկվանից հետո երեկո է և գիշեր:
Ամեն ցերեկ որոշ կողմերով մույնն է և որոշ կողմերով
տարբեր: Նույնն է նաև իմ ամեն գիշեր: Ամեն մարդ
սկսվում է մթության մեջ, և ամեն մարդ մույնն է որոշ բա-
ներում և տարբեր ուրիշ բաներում, բայց հիմնականում՝
մույնը: (*Նա կանգ է առնում՝ իր ասածից շփոթված*): Առա-
վոտյան, եթե գիշերը լավ եք քնել և վիշտ չեք զգացել, ա-
մեն ինչում բարություն կա, մույնիսկ ոչ ճիշտ բաներում,

բայց երբեմն առավոտը ավելի վատ է, քան կեսօրը կամ գիշերը:

Երեկոյան՝ արևը մայր մտնելուց անմիջապես առաջ, երգ կա: Այդ ժամանակ շատերը, որոնք նույնիսկ հաճախ մարդ չեն, հրեշտակ կոռնան և իրար հետ կխոսեն առանց բառերի: Երեկոյան երգը ուրախ է, օղը լցված է համբույրով, բայց եթե երգը վշտոտ է, առարկաների շրթները միայն հաց կտենչան: Մինչ լույսը մարում է, աղմուկն ու շարժումները դադարում են, նույնիսկ մարդաշատ վայրերում ամեն մարդ մենակ է լինում: Նախքան օրը աղբյուրի մոտի ծառից ընկած տերևի նման շնչի: Գիշերը ծնող է և տուն, դպրոց և եկեղեցի, սկիզբ և նպատակակետ: *(Հանկարծ):* Կոկորդս չոր է: Ինձ գինի տվեք, կամ ես կմեռնեմ: *(Լույսերը վառվում են, և նորից բանկոյում է: Ներս է մտնում աղջիկը):*

ԱՂՋԻԿ

- Ամեն ինչ փակ է, բոլոր դարակները, պահարանի դռները... ամեն, ամեն ինչ:

ՏՂԱ

- Վայ, ո՞նց եմ ուզում ծխել, ուշքս գնում է:

ԱՂՋԻԿ

- Միգուցե կարենամ մի տուփ սիգարետ ճարել: Դեղատունը բաց կլինի: Էստեղից մի մղոն է:

ՏՂԱ

- Մի մղո՞ն: Չեմ ուզում էդքան երկար մենակ մնալ:

ԱՂՋԻԿ

- Ես վազեվազ կգնամ, վազեվազ էլ հետ կգամ:

ՏՂԱ

- Դու ամենալավ աղջիկն ես աշխարհի երեսին:

ԱՂՋԻԿ

- Ի՞նչ սիգարետ ես ուզում:

ՏՂԱ

- Ա՛հ, ինչ որ լինի... «Չեսթրոֆիլդ», «Քեմբլ», թեկուզ «Լաքի Սթրայք»... ինչ կպատահի:

ԱՂՋԻԿ

- Էս քոպեխս կբերեմ: *(Շրջվում է, որ վազի):*

ՏՂԱ

- Բա փո՞ղը:

ԱՂՋԻԿ

- Մոտս մի քիչ կա: Քսանհինգ սենթ հոգեպահուստ ունեմ: Ես ամբողջ ճանապարհը վազեվազ կգնամ: *(Ուզում է գնալ):*

ՏՂԱ

- Սպասի՛ր, մո՛տ արի:

ԱՂՋԻԿ

- *(Մոտենալով նրան):* Ի՞նչ է եղել:

ՏՂԱ

- Տո՛ւր ձեռքդ: *(Բռնում է աղջկա ձեռքը և ժպիտը դնքին՝ նայում նրա ձեռքին: Մոտեցնում է շուրթերին ու համբուրում):* Մահու չափ վախենում եմ:

ԱՂՋԻԿ

- Ես էլ եմ վախենում:

ՏՂԱ

- Վախենում եմ, որ էլ ոչ ոք չի գա ևս խուլ, կորած-մոլորած քաղաքը ու չի գտնի քեզ: Վախենում եմ, որ դու վարժվես

- ամեն ինչին ու հարմարվես: Վախենում եմ երբեք չգնաս Սան Ֆրանցիսկո ու չստիպես մարդկանց, որ շուտ գան, քեզ նայեն: Ի՞նչ կլինի... ինձ համար մի ատրճաճակ ճարիր:
- ԱՂՋԻԿ** – *(Արդասավախեղդ)*: Վախենում եմ: Վախենում եմ՝ էլ չտեսնեմ քեզ: Եթե հետ գամ, ու դու էստեղ չլինես, ես...
- ՏՂԱ** – Հե՛յ, ո՞վ կա... գոնե մեկնումե՛կը...
- ԱՂՋԻԿ** – Քաղաքն էնպես ամայի է: Ոչ մի շունչ չկա, մենակ քամին է տխուր-տրտում ոռնում: Ես կմնամ էստեղ: Չեմ թողնի՝ քեզ տանեն:
- ՏՂԱ** – Լսի՛ր, Քեյթի: Ինչ ասում եմ՝ արա: Գնա վերցրու ատրճաճակն ու հետ արի: Միգուցե նրանք էս գիշեր չգան: Միգուցե ընդհանրապես չգան: Ես ատրճաճակը կպահեմ: Հենց որ ինձ բաց թողնեն, էլի կտանես, կդնես տեղը: Հետո երկուսով կգնանք էստեղից: Դե՛, շուտ արա...
- ԱՂՋԻԿ** – Լավ: *(Դադար)*: Քեզ մի բան եմ ուզում ասել:
- ՏՂԱ** – Ասա:
- ԱՂՋԻԿ** – *(Անհուն քնքշանքով)*: Եթե հետ գամ, ու դու էստեղ չլինես, գոնե ատրճաճակը ձեռքիս կլինի, գիտեմ ինչ կանեմ:
- ՏՂԱ** – Դու կրակել գիտե՞ս:
- ԱՂՋԻԿ** – Գիտեմ:
- ՏՂԱ** – Գժություն չանես: *(Արձակում է կոշիկը, միջից փող հանում)*: Լսո՞ւմ ես, գժություն չանես: Ըհը՛. ես փող ունեմ: Ութսուն դոլար է: Վերցրո՛ւ էս փողը ու գնա Սան Ֆրանցիսկո: Չորս կողմդ կփնտրես, կգտնես մեկնումեկին: Հասկանո՞ւմ ես, խելքը գլխին մեկին, որ գոնե մի քիչ մարդու նման լինի: Խոսք տուր. եթե հետ գաս ու ինձ էստեղ չգտնես, ատրճաճակը դեն կշարտես ու կգնաս Սան Ֆրանցիսկո: Չորս կողմդ կփնտրես, կգտնես մեկնումեկին:
- ԱՂՋԻԿ** – Ես ոչ մեկին չեմ ուզում գտնել:
- ՏՂԱ** – *(Հասպշտայ, հուսակություն)*: Դե՛, արա, ինչ ասում եմ: Կհանդիպենք Սան Ֆրանցիսկոյում: Մյուս կոշիկիս մեջ էլ մի քիչ փող ունեմ: Սան Ֆրանցիսկոյում ես քեզ կգանգեմ:
- ԱՂՋԻԿ** – *(Տարակուսանքով)*: Սան Ֆրանցիսկոյո՞ւմ:
- ՏՂԱ** – Հա, հենց Սան Ֆրանցիսկոյում: Դա է մեր տեղը:
- ԱՂՋԻԿ** – Ես միշտ ուզեցել եմ Սան Ֆրանցիսկոյի պես մեծ քաղաք գնալ... բայց ո՞նց պիտի մենակ գնայի:
- ՏՂԱ** – Դե, հիմա էլ մենակ չես, պա՞րզ է:

ԱՂԶԻԿ**ՏՂԱ**

- Գոնեն մի քիչ պատմիր, քե ինչ քաղաք է:
- *(Հասցնեալ, սկզբում գրեթե համբերահար, բայց հետզհետեւ ավելի դանդաղ, հուշերով տարված, ժպտադեմ):* Դե, ամենակարևորը՝ Խաղաղ օվկիանոսի ափին է... որ կողմը նայես՝ ջուր է: Ջուլ, մշուշ ու ճայեր: Աշխարհի բոլոր ծայրերից եկած մավեր: Քաղաքը փռված է յոթ բլուրների վրա: Նեղլիկ փողոցներով մեկ բարձրանում ես վեր, մեկ իջնում ներքև, ոլոր-մոլոր պտույտներ տալիս: Ամեն գիշեր մավերի շչակները ոռնում են մշուշի մեջ: Բայց մենք ափանջ չենք դնի նրանց ոռնոցին:

ԱՂԶԻԿ**ՏՂԱ**

- *(Տղայի խոսելու ընթացքում կամաց-կամաց մոլորեցել է նրան):* Իսկ մարդիկ ուրի՞շ են Սան Ֆրանցիսկոյում:
- Մարդիկ ամեն տեղ էլ նույնն են: Հենց սկսում են սիրել մեկնումեկին, նոր արդեն փոխվում են: Մերը միակ բանն է, որ մարդկանց ուրիշ է դարձնում: Իսկ Սան Ֆրանցիսկոյում շատերն են սիրում, բա՛:

ԱՂԶԻԿ**ՏՂԱ**

- *(Շշուկով, ասես աշխարհին է դիմում):* Քո խոսքերը լսելուց հետո մարդ, քեկուզ մեռնի էլ, իրեն բախտավոր կգգա: Դե, հիմա շտապիր: Ու չմոռանաս. եթե հետ գաս ու ինձ էստեղ չգտնես, ե՛ս քեզ կգտնեմ Սան Ֆրանցիսկոյում: Աղջիկը մի պահ նայում է նրան, ապա հետ-հետ գնալով՝ շրջվում է ու վագում: Տղան, տագնապահար ժպիտը դեմքին, անթաքթ նայում է նրա հետևից: Հանկարծ մտաում է ու գլուխը ձեռքերի մեջ առնում: Հեռվից լսվում է մոտեցող մեքենաների աղմուկ: Տղան ականջ է դնում: Մեքենաների դռները շրխկ-թրխկոցով բացվում են: Ինչ-որ մեկը բանալիով բացում է փայտե դուռը, ապա՝ շրխկացնում, միջանցքից ոտնաձայներ են հասնում: Ջգույշ քայլերով, կարծես անվստահ, բայց և ամբարտավան տեսքով մտնում է մի տղամարդ:

ՏՂԱ

- *(Անսպասելիորեն վեր է թռչում րեղից և այնպես գոռում րդամարդու վրա, որ քիչ է մնում՝ սրան սրտապարտ ափսոսել):* Դու ի՞նչ բանտապետ ես, տո գրողի՛ տարած: Քո փոխարեն գործի ո՞վ պիտի անի: Դրա համար փող ես ստանում, չէ՞: Դե շո՛ւտ, բաց թող ինձ:

ՏՂԱՄԱՐԴ**ՏՂԱ**

- Բայց ես բանտապետը չեմ:
- Հա՞: Բա ո՞վ ես, որ բանտապետը չես:

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱ

- Ամուսինը:
- Ամուսի՞նը որս է, ես ոչ մի ամուսին-չամուսին չգիտեմ:
- Շատ լավ էլ գիտես:
- Հա՛, սպասի՛ր, սպասի՛ր... (*Դադար: Տղամարդուն արևդդեղում*) Դու չէի՞ր, որ երեկ գիշեր գլխիս հասցրիր:
- Հենց ես էի:
- (*Արդարացի վրդովմունքով*): Ի՞նչ է, քեզ ուրիշ անելիք չու՞նե՞ս, որ բռնում ես, մարդկանց գլխին հասցնում:
- Ո՞վ իմանա: Իսկ դո՞ւ. ի՞նչ է, ուրիշ անելիք չունե՞ս, որ... գլխիցդ մեծ գործեր ես բռնում:
- (*Գլուխը շոշափելով*): Քիչ էր մնում՝ գլուխս երկու կես անեիր: Քեզ ո՞վ է իրավունք տվել, որ մարդկանց գլուխը ջարդես:
- (*Հանկարծ զայրույթից պոռթկալով*): Դու իմ հարցին պատասխանի՛ր: Ի՞նչ ես գլխիցդ մեծ գործեր բռնում:
- Լսի՛ր, է՛յ... ի՞նչ ես վրաս գոռում, փակի տակ եմ, դրա՞՞ համար: Քո արևին ամուսին ես: Կինդ կի՞ն է, որ ամուսին լինես:
- (*Հանում է արքանակը*): Ձե՛նդ կտրիր...
- Դե՛, կրակի՛ր, ո՞ւմ ես սպասում... (*Հանդարտ*): Հարամ արա բոլորիդ ուրախությունը: Ի՞նչ կասեն ընկերներդ: Բա քե՛ֆները չի՞ կոտրվի: Ի՞նչ հաճույք է կախել արդեն մենա՞ծ մարդուն:

(Տղամարդը պահում է արքանակը):

Ես գիտեմ՝ եկել ես ասելու, թե ինչ պիտի անեին: Բայց ասելու կարիք չկա: Գիտեմ՝ ինչ եք անելու: Թերթ եմ կարդում, գիտեմ: Բոլորը թափվում են մի մարդու վրա ու շանսատակ անում, չէ՞: Շորերը ծվատում են ու ոտնակոխ տալիս, չէ՞: Կամայք ու երեխաներն էլ, աչքերը չորս արած, նայում են: Ի՞նչ է, էդպես չի՞: Բայց քանի չեք սկսել ձեր տոնահանդեսը, արի ծուռ նստենք, շիտակ խոսենք: Դուք գտնում եք, որ ձեզ անպատվություն եմ հասցրել: Որտեղից որտեղ մի անծանոթ է եկել ձեր քաղաքը ու պատվազուրկ արել ձեր պարկեշտ, առաքինի ու անբասիր կանաց: Դուք պարտավոր եք ամեն ինչ իր տեղը դնել: Ախր դուք եք ընտանիքի սուրբ պահապանները, կրթում-դաստիարակում եք ձեր զավակներին: (*Հանկարծ*): Լսի՛ր...

Ես չգիտեի, որ նա կինդ է: Մտքովս էլ չէր անցնում, թե մեկնումների կինն է:

**ՏՂԱՄԱՐԳ-
ՏՂԱ**

- Մո՛ւտ ես ասում:
- Մեկ-մեկ պատահում է... բայց հիմա ճիշտ եմ ասում: Ուզո՞ւմ ես իմանալ, թե բանը ոնց եղավ:

(Տղամարդը չի պատասխանում, գլխով է անում):

Շատ լավ, ես քեզ ճշմարտությունը կասեմ, սուտ ասողը թող գետինը մտնի: Նրա հետ ծանոթացա բառի կանգնակի մոտ: Ներս մտավ թե չէ, եկավ, նստեց կողքիս: Ինչքան ասես ազատ տեղեր կային, բայց նա նստեց իմ կողքին: Չգիտեմ՝ ով էր, փող գցեց նվագարկչի մեջ: Մի տղամարդ սկսեց երգել «Նյու Սան Անտոնիոյի վարդը»: Նա էլ խոսք բացեց եղ երգի մասին: Ինձ թվաց՝ բարձնի հետ է խոսում: Տեսա՝ չէ, սա նրան չի պատասխանում, ասի՝ ես պատասխանեմ: Էդպես էլ ծանոթացանք: Ոչ միտքս ծուռ էր, ոչ բան: Երկուսով դուրս եկանք, սկսեցինք ման գալ: Ու լսածս առաջին խոսքը սա էր. «Այ, էստեղ եմ ապրում»:

**ՏՂԱՄԱՐԳ-
ՏՂԱ**

- Ինչ պտուղն ես, է՛, սուտասա՛մ:
- Ճշմարտությունը չե՞ս ուզում իմանալ:

(Տղամարդը չի պատասխանում):

Ասեմ քեզ: Ինձ տուն հրավիրեց: Միգուցե մտքին բան կար, միգուցե և չկար: Է՛հ, ինձնից ի՞նչ էր գնում, ինձ համար մեկ էր. ի՞նչ տարբերություն՝ տխրում էր մենակ, թե ուրիշ բան էր մտքով անկացնում:

**ՏՂԱՄԱՐԳ-
ՏՂԱ**

- Ինչ էլ պոչավոր ստե՛ր ես շարում:
- Ես ճիշտ եմ ասում: Երևի կինդ էլ է դուրսը՝ ընկերներիդ հետ: Կանչի՛ր, թող գա: Ես նրա դեմ ոչինչ չունեմ, ոչ էլ քո... կամ ձեզնից մեկնումների: Կանչի՛ր, հարցրո՛ւ: Դու սիրո՞ւմ ես նրան:

(Տղամարդը չի պատասխանում, գլուխը իջեցնում է ասիերի մեջ):

Հա՛, գործդ վատ է:

**ՏՂԱՄԱՐԳ-
ՏՂԱ
ՏՂԱՄԱՐԳ-
ՏՂԱ**

- Մտքինդ ասա:
- Դե ի՞նչ ասեմ. դժվար թե սա առաջին անգամը լինի:
- *(Փոքկոյ):* Չենդ կտրի՛ր...
- Է՛, դու ինձնից լավ գիտես: Միշտ էլ իմացել ես: Ուղղակի ընկերներիցդ ես վախենում, ուրիշ ոչ մի բան: Նա փող էր

ուզում: Դա էր ուզածը: Եթե նրան փող տված լինեի, հիմա ի՞նչ էի կորցրել էստեղ:

ՏՂԱՍԱՐԴ

- *(Բառերը դժվարությամբ արտասանելով):* Ինչքա՞ն էր ուզում:

ՏՂԱ

- Չհարցրի՝ ինչքան: Ասի՝ սխալվել եմ, իրեն մարդու տեղ եմ դրել: Նա սպառնաց, որ ձայնը աշխարհով մեկ կանի, եթե փող չտամ: Իսկ ես տալ-ստնել չեմ սիրում, ոչ էլ սիրում եմ, որ ինձ սպառնում են, դրա համար էլ ասի, որ գրողի ծոցը կորչի: Մեկ էլ ի՞նչ տեսնեմ. դուրս թռավ տանից ու հո չի ճղվում-ճշում: *(Դադար):* Դե՛, հիմա դուրս արի ու նրանց ասա, որ ինձ ուրիշ բանտ տանեն... Դու էլ գնա տուն, եղած-չեղածդ հավաքիր ու հեռացիր նրանից: Դու լավ մարդ ես, ուղղակի ընկերներիցդ ես վախենում:

(Լսվում են փողոցի աղմուկ, մեքենաների չայներ, և երաժշտության փակ ներս են մտնում այդ տղամարդու կիճն ու երկու ընկերները: Սկսում են պարզվել տղայի շուրջը, այնուհետև կանգնում են չորս կողմերում, տղային հրում են զնդակի նման, հետո մեջ են ներսում՝ բռնեզրին, այնուհետև հանում են ատրճանակներն ու հերթով կրակում տղային: Տղան ընկնում է):

ՏՂԱ

- Հե՛յ... ո՞վ կա... *(Երկրակվում է):*

(Ներս է վազում աղջիկը և մեխվում տեղում՝ աչքերը տղայից չկտրելով):

ԱՂՋԻԿ

- Փողոցում էնքան մարդ է իրար գլխի լցվել՝ էլ տղամարդիկ, էլ կանայք, էլ երեխաներ... ճարս կտրած՝ ետնաբակի լուսամուտով մտա: Ատրճանակը չգտա: Ամեն ինչ տակնուվրա արի, չկա ու չկա: Քեզ ի՞նչ է եղել:

ՏՂԱ

- Ոչինչ... ոչինչ: Ամեն ինչ կարգին է... Լսի՛ր: Լսի՛ր, Քեյթի՛: Հեռացի՛ր էստեղից: Մտածդ տեղով դո՛րս արի ու վազի՛ր... Ինչքան ուժ ունես, վազի՛ր... ամբողջ գիշեր վազիր: Գնա՛ ուրիշ քաղաք ու գնացք նստիր: Լսո՞ւմ ես...

ԱՂՋԻԿ

- Ի՞նչ է եղել:

ՏՂԱ

- Փախի՛ր... շուտ արա, փախի՛ր էստեղից: Ինչ գնացք էլ պատահի, նստի՛ր... Սան Ֆրանցիսկո հետո կգնաս:

ԱՂՋԻԿ

- *(Հեկեկոցից խեղդվելով):* Առանց քեզ ոչ մի տեղ չեմ ուզում գնալ:

ՏՂԱ

- Ես չեմ կարող գալ: Բան է պատահել: *(Նայում է աղջկան):* Քեյթի, ես կգտնեմ քեզ Սան Ֆրանցիսկոյում... որովհետև սիրում եմ քեզ... Մյուս կոշիկիս մեջ էլ փող ու-

ենն պահած... Իսկ թե փող ունես, ամեն ինչ էլ կարող ես անել... (Ընկնում է երեսնիվայր):

(Հնչում է երաժշտություն, մտնում է Ֆիշկինը, Ֆիշկինի խոսքի ընթացքում չյունիկների պարն է):

ՖԻՇԿԻՆ

– Մի անգամ Բուֆալոյում, երբ ձյուն եկավ, ես համարյա սառեցի: Ցած, ցած, ցած և ցած է իջնում: Ձյունը փափուկ է և սառը, և երբ դիպչում է այտերիդ, դու զարմանում ես, թե ո՞վ է, որ համբուրում է քեզ, թե ո՞վ է քեզ այդպես սիրում, որ քեզ համբուրում է այդպես: Մտածում ես, թե արդյո՞ք աստված ինքը չէ, որ կրկին ու կրկին համբուրում է քեզ, որովհետև անչափ սիրում է քեզ: Մտածում ես, թե արդյո՞ք աշխարհի բոլոր մարդիկ չեն, այն միլիոնավորներն ու միլիոնավորները, որոնց երբեք չես տեսել: Մտածում ես՝ արդյո՞ք միլիոնավոր ու միլիոնավորները չեն, որոնք վաղուց ապրել և ապրում են և այժմ չեն ապրում, բայց համբուրում են, որովհետև դու ապրում ես: Ձյունը համբույր է: (Նրա շայնը հանկարծ խզվում է): Ձյունը համբուրում է, կարծես նորից գեղեցկացած կին լինի, կարծես քո մայրը լինի, քո կինը կամ աղջիկը, հավերժ գեղեցիկ այն էակը, որ քեզ կրկին ու կրկին համբուրում է: Ձյունը ցած է իջնում երկշտ, ամաչկոտ, փափուկ ու լուռ և ամեն ինչին տալիս է ամոթխածություն, փափկություն ու լուռություն, դաշտին, քաղաքին, փողոցին, տներին, սրտերին: (Էքստրազից բոլորովին դուրս չգալով, կատաղի և ուժեղ, համարյա հարձակվող): Ձյունը ասում է՝ քնի՛ր, ես քեզ սիրում եմ, քնի՛ր, քնի՛ր: Հանդարտվի՛ր, ես քեզ սիրում եմ: (Համարյա անխելի): Ես քեզ սիրում եմ (Ձյունիկները, ես քեզ սիրում եմ ասելով, հեռանում են դահլիճից):

ՏՂԱՄԱՐԳ

ՏՂԱՄԱՐԳ (2-րդ)

ԿԻՆ

– Հրես շան որդին:
– Եղավ: Բա՛ց արա խցի դուռը, Հարի՛:
– Ո՞ր է: Ես ուզում եմ տեսնել նրան: Մեռե՞լ է: (Նայում է տղային, մինչև տղամարդիկ շրջում են նրա դիմ): Նա է: (Դադար): Հա, հենց նա է, որ կա:

ՏՂԱՄԱՐԳ

– (Արհամարհանքով նայում է կնոջը, ապա աչքերը հառում անկենդան տղային): Դե լավ ... վերջացնենք գնա:

ՏՂԱՄԱՐԳ (2-րդ)

– Ճիշտ ես ասում, Ջո՛րջ: Օգնի՛ր, Հարի՛:

(Վերցնում են տղայի դիմ):

- ԱՂՋԻԿ** – *(Հանկարծ մոլեգին)*: Յա՛ժ դրեք նրան...
- ՏՂԱՍԱՐԳ** – Սա՞ ինչացու է:
- ՏՂԱՍԱՐԳ (2-րդ)** – Դու ի՞նչ ունես էստեղ: Ինչո՞ւ մյուսների հետ փողոցում չես:
- ԱՂՋԻԿ** – Յա՛ժ դրեք նրան ու կորե՛ք էստեղից... *(Ներսիում է տրամաբողկանց կողմը)*:
- ԿԻՆ** – *(Բռնում է նրան)*: Դու էիր պակաս, սրա արած բաների՛ն նայեք:
- ԱՂՋԻԿ** – Բա՛ց թող ինձ: Դուք նրան տանելու իրավունք չունե՛ք....
- ԿԻՆ** – Պա՛հ, սրա՛ն տեսեք... *(Ապրասկում է աղջկան և հրում գցում գեյրին)*: Էս մի մատ լրբի բերնի խոսքերի՛ն...
- (Նրանք կանգնում են չորս կողմում)*:
- ԱՂՋԻԿ** – *(Դանդաղ վեր է կենում, էլ լաց չի լինում)*: Նայում է շուրջը, ապա շնչում): Հե՛յ ... ո՞վ կա...
- (Ամպրոպի և անձրևի ձայներ, ներս է մտնում Ջորջ)*:
- ՋՈՔ** – Ինչո՞ւ է անձրևը լաց լինում:
- ԱՂՋԻԿ** – Ինչո՞ւ է անձրևը լաց լինում:
- (Տղան, որը մահացած էր, կենդանանում է և վեր կենում, սկսում է պատասխանել Ֆիշկինի խոսքերով)*:
- ՏՂԱ** – Անձրևը լաց է լինում, որպեսզի ցորենը աճի, որպեսզի ամեն ոք հաց ունենա: Անձրևը լաց է լինում, որպեսզի խաղողը հասունանա, որպեսզի ամեն ոք գինի ունենա: *(Հանդիսավոր, մի փոքր ինքն իրենից հոգնած)*: Անձրևը լաց է լինում, որպեսզի ծաղիկները աճեն, որպեսզի ամեն ոք կարողանա տեսնել գեղեցկությունը: *(Կանգ է առնում)*: Անձրևը լաց է լինում, որպեսզի փողոցները մաքրի: *(Նա հուսահատ է: Այժմ շնչում է)*: Անձրևը լաց է լինում, որովհետև...
- Հայրս երբեք չի իմացել, թե ինչպիսի հիմարի է ծնունդ տվել: Մայրս հավանաբար մտածել է, թե ես զարմանալի մարդ եմ դառնալու: Եվ ես մինչև այս պահը երբեք չեմ իմացել, թե որքան էի սխալվում՝ ասելով հորս, մորս և բոլոր հայրերի ու մայրերի որդիներին: Մանկությունից ես ինձ ասել եմ՝ այդ ի՞նչ չար կատակ էր ինձ այսպիսի աղքատ տան մեջ, այսպիսի ֆիշկինյան մսի մեջ դնելը:

Ես այստեղ եկել եմ որպես որևէ մարդ՝ իմ դերը խաղալու, իմ դերը ստեղծելու և իմ ընտրությամբ որևէ մեկը լինելու: Ինչպիսի սխալ էր այդքան պարզ մի բանը այսքան ուշ հասկանալը: Ես եկա, որպեսզի խաղամ կամ որպեսզի իմ վրա խաղան, և մինչև այս պահը միշտ խաղացվել եմ և ամենամեղերակայելի ձևով:

Բարի աստված, ես երբեք չեմ իմացել, որ մենք ծնվել ենք ոչ թե այս մարմնով, այլ մի ուրիշ: Մեզնից յուրաքանչյուրը՝ թվով երկու հազար միլիոն, ավելի լավ կյանքի, ավելի լավ դերի համար է ստեղծվել: *(Դադար)*: Մի մարդ ժամանակին հարց է տվել՝ լինե՞լ, թե՞ չլինել: Բայց հենց հարցը պատասխան էր: Հարցնել լինե՞լ, թե՞ չլինել նշանակում է խաղացվել և ոչ թե լինել: Նրա հարցը պատասխան է: Նրա վրա խաղացել են: Եվ անձրևը լաց է լինում, որովհետև մեզ վրա խաղում են: Անձրևը լաց է լինում, որովհետև մեր ամենալավ խաղը գալիս է խաղացվելուց, ինչպես ընկնելը գալիս է սրի հարված ստանալուց, բայց ո՞րն է այդպիսի դերակատարման արվեստը: Որտե՞ղ են նրա ստեղծագործությունն ու կրոնը: Անձրևը լաց է լինում, որովհետև մենք իսկապես չենք գործում և կարող ենք, եթե կարողանանք բեմ և պիես գտնել: Անձրևը լաց է լինում, որովհետև մեր դերը անկյանք է՝ կյանքի դեմ, մահվան համար, որովհետև մեր դերը անարվեստ է, առանց ստեղծագործության և առանց դավանանքի: Ազնիվ մարդկանց ամբողջ մի ազգի արցունքները չեն բավարարի մեր ծախողության համար: Երկինքը պետք է լաց լինի մեր աղքատ բեմի և՛ ներկայացման, և՛ կատարման համար: Անձրևը լաց է լինում մեզնից յուրաքանչյուրի համար, մեզնից յուրաքանչյուրի ձախողման համար:

Այս աշխարհը որքանոց չէ, ո՛չ էլ գժանոց, ո՛չ էլ հիվանդանոց, ո՛չ էլ ոճրագործների ուղղիչ տուն: Այս աշխարհը տուն է, և մենք այդ տան երջանիկ ապրողներն ենք:

(Հնչում է երաժշտություն՝ Louis Armstrong, What a wonderful world)

Վերջ

ՔԱԶ ՆԱԶԱՐ

Ըստ Դերենիկ Դեմիրճյանի «Քաջ Նազար»
հեքիաթ-կոմեդիայի

Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Երաժշտական ներկայացում՝
Երկու գործողությամբ

Նկարագրություն

Դերենիկ Դեմիրճյանի «Քաջ Նազար» հեքիաթ-կոմեդիան բաղկացած է 5 արարից և նախատեսված է փոքր-մեծերի ու մեծ-փոքրերի համար: 1973 թվականին Գ. Սունդուկյանի անվան թատրոնում գլխավոր ռեժիսոր Հրաչյա Ղափլանյանի կողմից բեմադրվեց այս ներկայացումը, որի համար ՀՀ ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտոր Մարտին Վարդազարյանը գրել է երաժշտությունը, գրող և հրապարակախոս Արամայիս Սահակյանը՝ երգերի բառերը, իսկ գլխավոր դերում էր ԽՍՀՄ ու ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ Խորեն Աբրահամյանը: Դրանից հետո՝ 2005 թվականին, երբ ստեղծվեց «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիան, երկրորդ ներկայացումը, որին ձեռնամուխ եղավ, «Քաջ Նազար» երաժշտական ներկայացումն էր: Մեզ մոտ այն բաղկացած էր երկու գործողությունից, այդ իսկ պատճառով պիեսում տեղի են ունեցել որոշակի փոփոխություններ. կրճատվել են տեսարաններ և կերպարներ, ինչպես նաև եղել են տեքստային փոփոխություններ, իսկ բեմադրական մասը բերել ենք մեր ժամանակներ: Հիմնական դեկորացիան եղել է սիմվոլիկ, դա սայլի անիվ էր, որը երկու գույնի էր և պտտվում էր իր առանցքի շուրջ, ինչպես կարող է լինել մարդու բախտի անիվը: Մյուս դեկորացիան՝ երկկողմանի, արծաթագույն ու գորշ գույների մեջ երկու ցանկապատ, որը կյանքի փոփոխություններն էր նախանշում: Եվ այդ բոլորը՝ տարբեր տեսարաններում, տարբեր դեկորացիաներ էին ստացվում:

Մենք 1973 թվականի ներկայացումից վերցրել ենք երաժշտության ժապավենային տարբերակը և վերածել ենք թվային տարբերակի, որն առաջինն էր այդ ժամանակ և օգտագործել ենք մեր ներկայացման մեջ:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին:

Բեմադրվել են նաև պարային տեսարաններ (պարային բեմադրությունը՝ աղջիկների պարային համույթի գեղարվեստական ղեկավար Իռեն Ուլիխսանովայի):

Հագուստների ձևավորումն իրականացրել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը:

Ներկայացման պրեմիերան եղել է 2005 թվականի դեկտեմբերի 27-ին:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Քաջ Նազար – մի ավարկոտ գյուղացի, որը դառնում է թագավոր

Ուստիան – Նազարի կինը

Տիրացու – ցնդած

Հարևանուհի – Նազարի և Ուստիանի

Երեխաներ – գյուղացի

Թամադա – աշխույժ թամադա

Իշխան Սաքո – սարսափելի, շողոքորթ, իշխանատենչ

Ոսկան – Չորբաշենցի հերոս

Վարժապետ – մագաղաթե վարժապետը

Ղոռուբուղա – Չորբատանի հսկա

Ղառաղուռա - Չորբատանի հսկա

Ղուզղուն - Չորբատանի հսկա

Փերիշան – հսկաների քույրը

Սենեկապետ – ճարտարախոս

Նազիր

Վեգիր

Չորավար

Պալատականներ

Ժողովուրդ

Մասսայական տեսարաններ

Պարային համարներ

ԱՐԱՐ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմը պատրաստվում է հենց հանդիսատեսի հայացքի առջև: Հեքիաթասացը երգում է «Ես եկա, որ մի քիչ խոսենք», որի ընթացքում մի քանի տղաներ բերում են դեկորները:

Դեկորը սայլի անիվ է, որը պտտվում է իր առանցքի շուրջ, դիմացը մի փոքրիկ հարթակ է, որի հետևի կողմում դրված են նավթի տակառ, մի հատ գլորուս, երկու կողմերից դրված են այգու փայտյա պարիսպներ, որոնց վրա կան կժեր, ծաղիկներ, մի փայտի վրա փաթաթած կտոր, բաղեղ և ավելուկ, սալա, մի շարք չորացրած պղպեղ, կարպետ, փայտյա նստարան, որ լինում է գյուղական տների բակում: Օրը թեքվում է, հեռվից լսվում են շների հաչոցներ, ծորիղների և բուի ձայներ:

ՆԱԶԱՐ

- *(Գզգզված մազերով մի գլուղացի մարդ՝ փափախը գլխին):* Ուստիա՛ն:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- *(Չարադեմ, կոպիտ և հասարակ կին, կերակուր է խառնում):* Հրամայի՛, աղա՛:

ՆԱԶԱՐ

- Ուստիան, ի՞նչ եմ ասում, օրը թեքվեց, հը՞:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Քո՞ն ես, մտի՛կ արա:

ՆԱԶԱՐ

- Ես էլ էդ եմ ասում:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Դե որ էդ ես ասում, էլ ի՞նչ ես խոսում:

ՆԱԶԱՐ

- Ասում եմ՝ գնամ գեղամեջ, թալանը բերեմ:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- *(Հեղաքրքրված):* Թալա՞նը, հա՞, ո՞ր է, բեր:

ՆԱԶԱՐ

- *(Ծոծորակը քորեկով):* Ասում եմ՝ վեր կենամ մի գնամ: *(Վեր է կենում և մորթին քարշ տալով՝ բերում գցում է Ուստիանի կողքին և վեր ընկնում վրան):* Գնամ, ասում եմ, էմ իբր, գեղամեջ...

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Բը ե՛... էլ ո՞ր վեր ընկար:

ՆԱԶԱՐ

- Հա էդ եմ ասում ես էլ...

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Բա գնում էիր գեղամեջ՝ թալան բերես:

ՆԱԶԱՐ

- Ես էլ էդ եմ ասում: Տեսնեմ տղերքը գեղամեջումն եմ: Մի զարկեմ սարը, քարվան-բան անց կենալիս կլինի...

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Չեմ իմանում՝ ինչ ես ասում: Բա ասում էիր՝ թալանը եկել է:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ թալան:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Կրեմ գլուխդ, բա ո՞ր էիր ասում:

ՆԱԶԱՐ

- Էդ չէ, ասում եմ Զյոռօղլու իգիթներ են եկել գեղը: Գնամ, մի տեսնեմ էդ ո՞նց են սիրտ արել:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Ի՞նչ, էլի գնում ես գեղամիջում շնթռես: Ի՞նչ գործ ունիս գեղամիջում:

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Իզիբ եմ, պիտի գեղամիջում երևամ:
- Դու մկան ծակը հազար թուման ես առնում, ասում ես իզի՞բ եմ:

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Կարգին խոսի:
- *(Մեծաքերան ու սպառնազին)*: Բո, ո՞նց չէ, «կարգին խոսի»: Գեղի իշխա՞ն ես: Գլո՛վիդ թաղեմ: Էդ ո՞նց է, որ կարգին չեմ խոսում:

ՆԱԶԱՐ

- Չեմ հասկանում՝ դու ինձ ինչի տեղ ես դրել, որ ասում ես «իշխան եմ»: Ապա ի՞նչ եմ: Էդպես մի խոսի, թե չե՛ք վեր կացա, հա՛...

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Բոյդ թաղեմ, դու ո՞վ ես, որ վրադ չխոսեմ: Մի թալան ես բերում տո՞ւն, թե՛ մի հունար ունիս: Էդ էլ ինձ պահելու տե՞ղն է:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ ես դուրս տալիս, ե՞ս պիտի քեզ պահեմ, թե՞ դու ինձ:

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- Ո՞նց թե: Ինչո՞ւ չես աշխատում:
- *(Սպառնանքով)*: Էդ ի՞նչ իմացա, էդ ի՞նչ համարձակուքուն էր...

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- *(Ակամա զարմացած)*: Ի՞նչ եղավ:
- Թե հե՞նց բերնից թոցրիր: Նազարն աշխատի՛: Գիտե՞ս, աշխարհը իմանա, ի՞նչ կանի քեզ:

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- Բո՛ւ... թագավոր ես գլխիս, որ չաշխատե՞ս:
- Իմացի, որ ես չպիտի աշխատեմ. դո՛ւ պիտի աշխատես:
- Ինչո՞ւ, ցխեմ գլուխդ, դու ի՞նչ ես:
- Էնդուր որ ես ազնիվ եմ:
- Ո՞նց թե ազնիվ ես: Էդ էլ նո՞ր հնարեցիր:
- Ի՞նչ պիտի հնարեմ: Գրքերի մեջ գրած է: Պապիս ապուպապը թագավոր էր: Մենք ցեղով ազնիվ ենք:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Ցխեմ պապիդ գլուխը: Ցեղով ազնիվը դու դառար, հա՞: Չես աշխատում հերիք չի, հիմա էլ իմ ազնվությունն ուզում ես՝ ձեռիցս խլես: Ազնիվը դո՞ւ ես, թե՞ ես:

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Պո, դու է՞լ ազնիվ դուրս եկար, աշխարհք չի՞ իմանում:
- Ազնիվը ես եմ: Դու որ չես իմանում, աշխարհք չի՞ իմանում:

ՆԱԶԱՐ

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Էդ ո՞նց էդար ազնիվ, խելքի տոպրակ:
- Ո՞նց թե: Ազնիվ որ չէի, էլ իմ հերը ո՞ր կասեր:

ՆԱԶԱՐ

- Ոտներդ քե՛զ քաշի: «Ազնիվ»: Չհամարձակվե՛ս Նազարի մոտ էդ խոսքերն ասես, մին էլ աշխարհքի անուն տաս: Սովոր ես՝ վրաս բերան պատռես: Անունս աշխարհք է դմբդմբացնում: Մի տես՝ իմ ահից Քյոռօղլին մոտենո՞ւմ է գեղին: Էդ ո՞ւմ շնորհքն է: Ա՛յ իմ գործը: Դու իգիթի պատիվն ի՞նչ ես իմանում: Ի՞նչ... խոսեցրիր ու գործից զրկեցիր: Ո՛վ է իմանում՝ գեղամիջում ինչ կռիվ է: Մի անգամ էդ Դադստանի ավազակների աչքին երևամ, գեղին վնաս չտան: *(Վերցնում է մորթին ու քարշ տալիս, ընկնում է վրան):*

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Հավերին քըշ արա, բակը չմտնեն, թե չէ *(ցույց տալով պուճախը)* տեսել ե՞ս պապական դագանակը: Կարկաժդ կճղեն:

ՆԱԶԱՐ

- *(Մտնել տալով):* Կաց, մի էս կռիվը վերջանա, տես, թե ինչ հարսանիք եմ սարքում գլխիդ:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- *(Ներս մտնելով տան հետևի մուրքից):* Ուստիա՞ն:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ո՞վ է: Գյուլգա՞ր: Արի:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Ի՞նչ ես շինում, ա կնիկ: Էս ո՞նց է, որ մարդդ տունը չի:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ոնց տանը չի: Հրեն շնթեղ է դռան հետև:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- *(Մի փոքր ցած):* Էլի բանի չի:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ոնց կլինի, որ բանի լինի: Էսքան կնկա մարդ գնաց, աշխարհք թալանեց, բերեց տուն, սա ընկած է գլխիս պարապ հացակեր: Չեղիցը ոչ էական գալիս, ոչ աշխատանք:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Գեղացիք նախրապան են ուզում: Չի մտնի:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Նազարը նախրապան: Դու մեղիք, իշխան ասա, անարդար, խան ասա, թե չէ նախրապանություն լայեղ կանի:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Բա ոնց է անելու:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ինչ իմանամ, էն է ընկած է միթելի պես ու առավոտ-իրիկուն սուրբանից ու մեղիքից է խոսում:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Ով է իմանում, այ կնիկ, կարելի է մեղիք է դառնում: Ինչ կա որ: Կասի, կասի, մի օր էլ կդառնա:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Էս, փալնքոտը: Զիթը չի կարում սրբի, ասում ես մեղիք:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Ես ասում եմ՝ կդառնա:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- *(Մտնելով):* Կդառնա՞... ինչ գիտես:

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ

- Լավ, չես ուզում դառնա:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ինչի չեմ ուզում: Պակաս մեղիքի կնիկ եմ: Համա էս փալասի կտորը պիտի իմ գլխին մեղիք դառնա: Մխավեց իմ

- հերը ինձ տվեց սրան: Թե չէ ես իմ հոր տանը մեկիքի աղ-
ջիկ էի, հիմի ինչ է իմ հալը: Մի կտոր հաց չունենք:
- ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ** – Դու էլ, որ տեսնում ես մարդդ անպետք է, ինքդ աշխա-
տի:
- ՌՄՍՏԻԱՆ** – Ախր ոնց աշխատեմ, մատաղ: Էսօր հերս գեղի իշխան
էր: Ինձ լայե՞ղ է, որ աշխատեմ:
- ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ** – Բա ոնց է լինելու ձեր բանը:
- ՌՄՍՏԻԱՆ** – Ոնց է լինելու: Գլուխը կջարդեմ, աշխատել կտամ, կու-
տեմ: Տեսնեմ ո՞վ է մեկիքը: Բա ինչ: Կթողնեմ, որ մեկիքի
աղջկան էսպես պահի, ու հըլը իշխանի տեղ իրեն դնի:
Ազնիվը ես եմ:
- ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ** – Ինչ եմ ասում, Ուստիան, երեխես վախեցել է, մի գաս
վախը չափես, հենց ապրես:
- ՌՄՍՏԻԱՆ** – Գնանք. հենց գեղամեջ էի գնում:

(Դուրս են ելնում Կրան և Կրկի մուրքի դիմաց):

- ՆԱԶԱՐ** – *(Թմրել, ննջում է՝ զլուխը դռանը հենած):*
- ՉԱՐԱՃՃԻ ԵՐԵՆԱՆԵՐ** – *(Կամացուկ մոտենում են և փայտով նրա քթի հեղ
խաղալով՝ զարթեցնում են նրան):*
- ՆԱԶԱՐ** – *(Վեր թռչելով):* Հը՞, ո՞վ է: *(Ներս փախչելով):*
- ԵՐԵՆԱՆԵՐ** – *(Փախչում են: Հեռվից):* Փալնքո՞տ Նազար:
- ՆԱԶԱՐ** – Ձեներդ կտրեցեք, լակոտներ, ձեր հերերն եք տեսել, չեք
տեսել Քաջ Նազարը: Էս է, գալիս եմ:
- ԵՐԵՆԱՆԵՐ** – Վախկոտ Նազար:
- ՆԱԶԱՐ** – Սպասեցեք, ձեր հերը կանիծեմ:
- ԵՐԵՆԱՆԵՐ** – *(Հեռանում են):*
- ՆԱԶԱՐ** – *(Պառկում է: Ճանճերը սկսում են անհանգստացնել:
Քշում է նրանց):* Քշա՞ ... *(Ծույլ հորանջելով):* Չեն թող-
նում՝ քնի մարդը: Ի՞ի՞ի՞ ... շան կնիկ, արի մի սրանց
քշի. եղ էլ ես անեմ: *(Ներս է նայում):* Վա՞, գնացե՞լ է:
Ուստիան: *(Ուզում է մորթին վերցնի, ներս գա, ծուլա-
նում է և վեր ընկնում):* Ի՞ի՞ի՞ ... բեզարած եմ, թե վեր
կենամ: Հիմի մութն էլ կընկնի... ո՞վ է իմանում... գողի,
ավագակի տարի է: *(Ճանճերին):* Դե, քշա՛, է՛ ... իմ
ցավն ինձ հերիք չի, դուք էիք պակաս: *(Մորթին դեպի
ներս է քաշում մարմնով, և ինքն էլ սողում է ներս):* Ի՞ի-
ի՞ ... Սատանան ասում է, վեր կաց ու միանգամից ջար-
դի, պրծի: *(Բարկանալով):* Տո, դուք ում հետ գործ ունեք
(խփելով իր երեսին) այ քեզ, այ քեզ, այ քեզ: Հը, սատ-

կեցի՞ք: Դե գնացեք: Քաջ Նազարն էմ, ասող ու անող էմ: *(Նայելով վայր թափված ճանճերին)*: Հը, քանիսն են: Մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ: *(Ծուլանալով)*: Դե, էն է հազար ասա, պրծի: *(Գոռում է)*: Քաջ Նազար, մին զարկեմ, ջարդեմ հազար:

ՄԻ ՅՆԴԱԾ ՏԻՐԱՅՈՒ – *(Նհար, գիսախոշիվ, մազադաթե գիրքը կռան տակին՝ ներս է բնկնում)*:

ՆԱԶԱՐ – Ո՞վ է: *(Վեր է թռչում)*: Հա՛, տիրացու...
ՏԻՐԱՅՈՒ – *(Ձույզ ուրքով տեղում տրտիկնգ տալով)*: Թալեմ բռնեմ, բռնեմ թալեմ: *(Նկատելով Նազարին)*:
 Բարի աջողում, եղբայր Նազար,
 Այդ ինչ այդպես ջարդես հազար:

ՆԱԶԱՐ – Ի՛նչ... աշխարհքը. ալարում էմ, թե վեր կենամ ջարդեմ:

ՏԻՐԱՅՈՒ – Ժամանակի՛ նշան է:

ՆԱԶԱՐ – Բայց մտքումս դրել եմ՝ պիտի աշխարհքը ջնջեմ: Ճանճերից եմ սկսել:

ՏԻՐԱՅՈՒ – Ժամանակի նշան է:

ՆԱԶԱՐ – Ահա, տես, մեկ զարկեցի, ջարդեցի հազար:

ՏԻՐԱՅՈՒ – Ժամանակի նշան է: *(Դիտելով ճանճերին)*: Ով Նազարե, այս ճանճերը ճանճեր չեն, այլ դյուցազուններ: *(Ոգևորված և հերքահերք արագ ու մեքենայական)*: Դյուցազն մի ահավոր տեսա երազիս, աշին՝ սուր, ձախին՝ դրոշ: Հայտնվեցավ իբր հուր երկնային և ջարդեց հազար դյուցազն: Ողորմությամբ աստուծո, դու ես այդ դյուցազնը: Ով կատարումն երազիս: Դու կտիրես աշխարհին, Նազարիաս, և թագավորք կդրդան քեզնից: *(Բաց է անում գիրքը և բակի մեջ շրջան գծելով՝ սկսում է նայել գրքին ու փնթիկնալ)*: Ահա եկի, գտա, տեսի և ստուգեցի Տիրոջն օգնականությամբ: Օրն է մեծ, երազն ի բարին: Որ և ստուգեմ, և գուշակեմ, և մեկնեմ: Ահավասիկ *(համբույր է ճանճերը)*, մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, այսինքն՝ հազար: *(Գրքին նայելով)*: Նշանն է ճշգրիտ: *(Մոտենալով պատին փռած մի ճերմակ փալասի)*: Ահավասիկ և գրեմ, դրոշմեմ ի լուր աշխարհի: *(Մարդ կոխելով իր թանաքամանի մեջ՝ գրում է փալասի վրա: Կարդում է.)*

Անհաղթ հերոս, Քաջն Նազար,

Մին կզարկի՝ ջարդի հազար:

(*Փալասը ցույց տալով օդի մեջ*): Նշան աստվածային, բան խորհախորհուրդ, դրոշ երկնապարզ, գիր զարհուրելի: Որով և հույս աստված՝ կտիրես աշխարհին: (*Փալասը կապում է Նազարի նիզակին և մեկնում Նազարին*): Առ՝ (*նայում է Նազարի աչքերին*), առ՝ (*ալիկի մոտեցնում է*), առ՝...

**ՆԱԶԱՐ
ՏԻՐԱՅՈՒ**

- Ինչ անեմ... (*կր-կր է քաշվում*):
- Առ այս դրոշն աստվածազայր, Ջարկ թշնամյաց բյուրու հազար:

ՆԱԶԱՐ

- Հա՛... դե հիմի ալարս գալիս է: Դիր էն պուճախը, վաղը վեր կենամ, ջարդեմ աշխարհը:

ՏԻՐԱՅՈՒ

- (*Դրոշակը դնում է անկյունում*): Ահա դեմ հանկյանն խորանին, և կատարի բանն մարգարեին, թե (*երգելով*) «Ծառա իմաստուն տիրեցե տերանց անտա՛ւ»-ը»: (*Հանում է ծոցից մի համայի*): Ահավասիկ համայիլ մի: (*Վերցնում է գեղնից մի-երկու փոշի*): Ահավասիկ փոշին հսկաներին: (*Փաթաթում է փոշին համայիլի մեջ և մեկնում Նազարին*): Առ:

**ՆԱԶԱՐ
ՏԻՐԱՅՈՒ**

- Ինչ է, ինչ անեմ:
- Դի՛ր համայիլն այդ ի ծոցիդ և հաղթի՛ր թշնամյաց: (*Նազարն առնում է: Տիրացուն հանկարծ կանգ է առնում և տեղնուտեղը տրտմանով տալով խնդմնդում է*): Բռնեմ թալեմ, թալեմ բռնեմ: (*Դուրս է բնկնում*):

ՆԱԶԱՐ

- Տիրացու, տիրացու, մոտս կաց, մարդու վնաս չտամ: (*Ուզում է վեր կենալ և նրա հետևից գնալ, բայց ծուլանում է*): Ի՛՛հի՛... (*Ականջ է դնում: Վախ գգալով՝ իրան սիրտ է տալիս*): Մթնում է, հա՛, մթնում է, քեզ տեսնեմ, Քաջ Նազար: (*Հանկարծ վախեցած վազում է խրճիթ*): Էս շան կնիկն ինչ եղավ: Ուստիան: (*Ալիկի հեռովից*): Ուստիան... (*Կրկին ներս է վազում և դուռը խփելով կողպում է: Իսկույն դուռը ծեծում են*): Ո՞վ է: (*Ականջ է դնում*): Հաջի-Մուրադ: (*Լռությամբ*): Գոմեշ-Պատռան դո՞ւ ես:

**ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Հը՞, սատանաները կերա՞ն:
- Բերանդ շաղ մի՛ տա: Դու չես իմանում՝ ինչ ժամանակ է: Ինչի՞ ուշացար: Ո՞ւր էիր:

**ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Քե՞զ էի հարցնում:
- Էդ իսկի իզիթի կնգա պատասխան չէր:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Էնդոր էլ սրտաճաք ներս ընկար, կասես՝ հետևիցդ ավագակ էր ընկել:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ պակաս մարդ եմ, որ հետևիցս ավագակ չընկնի: Փախչելն էլ մի հունար է, բաս ի՞նչ իգիթ եմ, կփախչեմ է՛լ, կփախցնեմ է՛լ, կգարկեմ է՛լ, կգարկվեմ է՛լ: Իգիթի բանն էդպես է:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Էրնե՛կ ինձ: Մարդս իգիթ, ես էլ ոսկե պալատում լվվում եմ:

ՆԱԶԱՐ

- Վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ ... *(Յարկում է տեղից և պրտվում չինարու չորս կողմը՝ աշխարհելով ազարվել դազանակի հարվածից)*: Մի՛ վախի, բան չեմ անի: Դեսը տուր դազանակը:

ՈՒՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- Կանգնի՛ տեղդ, կանգնի՛:
- Տո, կնիկմարդ տղամարդ ծեծի՞... Էդ եղավ մարդկությո՞ւն... *(Փախչում է մտնում սայլի անիվի տակ: Գլուխը դուրս հանելով)*: Կա՛ց, ո՞ր ես փախչում, գալի՛ս եմ: Հրեն եկա, անգգամ կնիկ... Դեսը տուր դազանակը:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Դո՛րս արի, գլուխդ ջարդեմ, սիրտս հովանա: Դո՛րս արի:

ՆԱԶԱՐ

ՈՒՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- Դուրս չեմ գա: Խոսքս խոսք է:
- Ո՞նց թե դուրս չես գա:
- *(Տեսնելով վար դրած դազանակը և քաջալերվելով)*: Հերսից տրաքվելո՞ւ եմ: Նալլա՛թ չար սատանին: Վախենում եմ՝ մի վնաս տամ: Անգգա՛մ կնիկ: *(Դուրս է վազում ծակուռից, քայց հանգիստ մտրենում է հացի սուփրին)*: Լա՛վ, ես կռվի գլուխ չունիմ: *(Նստելով)*: Մենք ցեղով տղամարդ ենք, կնկա վրա ձեռք չեմ բարձրացնի: Ո՞ր է վախից մի սար էլ չես գալիս, որ տեսնես ոնց եմ ավագակների գլուխը ֆռռացնում: Թե չէ տան չորս պատերն ես տեսել, սարսա՛ղ: Տանը դազանակ վերցնելը տղամարդկությո՞ւն է: Սպասի՛, տես, թե քո ջգրու ո՞նց եմ աշխարհքը քանդելու: Էդ քո ասած երևելի մարդկերանցից բարձրը պիտի բազմեմ: Ո՞նց ես, որ հիմի վեր կենամ, նստեմ աշխարհքի գլխին:

ՈՒՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

ՈՒՍՏԻԱՆ

- *(Ամանները դեպի ձախ դուրս է տանում)*:
- *(Վեր է թռչում)*: Է՛, Է՛, Է՛ ... ո՞ր, ո՞ր:
- Գնա, նստի աշխարհքի գլխին, ո՞ր ես գալիս: Տես՝ ամաններն եմ տանում՝ տեղը դնեմ:

ՆԱԶԱՐ

- Մենակ ո՞ր ես գնում: Սպասիր հետդ գամ՝ չվախենաս:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- (Դուրս է ելնում):
- (Հեյրեկից գնալով): Ո՞նց թե: Էս գողի, ավագակի տարին ես կնիկմա՞րդ կթողնեմ, որ մենակ դուրս գա տանից: Խալխն իմանա՞ ի՞նչ կասի:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ**

- (Ներս է մտնում):
- (Հեյրեկում է նրան): Էդպես: Վախիլ մի: Ես էստեղ եմ:
- Էլ հերիք եղավ, քո մարդ ասողի հերն անիծած: (Ներս մտնելով և դուռը փակելով): Դե գնա քարվան կտրի:

**ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ**

- Վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, դո՛ւռ, դո՛ւռ, ի՞նչ ես անում:
- Ռա՛դ եղի: Քեզ հետ ապրելու սիրտ չունեմ:
- Դուռը բաց արա, թե չէ կջարդեմ:
- Գնա՛ Դադաստան, գլուխդ պահի: Էլ քեզ կնիկ չեմ: (Պառկում է):

ՆԱԶԱՐ

- (Վերցնում է զենքը, կապում և բռնում դրոշակը): Ուստիա՛ն, եկա՛ն... (Նախում է անդրառի կողմը և կուչ գալիս դռան մոտ): Եկա՛ն: Բը՛, բը՛, բը՛... (Ավելի բարձր): Բը՛, բը՛, բը՛... (Ավելի բարձր): Բը՛, բը՛, բը՛... Ո՞ւմ վրա եք գալիս.. Կայծե՛րդ կհանեմ... Բը՛, բը՛, բը՛... Էհե՛յ... (Փախչում է սայլի անիվի հետև, չախ կողմից):

(Երաժշտություն և պար, ծառերը պարողներն են):

ՍԱՔՈ

- (Ծառերի միջից ներս գալով աջակողմը, ձեռնակ փափախը գլխին): Ամա՛ն աստվածասե՛ր, տո՞ւն է, գե՞ղ է, ո՞վ կան հասե՛ք, ճամփեն կորցրել ենք:

ՈՍԿԱՆ

- (Առաջ գալով նրա հեյրեկից, նույնպես ձեռնակ փափախով): Ա՛յ տղա, ձին կապի ծառից, տեսնենք՝ ո՞րը ընկավ:

ՍԱՔՈ

- Ամա՛ն, Ոսկան, ձեռից գնացինք: Ջահանդամ-գարասին ենք ընկել:

**ՈՍԿԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Աստված ողորմած է: Մի՛ վախի, Սաքո:
- (Մորենալով չախից, բայց դեռ չի երևում): Քաջ Նազարն եմ հա՛, մին կգարկեմ, կջարդեմ հազա՛ր:

**ՍԱՔՈ
ՈՍԿԱՆ**

- Ամա՛ն, Ոսկան, էս ի՞նչ Նազար է:
- Չեմ իմանում: Նստի, ժաժ մի գա: (Կուչ են գալիս քփերի մեջ):

ՆԱԶԱՐ

- Համբո՞: Բուրջի ծերի՞ն ես: Լավ մտիկ տուր, դեմիցը քարվան է գալիս: Թե Բյոռոզլուն է, կտրենք: Էգուց Սարդարի մոտ ճաշի ենք: Ընծա տանենք: Էս է՝ ձիս թամբում եմ: Տղերք, դուք էլ պատրաստվեցե՛ք: (Լռություն, ինքն

իրեն հարց է տալիս): Քաջ Նազար, էդ ո՞ւմ հետ ես խոսում: *(Պատասխանում է)*: Ա՛շի, բեգարեցի, էդ Քյոռօղլու գորքը ջարդելուց. տղերանցը տանում եմ: Գնանք՝ ջարդենք: *(Հարց է տալիս)*: Էդ Քյոռօղլուց վախ չես գալիս էլի՞: Մեղք է բաշխի: *(Պատասխանում է)*: Չէ՛, պիտի գլուխդ ադեմ. *(ականջ է դնում)* ո՞վ կա էդտեղ, Համբո, էդտեղ մի՞նը կանգնել ականջ է դնում, տես՝ ո՞վ է, բռնի բեր: Բռնեցի՞ր: Պոկի վիզը: Պոկեցի՞ր: Հա՞, դե լավ, դեմ գցի: Էսպես:

ՍԱՔՈ
ՈՍԿԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՍԱՔՈ

- Ամա՛ն, վա՛յ թե մեր օրն էլ էստեղ պիտի հատներ:
- Սուս կաց:
- *(Սպառնազին և սարսափած)*: Հեեեեե՛պ...
- *(Արագ)*: Հիսո՛ւս-Քրիստոս... Հիսո՛ւս-Քրիստոս, Հիսո՛ւս-Քրիստոս...

ՆԱԶԱՐ

- Բմբուլմե՛րդ կքոցնեմ երկինք, հա՛: *(Լռությամբ)*: Էլի՞ մարդ կա: Դալի-Ասլան, էն կուռը բռնի: Գիջա-Ղուշի, է՛ս կուռը: Էս՛ է՛ նստած եմ ձին:

ՍԱՔՈ
ՈՍԿԱՆ
ՆԱԶԱՐ

- Ոսկա՛ն, փախչենք...
- Ո՞ր, ճամփան կտրել եմ:
- *(Վազում է դեպի աջ՝ նախաբեմ: Ոսկանը մտնում է քիերի արանքը: Սաքոն դուրս է վազում քիերից և մնում շփոթված: Նազարը գալիս է, դիպչում Սաքոյին և ցած ընկնելով՝ սկսում սարսռալ)*: Հը՛ր՝ մմը՛նը՛նը՛...

ՍԱՔՈ
ՆԱԶԱՐ
ՍԱՔՈ
ՆԱԶԱՐ

- Հը՛ր՝ մմը՛նը՛նը՛... Քաջ Նազա՞ր...
- Քյոռօղլի՞...
- *(Փաթաթվում է Նազարի մեջքին և գոռում)*: Էհե՛յ...
- *(Նույնպես փաթաթվում է Սաքոյի մեջքին գոռում)*: Էհե՛յ...

ՍԱՔՈ
ՆԱԶԱՐ

- *(Գոռում է)*: Բա՛ց թող...
- *(Գոռում է)*: Բա՛ց թող... *(Երկուսն էլ հանկարծ իրար քաց են թողնում և փախչում. Նազարը՝ չափ, դեպի տան հեկրեր, Սաքոն՝ աջ, քիերի մեջ)*:

ՈՍԿԱՆ

- *(Թփերից դուրս գալով)*: Սաքո, ճղի՛... *(Վազում է աջ կողմ)*:

ՍԱՔՈ

- Ամա՛ն, սո՛րք Մայր աստվածածին: *(Վազում է նրա հեկրից)*:

ԼՈՌԻԹՅՈՒՆ

ՆԱԶԱՐ

- (Բերանքսիվայր պառկում է գեղմին, Ոսկանն ու Սաքոն նրա վրայով վազում են դեպի աջ և անհետանում: Նազարը դեռ պառկած է, ապա հեղձկեպե վեր է կենում: Ապա սկսում է դիտել Սաքոյի ձիուն: Մի քիչ վստահ): Հը՞, անտե՞ր, տերդ կորցրե՞ց քեզ, քե՞՞ էլի գալու է: (Լռություն): Չէ՛, չի՛ երևում... Փախա՞վ, ի՞նչ արավ... կլինի որ փախավ... (Վստահ): Հը՛ ո՞վ է ասում քե քաջ չեմ: (Գոռում է): Էհե՛յ մի՛ն գարկեմ, հազա՛ր կջարդեմ: (Մոդեմայով դռանը): Ուստիան, դուռը բաց: (Լռություն): Է, սրանից դենը հերմ անիծած էմ տղամարդու, որ կնիկ մարդու անուն տա: Ես գնացի: Էհե՛յ, ճա՛մփա տվեք, խաբարդա՛: Քաջ Նազարը եկա՛վ: (Ականջ է դնում: Ուտիանը լուռ է): Լավ, մնա, լուսը բացվի, մի շնաթակ տամ քեզ, հետո կերթամ: (Լռություն): Շա՛ն կնիկ, գնա՛ցի: (Նստում է ձիւն) Էհե՛յ...

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Վեր ցարկելով՝ խլում դազանակը և դուռը բաց անելով՝ դուրս ելնում): Հերիք, զաեղա չտանես (Դազանակով հարվածում է Նազարին ու ձիուն): Ա՛ն քեզ, քյոթա՛կ:

ՆԱԶԱՐ

- Է՛, Է՛, Է՛, ձին կփախցնի՞... (Ձին փախցնում է նրան): Փախցրե՛ց... ամա՛ն... հասե՛ք: (Չայնը հեռանում է և կանչում):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Ներս գալով): Դե, հիմի գնա՛ սրտաճաք եղի, աչքդ է՛լ կարեմ: (Ներս է մտնում):

(Պարային երաժշտական անցում, որի ժամանակ փոխվում է դեկորացիան պարի միջոցով: Աղջիկները նստարանը բերում են կենտրոն, դիմացը փռում են սուփ-րան, վրան՝ մի գինու կուժ: Հավաքում են փայլե պարիսպի վրայի իրերը և պարիսպները, որոնք շարժական են, տանում են հետ):

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ ԶՈՐԲԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Մուտքը երաժշտությամբ: Ներս են մտնում Զորքստանի իշխանները, տերտերը և հյուրերը՝ մրավորակությունը, պարելով: Անտառ: Գյուղական քեֆ է: Հյուրերը բոլորել են սուփրի շուրջը):

ԹԱՄԱԳԱ – Գեղի իշխանավորներին՝ հրաման: Թասներդ լցրե՛ք:
(Երգում է «Կենաց երգը»):

ՄԻ ՀՅՈՒՐ – Զան, իշխանավոր Թամադա: Հրամայի, մեր տերն ես:

ԴՐՍՈՒՄ ԱՂՍՈՒԿ Է ԼՍՎՈՒՄ

ԹԱՄԱԳԱ – Մի տեսե՛ք՝ էն ո՞վ է:

ԶԱՅՆԵՐ – Ճամփորդ է:

ԹԱՄԱԳԱ – Ճամփորդը ասածո հյուրն է:

(Ներս են բերում Նազարին, որը, դրոշակը ձեռին, սուրը կապած, կանգնում է և վախեցած ու խոժոռ նայում է հյուրերին: Հյուրերն էլ կասկածելով մտիկ են տալիս նրան):

ԹԱՄԱԳԱ – *(Նայելով նրա դրոշակին և երևույթին կասկածոր):* Համեցե՛ք: *(Իր մոտ նստողներին):* Ա՛յ տղա, ճամփա տվեք հյուրին, անց կենա դեար: *(Ճամփա են տալիս):*

ՄԻ ՀՅՈՒՐ – Սա որ էսպես դրոշակով, թրով նստեց, սրա տակին շատ բան կլինի:

ԼՈՌԻԹՅՈՒՆ

ՆԱԶԱՐ – *(Հագում է):* Հը՛մ...

ԲՈԼՈՐԸ – *(Նայում են նրան):*

Ա.ՀՅՈՒՐ – Ի՞նչ ասավ:

Բ.ՀՅՈՒՐ – Ասավ «Հը՛մ»:

Գ.ՀՅՈՒՐ – Ի՞նչ ասավ:

Բ.ՀՅՈՒՐ – Ասավ «Հը՛մ»: *(Հերթով նույն հարցն ու պատասխանը, մինչև հասնում է մի ծերունու):*

ՄԻ ՀՅՈՒՐ – Որ ասավ՝ «Հը՛մ», ասել է Քյոռօղլին է:
(Զեռքը ճակատին հովանի անելով և մտիկ տալով Նազարին): Չէ, Քյոռօղլու թոռն է:

ԼՈՌԻԹՅՈՒՆ

ՆԱԶԱՐ – *(Հպարտ):* Գյադա՞: Մի բան կուգեմ իմանամ էս ժողովրդից: Դուք դադստանցի՞ եք:

ԹԱՄԱԴԱ

– Չէ, մենք գորբաշենցի ենք:

ՆԱԶԱՐ

– Աշխարհքի անո՞ւնը:

ԹԱՄԱԴԱ

– Չորբաստան:

ՆԱԶԱՐ

– *(Գլուխը ծանր շարժելով):* Չորբաստան: Ծա՛տ լավ: Էդ կուգեի իմանայի: *(Բեղերը սրում է: Լռությո՜ւն: Հագում է):* Գյաղա՞, Հնդատանու ճամփեն ո՞ր կողմով է գնում:

ԹԱՄԱԴԱ

– Չենք իմանում:

ՆԱԶԱՐ

– *(Գլուխը ծանր շարժելով):* Չե՞ք իմանում: Հա՛: Լա՛վ: Էդ կուգեի իմանայի: *(Լռությո՜ւն):*

ԹԱՄԱԴԱ

– Հրամանդ ո՞ր աշխարհքից ես:

ՆԱԶԱՐ

– Նազարստան աշխարհքից, Նազարաշեն քաղաքից:

Ա. ՀՅՈՒՐ

– Ջանըմ, մի իմացեք, տեսե՛ք ո՞վ է:

Բ. ՀՅՈՒՐ

– *(Իր կողքինին):* Մի իմացի՛ ո՞վ է:

(Ծարունակ բոթելով մեկմեկու և երբեմն մի քանի մարդ մեջ տալով՝ հարցնում են «ո՞վ է», մինչև հասնում են տերտերին, որ նստած է Նազարի կողքին):

ՎԵՐՋԻՆԸ

– *(Տերտերին):* Տերտեր, մի իմացի՛ր ո՞վ է, ի՞նչ մարդ է:

ՏԵՐՏԵՐ

– *(Մտիկ անելով Նազարի դրոշակին և կարդալով՝ սարսափում է: Ապա դիմելով վերջին հարցնողին՝ կիսա-շայն.)*

Անհաղթ հերոս, քաջն Նազար,

Մին կզարկի՝ ջարդի հազար:

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՐՑՆՈՂԸ – *(Իր կողքինին, սա էլ հերթով մինչև Ա. հյուրը):*

Անհաղթ Նազար, քաջն Նազար,

Մին կզարկի՝ ջարդի հազար:

ԹԱՄԱԴԱ

– Հը՛մ...

ԲՈԼՈՐԸ

– Հը՛մ...

ՆԱԶԱՐ

– *(Հագում է):*

ՍԱՔՈ

– *(Ներս է մտնում մռայլ ու հպարտ):*

ՀՅՈՒՐԵՐ

– Օհո՛, Սաքո՛, բարո՛վ, Սաքո՛, համեցե՛ք:

ՍԱՔՈ

– *(Լուրջ):* Աստծու բարին:

ԹԱՄԱԴԱ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ – Համեցե՛ք, նստի, էս ո՞ր քամին քեզ բերեց:

ՍԱՔՈ

– Կացե՛ք մի, խիստ բեզարած եմ:

ՀՅՈՒՐԵՐ

– Ձիդ ո՞րտեղ է:

ՍԱՔՈ

– *(Նստելով և խոր շունչ քաշելով):* Էս է, էնքան գորքը խոտի պես հարել թափել էի ոտիս տակ. էդ անտեր ձին տա-կիս չոքեց: Ոտով եմ եկել:

ՀՅՈՒՐԵՐ

– Վահ, կռիվ կա՞ր:

ՍԱՔՈ

- *(Սասարիկ փարված է պարմելու մարմանը): Ամենքը սպասում են հեղաքրքիր: Սասարիկ մեծամիտ չայնով սկսում է):* Էն է, ախպեր ջան, ախպորս որ ասեմ, ձիս նստել գնում էի Դումանլու, Չամլըբել: Էնպես գիշերվա դառը կեսը կլինեմ, մին էլ տեսա, ընկել եմ Վարանլուխ Մեշի Ջահանդամ-դարասին: Հիմի, ախպեր ջան, ա-կանջս ձենի՝ ձիուն հարաքյաթ, դամշուն բարաքյաթ՝ գնում եմ: Ամա մի մթնագիշեր էլ է, որ աչք աչքի չի գա-լիս: Մին էլ մի ձեն ընկավ ականջիս: Ասի, յա գազան է, յա ավազակ: Ականջ դրի, որ գազանի, ավազակի բան չի, սելավի պես գալիս է: Այ տղա, էս ի՞նչ բան է: Էս մտքով էի, մին էլ տեսնեմ, մի գորք է գալիս, մի գորք է գալիս, ոնց որ դիամաթ: *(Ունկնդիրները սարսափով նա-յում են):* Չեն տվի, աղա էդ ո՞ւմ գորքն է: Չեն չտվին, Էն է թուրս պրկեցի, ձիս կրակեցի, ընկա էդ գորքի մեջն ու սկսեցի դամշիլը:

ՈՍԿԱՆ

- *(Ներս է մտնում չախից և տեսնելով, որ ամենքը զբաղ-ված են, չհանգարելու համար զգույշ մտրեկնում է Սա-քոյին և հեղքը կանգնում: Ապա տեսնելով Նազարին՝* ճանաչում է և զարմանում, դրդում իր մոտ նստած հյու-րերից մեկին): Ո՞վ է:

ՄԵ ՀՅՈՒՐ

ՍԱՔՈ

- Քաջ Նազարն է:
- Սա փաթաթվեց ոտիս ու մենակ էսքանը գոռաց «Ամա՛ն, Քյոռոլլի, բաշխի՛»: Տո՛ւ, քու Քյոռոլլու ըսենց ընենցը... Ախպեր ջան, սրան զցեցի ոտքերիս տակ, ը՛ւմ, հիմի ո՛նց եմ տալիս փորին, գլխին, մեջքին... մեջքին, փորին, քթին... շինեցի քյուֆթա... էստեղ լուսնակը դուրս եկավ: Մտիկ տվի, որ Քաջ Նազարն է:

ԲՈԼՈՐԸ

- *(Շփոթված):* Այ տղա, այ տղա... դե՛սը, դե՛սը... *(Հագում են):*

ՈՍԿԱՆ

ՍԱՔՈ

- Հա՛, Էն մեր բանն ես պատմում...
- Շինեցի քյուֆթա... *(Հանկարծ նկատելով Ոսկանին):* Հա՛, հա՛...

ՈՍԿԱՆ

- *(Ցած):* Սաքո, Քաջ Նազա՛րն է: Սաքո, Քաջ Նազարն է... *(Աչքով է անում և ցույց է տալիս Նազարի վրա):*

ՍԱՔՈ

- *(Բոլորովին շփոթվելով):* Հա՛... հա՛... հա՛, է՛... Հա բա-ներ շատ եղան... բը, բը, բը, բը... *(Ցած չայնով դիմում է իր կողքի ընկերներին):* Ի՞նչ եք ասում, ո՞վ է, ի՞նչ է...

Ա. ՀՅՈՒՐ

Բ. ՀՅՈՒՐ

- Քաջ Նազարն է:
- Քաջ Նազարն է:

**Գ. ՀՅՈՒՐ
ՍԱՔՈ**

- Քաջ Նազարն է:
- *(Կասկածով նայում է Նազարին և նայում):* Ասեք, էլի՜ ... բը՛, բը՛, բը՛...

**ՆԱԶԱՐ
ՀՅՈՒՐԵՐ
ՍԱՔՈ**

- *(Նույնպես նայում է և կասկածով նայում Սաքոյին):*
- Վերջը, ո՞նց եղավ: Ջարդոդն ո՞վ էր:
- Ո՞վ պիտի լիներ: Քաջ Նազար... Մենք էլ կովի մեջ էինք ու... *(Իր կողքի նայողներին):* Ո՞ր տեղի Քաջ Նազարն է:

**ԿՈՂՔԻՆԸ
ՍԱՔՈ**

- Նազարաշենի: Ճանաչ ե՞ս:
- Ո՞նց թե ճանանչ ես, տնաշեններ, Դադստանու կովին հինգ տարի միասին ախպերություն ենք արել: Տեսաք՝ ո՞նց լուս գցեցի Քաջ Նազարին: Այ հա՛յ, Դադստանից մինչև Հնդստան երկու իգիթ են ճանաչում. մինը Քաջ Նազարն է, մինն էլ Քաջ Նազարն ինքը կասի՝ ով է: Իսկ հիմա թասերը բերեք խմենք Քաջ Նազարի կենացը:

ԹԱՄԱԴԱ

- *(Նազարին):* Քա՛ջ Նազար ախպեր: Բարով եկար: *(Թամադան երգում է կենացի երգը՝ «Չա՛ն, Քաջ Նազար, կենա՛ցը», չեռ է փալիս նրան):* Անունդ վաղուց էինք իմացել, մենակ քեզ չէինք տեսել: Հիմի մեզ համար բախտավորություն է, որ տեսանք: Այ էսպես, որ տեսնում ես մեզ, հենց բռնի՝ ամենքս գեղերի իշխաններ ենք: Բայց ի՞նչ անենք, որ գերի ենք մեր հարևանների ձեռին:

ԲՈԼՈՐԸ

ՆԱԶԱՐ

ԹԱՄԱԴԱ

- Գերի՜ ենք, գերի՜ ենք:
- Ո՞նց թե գերի եք:
- Գերի՜ ենք, Նազար ախպեր, գերի՜ ենք: Չեն ուզում իրենց աշխարհքը մեզ տան: Չի՞ լինի՝ մեզ ազատես դրանց ձեռից: Մեզ կերան:

ՆԱԶԱՐ

- Իրենց աշխարհքը ձեզ չե՞ն տալիս: Ո՞նց թե: Ես Նազարը լինեմ, ականջս էդպես բան իմանա: *(Ուրբը գեղունիկ խփելով):* Էդպե՞ս եք պահում իմ ժողովրդին: *(Բոլորը ցնցվում են):* Դրա համա՞ր են իմ պապերը թագավոր եղել, որ իմ ժողովուրդը զուր էսպես նեղության մեջ պահե՞ք:

ԲՈԼՈՐԸ

ՆԱԶԱՐ

ԹԱՄԱԴԱ

ՆԱԶԱՐ

- *(Ուրբի են կանգնում և փափախները հանում):*
- Է, չասե՞ք՝ ովքե՞ր են:
- Հսկաները:
- *(Վեր թռնելով տեղից, վախեցած):* Հսկանե՞ր... բը՛, բը՛, բը՛, բը՛ ... *(Անհանգիստ)* Որտե՞ղ են:

ՉԱՅՆԵՐ

- Հեռու են:

ՆԱԶԱՐ

- *(Հանգստացած)* Հա՛, հեռու են: *(Սրտապնդվելով)* /Էհ, ո՞նց են համարձակվել էդքան հեռու լինեն: Որտե՞ղ են: *(Սաքոյին)* Գյաղա, մի տես՝ որտեղ են՝ գնա բեր, մի հում-հում ուտեմ դրանց: Հագար հատ էն օրը փշրեցի, այլուր շինեցի, տվի քամուն: Էս երկու հատիկ փոշին մնաց՝ էն էլ դրի համայիլիս մեջ: *(Ցույց է տալիս համայիլը)*:

**ԲՈԼՈՐԸ
ՏԵՐՏԵՐ
ՆԱԶԱՐ**

- *(Ձարմացած և երկյուղած)*: Պահ...
– Տուր մի հատը մեր գեղին հիշատակ, օրհնյա՛լ:
– *(Քաց է անում համայիլը, մի հայրիկ տալիս է Տերտերին)*: Ա՛ռ: *(Մյուսներին)*: Կացե՛ք, էս հսկաներին էլ փոշի շինեմ, ամենքիդ մի-մի հատ կտամ հիշատակ: Դե՛, ինձ-նից հրաման իմ ժողովրդի քեթխտղաներին: Ձեր բոլոր հարևանների երկիրը ձե՛զ: Իմացա՞ք:

**ԲՈԼՈՐԸ
ՏԵՐՏԵՐ**

- Իմացանք: Քաջ Նազար:
– *(Մագաղաթի նման մարդ)*: Հասա՛վ մեծ ժամանակը, եկա՛վ ազգի հերոսը: Մեծ Նազարը պիտի նստի թագավոր: Նա վեր է կացել բոլոր աշխարհքի, բոլոր ազգերի դեմ:

**ԹԱՄԱԿԱ
ՏԵՐՏԵՐ**

- Ջա՛ն, ջա՛ն:
– Խորհուրդ խորին, անհաս, անսկիզբն: Մենք Քաջ Նազարի ազգն ենք և դրանով, գոհությամբ ասածո, ամեն ազգից բարձր ենք:

**ԹԱՄԱԿԱ
ՆԱԶԱՐ**

- Տո էլ կարգդ օրհնվի, տերտեր, խոսի՛ մի, է՛:

ԲՈԼՈՐԸ

- Վեր կենամ գնամ դրանց վերջացնեմ:

ԹԱՄԱԿԱ

- Գնում ենք:

ԲՈԼՈՐԸ

- Մենք էլ ենք գալիս:

ՄԻ ԳՅՈՒՂԱՅԻ

- *(Անտառի խորքից աջից)*: Ամա՛ն, հասեք, ի՞նչ բանի եք:

ԲՈԼՈՐԸ

- *(Անհանգիստ)*: Ի՞նչ կա...

ԳՅՈՒՂԱՅԻ

- *(Ներս ընկալ)*: Ամա՛ն, հասեք, վագր է լուս ընկել անտառ:

ԹԱՄԱԿԱ

- *(Քահ-քահ ծիծաղում է)*: «Վա՛գր է լուս ընկել»:

ԲՈԼՈՐԸ

- *(Նույնպես ծիծաղում են)*: «Վա՛գր է լուս ընկել»:

ԳՅՈՒՂԱՅԻ

- *(Շփոթված)* Ինչի՞ եք ծիծաղում: Բան եմ ասում, վագր է լուս ընկել անտառը...

ԹԱՄԱԿԱ

- *(Հանգիստ ծաղալով)*: Լուս է ընկել, թող ընկնի... Նազարն էստեղ չի՞, վագրի հոգեառը:

ԳՅՈՒՂԱՅԻ

- Ի՞նչ Նազար, ի՞նչ զառափաթ... շեները փչացրեց, հասեք...

ՍԱՔՈ

- (Հագում է և վեր կենալով կամաց-կամաց մուրհնում է շախ մուրքին և հանկարծ փախչում):

(Տեսարանը կարարվում է երաժշտության ուղեկցությամբ):

ՁԱՅՆԵՐ

- (Ձախից) Գալի՛ս է, գալի՛ս է...
Մեծ մասը փախչում է դեպի աջ:

ՁԱՅՆԵՐ

- (Աջից) Գալի՛ս է, գալի՛ս է...

(Շփոթություն: Մի մասը փախչում է դեպի շախ, մյուսը՝ աջ, երրորդը՝ դիմացի կողմ):

ՆԱԶԱՐ

- Բը՛, բը՛, բը՛... (Փախչում է դեպի դիմացի կողմ):

ԴԻՄԱՅ ՓԱԽԶՈՂՆԵՐ

– (Ետ վազելով): Էս կողմից է գալիս...

ՆԱԶԱՐ

- (Ետ է փախչում դեպի աջ): Բը՛, բը՛, բը՛...

ԱԶԻՅ ՓԱԽԶՈՂՆԵՐ

– (Ետ վազելով): Էս կողմից է գալիս:

ՆԱԶԱՐ

- (Ետ է փախչում դեպի շախ): բը՛, բը՛, բը՛... (Դուրս է վազում, բոլորն ընկնում են Նազարի հետևից: Նազարը ներս է ընկնում դեմից, վազում դեպի աջ և սպա դուրս վազելով՝ ներս է մտնում դեմից):

ՁԱՅՆԵՐ

- Եկա՛վ, եկա՛վ...

ԹԱՄԱԿԱ

- Նազարին առաջ գցեցեք, Նազարին առաջ գցեցեք: (Բռլորը թաքնվում են Նազարի թիկունքում):
(Երևում է աջից: Նազարին հրում են վագրի վրա, և իրենք փախչում են դեպի շախ: Նազարը սարսափից և շփոթությունից մնում է տեղում սառած):

ՁԱՅՆԵՐ

- (Հեռվից): Փախե՛ք, փախե՛ք... (Լռություն):

ՆԱԶԱՐ

- (Ծամածուռ շայնով, սարսափահար): Ամա՛ա՛ա՛ն (Փախչում և թաքնվում է):

ԹԱՄԱԿԱ

- (Դիմաց՝ մուրքի մոտ՝ դեպի դուրս): Ա՛յ տղա հասե՛ք, վագրին բռնե՛լ է, վագրին բռնե՛լ...

ՁԱՅՆԵՐ

- Գալի՛ս ենք, գա՛լիս...

ԹԱՄԱԿԱ

- Պի՛նդ բռնի, Քաջ Նազար, պինդ բռնի: Հասե՛ք, զարկե՛ք: (Հերևում են նրան քահերով, փայտերով և քարերով շրջապատում են վագրին և ամեն կողմից հարվածելով՝ սպանում նրան: Նազարը սարսափած նստած է: Լռություն):

ՄԻ ՁԱՅՆ

- Ուշքը վրեն չի:

ՈՒՐԻՇ ՁԱՅՆ

- Սո՛ւս կացեք, թունդ է չարացած:

(Մի քանիսը վագրը քաշում են դեպի խորքը՝ մաշկելու):

**ՆԱԶԱՐ
ԲՈՒՆՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ**

- *(Ուշքի գալով)* Ո՞ւր է վագրը:
- Սպանեցինք:
- *(Նայելով վագրին՝ հագում է ինքն իրեն):* Հա՛, հը՛մ.. էս-պե՛ս էր եղել բանը... *(Վագրին դիմելով):* Լավ պրծար էս մի անգամն էլ: *(Բարձր հազալով՝ գլուղացիներին):* Բա էս անելո՞ւ բան էր, որ արիք:

**ԲՈՒՆՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ
ԲՈՒՆՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ**

- *(Շփոթված):* Ի՞նչ կա:
- Ի՞նչի սպանեցիք, ո՞վ էր ասում՝ սպանեք:
- Բա չսպանեի՞նք:
- Ես չեի՞ կարող սպանել: Ափսո՛ւ: Վագրին էլ մարդ ձեռ տա՞: Անվնաս անասուն:

**ԲՈՒՆՈՐԸ
ԹԱՄԱԴԱ**

- Չէինք իմանում, էս մեկը բաշխի, էլ չենք անի:
- Ապրես, Քաջ Նազար, էսպես էլ աշխարհքը գցես ոտքիդ տակ: *(Գլուղացիներին):* Դե, հիմի վեր կացեք, գնանք Նազարի հետ, ճարենք հսկաներին:

**ԲՈՒՆՈՐԸ
ԹԱՄԱԴԱ
ՎԱՐԺԱՊԵՏ
ՏԵՐՏԵՐ**

- Գալիս ենք:
- Եկե՛ք:
- Հառա՛ջ: *(Առաջ է ընկնում և խկույն եր գալիս):*
- *(Եր-եր գալով):* Ի զե՛ն, առա՛ջ:

(Բոլորը դուրս են գալիս դահլիճի միջով՝ պրտովելով և զորքաշենցիների երգը երգելով: Մյուսն է պարի խումբը, պարելով հավաքում և պատրաստում քեմը):

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ ՀՄԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Տեսարանը սկսվում է հսկաների երգով, երգում են՝ ուս ուսի փված):

Հե՛յ հո՛, հե՛յո

Հա՛մ,

Այս սարերը մերն են

Այս ծառերը մերն են. չենք տա

Այս լեռները մերն են

Այս կողմերը մերն են. չենք տա

Հե՛յ հո՛, հե՛յո՛, հե՛յ հո՛, հե՛յ հո՛, հե՛յ հո՛

Հա՛մ, հա՛մ

Հե՛յ հո՛, հե՛յ հո՛

Հե՛յ հո՛, հե՛յո՛, հե՛յ հո՛, հե՛յ հո՛, հե՛յ հո՛

Հա՛մ, հա՛մ, հա՛մ

Այդ Նազարը ո՞վ է,

Մի՞թե ուժի ծով է, հա՛, հա՛

Զգիտի դեռ խեղճը, եկել է իր վերջը հա՛, հա՛

Հե՛յ հո՛,

Հա՛մ:

*(Փոխվում է երաժշտությունը, ընդմիջման ժամանակ անցնում է Փերիշանը եղ-
բայրների միջով, եղբայրները ժպտում են, իսկ նա ասում է)*

ՓԵՐԻՇԱՆ

– Ապեր, ապեր, ապեր: (Ձեռքը դնելով ուսերին):

*(Տերտերը քնի դիմացի մասում հեղկում է հսկաներին: Այդ պահին հսկաները
տեսնում են նրան: Ղառաղուռան և Ղուզղունը բռնում են տերտերի ուրբերից ու
ջեռքերից և ուզում են՝ փանեն):*

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

– Չէ՛է՛... Կեցցե՛ք. բան պիտի հարցնեն:

ՏԵՐՏԵՐ

– Ամա՛ն, օրհնյալներ, բա՛ց թողեք, սիրտս կճաքի:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

– Կա՛ց... Ինչո՞ւ հարևանություն չեք անում էլ.. Ինչո՞ւ քա-
նի օր է՝ էլ աղ չեք ուղարկում մեզ.. Հը՞մմմ...

ՏԵՐՏԵՐ

– (Վեր թռչելով): Բոլոր աղը մատաղի ենք տվել, օրհնյալ:
Աղ չի մնացել:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

– Մատաա՞ղ... Հը՞, ի՞նչ մատաղ: Հը՞մ:

ՏԵՐՏԵՐ

- Մի քաջ մարդ է լույս ընկել մեր աշխարհքը, մատաղ ենք անում աստծուն, որ նրա պատուհասից մեզ ազատե:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՏԵՐՏԵՐ

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Քաջ Նազար:
- Քաջ Նազար... Ղոռորուղա՞, քա՛ա՛ջ Նազա՛ր... Ղոռոնքի, քա՛ա՛ջ Նազա՞ր, հո՛, հո՛, հո՛, հո՛ (*հսկայաքար ծիծաղում է: Ծիծաղում են և մյուսները միևչև տնքալը*):

ՏԵՐՏԵՐ

- Դուք ծիծաղում եք, օրհնյալներ, բայց Քաջ Նազարը գերի է արել մեր աշխարհքը: Ջարդում է ու ջարդում:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՏԵՐՏԵՐ

- Ապա եղ Քաջ Նազարը ինչի՞ է ջարդում ձեզ: Հը՛մ:
- Մեզ շատ չի ջարդում: Հսկաներին է ջարդում: Մին գարկում է, հազար ջարդում:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՏԵՐՏԵՐ

- Բոո՞...ոնց թե:
- Դրոշակ ունի ձեռին, սրբոց ձեռամբ գրած, թե՛ անհաղթ հերոս, Քաջն Նազար, մին կզարկի, ջարդի հազար: (*Լացակումած*): Ա՛խ, օրհնյալներ, կրակ է դժոխային, հուր աստվածային:

ՂՈՒԶՂՈՒՆ

ՏԵՐՏԵՐ

- Հը՞ր՞... վախեցնո՞ւմ ես...
- Չէ՛, օրհնյալ, չէ, ճշմարիտ է, վկա աստված կենդանի: Այդ Քաջ Նազարը ձեզնից մեծ ուժի տեր է:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՏԵՐՏԵՐ

- Բո՛ո՛:
- Ահավասիկ, ամենն ասեմ ձեզ և պատմեմ, զոր տեսի աչքով իմոք և լսե ականջոք: Տեսիլ զարմանահրաշ: Հինգ հարյուր հսկաներ իմ աչքի առջև ջարդեց, փշրեց, փռեց շինեց, տվեց քամուն: (*Ծոցից հանելով մի մասնապուրփ և պտղուցով հանելով մի փռշի*): Ահա, էս մի հատիկ փռշին մնաց, այն էլ ես վերցրի հիշատակ: (*Լաց է լինում*): Մեղա՛ա՛ա՛ա՛...

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՂԱՌԱՂՈՒՌԱՆ

- Հըա՛ա՛մ: (*Շալակում է տերտերին*):
- (*Նայելով դեպի ձախ*) Մեծ ապեր, մեծ ապեր, էն ովքե՞ր են: (*Յույց է տալիս ձախակողմը*):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՏԵՐՏԵՐ

ՀՍԿԱՆԵՐ

ԹԱՄԱԴԱ

- Հը՛ա՛ամ:
- Ամա՛ն, Քաջ Նազա՛րն է:
- (*Սարսափում են*):
- (*Գոռում է*): Է՛յ, հսկանե՛ր, ո՞ր ծակն եք մտել... Հիմի՛ դուրս արիք, է՛...

ՆԱԶԱՐ

- Կամա՛ց, մի՛ գոռա, չփախչեն: Էս է՛ էս հսկաների գլուխն էլ կտրեմ ու պրծնեմ:

ՀՍԿԱՆԵՐ

- (*Գլուխները պահում են*):

ԹԱՄԱԴԱ

- (Գոռնում է): Է՛յ, հսկաներ, ո՞ր ծակն եք մտել, հիմի՛ դուրս արիք: Է՛:

ՆԱԶԱՐ

- Ա՛ա՛ա՛: (Չանազան կողմեր է վազվզում և հանկարծ վախի կատաղության մեջ գոռնում է): Է՛հե՛յ... (Բռնում է ծառի բնից):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- (Բաց բողնելով տերտերին՝ չոքեչոք վազում է նրա մոտ): Օջախդ ենք ընկել, Քա՛ջ Նաազար: (Ճակարդ գեղնին զարկելով և բարձրացնելով), Քա՛ջ Նա՛զար, լսել էինք անունդ, քեզ չէինք տեսել.. Շատ աղաչանք ենք անում, գաս դառնաս մեր մեծավորը, մենք էլ կդառնանք քո ճորտը: Հրամայի, աշխարհք քանդենք, բերենք ոտդ: Մենակ բաշխի մեզ:

ՆԱԶԱՐ

- Գյաղա, ի՞նչ է ձեր աշխարհքի անունը:

ՏԵՐՏԵՐ

- Հսկաստան:

ՆԱԶԱՐ

- Հսկաստան: Լա՛վ: Բաշխեցի՛նք:

ՏԵՐՏԵՐ

- (Խաչակնքելով): Խաղաղություն ամենեցուն: (Ինքն իրեն): Հազիվ ազատվեցինք: Օրհնյալ լինես, ո՛վ քաջ: (Լռությամբ):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Հա՛ա՛մ: Հրամա՞ն է, վեր կենենք, մեծավոր:

ՆԱԶԱՐ

- Վեր կենա՞ք: (Մտածում է): Վեր կացեք ու... մի քիչ հեռու կանգնեցեք:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Թուրդ հանի, մա՛տաղ, տակովն անցնենք:

ՆԱԶԱՐ

- (Հանում է թուրը և հսկաներն անց են կենում):

ԼՈՌԻԹՅՈՒՆ

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Հիմի ի՞նչ կիրամայես, մեծավոր:

ՆԱԶԱՐ

- Ոչինչ չեմ հրամայի: (Դես - դեն է նայում, որ հնար գտնի փախչելու: Ման է գալիս):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- (Հեղկում է նրան) Հիմի ո՞նց է ուզում սիրտդ: Աղուհացի սուփրան էստե՞ղ բաց անենք, թե ներսը՝ ամրոցում, հա՛ա՛մ...

ՆԱԶԱՐ

- (Տարակուսանքով): Սուփրա՞ն: Բաց արեք:

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Ոնց որ քեֆդ է:

(Թուրը գնում են՝ ամրոցի ներսը նաշելու, Ղոռոբուղան հեղ է գալիս հեռադիտակով և հեղկում է տարածքին, տեսնում է մի մարդու՝ դեսպանին՝ դրոշակով):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Փախած թշնամուց դեսպան է եկել, հաա՛մ... նեղն է ընկել, կանչեք, տեսնենք, նեղն է ընկել:

(Դեսպանը գալիս է առաջ, բարձրանում է բեմ):

ԴԵՍՊԱՆ

- Հաղթված, ջարդված մեր քաջ զորքից, ժողովրդից ու աշխարհքից, մի խնդիրքով ենք եկել ահա, Քաջ Նազարին խնդրենք հիմա, մեր թագավորը սպանվեց էս կռվի մեջ, ժողովուրդն ու աշխարհքը մնացել են անթագավոր: Հիմի մեր ջարդված զորքը, ողջ աշխարհքը խնդրում է Քաջ Նազարին, որ նա մեր աշխարհքն էլ միացնի ձեր աշխարհքին և դառնա մեր ու ձեր թագավորը:

(Քաջ Նազարը Չոռբաշենցիների ու հսկաների հետ մտնում է բեմ):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

ՆԱԶԱՐ

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- Քաջ Նազար, կուզե՞ս թագավոր դառնաս:
- *(Ուշքի գալով, չայնը փորն ընկած):* Բերեք, կդառնամ:
- Գնա հայտնի՜ր ձեր քաջ զորքին, ժողովրդին ու աշխարհքին, որ մեր Նազար մեծավորը դառավ մեր, ձեր թագավորը:

ԴԵՍՊԱՆ

- Երթամ հայտնեն մեր քաջ զորքին, ժողովրդին ու աշխարհքին *(հեռանում է):*

ՎԱՐԺԱՊԵՏ

- Կեցցե՛ թագավոր, փրկիչ Նազարը, ջարդեց հազա՛րը, ջարդի՛ հազարը:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

- Կեցցե՛ Նազար թագավորը:

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ ԹԱԳԱՎՈՐ ԱՐԱՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

Բենում ամեն ինչ նույնն է:

Զոռաշենցիների երգի տակ մտնում է պարային խումբը և պարում, իսկ այդ ընթացքում հսկաները փոխում են բեմը: Նրանք պտտում են անիվը, որը կար բեմի վրա հակառակ կողմով, այն ոսկի և արծաթ գույնի կողմով, հարթակին փռում են գորգ, մեջտեղում գահի փոխարեն մավթի տակառն է, որի վրա գցված է վագրի մորթին, դրված է գլոբուսը, և 2 կողմերում դրված են բարձեր:

Փայտյա ճաղավանդակները նույնպես պտտում են և հետ տանում, որոնք նույնպես ոսկու և արծաթի գույնի են: Պարի ավարտից հետո ներս է մտնում Սենեկապետը՝ նոտակալը ձեռքին, ֆրակով և մեծ կարմիր բանտով, կանգնում է բեմի առջև: Ողջունելով և օպերային երգեցողությամբ հերթով ներս են մտնում Նազիրը, Վեզիրը, Զորավարն ու հոգևոր դասի ներկայացուցիչը:

ՆԱԶԻՐ	– <i>(Ներս մընկելով խոնարհ՝ ողջունում է Սենեկապետին):</i>
Տեր իմ: <i>(Երգելով)</i>
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ	– Տեր իմ: <i>(Երգելով)</i>
ՆԱԶԻՐ	– <i>(Կանգնում է սենեկապետի դիմաց):</i>
ՎԵԶԻՐ	– <i>(Ներս մընկելով Սենեկապետին ու Նազիրին ջոկ-ջոկ):</i>
Տեր իմ: <i>(Երգելով)</i>
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ	– Տեր իմ: <i>(Երգելով)</i>
ՆԱԶԻՐ	– Տեր իմ: <i>(Երգելով)</i>
Ողջ խոսակցությունը կատարվում է օպերային երգեցողությամբ և Սենեկապետի դիրիժորությամբ:
ՆԱԶԻՐ	– <i>(Սենեկապետին):</i> Արթնացե՛լ է գերագույնը:
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ	– Երեկոյան ընդունելով մահի՞ճ՝ անփույթ մնջեց մինչև արշալույս, ծեգեց արեգական հետ և ահա իսկույն կճառագե արեգմափայլ:
ՆԱԶԻՐ	– Անմոռաց օրեր են: Ի՞նչ էր մեր պատմության մավը մեր մախկին պարտված թագավորի օրոք: Ալեկոծյալ տախտակամած:
ՎԵԶԻՐ	– Այո՛, ինչ գերագույնը հաղթեց մեր մախկին ժլատ ու ապիկար թագավորին, ես երջանկությունից չեմ քնում:
ՆԱԶԻՐ	– Ես ևս չեմ քնում: Եվ արդարև: Նազար երջանիկը երջանկացրեց մեր պատմությունը ու հիմա արժան է և իրավ, որ ինքը հանգիստ առնե պահ մի: Սա թագավոր չէր, այլ երկնային մանանա՛: Վեց մահանգ սրա օրով ես կցեցի իմ իշխանության կալվածքներին:
ՎԵԶԻՐ	– Չորս մահանգ էլ ես կցեցի:

ԶՈՐԱՊԵՏ

- Ես կալվածատեր դառա, որ երբեք չէի լինի նախկինի օրոք:

ՄԻ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ

ՆԱԶԻՐ

ՎԵՋԻՐ

ՄԻ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ

ՆԱԶԻՐ

- Հոգևոր դասն էլ պարարեց օրինավոր:
- Միով բանիվ ամենքս լավ դրսավեցինք:
- Դու դեռ սպասի՞ր, տեր իմ, է՛լի կդրսավենք:
- Աստված մեծ է: Աղաչենք մի պատերազմ էլ տա:
- Այն աստված, որ մինը տվեց, մյուսն էլ կտա հայրաբար: Ուրեմն տիարք, օգնենք թագավորին իր ծանր պարտականությանց մեջ:

ԲՈԼՈՐԸ

ՆԱԶԻՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Օգնե՛նք, օգնե՛նք:
- Եվ աստվա՛ծ պահե թագավորին:
- *(Անհանգիստ շարժ ու ձևերով դուրս է վազում և ներս նայելով):* Գերագու՛յնը...

ԲՈԼՈՐԸ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Երկրպագում են և մնում երեսները գեղմին):*
- *(Ներս վազելով ու երգելով):* Ահի՛վ կացցուք:
(Երաժշտության ուղեկցությամբ ներս է մտնում Նազարը՝ թագավորը, իրեն ուղեկցող մի խումբ պալատական կանանցով, որոնք իրենց հագուստների վրա ունեն «Միս Հաբեշարան», «Միս Տիրանարան», «Միս Գոգա», «Միս Մագոգա», «Միս Աճունան», «Միս Պաճունան», «Միս Նազարարան» ուսագործներ և շար հպարտ գլխների վրայից անցնելով՝ առաջանում է դեպի քախրը ու կանգնում նրա մոտ՝ երեսը դեպի պալատականների: Նրա հերկից, նույնպես պալատականների գլխի վրայից անցնելով, գալիս է Իշխան Սաբուն, նոր զգեստներով ու դրոշակը ձեռին՝ կանգնում է նրա հերկը):

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Երգելով):* Երջանիկ ընդունելություն Նազար արքային: Օր երեսներդդ: Երկյուղածությամբ առա՛ջ մատիք: Աստվա՛ծ պահե թագավորին:

ԲՈԼՈՐԸ

- *(Կիսաբոլոր կանգնում են Նազարի առաջ և խոնարհ երկրպագում):* Ամեն: *(Մնում են երեսները գեղմին):*

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Առաջ է գալիս և ոլորած բուդը բանալով՝ գլուխ է փալիս Նազարին ու սկսում կարդա):* Թագավո՛ր քաջ, արեգակն արդարության, ծո՛վ խելաց, կարողության բազուկ, բերան ճշմարտության, համարձակվում են կարդալ այսօրվան հրամանը, որ գիշերս հրամայեցիր այսօրվան օրվան, որ և ահավասիկ ահա: «Ես, Նազար հազարերորդ, անհասանելի կամոքն աստծո թագավոր և կրոնապետ Նազարստանի, Տիտանստանի, Գոգա և Մագոգա,

Աճուճա և Պաճուճա և այլն, և այլն, և այլն: Տեր աշխարհի, հաղթող ամենից և ամենայնի, ահա վասիկ հրամայեմ, կարգադրեմ, օրինեմ և տնօրինեմ: Թող այսօր էլ արեգակը ծագե արևելքից և մայրամուտ ունենա, գործ մարդկային, որ գործվի, թող շարունակե գործվել: Որով թող կատարվի խոսքն աստծո և օրենքը մարդկային, թե «թագավորք հրամայեն և աշխարհք դառնա»: Ստորագրված է՝ «Նազար հագարերորդ»: Ընդ իսկականին ճիշտ է՝ քարտուղար-քարտուղարաց՝ Բաղախորիկ»:

**ՆԱԶԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- *(Ձեռքով նշան է անում, թե հավանում է):*
- Համարձակվում եմ բարձրացնել աչքս դեպի երկինքը երեսհարքիդ՝ սպասելով, թե ունե՞ս այլ հրաման, կենտրոն տիեզերաց:

ԼՈՒԽԹՅՈՒՆ

**ՆԱԶԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- *(Գրպանից հանելով քանաչի և մեկնելով Սենեկապեդին):* Քիշմի՛շ բեր: *(Սաքոն կրկնում է)*
- Քի՛նք նրբաճաշակության, արդյոք Հնդկաստանի՞ խաղողանույս կհաճեիր, թե՞ Հաբեշտանի:

**ՆԱԶԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- Ի՞նչ է դուրս տալիս: Քիշմի՛շ բեր, որը կլնի՝ կլնի: *(Սաքոն կրկնում է):*
- Ստույգ հրամայեցիր, բերան ճշմարտության: Կնշանակե՞ երթամ բերեմ որևէ քիշմիշ:

**ՆԱԶԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- Հա՛, հա՛, «որևէ քիշմիշ», հայվա՛ն, դե հա՛յդա: *(Սաքոն կրկնում է):*
- *(Գնում է):*

ՆԱԶԱՐ

- *(Ընկողմանում է թախարի վրա և աջ ոտը դնելով վերը՝ ձախը կախ է գցում կիսովին: Համրիչը մեկնելով պալատականների):* Է՛, դե՛սը մտիկ: Տերությունը կարգի՞ն է: Սխալություն հո չկա՞: Նազիր-վեզի՞ր:

**ՆԱԶԻՐ, ՎԵԶԻՐ
ՆԱԶԱՐ
ԶՈՐԱՊԵՏ**

- Ամեն ինչ օրինավոր է, թագավոր իրավագոր:
- Զորապե՞տ, գորքը ո՞նց է:
- Քա՛ջ, թագավոր քաջ:

**ՆԱԶԱՐ
ԳԱՆՁԱՊԵՏ
ՆԱԶԱՐ**

- Խազնադա՞ր, խազնա՞ն ոնց է:
- Հաշիվներն ստույգ են, թագավոր բազմահարուստ:
- Հիմի կերթաք ու տերությանը լավ մտիկ կտաք: Ամեն բան կարգին: Զորք է, հաշիվ է, հարստություն է՝ լավ կպահեք, թե չէ, կարկաժնե՛րդ կճղեն, հա՛րամզադդաներ: Ահա ինձնից հրամանք: Տերության մեջ գողություն

ԲՈՒՆՈՐԸ

չլինի: Թալանները լա՛վ տեղավորեք: Չգողանա՛ն: Իմացա՞ք:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Իմացանք, տեր արքա: *(Եվ դուրս են գալիս Ջորապետը, Նազիր, Վեզիրը, Գանձապահը):*
- *(Ներս է մտնում մի սպասուհու հետ, որ ձեռին մալուխ ցրած ունի՝ վրան քիչմիշ: Սենեկապետը նշան է անում սպասուհին, որ հրամցնի թագավորին: Սպասուհին զանազան ձևեր է անում, ապա աջ ծունկը գետնին դնելով և բարձրացնելով՝ մոտենում է Նազարին և հրամցնում քիչմիշը և այս բոլորը երաժշտության ուղեկցությամբ):*

ՆԱԶԱՐ

- *(Ապրակելով) Ի՞նչ ես ծռնում մեյմունի պես: Քիչմիշը բեր, էլի՛:*

ՍՊԱՍՈՒՀԻ

ՆԱԶԱՐ

- *(Քիչմիշը դնում է Նազարի թախտին):*

ՍՊԱՍՈՒՀԻ

ՆԱԶԱՐ

- Ռա՛դ եղիբ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Հեռանում է զանազան ձևերով):*

- *(Սենեկապետին):* Դո՛ւ ինչ տնկվեցիր իշի պես:

- Պատկերդ գեղեցկության, երեսփարքդ այսօր դեռ լվացվումն ու օծումն չի ընդունել արքայաբար:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Ի՞նչ:

- Արդյոք վարդաջրո՞վ հաճելի կլինի թարմացնել երեսփարքդ, ստվեր արեգական, թե՞ այլ բուրավից թարմաշունչերով:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

- Չհասկացանք:

- Ձյուն մաքրության, այսօր դեռ չես լվացվել:

- Ի՞նչ հորս ցավն է էդ ամեն օր լվացվելը: Ծովաբա՞ր եմ, թե՞ լվացքի տաշտ: Չի՞ լինի, որ չլվացվեմ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Կարգ է թագավորաց: Գանձարան օրինապահության:

- Իշի կարգ: Ամեն օր լվացվի, հա՛ լվացվի:

- Կբարեհաճելի՞ր անցնել լողարանի օթյակ: Չայն ավետյաց:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ, բաղնի՞ս:

- Այո՛, տեր իմ, բաղնիս:

- Երեսարբիշը թրջի, բեր, թող վերջանա գնա: Ո՞վ գլուխ ունի տեղից վեր կենալու:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Խոր գլուխ տալով):* Կատարող եմ բոլոր հրամանացդ, էլ ոչինչ չե՞ս օրինում, գրի՛չ երկնային:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Դե, էլ հերիք է, յա՛լա: *(Քաջի է տալիս):*

- *(Գլուխ է տալիս և հեռանում):*

ՆԱԶԱՐ

- (Թիմկն է փալիս ու քիշմիշ ուրեկով՝ սկսում է երգել: Նրան չայնակցում է Իշխան Սաքուն): «Այ ամա՛ն» Նա-
զարի երգը:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- (Ներս մտնելով): Ունկն ողորմածության: Մի գեղջուկ
կին է եկել և հրամանոց տեսությունն է խնդրում:

ՆԱԶԱՐ

- Հա, հետո՞: Իշի՛ բռռ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Մի գեղջուկ կին է եկել, կհաճի՞ս արժանացնել իրեն ա-
րեգնատեսիլ երեսհաքիդ:

ՆԱԶԱՐ

- Չեմ հասկանում՝ ինչ ես ասում, գնա ասա (երգելով)
հա՛...:

ՍԱՔՈ

- (Երգում է): «Գնա ասա հա՛»...

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- (Գնում է):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Ներս է մտնում և կանգնում շեմքին):

ՆԱԶԱՐ

- (Չի նկատում նրան, շարունակում է երգել ու պարել Սա-
քոյի ու պալապրական երկու կանանց հետ «Վա՛յ, ա-
մանը»):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Մի քայլ առաջ է գալիս):

ՆԱԶԱՐ

- (Նայելով նրա կողմը): Հը՞, ո՞վ է:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Առաջ գալով): Չես էլ ուզում ճանաչե՞ս... Ե՛ս եմ,
Ուստիա՛նը:

ՆԱԶԱՐ

- Փիե՞... Աղջի Ուստիա՞ն, դու ե՞ս: Արի՛, արի՛:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Վա՛յ: Էս դրո՞ստ է: Էս ինչ բան է: Երազ է:

(Առաջ է գալիս և զարմացած նայում Նազարին: Էս ինչ բանի ես, ա՛յ մարդ):

ՆԱԶԱՐ

- Տեսնում ես, էլի: Աշխարհքը բռանա միջին:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Տարակուսելով): Վա՛յ, ինձ ասում էին, չէի հավատում:
Յանի էս դրուստ է:

ՆԱԶԱՐ

- Դրուստ է, Ուստիան խանում, դրուստ է: (Մտրեկում է և
քիքը մտրեկնում Ուստիանի քթին): Ասում էիր, թե ինձ-
նից բան դուրս չի գա: Տեսար: Ասում էիր, թե վախկոտ
եմ: Տեսար: Հիմի ով է ինձնից քաջ, ով է ինձնից խելոք,
ինձնից հարուստ: Հա: Դու գիտես, թե տերություններ եմ
ինձնից դողում: Գիտես, թե տերությանս սահմանները,
որ աշխարհքի ծերեն եմ: Դուռը վրաս կփակես: Դե գնա,
հիմի թագավոր եմ: Կերար: (Գնում է իր տեղը):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Աչքի տակով նայում է նրան): Գլխի չեմ, թե էս
ոնց եղավ...

ՆԱԶԱՐ

- Լավ մտիկ տուր: Տեսածիդ հավատում ես: Թագավոր եմ:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ինչ ասեմ, դրուստ է, թագավոր ես:

ՆԱԶԱՐ

- Հա, բա... թագավոր եմ ու աշխարհք եմ դողացնում: Հիմի ինչ կասես քո խելքին:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Ինչ պիտի ասեմ:

ՆԱԶԱՐ

- Չէ, ասա էլի խելքդ խելք էր:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Ինչ ասեմ: Միմչև ասեմ, միմչև հիմի ունեցած խելքով էսպես չպիտի լիներ: Հիմի երևում է, թե որ իմ խելքը դրուստ խելք չէր եղել:

ՆԱԶԱՐ

- Հա, էդպես: Դե հիմի արի ձեռս պաչ արա ու դառի թագավորի թագուհի:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Բո, բո... արևիդ մատաղ, դրուստ: (*Համբուրում է Նազարի ձեռքը*): Վա՛յ, խելքս կկորցնեմ, ես թագուհի եմ:

ՆԱԶԱՐ

- Դե հիմի շորերդ փոխի ու խելքդ էլ հետը, էն հին խելք էր: (*Դեպի դուրս*): Է՛, տո, Սենեկապետ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- (*Ներս է մտնում*):

ՆԱԶԱՐ

- Ուստիան խանումի համար հին թագուհու շորերից մի լավ ձեռք հանել կտաս վերի ամբարից: Իմացար:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Խոնարհաբար իմացա, շեփոր հրամանի: Միայն, երկինք մտածության, զգեստը իբրև օծյալի, թե հարճի համար լինի:

ՆԱԶԱՐ

- Մոտ արի: (*Սենեկապետը մտրեկում է՝ ծոծրակին բռնելով*): Հը լեզվիդ մի տուր, էլի էդ լեզուն: (*Մի հասր քացի տալով*): Դե հայդե:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- (*Գնում է, ետ գալիս*): Առաքեցի պատվերն առ պատկանելություն: Անձրև կենաց, և ճեպական արագությամբ կհեղվի զգեստը:

ՆԱԶԱՐ

- Լավ: Սամուր քուրքս բեր գցի վրաս ու գնա: Ուստիան խանումի համար չարագ բեր, միմչև շորերը պատրաստեն: Էն ոսկե սինիով բեր, թող տեսնի:

(*Սենեկապետը դուրս է գնում և ներս է մտնում սպասավորների հետ, որ բերում են Նազարի ծիրանին և միաժամանակ ոսկե մարուցարան՝ վրան զանազան քաղցրավենիք ու չոր մրգեղեն: Սենեկապետի ցուցմունքով հագցնում են Նազարին և սպա մարուցարանը դնում Ուստիանի առջև, որ, գյուղական կնոջ նման խունջիկ-մունջիկ անելով, վերցնում է*): Հիմի էլ գնա ոսկի թագս բեր: (*Սենեկապետը գնում է: Նազարը նավթի տակառից հանում է թագը և դնում գլխին, որից հետո չգվում է թախտի վրա*): Օխխա՛յ... էո՛ֆ... ա՛յ տղա, ի՞նչ լավ բան է թագավորությունը: Ափսոս չէ: Ի՞նչ էի անխելքացել, էնքան ժամանակ մնացել գեղում վեր ընկած: Մատս

**ԻՇԽԱՆ ՍԱՔՈ
ՆԱԶԱՐ**

մատիս չեմ կայցնում: Կե՛ր, խմի՛, քնի՛, վե՛ր կաց, գնա
բաղչում ման արի, եկ ճա՛շո անուշ արա, հետո քինկը
տուր բարձին ու նարգիլե քաշի: *(Երգում է «Այ աման»):*

- *(Չայնակցում է):*
- Մի՛ սխմի, հայվա՛ն: *(Ուստիանին):* Հա՛, առավոտից ախ-
պեր ջան, մատում եմ թախտը ու հրամայում եմ մինչև
ճաշ: Հետո բերում եմ ճաշը, ու աչքդ բարին տեսնի՝
դնում եմ առջևդ լավ եղը, մեղրը, կարագը, գաթան, գա-
ռան փլավը: Անու՛շ արա:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Ե՞ս էի, որ չորթան էլ չունեի տանը:
- Պալատս, ախպորս ասեմ, հարստության ծով է:
Հարյուր ու հինգ հազար ծալք տեղաշոր, լավ դուքնի յոր-
դան-դոշակ մենակ էս վերի քյոշկում կա: *(Սենեկապե-
տին բջջային հեռախոսով զանգում է և ասում):* Գյաղա,
աշխարհքը բեր, բռնեմ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Գնում է: Նազարը նորից բացում է նավթի տակառը և
հանում գլորքուր ծիծաղելով):*

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Վո՛ւյ, ի՞նչ լավ է: Ասել է մեզ համար կապրենք հիմի:
- Կապրենք... քեֆ կքաշենք, ասա: *(Երգում է «Վա՛յ
աման»):*

(Ուստիանը, Նազարին քնանցուկ, կանգնում է քեմի մեջտեղում և ասում.)

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Բարև ձեզ, ես Ուստիանն եմ, թագավոր Նազարի կինը,
կապրենք ու սրանից դենը էլ իրար դիպչողական խոսք
չենք ասի: Մարդ ու կնիկ ենք՝ ի՞նչ ունենք բաժանելու:
Էսօր-էսօր դու թագավոր ես, ես՝ թագուհի: Մեզ համար
հիմի սազական չի հասարակի պես ժաժ գալը, կովելը,
ես ի՞նչ իմանամ:

ՆԱԶԱՐ

- Լավ կյանքի մեջ ընկա, Ուստիա՛ն, լավ, ափսոս առաջ
չէր եղել: Ասում ես երազ է, էլի: *(Դեպի դուրս):* Է՛յ, գյա-
ղա, Սենեկապետ: *(Սենեկապետը ներս է գալիս):* Մո՛տ
արի: *(Թեքի ապրակ է տալիս նրան):* Հը՛...

**ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱԶԱՐ**

- Ի՞նչ կհրամայես, տեր ի՛մ:
- *(Քրից բռնում քափ է տալիս):* Հը՛... *(Սպասում է):* Ցա-
վե՞ց:

**ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱԶԱՐ**

- Ցավեց, տեր իմ:
- *(Բռնում է Սենեկապետի ախանջը: Ուստիանին):* Ահան,
հիմի տես: *(Հուպ է տալիս: Սենեկապետը աշխարհում է
դեմքի կծկումները զսպել և կուչ ու չիզ է գալիս՝ նստելով
ու վեր կենալով):* Էս երա՞զ է: *(Սենեկապետին):* Ռա՛ղ

եղիր: *(Սենեկապետը գնում է):* Չէ՛, ջանմ, քեֆիդ նայիր, երազ չկա, բոլորը ճիշտ է: *(Երգում է):* Ա՛ման, ա՛ման, այ ջաաան: *(Իրան դուրսելով):* Էո՞ֆ... *(Չանձրույք զգալով):* Էհ, հիմի ի՞նչ անենք: Հա՛:

(Դեպի դուրս: Նազիր-վեզիր: Գանձապետ):

- ՆԱԶԻՐ** – *(Ներս ընկնելով և դռան մեջ իրար դիպչելով):*
- ՎԵԶԻՐ** – Հրամայի՛, թագավորն ապրած կենա:
- ՆԱԶԻՐ** – *(Դեպի դուրս):* Ջորավա՛ր:
- ՋՈՐԱՎԱՐ** – *(Ներս ընկնելով):* Հրամայի թագավորն ապրած կենա *(որից հետո ներս են մտնում բոլոր պալատականները):*
- ԳԱՆԶԱՊԵՏ** – *(Լռությամբ):*
- ՆԱԶԻՐ** – Ի՞նչ կիրամայես, տե՛ր:
- ՆԱԶԱՐ** – Ինչ կիրամայե՞մ: *(Հայր-հայր արտասանելով):* Ոչինչ չեմ հրամայում, գնացեք, գյաղեք, դենն անցեք *(երաժշտության փակ քայլում են՝ դեն դիմաց իրար միջով անցնելով):*

(Գյաղեք, դեսն անցեք (նույն երաժշտության փակ պարվում են):

Ռա՛դ եղեք):

- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Մի հատ էլ ես ասեմ, Նազա՛ր:
- ՆԱԶԱՐ** – Լավ ասա ու թող ռադ եղնեն:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Գյաղեք, դեսն անցեք ու ռադ եղեք:

(Երաժշտության փակ նորից անցնում են ու դուրս գալիս):

- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Ինչի՞ կանչեցիր:
- ՆԱԶԱՐ** – Ոչինչ, հենց էնպես, քեֆի համար: *(Ծիրանին դուրսելով և իրան շրկուրելով):* Էո՞ֆ, տեսնո՞ւմ ես, Ուստիան, ոնց են հողի պես պտտվում չորս կողմս: *(Ուստիանի ուրեղը դիպչելով):* Լա՛վ անուշ արա, Ուստիա՛ն, շա՛տ կա, վա՛խիլ մի: Մի քիչ էլ ջեբդ ածա. բաղչում չարագ կանես. լավ Բաղդատու խտրմա կա մեջը:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Է, ասել է, էլ տուն չենք գնա:
- ՆԱԶԱՐ** – Տո՞ւն: Ի՞նչ հորս ցավն եմ թողել տանը: Տունը պրծա՛վ: Հա՛յ գիտի տուն: Երազը նա էր: Իսկը որ երազ:
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Ներս մտնելով մաժիչքների հետ Ուստիանի զգեստներով):* Եթե թագուհին կբարեհաճի զգեստավորվել: Նա՛ժիշտները պատրաստ են:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Տնորդելով նրան և ծամածռելով):* Բե՛, բե՛, բե՛, բե՛...

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Ուրեմն ի՞նչ կիրամայես կարգադրության մասին, Օրենսդիր շնորհաց:

ՆԱԶԱՐ

- (*Լեզու հանելով և ծամածռելով*): Բե՛, բե՛, բե՛, բե՛... լեզվիդ տուր... Ի՞նչ ես ուզում:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

- Թագուհու շորերը պատրաստ են, տե՛ր:
- Դե, եղպես ասա, իշի՛ կտոր: (*Ուարիսանին*): Դու շորերդ հագի, ես էլ մի բարձրանամ այվանը, աչք ածեմ տերության, տեսնեմ՝ ամեն բան կարգի՞ն է, որ կայրձնես՝ իմաց արա, գնանք բաղչա: Իշխան Սաքո՛, դրոշակն առ: (*Սաքոն բռնում է դրոշակը*): Նազի՛ր, Վեզի՛ր:

ՆԱԶԻՐ, ՎԵԶԻՐ

ՆԱԶԱՐ

- (*Ներս ընկնելով*): Հրամայի, թագավորն ապրած կենա:
- Առաջ ընկեք, գնանք, տեսնենք՝ տերության գործերը ի՞նչ հալի են: (*Նազիրն ու Վեզիրը, մեջքները կուռցած, առաջ են ընկնում*): Նազարը հեղկում է նրանց և դուրս ելնելով դիմացի դռնից՝ բարձրանում է ներսից երևացող պարզզամբը և սկսում է դիրել շուրջը: Սաքոն նրա մոտ բռնում է դրոշակը: Իսկ Նազիրն ու Վեզիրը ծածկվում են պարի այն կողմը):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Վեր է կենում, որ գնա, բայց մի բան մտաբերելով՝ կանգ է առնում և դառնում Սենեկապետին*): Ի՛նչ եմ ասում, գյաղա՛, լսո՛ւմ ես:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Գերապատիկ, այո՛: Արթուն է ականջս՝ լսելու զույգն հրամանիդ:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Չե՞ս իմանում՝ ո՛նց դառավ թագավոր: Ախր Նազարս տանը մի քիչ վախկոտ էր:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- (*Սարասիից ժպտալով*): Ականջս չի լսում, համեստափայլ թագուհի:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Բարձր*): Ասում եմ, ես մարդը առաջ վախկոտ էր, ո՞նց դառավ թագավոր: Էլի՞ չլսեցիր:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Կրկին չլսեցի, լուսեղեն, խնայիր, ես այստեղ չեմ... ես չկամ...

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Շարժվելով դեպի դուռը*): Գլուխս մեռնի, թե բան եմ հասկանում: (*Սենեկապետին*): Էս դռնով պիտի գնանք:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Գերաճշմարիտ, այո՛, այդ դռնով, երանությամբ տիեզերաց:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Որ ասում եմ՝ երազ է: (*Դուրս է գնում*): Սենեկապետը հեղկում է նրան):

ՆԱԶԱՐ

- (*Այվանից դեպի դուրս*): Է՛յ, է՛յ, է՛յ , է՛յ, է՛յ, էդ ո՞վ է էդ գյաղեն:

ՆԱԶԱՐ – *(Այվանից դեպի դուրս):* Է՛յ, Է՛յ, Է՛յ , Է՛յ, Է՛յ, Էդ ո՞վ է Էդ գյաղեն: Խարջը չի բերել, ձիաբեռ է տանում տո՞ւն: Տվե՛ք դրա կարկաժին: Տվե՛ք Էդ հա՛ռաճաճաղին, էս է վեր եկա, հա՛ա՛ա՛...

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – *(Վերադառնալով չղջիկի պես կծկվում է վարագույրի մոտը և սպասում: Ներս է մտնում նազիր-վեզիր, ապա՝ և հերզհերհ զորավարներ և այլ պալատականներ):*

ՆԱԶԻՐ – *(Սենեկապետին գլուխ տալով):* Տե՛ր իմ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – *(Գլուխ տալով):* Տե՛ր իմ:

(Վեզիրը և մյուսները, գլուխ տալով Սենեկապետին, նույն խոսքն են փոխանակում):

ՆԱԶԻՐ – *(Սենեկապետին):* Ո՞ւր է Գերագույնը:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – Հաճեց ամբառնալու պատշգամբը՝ պետությանն անձամբ շրջահայելու:

ՆԱԶԻՐ – *(Զգույշ):* Պատերազմի շշուկներ դեռ չկա՞ն:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – Տակավիճ ոչ:

ՆԱԶԻՐ – Ի՞նչ է ասել Գերագույնը նորափթիթ մեր թագուհու հետ անույշը վայելելու մասին:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – Առանձնապես ոչինչ:

ՆԱԶԻՐ – Ուրեմն, տիա՛րք, պարապ չմնանք: Գնանք՝ օգնելու մեր թագավորին իր ծանր պարտականությունների մեջ:

(Բարձրանալով պարշգամբ և դիրենք պերությունը):

ԲՈԼՈՐԸ – Գնանք: *(Դառնում են դեպի Սենեկապետը և գլուխ տալիս):* Տե՛ր իմ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ – *(Նրանց գլուխ տալով)* Տե՛ր իմ:

(Հեռանում են և ծածկվում պարի հետևը: Սենեկապետը դուրս է գնում և խսկույն վերադառնալով՝ եր է անում դռան վարագույրը: Ներս է մտնում Ուսրիսանը՝ թագուհու զգեստով և ծանր ու բարակ, լուրջ գալիս նստում է թախարի վրա: Սենեկապետը կծկվում է վարագույրի մոտ: Դուրսը անորոշ աղմուկ է լսվում: Սենեկապետը շրապում է այն կողմը):

ՄՈՒՆԵՏԻԿԻ ԶԱՅՆԸ – Ահազա՛նգ, զարթնի՛ր կոչնա՛կ...

(Լսվում է փողերի ձայն):

ՆԱԶԱՐ – *(Ներս է վազում, Սաբոն նրա հետևից):* Գյաղա, էս ի՞նչ է: Ա՛յ կնիկ, էս ի՞նչ բան է:

ՌԻՍՏԻԱՆ – Չեմ իմանում:

**ՆԱԶԱՐ
ՍԱՔՈ**

- (Սաքոյին): Մի տես՝ ի՞նչ եղավ:
- (Վախենալով մոտենում է վարագույրին և հանկարծ դուրս գնալով՝ կծկվում է վարագույրի հետևը այնպես, որ երևում է նրա այնպեղ լինելը):

**ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՍԱՔՈ**

- (Ներս վազելով): Բազուկ հաղթության, սուրհանդակ:
- (Ներս է վազում նրա հետևից): Ղիյամաթ է:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ ղիյամաթ:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Ուզում է ասել՝ այլայլումն:

ՆԱԶԱՐ

- Գնացե՛ք, կարգին բան իմացե՛ք: (Սաքոն և Սենեկապետը դուրս են գնում, ներս են վազում Նազիր-վեզիր, զորավար և այլ պալատականներ): Ի՞նչ կա: Ի՞նչ դալմադալ է:

ՆԱԶԻՐ

- Թագավոր քաջ, սուրհանդակ եկավ և հայտնեց, որ թշնամի թագավորները՝ թվով տասն, խախտելով ուխտը հարևանության, զորք են կապել և հարավից, հյուսիսից, արևելքից և արևմուտքից առաջ են խաղում մեր երկրի վրա:

ՆԱԶԱՐ

- Է՛, թագավոր եղանք պրծանք: Էլ ի՞նչ են ուզում: Նոր բան կա՞:

ՆԱԶԻՐ

- Ուզում են մեր պետությունն ու թագը խլել:

ՆԱԶԱՐ

- Թագը խլե՞ն: Ո՞նց թե... (հանելով թագը և տալով Սենեկապետին) Գյաղա, տար պահի: Շա՛նց կտամ դրանց թագը: (Նազարը թագը դնում է նավթի տակառի մեջ և փակում՝ ծիծաղելով Սենեկապետի վրա):

ԶՈՐԱՎԱՐ

- Թագավոր քաջ: Արդյոք զո՞րք կապենք, թե՞ դարձյալ դու մենակ անձնական զորությամբ կխորտակես հանդուգն թշնամուն: Ինչպե՞ս կհրամայես:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ պիտի հրամայես: Գնացե՛ք կռվեցե՛ք:

ԶՈՐԱՎԱՐ

- Ինչպե՞ս, մե՞նք կռվենք, թագավոր քաջ:

ՆԱԶԱՐ

- Բա ի՞նչ, ե՞ս պիտի կռվեմ:

ԶՈՐԱՎԱՐ

- Թագավոր քաջ, ես ուզում եմ ասել, որ դու կառաջնորդես, և զորքը հետևից կգա:

ՆԱԶԱՐ

- (Շվացնելով): Շիյու՛ֆ... պրծա՛վ: Էլ Նազարը կռիվ չի՞ գնա: Ո՞նց որ կուզե՞ք՝ արե՛ք:

(Երկու սպասուհի բերում և մի տախտակ են փակցնում դարպասին՝ «Նազարն էլ կռիվ գնացողը չի»):

ԶՈՐԱՎԱՐ

- Քաջ հրամայեցիր, թագավոր քաջ: Բայց եթե դու չգաս, զորքը մենա՞կ պիտի գնա թշնամու դեմ:

ՆԱԶԱՐ

- Թող մենակ գնա: Ամեն անգամ ե՞ս պիտի գնամ:

- ՆԱԶԻՐ** – Թագավորն ապրած կենա: Այստեղ մի դժվարություն կա:
- ՆԱԶԱՐ** – Ի՞նչ դժվարություն:
- ՆԱԶԻՐ** – Չորք շատ կջարդվի:
- ՆԱԶԱՐ** – Ջարդվում է՝ ջարդվի. շատ վեջս է:
- ՆԱԶԻՐ** – *(Ուրախացած)*: Օ՛հ, թույլ ես տալի՞ս...
- ԲՈԼՈՐԸ** – *(Սաստիկ ուրախացած)*: Երջանիկ բան եղավ:
- ՆԱԶԻՐ** – Այսպես առնվազը քառասուն հազար մարդ կջարդվի:
- ՆԱԶԱՐ** – Քառասուն հազար՞: Լավ, մեր աշխարհքում ինչքա՞ն մարդ կա, թե որ էդքանը ջարդվի:
- ՎԵՋԻՐ** – *(Թղթակալը բանալով և նայելով)*: Ուղիղ հարյուր հազար բյուր և հազար ինը հարյուր հինգ մարդ:
- ՆԱԶԱՐ** – Որ էսպես է թող ջարդվի: Գնացեք, ասեք՝ թող կռվեն:
- ԲՈԼՈՐԸ** – *(Սաստիկ ուրախ)*: Աստված պահի թագավորին: *(Գլուխս եմ տալիս և հեռանում)*:
- (Դուրսը լսվում են փողերի ձայներ, ռազմական շփոնդ, աղմուկ, կեցցեներ, մունե-
րիկի ձայնը. «Պարերա՛զմ»... և այլն, որ հետզհետե դադարում է):*
- ՆԱԶԱՐ** – Հա՛, թագավորական պարտքս կատարեցի: Հիմի թող նրանք կռվեն, մենք մեր քեֆին նայենք: *(Դեպի դուրս)*: Է՛յ, գյադա՛: *(Սենեկապետը ներս է գալիս)*: Գնա թագս բեր, մի քիչ էլ չարագ բեր: *(Սենեկապետը գնում է: Թիկն է տալիս բարձերին)*: Էո՛ֆ *(Երգում է «Վայ ամանը»)*: Հը՞, Ուստիա՛ն, թագուհի դառար. հիմի ո՞վ կդիմանա քեզ: *(Դիտելով նրան)*: Հը՞, չես խոսում, ո՞նց է քո բանը, քեֆդ լավացա՞վ: Տեսա՞ր ուր հասար:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – *(Շար լուրջ)*: Գանգատ չունեմ աստծուց: Իմ քեթխուզա հոր սրտով եղավ: Յեղս ազնիվ էր. հալբաթ որ...
- ՆԱԶԱՐ** – Էլի՛ ազնիվ ցեղդ մեյդան բերի, ա՛յ կնիկ:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Լսի՛ր, ի՞նչ եմ ասում, այ մարդ: Մի ուզում եմ՝ իմանամ, թե ո՞նց դառար թագավոր:
- ՆԱԶԱՐ** – Աստծո կամքով: Թագավորական հրամանի մեջ էդպես էլ գրված է. «Անհասանելի կամոքն աստուծո»:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – *(Երեսը խաչակնքելով)*: Հալբաթ որ ... մեռնեմ նրա գո-
րությամբ:
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Սպասավորների շեռքով մրգեր է բերում ու հրամցնել է
տալիս Նազարին և Ոստիանին, ապա հեռանում են)*:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Մի քիչ նեղացած)*: Է, ի՞նչ շատ ես հարցնում հենց մի
գլուխ՝ «Ո՞նց եղավ, ո՞նց եղավ»:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Մի տեղովը դրուստ չասիր, այ մարդ թե էս ոնց եղավ:
- Հասանք էլի՜...
- Կռվի-բանի մեջ եղա՞ր:
- *(Շվաքնեկով)*: Շիյո՜ւֆ... էն էլ ո՞նց...
- Նեղ տեղեր շատ ընկա՞ր:
- Նեղ տեղե՜ր... Ասեղի ծակեր անցանք ու մագե կամուրջ-ներ ու հա, հա բան գիտե՞ս: Կռիվներ եղան, որ աշ-խարհն ամբարի պես դմրդմբում էր:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Ախր էս ամենը քաջության, խելքի բան է ու...
- Հա դե, ի՞նչ խոսք: Քաջության, խելքի իրա կարգին *(Միրածում է)*: Ի՛ի՛ի՛ ա՛յ-շի, ի՞նչ քաջություն, ի՞նչ խելք, ի՞նչ զառաֆաք: Բա՛խտն է բանը, բա՛խտը: Բախտ ու-նի՞ս, քեֆ արա, քոնն է աշխարհքը: Քամին կպտտի, կպտտի՝ կբերի հարստությունը գլխիդ կածի: Այ տե՛ս՝ բախտ չի՞: Կռիվ է: Կոտորում են ճանճի պես: Ասող լինի՝ էդ ո՞ւմ համար եք էդպես կոտորվում: Իհարկե, Նազարի համար: Նրանք կոտորվում են, մենք ճաշ ենք անուշ ա-նում: Հիմի կռիվը կվերջանա: Թե կոտորվեցին, ինձ ի՞նչ: Թե չկոտորվեցին, փառք ու պատիվը ո՞ւմ պիտի տան: Իհարկե, Նազարի՛ն: Էստեղ ի՞նչ անի իմ խելքը: Ի՞նչ ա-նի քաջությունը: Բախտի՛ բան է, բախտի:

**ՌԻՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ**

- Ասում ես բախտի բա՞ն, հը՞...
- Դրուստ ես ուզո՞ւմ: Մի ժամանակ կար, նեղը որ ընկնում էի, վախենում էի: Վերջը տեսա, որ ամեն տեղ էլ դուրս եմ պրծնում: Հիմի էլ տեսնում եմ, որ հե՛րն անիծած, քե՛ֆ արա, մարդիկ էնքան սարսաղ են, որ ամեն տեղ էլ կպրծացնեն: Սարսաղ աշխարհք է, սարսաղ մադիկ: Աշխարհքը էսպես սարսաղ եկել է, սարսաղ էլ պիտի գնա: *(Երգում է «Վա՛յ աման»)*:

ՄԻՆԵՏԻԿ

- *(Դրսից մունեղիկի ձայն)*: Կոչնաաա՛կ: *(Աղմուկ է լսվում, որ հեղափոխականներն են)*:

ՆԱԶԱՐ

- *(Վեր թռչելով)*: Գյաղա՛: Սենեկապե՛տ: *(Սենեկապետը ներս է վազում)*: Գյաղա, էս ի՞նչ է:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Այլակերպում է վիճակի, տեր ի՛ն՛:

ՆԱԶԱՐ

- Ի՞նչ ես դուրս տալիս:

(Սենեկապետը դուրս է վազում և իսկույն ներս գալիս Թամադայի, Սաքոյի, Ղո-ռոբրուդայի և մյուս հսկաների հետ):

ՆԱԶԱՐ

- *(Ներս գալով)*: Կռիվը մեծացավ, արքայից արքա: Տագ-նապ է: *(Դուրս է վազում)*:

- ՆԱԶԱՐ** – *(Մյուսներին):* Գնացե՛ք դռանը կանգնեցե՛ք: *(Թամարան, Սաքոն, Ղոռոքուդան դուրս են ելնում):*
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Էս ի՞նչ գուլում էր: Անջախ իմ թագուհի ժամանա՞կս պիտի էլ շները թափվեին վրադ:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Անհանգիստ):* Գյաղա՛: Էս էսպես չի լինի: *(Պատրաստվում է փախչելու):* Հը՞: *(Աղմուկը մեծանում է)* Քաղաքը մտան: *(Դեսուդեն է ընկնում՝ փորը բռնած):* Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Այ մարդ, ի՞նչ եղավ:
- ՆԱԶԱՐ** – Չսհուրմար եղավ, թագավորություն չեղավ, վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ... Ֆոթոնա է, տերությունը խառնվեց:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Հըր՞... տերությունը... ամա՛ն: *(Դեսուդեն է ընկնում և զանազան թանկագին իրեր է կոխում գրպանը: Հանկարծ կանգ է առնում և ախանջ դնում):* Հը՞:
- (Աղմուկը մեծանում է: Ուարիանը ծոցն է դնում զանազան իրեր):*
- ՆԱԶԱՐ** – Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ... *(Վազվզում է զանազան կողմեր):*
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Ներս վազելով):* Օ՛ո ո... Գերագույն... օգնության հասիր... *(Դուրս է վազում):*
- ՍԱՔՈ** – *(Ներս է վազում)* Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛...
- ՆԱԶԱՐ** – *(Տեսնելով նրան և չճանաչելով)* Ո՞վ է: *(Փախչում է զանազան կողմեր):*
- ՍԱՔՈ** – *(Խլում է դրոշակը և վազում Նազարի հետևից):* Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛...
- ՆԱԶԱՐ** – *(Նրանից փախչում է դեպի դուրս):* Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛...
- ՍԱՔՈ** – *(Հեղկում է նրան):*
- ՆԱԶԱՐ** – *(Վախից գոռում է):* Էեե՛յ... *(Գոռալով բարձրանում է ալվանը):*
- ՉԱՅՆԵՐ** – *(Դրսից):* Քաջ Նազա՛րը, Քաջ Նազա՛րը...
- ՉՈՐԱՎԱՐ** – Վրա՛ տվեք...
- ՌԻԻԵՇ ՉԱՅՆԵՐ** – Փախե՛ք, փախե՛ք...
- ԱՌԱՆՁԻՆ ՉԱՅՆԵՐ** – Վրա՛ տվեք:
- ՌԻՍՏԻԱՆ** – Սուրբ Սարիամ Աստվածածին իրան եմ ապավինել, մեռնեմ իրեն: *(Երեսը խաչակնքում է: Աղմուկը մեծանում է):*
- ՆԱԶԱՐ** – *(Որ նոր էր հասել ալվանի վրա, արագ իջնում է ցած և վազում ներս... Մրնում է գահի տակ):*
- ԱՍՔՈ** – *(Վազվզում է սենյակում):*
- ՉԱՅՆԵՐ** – Հաղթություն:

- ՆԱԶԱՐ** – (Գլուխը դուրս է հանում): Հը՞: Հաղթել ե՞մ: Գյաղա՛, ո՞վ է հաղթել: (Դուռը բախում են: Սաքոյին): Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛, դուռը կապի: (Գլուխը ներս է պահում):
- ՍԱՔՈ** – (Դողալով գնում է դուռը կողպելու. Ուարիանը քաջ է անում վարագույրը, որ տեսնի դուռը):
- ՆԱԶԻՐ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ** – (Դրսից բախում են դուռը):
- ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ** – Հաղթությո՛ւն, թագավո՛ր քաջ:
- ՈՒՍՏԻԱՆ** – Ա՛յ մարդ հաղթեցինք:
- ՆԱԶԻՐ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ** – (Բախելով դուռը): Թագավո՛ր քաջ, հաղթությո՛ւն:
- ՆԱԶԱՐ** – (Դուրս է նայում զահի տակից): Ո՞վ հաղթեց: Հը՞, մե՛րո՞նք են... Հաղթեցի՞մ:
- ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ** – (Ներս մտնելով ուրիշ դռնով): Տե՛ր իմ, մերոնք հաղթեցին:
- ՆԱԶԱՐ** – (Հանգստանում է, քրտինքը սրբելով դուրս է գալիս): Հա՛, լա՛վ արի՛ն, որ հաղթեցին, թե չէ է՛մ է՛ աշխարհքը քանդում էի: (Հագում է): Ըհը՛...
- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՆԱԶԱՐԸ** – (Դրսից): Հաղթությո՛ւն, կեցցե թագավորը:
- Հա՛յ, բախտդ սիրեմ, Քաջ Նազար, էս էլ փրթեցիր: Է՛հ, Ուստիա՛ն, հիմի աչքդ բարին տեսնի, դու թալանին մտիկ, որ կբերեն:
- ՈՒՍՏԻԱՆ** – (Խնդրուզի տալով): Վո՛ւյ, ինչ լավ բան է թագավոր-թագուհին:
- ՆԱԶԱՐ** – Բա՛, քե՛ֆ սրա՛ն կասեն: (Սաքոյին): Գյաղա՛, քաջ արա՛ դուռը:
- ՍԱՔՈ** – (Քաջ է անում և գալիս է ներս դրոշակով կանգնում Նազարի մոտ):
- ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ** – (Ներս է մտնում առանձին ձևերով): Արքայից արքա, մագիր-վեզիրը, պալատականները ընդունելություն են խնդրում:
- ՆԱԶԱՐ** – Հրաման եմ ասում, որ ներս գան: (Սենեկապետը դուրս է ելնում: Ներս են գալիս մագիր-վեզիրը, զորավարներ): Ի՞նչ կա, ի՞նչ եք իրար անցել:
- ՆԱԶԻՐ** – Թագավորն ապրած կենա: Ուրախացնում ենք ձեր արքայական սիրտը մեծ ուրախությամբ: Ամարգ թշնամին խորտակված է:
- ՆԱԶԱՐ** – Շատ լավ բան է եղել, գյաղա՛:
- ՆԱԶԻՐ** – Քո ահեղավիթխար տեսքը, որ տեսան, ոչնչացան: Տասը թագավորն էլ սպանված են պատերազմի դաշտում: Մեր քաղաքի զորքը շնորհիվ քո թագավորական խելքի,

- իմաստության և քաջության, անօրինակ գրոհով տապալելը թշնամուն:
- ՆԱԶԱՐ** – Շատ լավ բան է եղել, գյաղա՛:
- ՎԵՋԻՐ** – Կեցցե՛ք թագավոր քաջը:
- ՆԱԶԻՐ** – Թագավո՛ր քաջ: Ժողովուրդն անհամբեր է երկնային երեսփարքի տեսնելու: Աղաչում է՝ քո հաղթության այս մեծ օրը զոհն մի անգամ երջանկացնես ժողովրդին և անձամբ դուրս գաս նրա ողջույնը ընդունելու:
- ՆԱԶԱՐ** – Լավ: *(Վեր է կենում և բարձրանում պարզգամբք. նրան հեկրևում է Սաքոն դրոշակով):*
- ՍԱՔՈ** – *(Ժողովրդին:)* Թագավո՛րը:
- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ** – *(Դրսից):* Կեցցե՛ մեր քաջ թագավորը:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Ձեռքով նշան է անում ժողովրդին, որ լռեն):* Շատ շնորհակալ եմ ժողովրդից:
- ՆԱԶԻՐ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ** – *(Արդասավակալելով):* Ի՞նչ երջանկություն:
- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ** – Կեցցե, կեցցե, Կեցե՛ն՛ե՛ն՛, կեցցե, կեցցե, կեցցե՛ն՛ե՛ն՛:
- ՆԱԶԱՐ** – Ջորքին և ժողովրդին ճաշ տվեք:
- ՆԱԶԻՐ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ** – Ի՞նչ առատաձեռնություն:
- ՆԱԶԻՐ** – Ո՛վ ժողովուրդ: Մեր ողորմած թագավորը ոչ միայն հաղթեց թշնամուն իր քաջությամբ, այլև փայլեց իր առատաձեռնությամբ: Գնացե՛ք ճաշ կերեք և օրհնեցե՛ք թագավորին: Դե կեցցե, կեցցե ողորմած թագավորը:
- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ** – Կեցցե՛, կեցցե՛, կեցցե՛ն՛ե՛ն՛, կեցցե՛, կեցցե՛, կեցցե՛ն՛ե՛ն՛:
- ՆԱԶԻՐ** – *(Ներս է գալիս):*
- ՎԵՋԻՐ** – *(Առաջ գալով):* Թագավորն ապրած կենա, իսկ ավարը որտե՞ղ տեղավորենք:
- ՆԱԶԱՐ** – Ամբարներում:
- ՎԵՋԻՐ** – Շատ իմաստուն հրամայեցիր: *(Դեպի դուրս):* Թագավորը հրամայում է ավարը լցնել մթերանոցները:
- ՆԱԶԱՐ** – Կացեք մի, գյաղա: Էդ թալանից հալա բերեք մի Ուստիան խանումին շանց տվեք... *(Սենեկապեղր դուրս է վազում):* Հը՞, Ուստիան խանում, ինչ որ սիրտդ կուզի վերցրու: Լա՛վ թալան է, հախս աստծու:
- ՈՒՍՏԻԱՆ** – Վախենում եմ՝ երազ լինի:
- ՆԱԶԱՐ** – Մատդ կծի:
- ՈՒՍՏԻԱՆ** – *(Կծում է մայրը):*
- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ** – *(Վանկարկում է):* Անհա՛ղթ Նազար, Քա՛ջ նազար, մին կզարկի, ջարդի հազար:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Նազիրին)* Գյաղա՛, ասա՛՞ռադ ըլեն:

ՆԱԶԻՐ

- (Ուզում է գնալ, բայց Սաքոն ինքն է առաջ ընկնում և դիմում ժաղովրդին): Դեսն արիք, ժողովուրդ, հավաքվեցեք: (Ժողովուրդը հավաքվում է): Ինձ մտիկ, գյադեք: Որ ձեզ ասում եմ ռադ ըլեք, էդ ժամանակ պիտի ռադ ըլեք, իմացա՞ք:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

ՍԱՔՈ

ՆԱԶԱՐ

ՆԱԶԻՐ

- Իմացանք:
- Դե, յալա՜, հառամզադեք: (Ժողովուրդը հեռանում է):
- (Վախեցած): Բե՛, բե՛... Թագավոր է ուզում դառնա՜...
- Իշխան Սաքո՛...

(Սաքոն գալիս է):

ՆԱԶԱՐ ԵՎ ՍԱՔՈ

ՆԱԶԱՐ

ՍԱՔՈ

ՆԱԶԱՐ

ՆԱԶԻՐ

ՆԱԶԱՐ

- (Վախեցած իրար են նայում): Բե՛, բե՛ բե՛...
- Ի՞նչ կա...
- Բա՛... բա... բան չկա...
- Դե ռա՛դ եղի: (Սաքոն գնում է):
- Կհամարձակվե՞նք հեռանալ, անձրև կենաց:
- Կացեք, գյադեք: Էգուց առավոտ կգաք, որ ես իմ ողջ տերության թագավորական խոսք պիտի ասեմ: Հիմի հրաման է ինձնից, որ հեռանաք: Իմացե՛ք:

ՔՈԼՈՐԸ

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Աստված պահե թագավորին: (Գնում են):
- (Նրանց գնալուն պես վեր է կենում և սկսում ինչ-որ բան որոնել զանազան անկյուններում և գլրնելով մի լայն կրավ՝ բերում է մեջրեղ ու կապում ջվալի պես):

ՆԱԶԱՐ

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Էդ ի՞նչ բանի ես, ա՛յ կնիկ:
- Հազիր ես իմ ձեռքով կպահեմ ու մի քնջում կտեղավորեմ: Դու ասում ես՝ երազ չէ: Ո՞վ է իմանում: Աշխարհք է, մին էլ տեսար դուրս եկավ, որ երազ է: Ձեռներս մի բան էլ է կունենանք:

ՆԱԶԱՐ

- Քե՛ք արա, ջա՛նմ. բախտը կբերի: (Երգում է «Վո՛ւյ ամանը» և պարում են):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (Կապած թուր քաշելով): Այ մարդ, խաղի ժամանակը չի: (Թուկի ծայրը նրան տալով): Քա՛շի, մի պնդացնենք: Քաշի՜... (Երկուսով քաշում են):

(Նազարը շարունակում է երգել և պարուհիների հետ պարել, դուրս են գալիս բոլորը: Ներս է մտնում Սաքոն, նայում է գահին և սկսում է երգել «Ժամանակները շար խառն են հիմա...»):

**ԱՐԱՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ
ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԻ ՎԵՐՋԸ
Նույն պալատական սրահը**

ՆԱԶԱՐ

- *(Բազմաժ է քախտին. Սաքոն նրա հեղինակում բռնել է դրոշակը: Նազիր-վեզիր, զորականներ, պալատականներ, տերտեր, քամադա, Ղոռոբուդա և մյուս հսկաները կանգնած են Նազարի դիմաց և երկյուղած ապաստում են նրա խոսելուն: Լռությոն: Նազարը մտախոհ է):* Ինձ մայեք, գյադեք: Ձեզ հրաման պիտի տամ ու թագավորական խոսքս պիտի ասեմ: Շատ կռիվների մեջ եղա, շատ կռվեցի ու շատ հաղթեցի: Էս վերջին մեծ կռիվն էլ, փառք աստծու տեսաք, որ էլի հաղթող դուրս եկանք: Գյադա՛, էս ի՞նչ բաներ են, գյադա՛, էս ի՞նչ նշանակ է, էս ի՞նչ տուրք է, գյադա՞, էս էն տուրքն է, գյադա՛, էս էն օրենքն է, գյադա՛, էս տեսնում եմ, գյադա, որ աստծու մատը խառն է էս ամենի մեջ: Ու աստծու օրենքի մեջ էդպես էլ հատուկ ինձ համար գրած է, որ ամեն անգամ ես պիտի հաղթեմ: Դրա համար էլ ուզում եմ, որ սրբերի դասը դասվեմ:

**ՏԵՐՏԵՐ
ԲՈԼՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ**

- Եղիցի՛, եղիցի՛ և եղիցի՛:
- *(Երկյուղածությամբ խոնարհվում են):*
- Հիմի ինձ մայեք, գյադեք: Մինչև հիմի աստված էր օգնում ինձ, հիմի իմ գործը ես իմ ձեռքով պիտի տեսնեմ: Հիմի ես ամենքին կհաղթեմ: Դրա համար էլ, գյադեք, հիմի ես ուզում եմ, որ ողջ աշխարհը գցեմ ոտիս տակ: Ինչացո՞ւ է էսքան տերությունն ու թագավորը: Ես հերիք եմ:

**ՏԵՐՏԵՐ
ԲՈԼՈՐԸ
ՆԱԶԻՐ**

- Եվ եղիցի՛:
- Ամեն՛:
- Սովեր աստուծո: Երջանիկ միտք է ծագել արքայական գլխիդ մեջ: Հրամայի՛ր՝ կատարենք:

ՆԱԶԱՐ

- Հիմի ես հրամանք եմ անում թագավորական: Գնացեք նոր գորք կապեցեք և հրաման տվեք իմ կողմից, որ գնա ողջ աշխարհի վրա, թալանի ու բերի ինձ: Ժողովրդին էլ հրամանք, որ նոր հարկեր տա: Իմացա՞ք:

**ԲՈԼՈՐԸ
ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- Իմացանք, թագավոր սուրբ:
- *(Ներս մտնելով):* Ժպի՛տ հյուրընկալության: Թագուհին բարեհաճում է ընդունվելու:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

- Հը՞:
- Թագուհին գալիս է:
- Գալիս է՝ թող գա. ի՞նչ ես նախրի էշի պես առաջ վագում: *(Սենեկապետը գնում է):* «Թագուհին»: Աղունիկի ձու՛ է: Մերաշ չփխլվի՛: *(Ներս է մտնում Ուարիանը՝ քաղտուռ զգեստով):*

ՌԻՍՏԻԱՆ

- *(Ծանր ու քարակ առաջանալով դեպի Նազարը և նրա կողքին քարշ որոնելով և չգտնելով՝ ներս է կանչում Սենեկապետին):* Սենեկապետ: *(Սենեկապետը ներս է գալիս):* Քյոփակ, ո՞ւր է բարձս:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

ՆԱԶԱՐ

- Վա՛յ, բարձը չե՛ն բերել: *(Դողում է):*
- *(Գավազանով խփում է Սենեկապետին):* Շո՛ւն, շա՛ն որդիք: Ուստիան քաղտուհին գա նստելու, բարձ չբերե՞ք:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- *(Զոքելով):* Հանդերձապետն է մեղավոր, խնայի՛, կարկո՛տ բարկությամբ:

ՆԱԶԱՐ

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Գլուխը կտրեցեք: *(Սենեկապետը դուրս է գնում):*
- *(Ներս գալով):* Թագավորն ապրած կենա: Հանդերձապետի գլուխը կտրեցին:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Հողե՛մ գլուխը: Շատ էլ լա՛վ արին: Արարմունքի՛ն մտիկ: Սենեկապետը դուրս է գնում և բարձ է բերել տալիս մանկլավիկի ձեռքով, որ դրվում է Ուստիանի տակ:

ՆԱԶԱՐ

- Սրանից ետ ավելի փափուկ բարձ բերեք: Ուստիան թաղտուռ մսերը փափուկ են: *(Լռությամբ):*

ՌԻՍՏԻԱՆ

ՆԱԶԱՐ

- Քեֆդ ինչո՞ւ է խարաբ:
- *(Զգելով):* Է՛, տերության գործը շա՛տ էր էսօր: Թամամ բեգաբեցի: Մի քիչ քեֆ անենք: *(Սենեկապետին):* Է, գյադա՛: *(Սենեկապետը ներս է գալիս):* Ճա՛շ բեր: *(Սենեկապետը գնում է):* Մի լավ ճաշ ուտենք. հը՞, Ուստիան խանում:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- *(Շատ լուրջ):* Թե ուզում ես, ուտենք: *(Ներս է մտնում Սենեկապետը սպասավորների հետ, որ ճաշ է բերում սինիներով՝ վրան պես-պես խորտիկներ, ծաղիկներ և այլն: Սինիները դնում են Նազարի և Ուարիանի առջև՝ խոնջայի վրա: Երկու սպասավորներ անցնում են Նազարի և Ուարիանի կողմը՝ թևերին և ուսերին զանազան սրբիչներ ու սպասում են, որ սրանք ուրեն: Սպասավորները բաց են անում սրբիչները, ու երբ Նազարը կամ Ուարիանը ուզում են քերականները, մսերները սրբեք, կիսովին եր են շրջում դունչերը կամ չեռքերը, և սպա-*

**ՆԱԶԱՐ
ՌԻՍՏԻԱՆ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

սավորները սրբում են հեղիհից): Էոֆ: Լազաֆ: (Հանկարծ բռնձի հատիկն ընկնում է Նազարի քիթը):

- (Փռշտալով և դեմքը ծամածռելով): Է, է, է...
- Ամա՛ն, ի՞նչ է...
- Արհավի՛րք, արհավի՛րք, կոչնա՛կ... Բրնձի հատիկ ընկավ Գերագույնի քիթը... (Ներս են վազում բոլոր պալատականները. դրսից լսվում է): «Արհավի՛րք»:

(Կոչնակ են զարկում):

**ԲՈԼՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ
ԲՈԼՈՐԸ**

- Արհավի՛րք... (Չոքում են):
- Խոհարարն է մեղավոր:
- Ի՛նչ ոճիր:

(Դեպի դուրս):

**ՎԵՋԻՐ
ՆԱԶԱՐ
ՏԵՐՏԵՐ
ԲՈԼՈՐԸ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- Կտրեցե՛ք խոհարարի գլուխը: (Գնում են՝ հրամանը կատարելու):

**ՆԱԶԱՐ
ՏԵՐՏԵՐ
ԲՈԼՈՐԸ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- Փլա՛վ տվեք...
- Հրաշագործ փրկություն արքային մերո:
- Փա՛ռք տիրոջ... (Արդասավում են):
- (Դեպի դուրս): Յնծություն՛ն, ժողովո՛ւրդ... (Դուրսն ուրախության ձայններ, կոչնակ և այլն): Հայտնվեց հատիկը վեհի քից:

ՎԵՋԻՐ

- (Ներս գալով): Թագավոր՝ մեծ, խոհարարի գլուխը կտրեցին:

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Կա՛րեմ բերանը. շատ էլ լավ արին, թագավորական փլավն էսպե՞ս կեփեն...

ՆԱԶԱՐ

- Դե գնացե՛ք, գնացե՛ք, յա՛լլա: (Բոլորը դուրս են գնում): Ի՞նչ էի ասում: Իշի՛ կտորներ: Թողնո՞ւմ են, որ մարդու միտքը տեղը մնա: Հա՛: Փլավից էլ մի քիչ դեսն արեք: (Հեռացնում են, ուրում է): Էոֆ: Գինի՛ լցրեք: (Նազիր, վեհիր, գորավար և պալատականներ ներս են վազում):

**ՆԱԶԻՐ
ՆԱԶԱՐ**

- Թագավոր քա՛ջ: Հազար յոթ հարյուր մարդ էլի ջարդվեց:
- Դրանք էլ ի՞նչ հավես արին ջարդվելու: Փլավի՞ են քշում: (Լռությամբ): Է՛, լավ, ինչի՞ էին ջարդվում:

ՆԱԶԱՐ

- Դե հիմի ոա՛դ եղեք ու էլ զայլա մի՛ տարեք: Տերության գործը մնաց: Կերակուրները սառեցին: Ես գործ ունեմ: Ես հաց պիտի ուտեմ: Հասկացա՞ք, հայվաններ: Էլ մի սրանից դենը քանի կջարդվի՝ զարկեցեք, քանի կջարդվի՝ զարկեցեք: Ու մին էլ, թե ներս եք եկել ու կովի վրա

**ԲՈԼՈՐԸ
ՆԱԶԱՐ**

խոսք եք բաց արել, կարկաժներդ միջից կկիսեմ: Իմացա՞ք:

- Իմացանք: Ստվեր աստծո:
- Հա՛յդե, յա՛լլա (*Գնում եմ*): Է՛, մեր գործին մայենք: (*Սենեկապետին*): Գյադա արի հացը հավաքի: Ուստիա՛ն, մի քիչ էլ գնանք կտեր ծերին մատենք, դայլա՛ն քաշենք: (*Սենեկապետին*): Կասես, որ դայլան բերեն: Իշխան Սաքո՞: Դրոշակը ա՛ռ: (*Սաքոն վերցնում է դրոշակը*: Դուրս են գալիս Ուստիանի հետ: Նրանց գնալուց հետո Սենեկապետը ներս է կանչում սպասավորներին, նշան անում, որ սեղանը հավաքեն: Հավաքում են և հեռանում: Ապա մի վայրկյան դուրս գալով՝ խսկույն ետ են վազում և կծկվելով կաշում է վարագույրին):

ԶՈՐԱՎԱՐ

**ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ԶՈՐԱՎԱՐ**

- (*Ներս վազելով*): Ո՞ւր է թագավոր քաջը: Ամբողջ գորքը լքել է ռազմադաշտը ու ետ է գալիս:
- Գերագույնը մարգիլե է խնկարկում ի պետս հայրենյաց:
- Շուտափույթ պետք է հայտնել իրեն: Եվ քանի որ թագավոր քաջը մահվան սպառնալիքով արգելեց մեզ իր հետ խոսել գորքից և պատերազմից, շատ կաղաչեի, որ ի սեր հայրենյաց, ինքդ հանձն առնեիր այդ մահը: Հայտնի՞ր թագավորին լուրը:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

- Անպատճառ: Իմ անձը հենց հայրենիքի համար եմ պահել, որ գոհեմ: Միայն խսկույն չեմ կարող լուր հայտնել, քանի որ Գերագույնը հենց մոր ավարտեց մարգիլեի առաջին կրակը: Երկու կրակ ևս կավարտի, և ես կհայտնեմ:

ԶՈՐԱՎԱՐ

**ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ԶՈՐԱՎԱՐ**

- Ուրեմն հուսամ քո անձնվիրության վրա: Տե՛ր իմ:
- Կատարելապես: Տե՛ր իմ:
- (*Գնում է*):

(*Ներս են մտնում մազհիրը և վեզիրը*):

**ՆԱԶԻՐ
ՎԵԶԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱԶԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

} (*Գլուխ տալով սենեկապետին*): Տե՛ր իմ:

- (*Գլուխ տալով*) Տե՛ր իմ:
- Հուսանք, որ մոր լուրերը հայտնել ես արքային:
- Ինձ ոչինչ հայտնի չէ: Դուք որևէ բա՞ն գիտեք, տիարք իմ:
- Կատարելապես ոչինչ:
- Ուրեմն ի՞նչ մոր լուր է, տիարք:

**ՆԱԶԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**

- ՎԵՋԻՐ**
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱՋԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- Ների՛ր, Տե՛ր իմ: Կարծես նոր լուր ասիր:
 - Ոչ, պարզապես սայթաքումն բարբառի:
 - Եվ ի՞նչ է քեզ հայտնի, տե՛ր իմ:
 - Ականջս խուլ է, և ինքս այնքան մտազբաղ... (*Լռություն*): Իսկ...
- ՆԱՋԻՐ**
ՎԵՋԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱՋԻՐ
ՎԵՋԻՐ
ՎԵՋԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- } Հա՛...
 - Բա՞ն ասիք, տիա՛րք:
 - } Ոչինչ:
 - Ինչպե՞ս է քո կենցաղավարությունը:
 - Գերերջանիկ: Աստված պահե թագավորին: (*Լռություն*): Առո՞ղջ եք, տիա՛րք:
- ՆԱՋԻՐ**
ՎԵՋԻՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- } Կատարելապես, Տե՛ր իմ:
 - Այն ժամանակ իսկույն պահիկ մի հեռանամ և արքային նախապատրաստեմ, որ ոչ մի լուր չկա:
- ՆԱՋԻՐ**
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- Ճշմարիտ կետին նշանեցիր, տե՛ր իմ:
 - (*Դուրս է գնում, քայց և իսկույն դրսից մուրեհալով վարագույրին՝ սկսում է այնրեղից ականջ դնել: Երևում է նրա կերպարանքը վարագույրի հետևից*):
- ՎԵՋԻՐ**
ՆԱՋԻՐ
- Փա՛ռք աստծո:
 - Քանի որ կան տերություններ, որոնց ժողովուրդը ապստամբում է թագավորի դեմ:
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- Այո՛, այլալոյմն ինչ-ինչ և տվայտանքը պես-պես:
 - Տե՛ր իմ: (*Գլուխ են տալիս: Նազիր և վեզիր հեռանում են*): «Երեխան խաշվե՛ց, օրհնյալնե՛ր, ուրի՛շը բերեք»:
- (*Վարագույրի հետևում շայնել: Սենեկապետը թաքնվում է նրա ծալքերում*):
- ՆԱՋԱՐ**
- (*Երգում է*): Ամա՛ն, ամա՛ն այ ջաաաաա՛ն: (*Իջնում է կրուրից Ուսրիանի հետ*):
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**
ՆԱՋԱՐ
- (*Ներս է գալիս և կանգնում ժպտադեմ*):
 - (*Նրան*): Հը՞, ներս ու դո՛րս արա, ներս ու դո՛րս արա մկան պես: Ի՞նչ կա էլի: Հը՞: Դո՛րս, հառամզադա:
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ**
ՆԱՋԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
- (*Անշարժ կանգնած է*):
 - Չե՞ս իմանում, քյա՛ֆթա՛ն:
 - Կենա՛ց աղբյուր: Նախկին պատերազմի պարտված թագավորի թագուհիները եկել են և լուսապայծառ տեսությունդ են հայցում:

**ՆԱԶԱՐ
ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ
ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ**

- Թագուհիները... ի՞նչ են ուզում:
- Նազիրը գիտե, թագավոր կենաց:
- Կանչի գա Նազիրին: *(Սենեկապետը գնում է):*
- Բան չունե՞ս: Ինչիդ են պետք թագուհիները: Ճամփի՛, գնա՛ն:

ՆԱԶԱՐ

- *(Բազմում է քահարի վրա):* Օխա՛յ... էո՛ֆ... հը. Ուստիա՞ն, աշխարհքի թագավոր ենք դառնում: Ո՞նց է քո բանը:

ՆԱԶԻՐ

- *(Ներս մտնելով և մտրենալով Նազարին մի քիչ կամաց):* Թագավոր սուրբ: Մեր քշնամի թագավորների թագուհիները, տեսնելով, որ իրենց ամուսինները սպանվեցին պատերազմում, լսելով ձեր խելքի և քաջության համբավը, սիրահարվել են ձեզ և եկել են՝ ընկնելու ձեր ոտքերը, սեր հայցելու:

ՆԱԶԱՐ

- Սիրո՞ւմ կտորներ են:

ՆԱԶԻՐ

- Լուսնյակի տասնհինգը:

ՆԱԶԱՐ

- Կերթաս, իմ կողմից խանումներին կասես, որ իրենց վրա սեր են կապել, թող ներս հրամմեն: *(Նազիրը գնում է):*

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Բան եմ ասում: Չի՞ լինի, որ չկանչես:

ՆԱԶԱՐ

- Չէ՛, ո՞նց կարող եմ: Թագավորի արք է, ազնի՛վ թագուհի են:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Ազնիվ թագուհին որն է, ջանմ, թագուհին թագուհի չի՞:

ՆԱԶԱՐ

- Չէ՛: Կա խամ թագուհի, կա ազնիվ թագուհի: Ազնիվ թագուհին աշխարհքի թագուհին է:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Լավ, էդ որ ուրիշների ես բերում, էլ ես սազական թագուհի չե՞մ: Բա էդ անելու բան է, որ անում ե՞ս:

ՆԱԶԱՐ

- *(Կեղծ գործնական և հասարակ):* Լսի՛ր: Ուստիա՛ն, մի քիչ թագավորական գործ ունիմ, գնա մյուս օրախը: Ծանոդ բան է թագավորական գործը, ծանոդ:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Մե՛ղա: Սիրում կնիկները ներս առ, թե «թագավորական գործ ունեմ»: Էս եղավ թագավորական գո՞րծ: Էնպես են խոսում, կարծես թե էստեղ թագուհի չեմ, իրավունք չունեմ:

ՆԱԶԱՐ

- Մենք անող ենք, Ուստիան խանում:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Չէ՛, չեմ թողնի, որ անես:

ՆԱԶԱՐ

- Արյունս գլուխս մի խփիր տա, թե չէ վեր կացա, հա՛ւա՛ւ... Գլուխս մի տանի: Մի քիչ ազնիվ ցեղի պիտի խառնվիմ: Ժամանակ չունեմ: Բանի՛դ գնա:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Լա՛վ, հիմի ես ի՞նչ պիտի անեմ:

**ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ
ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ**

- Եսի՛մ: Փող, ապրանք կտամ, գնա գեղը:
- Բո՛ւ՛... Էստեղից հեռացողը չեմ:
- Կերթա՛ս, Ուստիան խանում, կե՛րթաս:
- Չե՛մ գնա: Դալմադա՛լ կանեմ:
- Ի՞նչ դալմադալ:
- Կասեմ՝ վախկոտ ես:
- Ո՞վ է վախկոտ:
- Դու:
- Գտա՛ր վախկոտը, աշխարհքնե՛ր եմ զարգանդեցնում:
- Օյիններ եմ ջանմ, սուտ բան է: Տեսնե՛ս ինչ ֆանդեր ես բանացրել: Հիմի որ բաց անեմ, ո՞նց է բանդ (*երգում է «Ուստիանի երգը»*):

ՆԱԶԱՐ

- (*Հարձակվելով Ուստիանի վրա*): Ո՛ւյ, քեզ հիմի, հա-
ռամ...մմ... (*Խոսքը կիսատը՝ ներս են մտնում նազիր վե-
զիր, սենեկապետ, պալատականներ, քամադա, Ղոռո-
քուդա և նրանցով շրջապարված երեք թագուհիներ, որ,
ժպտալով ու խունջիկ-մունջիկ անելով, առաջ են գալիս
և բարև բռնած կանգնում Նազարի առջև: Ուստիանին՝
դեմքը թքվեցնելով և կեղծ գործնական*): Ուստիան, ժո-
ղովք է հիմի, գլուխներս խառն է, մի քիչ գնա էն օթախը:

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Կեղծ քաղաքավարի*): Հա՞ ժողովք է: Լա՛վ: (*Վեր է կե-
նում, որ գնա աջ կողմից*): Ո՛չ բարով վայելես: (*Խեթ նա-
յում է Նազարին*):

ՆԱԶԱՐ

- (*Կասկածով նայում է Ուստիանին և ինչ-որ ուզում է ա-
սել, բայց թագուհիների տեսքը շլացնում է նրան և
նրանց նայելով՝ մոռանում է Ուստիանին*):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Հեռանալով աջ կողմից՝ մի անգամ էլ մտիկ է տալիս
թագուհիներին և մրթմրթում*): Լրբերի՛ն մտիկ, սիրա-
հարվե՛լ են... Հողեմ ձեր գլուխը: (*Դուրս է գնում*):

ՆԱԶԱՐ

- Մաեստրո փլիզ դը մյուզիք (*երաժշտություն, պարում է
աղջիկների հետ ու երգում «Նազարի երգը»*):

ՈՒՍՏԻԱՆ

- (*Ներս մտնելով՝ սկսում է ականջ դնել նվագին, հետո ա-
ռաջ է գալիս դեպի նախաբեմ*): Հը՛... (*Երաժշտությունը
մեղմանում է, Ուստիանը առաջ գալով*): Տեսա՞ք դուք
փալնքոտ Նազարին: Երկու էշի գարի չէր կարում բաժնի:
Տեսա՞ք՝ ինչ փառքի հասա՛վ: Մի՛տք ես անում, մի՛տք, էս
աշխարհքի բանը, ճաքում ես, տրաքվում, թե ախր էս
բանը ո՞նց է լինում: Չեմ իմանում, բա՛խտ է, էլի՞: Տե-
սա՞ք՝ ոնց է սարսաղացրել աշխարհքն ու վրան ծիծա-

դում, թե աշխարհքը սարսաղ է ու սարսաղ պիտի գնա^օ: Դու էն սարսաղներին ասա, թե ո՞նց են կատու կտրել էղ մապաստակի առաջին: Բա՛խտ է, էլի: *(Երաժշտությունը շարունակվում է: Թագուհիները քջքջում են):* Հա՛, մե՛ծ գործի վրա եք: Բախտավորներ: Հողեմ ձեր ամամոթ գլուխը: Նա էլ որ երեսին ամոթ չունի՛: Հը՞մ: *(Մտածելով ու զուխը քափ տալով):* Դու էղ թող՝ բախտին մտիկ, որ միշտ բերում է: Բա՛խտ է, էլի: *(Թագուհիները հերթով պարում են):*

**ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ**

- Այ ջա՛ն... *(Ինքն էլ է պարում):*
- Մի կաց, ես քո ապուրը կեփեմ: *(Անկյունից վերցնում է մահակը):*

**ՆԱԶԱՐ
ՈՒՍՏԻԱՆ**

- Ամա՛ն, ամա՛ն այ ջա՛նան...
- *(Մահակը ձեռքին ներս վազելով):* Է՞դ է քո թագավորի ժողովը, հա՞... *(Մահակը խփելով գլխին):* Կեր, քյո՛վակ... *(Թագուհիներն ու սազանդարները փախչում են դուրս):*

ՆԱԶԱՐ

- Բե՛, բե՛, բե՛, բե՛... *(Փախչում է մի կողմ: Ուսրիանը ընկնում է նրա հետևից, բայց նկատելով ներս մտնող սենեկապետին՝ զսպում է իրան ու ետ քաշվում: Նազարը, նստելով զահին, ուրները ծալապարիկ քաշում է իրան):* Գյադա՛ սենեկապետ, կանչի՛ր նազիր-վեզիրին... ես զանգատ ունեմ տերության: *(Սենեկապետը գնում է):*

ՈՒՍՏԻԱՆ

- Խո՛րեմ թագավոր գլուխդ... *(Սենեկապետը վերադառնում է նազիր-վեզիրի, զորավարի և ալաուրականների հետ):*

**ՆԱԶԻՐ
ՆԱԶԱՐ**

- Հրամայի՛, կենտրոն տիեզերաց:
- Ես հրամայում եմ, որ... *(Ուսրիանը խեթ նայում է իրան, Նազարը զսպում է իրան և լռում):* Հը՛մ... *(Սակայն համբերությունից դուրս գալով):* Բե՛... *(Վեր է թռչում նստած):* Բե՛... *(Վեր է թռչում):* Ի՞նչ է՝ թագավոր չե՞մ, բերանս պիտի ջուր առնեմ... *(Դրսից աղմուկի չայն է գալիս: Դուռը ծեծում են):* Գյադա՛, ես ժողովո՞ւրդ է, ի՞նչ է, ի՞նչի է կանգնել էնտեղ: Կռիվ չի՞ գնացել:

**ՆԱԶԻՐ
ՆԱԶԱՐ**

- Ո՛չ, Տե՛ր իմ:
- Յա... ի՞նչ է ասում: Գյադա՛, ո՞վ է իմացել՝ թագավորը հրամայի, ժողովուրդը կռիվ չգնա: *(Դառնում է Սաքոյին):* Սաքո, գնա՛:

ՍԱԳՈ

- *(Սասրիկ վախեցած):* Գը, գը, գը, գը, գնա՞մ...

- ՆԱԶԱՐ** – Յանյա, հառամզադա: Ի՞նչ: Թագավոր ես ուզում դառնա՞ս, դե՛ առաջ ընկի:
- ԲՈՒՍԻԱՆ** – Իշխան Սաքո՛, հառա՛ջ...
- ՍԱՔՈ** – *(Գնում է պարզզամբ և դիմում ժողովրդին):* Գյաղե՛ք, բը-բը-թագավորը հրամայում է: *(Սարսափած էր է փախչում):* Ամ-մա՛-ա՛-ա՛ն...
- ՆԱԶԱՐ** – *(Դիմելով ժողովրդին)* Յա՛, յա՛... տո գնացե՛ք *(դիմելով պալատականներին):* Սենեկապե՛տ, գնա՛, գորապե՛տ, գնա՛, նազի՛ր, վեզի՛ր, Ղոռոբուղա՛:
- ՈՒՍԻԱՆ** – *(Ներս էր մտել և լսում էր վերջին խոսքերը: Բամփելով նրա գլխին):* Յիսեմ թագավոր գլուխդ, նրանց ուր ես զարկում:
- ՆԱԶԱՐ** – *(Վախով նայում է Ուարիանին: Իսկ պալատականները սարսափում են Նազարից և սպասում, թե նա ինչ կանի):*
- ՈՒՍԻԱՆ** – Դուք էլ մա՛րդ գտաք վախենալու *(Մահակը բարձրացնում է և հարչակվում Նազարի վրա: Խփելով):* Ա՛ո, քյո՛-փակ... *(Նազարը փախչում է դուրս: Պալատականները շշմում են: Ուարիանը վազում է Նազարի հետևից դահլիճով մեկ):*
- ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ** – Հիմի հրա՛շք կպատահի:
- ՈՒՍԻԱՆ** – *(Մահակը իջեցնելով գլխին):* Թա՛ղեմ գլուխդ...
(Նազարը փախչում է աջ):
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Վազելով դեպի Ուարիանը):* Համեստափայլ թագուհի...
- ՆԱԶԱՐ** – Կայծերդ կհանեմ... *(Վազում է չախ):*
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Վազելով դեպի Նազարը):* Թագավո՛ր քաջ...
- ՈՒՍԻԱՆ** – *(Վազելով Նազարի հետևից և մահակը խփելով):* Խո՛րեմ գլուխդ:
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Վազելով նրա հետևից):* Համեստափա՛յլ թագուհի...
- ՆԱԶԱՐ** – Կտո՛ր-կտո՛ր կանեմ... *(Վազում մրմնում է գահի տակ):*
- ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ** – *(Վազելով դեպի նա):* Թագավոր քաջ...
- ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ ԵՎ ՍԱՔՈ** – *(Շարժում են անում դեպի Ուարիանը՝ խնդրելու չևով: Ուարիանը մի հարված է տալիս Սաքոյի գլխին, մահակը շարժում է մյուս պալատականների կողմը):*
- ՍԱՔՈ** – Ամա՛ն *(Փախչում է դուրս: Պալատականները էր են քաշվում):*
- ՆԱԶԱՐ** – Տո հերիք չեղա՞վ, ամոթ չունե՞ս...

ՌԻՍՏԻԱՆ

- Ամոթը ե՞ս պիտի ունենամ, քե դու: Կրե՛մ գլուխդ... *(Մահակը կոխում է գահի տակ և բոթում Նազարին)*:

ՆԱԶԱՐ

- Բո՛, բո՛, բո՛... Տո՛, տո՛ բռներ դրան... Ուստիա՛ն...

ՌԻՍՏԻԱՆ

- *(Գահը գլորելով մի կողմ)*: Դե հիմի կաց, քեզ խալխի առաջ դնգստեմ, որ աշխարհը տեսնի քեզ...

ՄԻ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ

- Հիմա հրաշքը կպատահի...

ՆԱԶԱՐ

- *(Դուրս է փախչում)*: Ամա՛ն... *(Ուսրիանը հեղապնդում է)*:

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ

- Տեսա՞ք հրաշքը...

(Հանկարծ փոքրում է մի ընդհանուր քրքիջ, որ անզուսպ կերպով սկսում է ուժեղանալ և լցնել դահլիճը: Հսկաները ներս են թափվում և զարմացած նայում: Ամենից շար ապշել է Ղոռոբրուդան):

ՂՈՌՈՐՈՒՂԱ

- *(Հանկարծ գլխի ընկնելով՝ պայթում է մի հսկայական ծիծաղով)*: Փա՛հ, փա՛հ, փա՛հ, փա՛հ...

ՄՅՈՒՄ ՀՍԿԱՆԵՐ

- Հո՛, հո՛, հո՛, հո՛ հո՛, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, հո՛, հո՛, հո՛, հո՛...

(Մթնում է: Ապա լուսավորվում է, ժողովուրդը վանկարկում է՝ «Կեցցե թագավորը»: Լուսավորվում է թագավորի գահը, և գահին նորից Նազարն է:

Մթնում է: Լուսավորվում է քեմը, և ոչ ոք չկա գահին: Մթնում է: Նորից վանկարկում են՝ «Կեցցե թագավորը», վառվում են լույսերը, և գահին նստած են երեխաները՝ մեր ապագա ղեկավարները):

ՎԵՐՋ

ՉՈՐԲԱՇԵՆՑԻՆԵՐԻ ԵՐԳԸ

(«Բաջ Նազար» ներկայացումից)

Խոսք՝ Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԳԱՋԱՐՅԱՆԻ

Maestoso marziale

Նազար Խումբ

Գը - նանք, կըռ - վենք, փըշ - բենք, ջար - դենք՝ հա - նուն ար - դա - թու -

- քյան: Ու - թիշ - նե - թին կյան - քից զըր - կենք՝ հա - նուն ա - թղա - թու -

Նազար Խումբ

- քյան: Ու - թիշ - նե - թի հո - դը խը - լենք, ոս - կին խը - լենք զո -

Խումբ

- ոով, ու - թիշ - նե - թի կա - նանց զըր - կենք՝ հա - նուն ար - դա - թու - քյան:

Բոլորը

Սուրբ է, սուրբ է մեր պալ - քա - ըր, նը - պա - տա -

- կը՝ հա - մեստ: Կու - զենք զե - թել ողջ աշ -

- խար - հը, ի՞նչ վատ բան կա այս - տեղ:

Դրո - շը մեր Նա - զարն է քաջ: Փա՛ռք մեզ, ի զե՛ն, ա - ոս՛ջ,

դրո - շը մեր Նազարն է քաջ: Փա՛ռք մեզ, ի զե՛ն, ա - ոս՛ջ:

Գնանք, կռվենք, փշրենք, ջարդենք՝
Հանուն արդարության:
Ուրիշներին կյանքից զրկենք՝
Հանուն արդարության:
Ուրիշների հողը խլենք,
Ոսկին խլենք զոռով,
Ուրիշների կանանց զրկենք՝
Հանուն արդարության:

Կրկնենք. Սուրբ է, սուրբ է մեր պայքարը,
Նպատակը՝ համեստ:
Կուգենք գերել ողջ աշխարհը,
Ի՞նչ վատ բան կա այստեղ:
Դրոշը մեր Նազարն է քաջ:
Փա՛ռք մեզ:
Ի՛ գե՛ն:
Առա՛ջ:

Անհնազանդ ազգեր հնձենք՝
Հանուն արդարության,
Եվ մեր ազգին ամուր հեծնենք՝
Հանուն արդարության:
Ազատություն տանենք մարդկանց՝
Նվիրելով շոթա,
Արդարության հե՛րն անիծենք՝
Հանուն արդարության:

Կրկնենք. Սուրբ է, սուրբ է մեր պայքարը,
Նպատակը՝ համեստ:
Կուգենք գերել ողջ աշխարհը,
Ի՞նչ վատ բան կա այստեղ:
Դրոշը մեր Նազարն է քաջ:
Փա՛ռք մեզ:
Ի՛ գե՛ն:
Առա՛ջ:

ԿԵՆԱՅ ԵՐԳ

(«Քաջ Նազար» ներկայացումից)

Խոսք՝ Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԳԱՋԱՐՅԱՆԻ

Tempo di brindisi

Թամադա

Թամարա. Եկեք խմենք մենք հոտնկայս
Նազարի կենացը քանկ.
Ամեն մարդու բախտ չի տրվում
Ապրել նրա դրոշի տակ:
Այսքան լավ մարդ, այսքան հպարտ,
Այսքան խիզախ, քաջարի՝
Ոչ եղել է, ոչ կա հիմա,
Ոչ էլ պետք է որ լինի:

Խումբ. Ջա՛ն Բա՛ջ Նազար, կենացդ,
Հալալ լինի կերածդ.
Կեր, վայելիր քանի կաս,
Միշտ մեր գլխից անպակաս:

Թամարա. Մենք երջանիկ պիտի լինենք,
Որ տեսնում ենք նրան ահա:
Որ կարող են լսել նրան,
Կյանք զոհել հանուն նրա:
Ում երեսին ձեռքը դիպչի,
Ում որ նա մի պահ նայի՝
Հավիտյանս հավիտենից
Բախտավոր թող համարվի:

Խումբ. Ջա՛ն Բա՛ջ Նազար, կենացդ,
Հալալ լինի կերածդ.
Կեր, վայելիր քանի կաս,
Միշտ մեր գլխից անպակաս:

ՆԱԶԱՐԻ ԵՐԳԸ

(«Բայ Նազար» ներկայացումից)

Խոսք՝ Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԴԱԶԱՐՅԱՆԻ

Andante giocoso

Այ ա-ման, այ ա-ման, այ ա - ման, թա-գա-վոր լի-նն - լուց լավ բա՛ն.

կեր, խը-մի, քեֆ ա-րա շա-րու - նակ, աշ-խար-հը խա-լի է ո - տիղ տակ:

Աշ-խար-հը հենց ե՛ս եմ, ի՞նչ աշ - խարհ. աշ-խար-հը քիչ է ինձ հա - մար:

Բո-լորն ա - դո-թում են ինձ ար - դեն, կա-րող է աստ-ված եմ՝ չը-զի - տեմ:

Ա՛յ ամա՛ն, ա՛յ ամա՛ն, ա՛յ ամա՛ն...
Թագավոր լինելուց լավ բա՛ն.
Կեր, խմի, քեֆ արա շարունակ,
Աշխարհը խալի է ոտիդ տակ:
Աշխարհը հենց ե՛ս եմ, ի՞նչ աշխարհ.
Աշխարհը քիչ է ինձ համար:
Բոլորն աղոթում են ինձ արդեն,
Կարող է աստված եմ՝ չգիտեմ:

Չէ՛, մարդիկ ստեր են հորինում,
Իսկ հետո ստերին հավատում:
Աշխարհը որ սարսաղ չիմի՛
Նազարը թագավոր չի լինի:
Ա՛յ ամա՛ն, ա՛յ ամա՛ն, ա՛յ ամա՛ն...
Թագավոր լինելուց լավ բա՛ն.
Կեր, խմի, քեֆ արա անդադար,
Մարդիկ էլ մեռնեն քեզ համար:

ՈՒՍՏԻԱՆԻ ԵՐԳԸ

(«Զաջ Նազար» ներկայացումից)

Խոսք՝ Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԳԱՋԱՐՅԱՆԻ

Tempo di bossa nova

Ինձ ու - զե - ցին հա-զար իշ - խան, հա-զար ա - դա,
 քյոխ-վի տը - դա, և՛ ա -ռան - ձին, և՛ մի - ա - սին՝
 ու-զում է - ին տա-նել ինձ կին: // քայց ես էլ քեզ
 չեմ դի - մա - նա:

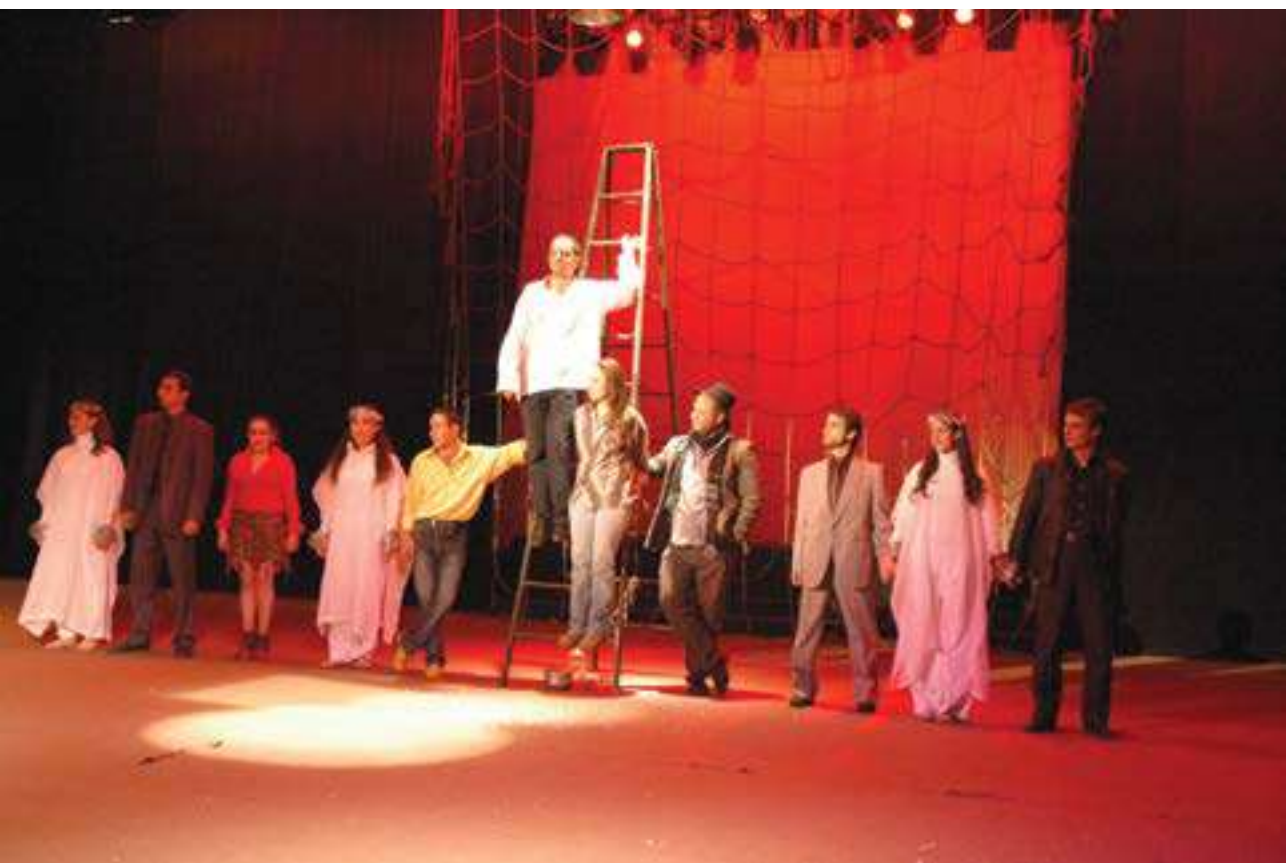
Ինձ ուզեցին հազար իշխան,
 Հազար ադա, քյոխվի տղա.
 Ե՛վ առանձին, և՛ միասին՝
 Ուզում էին տանել ինձ կին:

Ինչո՞ւ առա ես Նազարին,
 Մերս կպավ չոր աթարին:
 Միքո հաճար այդքան պատիժ՝
 Փնտրում ես մարդ՝ գտնում ես զիժ:

Ե՛վ ստախոս, և՛ պարծենկոտ.
 Բո՛յդ թաղեմ, հայվա՛ն վախկոտ:
 Կուզես՝ գնա, կուզես՝ մնա,
 Բայց ես էլ քեզ չեմ դիմանա:

«Հեյ, ո՞վ կա...» պատասխանում է «ՋԻՄ ԴԵՆ ԴԻ»-ն, Վ. Սարգյան

«Քաջ Նազար», Դ. Դեմիրճյան

«Ես իմ անուշ Հայաստանի...», Ե. Չալենց

«Յուցակը», Ա. Այվազյան

«Ընկ. Բ. Փանջունի», Ե. Օսյան

«Կարոտ», Ն. Դումբաձե
«Եվ այդ մի Մաշտոց անուն», Պ. Սևակ

«Ռոմեո և Ջուլիետ», Վ. Շեքսպիր

«Հայկական էսքիզներ», Վ. Պետրոսյան

ԵՍ ԻՄ ԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ...

Նվիրված է Ե. Չարենցի ծննդյան
110-ամյակին

Ըստ Ե. Չարենցի ստեղծագործությունների
Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Նկարագրություն

Հայ մեծանուն գրող Եղիշե Չարենցի կյանքի մասին որևէ գեղարվեստական գրականություն գոյություն չունի: Մեծ գրողի կյանքի և ստեղծագործական ճանապարհները եղել են հակասական՝ բազմաթիվ վերելքներով և վայրէջքներով լեցուն: Ընդհանուր առմամբ իր ապրած տարիների ընթացքում Ե. Չարենցի ստեղծագործությունները չեն գնահատվել ըստ արժանվույն: Միայն տարիներ անց տարբեր գրականագետների ուսումնասիրությունների արդյունքում տրվել են ավելի խորը վերլուծական գնահատականներ, և նրա թողած գրական ժառանգությունը շատ բարձր են գնահատել: «Ես իմ անուշ Հայաստանի...» ներկայացման սցենարի համար նյութ է ծառայել իր կյանքը և ողջ ստեղծագործական ժառանգությունը: Եվ քանի որ, այդ ամենը շատ բազմազան, գունեղ և հարուստ էր, այդ իսկ պատճառով դժվար էր կենտրոնանալ մի կետի վրա, և մտահաղացա ստեղծել գրողի երեք կերպար՝ երիտասարդ ու սիրահարված քաղաքացի Չարենց, գրող և հասարակական գործիչ Չարենց և փիլիսոփա Չարենց: Նրա կյանքի ողջ ճանապարհը փորձել են զուգորդել իր ստեղծագործությունների հետ՝ ներառելով նաև անտիպ գործերը, օգտագործելով իր աղջկա՝ Անահիտ Չարենցի կողմից պատմած պատմությունները, Չարենցի տուն-թանգարանում եղած նյութերը և տարբեր գրականագետների ու իր ընկերների կողմից տպագրված հոդվածները: Ներկայացման մեջ բոլոր կերպարներն իրական են, որոնք եղել են իր կյանքում: Ոչ մի մտացածին կերպար չկա: Այստեղ ևս իրական կերպարները զուգորդվել են Չարենցի պոեմներում ու ստեղծագործություններում կերտած կերպարների հետ:

Ներկայացման մեջ օգտագործվել են արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր Արամ Սաթյանի գործերը, կոմպոզիտորի որդու՝ Դավիթ Սաթյանի, Խ. Ավետիսյանի, Ա. Մանուկունյանի, Ա. Տերտերյանի, Ռ. Ամիրխանյանի, Մ. Լյուտավալսկու ստեղծագործություններից հատվածներ:

Ներկայացման մեջ որպես դեկոր օգտագործվել են կարմիր կլոր բեմ և երեք էկրան: Երկու էկրաններն ավելի փոքր են, մեկը՝ մեծ: Փոքրերի դիմաց կան փոքրիկ կիսակլոր հարթակներ, օգտագործվել են արխիվային կադրեր, պարային բեմադրություններ և երգչախմբային կատարումներ:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին և «Նախագահական մրցանակի» մրցույթին:

Հագուստների ձևավորումն իրականացրել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը, իսկ պարային բեմադրությունը՝ աղջիկների պարային համույթի գեղարվեստական ղեկավար Իռին Ուլիխանովան:

Երգչախմբային կատարումները իրականացրել են ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի երգչախումբը, խմբավար՝ Ռուբեն Կարասեֆեյան և գեղարվեստական ղեկավար՝ ՀՀ վաստակավոր արտիստ Կարեն Սարգսյան:

Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2007 թվականի հոկտեմբերի 11-ին:

Բեմադրող ռեժիսորը, ղեկորացիաների և երաժշտական ձևավորումների հեղինակը Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Չարենց 1 – գրող

Չարենց 2 – փիլիսոփա

Չարենց 3 – քաղաքացի

Աստղիկ – Չարենցի առաջին սերը

Կարինե Քոթանջյան – Չարենցի սերը

Արմենուհի Տիգրանյան – Ա. Տիգրանյանի դուստրը

Լեյլի – Մոսկվայում բնակվող գրող

Արփենիկ – Չարենցի առաջին կինը

Գործավարուհի

Նիկոլ Աղբալյան – Հայաստանի առաջին հանրապետության լուսավորության և արվեստի նախարար

Գևորգ Աբով – գրող

Ազատ Վշտունի – գրող

Իզաբելլա – Չարենցի երկրորդ կինը

Մարտիրոս Սարյան – նկարիչ

Քամի 1

Քամի 2

Բանվոր

Մենշևիկ

Մասսայական տեսարաններում՝

Պարային համույթ – «Դանթեական», «Սոմա», «Տաղ անձնական»

Երգչախումբ – «Երազ տեսա», «Չյունապատ լեռներ» «Ինտերնացիոնալը»

Բենի վրա՝ մեջտեղում, մեծ էկրան է, աջ և ձախ կողմերում՝ փոքր էկրաններ, որոնց դիմաց դրված են կիսակլոր հարթակներ: Դահլիճում բենի դիմաց դրված է կարմիր կլոր հարթակ: Չախ կողմում դրված է մատարան, ետևում բնական ծառ է, կարմիր կլոր հարթակի վրա նստած է Գրող Չարենցը, բայց ամբողջովին կծկված, գլուխը կախ: Մթոթյուն է, երեք էկրանների վրա միաժամանակ միանում են արխիվային կադրեր Չարենցի մասին: Հնչում է դաշնամուրային երաժշտություն, Գրող Չարենցը բարձրացնում է գլուխը, և արթնանում են հիշողությունները՝ հանդիպում է իր առաջին սիրուն՝ Աստղիկին: Բեն է մտնում Քաղաքացի Չարենցը սպիտակ վարդով և սպասում է Աստղիկին: Մտնում է Աստղիկը, Քաղաքացի Չարենցը դնում է վարդը մատարանին, փորձում է գրկել Աստղիկին, նա փախչում է ծիծաղելով, Չարենցը վագում է նրա ետևից, բայց աղջիկը փախչելով դուրս է գալիս բենից: Տղան տխուր մոտենում է մատարանին, վերցնում է դրված վարդը և հեռանում է բենից:

(Երաժշտությունը ավարտվում է, և հնչում է չայնագրություն):

ՁԱՅՆ – Գիշերը ամբողջ հիվանդ, խելագար
Ես երազեցի արևի մասին:
Շուրջս ո՛չ մի ձայն ու շշուկ չկար—
Գունատ էր շուրջս՝ գիշեր ու լուսին:

Ես երազեցի արևի ոսկին,
Տենչացի նրա հրաշքը խնդուն՝
Ուզեցի սիրել շշուկն իմաստուն՝
Արևանման, արնավառ խոսքի,—

Բայց շուրջս այնպես գունատ էր, տկար—
Խոսքեր չկային ու արև չկար...

(Լուսային անցում, վառվում են երկու կողմերի էկրանների հեյրևի լույսերը, որոնց միջից երևում են Քաղաքացի Չարենցը և Փիլիսոփա Չարենցը, գալիս են քննի կենտրոն, նրանց է միանում նաև Գրող Չարենցը: Լուսային անցում: Երաժշտություն):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ, ՓԻԼԻՍՈՓԱ, ՔԱՂԱՔԱՅԻ – *(Բոլորը միասին):* Ես գալիս եմ
ահա:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ես գալիս եմ ահա:

– Նայեցե՛ք, նայեցե՛ք: *(Լույսերը աստիճանաբար վառվում են):*

Ես գալիս եմ ահա – դարերից...

Ու բերել եմ ինձ հետ երազները իմ սեզ

Ու երգերը ցնդած օրերի:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Նայեցե՛ք – նայեցե՛ք. դուք ինձ չե՞ք ճանաչում. *(հանդիպում)*

Ես սիրել եմ աշխարհը – այնքա՛ն...

Բայց հիվանդ օրերի թունավոր կանաչում

Ես թաղել եմ թևերս արնաքամ:

Թաղեցի օրերում, երբ գիշերը անհուն

Խավարով փայփայում ու գերում էր – ձեզ:

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Ես գալիս եմ ահա՝ հազարադեմ բյուրանում, – *(բոլոր
լույսերը վառված են):*

Պռոնիկի պես ընկած, աղոթքի պես հեզ...

*(Հնչում է երաժշտություն, որի ժամանակ լինում է մթություն, Փիլիսոփա և
Քաղաքացի Չարենցները գնում են կանգնում էկրանների հեյրևում, Մի կեսի
լույսերը հանգչում են, և վառվում է սենյակի լույսը՝ թույլ: Գրող Չարենցը քնափ
է և փանջված, նա մտրեկում է գրասեղանին, հանում է կոստյումը և փողկապը,
դնում է աթոռի հենակին, վառում է լամպը, սկսում է ծխել ու գրել: Փիլիսոփա
Չարենցը գալիս և նստում է էկրանի դիմացի հարթակի վրա):*

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Օրորվելով կառքն էր վազում սրընթաց

Դաշտի միջին ճանապարհով ցեխապատ,

Գնում էինք: Ո՞ւր: Չգիտեմ:

Վերջ չկար: Գնում էին: Անխոս: Անձայն ու անքուն...

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Քնել չի լինում, հիմա երբ այնպես ուզում եմ քնել,

Ամե՛ն, ամե՛ն ինչ մտքիցս հանել:

Հայացքներս՝ անփակ՝ թափառում են լուռ –

Ու միտքս տարտամ, դեզերում է մութ

Դաշտերում տխուր:

Մթության գրկում լավիս է դողդոջ
Լույսը լապտերիս՝ մեռնող աղջկա
Հոգեվարքի պես...
Մեկը բախում է դռներն անցածի –
(սենյակի լույսերը հանգչում են)
Ու հիշում են քեզ:

*(Տեսարանն այգում է, ներս է մտնում Չարենցը՝ ծաղիկը ձեռքին, նստում է
նարարանին, գալիս է Ասրղիկը):*

ԱՍՏՂԻԿ – Ծաղիկները հեզ թեքվում են քամու օրորի տակին,
Ու լավում է նրանց հեռվիցը եկող երգը տխրագին...

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Օտար է հոգիս քեզ համար,
Ինչպես օտար դաշտերից բերած ծաղկեփունջ՝
Տանջանքի վարդեր, հույզի ծաղիկներ,
Երազի աստղեր, հույսերի ցուլքեր –
Ու կարմիր, կարմիր խաշխաշներ ցավի, –
Այս ծաղիկներով զարդարված հոգիս քեզ նվեր բերի,
Որ քո կույս հոգին իմի հետ ցավի...

ԱՍՏՂԻԿ – Իմ աչքերի մեջ այնքա՛ն կրակներ են մարել ես
Եվ հոգուս մեջ, հուսահատ, այնքա՛ն աստղեր են մարել:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Կյանքս, որ հուշ է դարձել, հեռանալիս չանիծես.
Կյանքս կանցնի, կմարի – բայց երգս կա, կապրի դեռ:

ԱՍՏՂԻԿ – Հավիտյան գոց ու անխոս՝ թափառել եմ ու լռել.

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ոչ ոք, ոչ ոք չգիտե՛ր արդյոք ի՞նչ է կյանքս, ես.
Միայն գիտեմ, որ կյանքում ինչ-որ երգեր են գրել:

ԱՍՏՂԻԿ – Ինչպես գիտեմ, որ դու կաս, որ սիրում է մեկը քեզ:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ես երգել եմ քո հոգին, քո ժպիտը լուսավոր,
Քո աչքերի, քո դեմքի տխրությունը սրբազան.
Կյանքս թողած անհունում – ես երգել եմ սերը խոր
Ու կարոտը թևերիս, որ երբե՛ք քեզ չհասան...

(Ասրղիկը գնում է, բայց դուրս չի գալիս: Կիսամութ Չարենց գրողի սենյակում):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Այս անքուն, անքուն ու լուռ գիշերին
Ախ, էլ չեմ ուզում վերհիշել կրկին
Անցյալը անմիտ ու անմխիթար.
Էլ ինչո՞ւ ես դու գալիս անդադար
Եվ ուշ գիշերով փորել ես ուզում
Իմ հոգին տկար...

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Մի գիշեր էր մութ: Անձրև էր գալիս:

Խավար էր իջել իմ մթնած հոգում,—
Ամայությունն էր հեկեկում այնտեղ
Հին, անվերադարձ երազների տեղ:
Եվ ես դուրս եկա: Ցեխոտ փողոցով
Քայլեցի երկար:
Չգիտեմ, քե ո՞ւր. ինձ համար արդեն
Ճանապարհ չկար:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ինձ համար մեռավ ամեն սրբություն:

Գնա՛, սիրելիս:
Թող կյանքը գլխիս մրրիկներ տեղա
Ու մոխիր ցանի—
Էլ ոչ մի զոջում իմ երազը հին
Ետ չի դարձնի...
Գնա՛, սիրելիս.
Ու թող մի վայրկյան մտքիցս հանեմ,—
Ուզում եմ քնեմ — ա՛խ, ինչպե՞ս քնեմ...

*(Չարենց գրողը՝ մեջքով դեպի հանդիսատեսը՝ Էկրանի մոտ, որի վրա
ցուցադրվում են արխիվային նյութեր 1915 թվականի մասին: Անցում: Պար՝
«Դանքեական առասպել»/երաժշտություն/ռոք: Կարմիր լույս, ներս է մտնում
Քաղաքի Չարենցը՝ զինվորական շինելով):*

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ես ինքս էլ լավ միտ չբերի,

Թե ոնց Կարսի այգուց, 15 թվի վերջերին
Արթնացա գորբերի շարքում:
Կամավոր: Հայկական բանակ:
Հրացան: Ռումբեր:
Եվ ահա Այգեստանը Վանա:
Ես կարծում էի այնտեղ, ռումբերի ահեղ որոտում
Կգտնեի քո դեմքը լուսե.
Բայց գտա դիակներ փայտե...

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Երկա՛ր կանգնեցինք:

(Միանում է քաղաքացի Չարենցին): Մի զինվոր-ընկեր,
Դիակն հրելով, խնդաց խելագար:
Բայց չէ՞ որ նա՛ էլ կրել է զենքեր,
Եղել է մեզ պես կյանքի սիրահար:
Ես մտածեցի՝ զնում ենք մենք է՛լ
Այսպիսի դիակ դառնալու համար:
Ինչո՞ւ է երազն այս աշխարհավեր
Կախվել մեր գլխին այսպես կուրորեն:

Ինչո՞ւ են փռում այսքան ցավ, ավեր,
Հողմերը այս չար ե՞րբ պիտի լռեն:
Եվ ո՞վ է լարում այսպիսի դավեր—
Կյանքը դարձնում նզովյալ գեհեն:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – *(Գրող Չարենցը ևս միանում է նրանց):*

Եվ մենք այդ գիշեր մնացինք այդտեղ՝
Մեռած Քաղաքի ավեր շենքերում:
Ամբոխվել էին տեսիլներն ասեղ,
Խեղերի նման ցատկում ու պարում,
Ու դառնում էին մեռելներ մի տեղ՝
Սատանայական տենդոտ շուրջպարում:

Խե՛նք երգում էին, որ Աստղիկը կա,
Ապրում է այնտեղ – ջրերի խորքում.
Թող բուքը ոռնա՛ աշխարհի վրա—
Իրեն ինչ՝ նա կա - անմահ, անհերքում,—
Եվ մի՛շտ գեղեցիկ ու կույս կմնա
Իր աստվածային, անհուն եզերքում:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Թնդանոթները քնդում էին քունդ,

Եվ սրտատրոփ տեսնում էինք մենք,
Թե ինչպես այնտեղ, լեռներում կապույտ
Ավեր է փռում նա, հարված ու վերք,
Ու դառնում են շեն գյուղեր – մոխրակույտ,
Ու ծուխը, կապույտ, բարձրանում է վեր:

Ու մութ է հիմա այնտեղ, ամայի,
Քամին է միայն ոռնում ու կոծում,
Տոնելով վայրագ հարսնիքը Մահի:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Իսկ մենք ապրում ենք ու շնչում ենք դեռ
Մենք՝ գոհ, մենք՝ դահիճ՝ ուրիշի ձեռքում...

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Օ՛, դու բարբարոս, խելագար, ցավոտ,
Երբեմն իմաստուն, երբեմն-գազան,
Աշխարհներ շինող բախտի գավազա՛ն,—
Դիվային գավազան՝ ճահիճների մոտ,
Ոչինչի՛ մասին – աղո՛թք սրբազան...

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – *(Բողոքը միասին տեղում քայլելով):*

...Ու պե՛տք է քայլե՛լ ու քայլել համառ՝
Ապրելու հսկա տենչը բեռ արած—
Քայլել անիմաստ մի կյանքի համար,

Մարել ու վառել աստղերը մարած,
Որ տիեզերքի զառանցանքը մառ
Զցնդի՝ երբեք ու մնա – երազ...

*(Վերջանում է երաժշտությունը: Մթություն և լույս Չարենց փիլիսոփայի վրա,
մյուսները հեռանում են):*

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Հոգին չի մեռնում: Մարմինը թողած երկրային փոսում
Թափառում է նա տիեզերական Լաբիրինթոսում:
Անցնում է բոլոր ճամփաները սուտ ու անբեր երկրի, –
Որ պայծառ, մաքուր, դարդերից հետո, – Քո գրկում բերկրի:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – *(Սենյակից):* Բայց ե՞րբ կհասնի հոգիս, որպես սեզ, սրբացած
մի գոհ, –
Մայրամուտային Եզերքը կապույտ, – լույս եզերքը քո... *(Դուրս է
գալիս):*

*(«Չյունապար լեռներ» – Երգում է երգչախումբը, և պարում են 3 աղջիկ: Երգից
և պարից հեկո մթություն: Չարենց գրողը մտնում է՝ լամպը չեռքին, նստում է
սեղանի դիմաց):*

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Լուսամփոփի պես աղջիկ աստվածամոր աչքերով,
Թոքախտավոր, թափանցիկ, մարմինի պես երազի,
Կապույտ աղջիկ, ակաթի ու կաթի պես հոգեթով,
Լուսամփոփի պես աղջիկ...

Ես ի՞նչ անեմ, ի՞նչ անեմ, որ չմեռնի իմ հոգին,
Որ չմարի իմ հոգին քո ակաթե աչքերում,
Ես ի՞նչ անեմ, որ մնա ծիածանը երեքգույն,
Որ չցնդի, չմարի իմ հոգու հեռուն...

Լուսամփոփի պես աղջիկ աստվածամոր աչքերով,
Թոքախտավոր, թափանցիկ, մարմինի պես երազի,
Կապույտ աղջիկ, ակաթի ու կաթի պես հոգեթով,
Լուսամփոփի պես աղջիկ...

*(Այգու տեսարան: Հանդիպում Կ. Քոթանջյանի հետ. Քաղաքացին Չարենցը և
Կարինե Քոթանջյանը: Կապույտ ու դեղին լույս):*

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Երեք ճաճանչ, երեք երանգ, երեք գույն,
Որ անցան
Քո՛ւյր, կապել են քո աչքերում, իմ հոգում –
Ծիածան:

Կապույտը հոգու աղոթանքն է, քույր,
Կապույտը – թախիծ,
Կապույտը – կարոտ թափանցիկ, մաքուր,
Ու հստակ, ու ջինջ:

ԿԱՐԻՆԵ – Կապույտը քրոջ աչքերի անհուն առավոտն է թաց:
Կապույտում հոգիս մի հին իրիկուն
Անգոր հեծկտաց:

ՉԱՐԵՆՅ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Կապույտը ծեգին աղոթքի կանչող
Ղողանջն է զանգի:
Կապույտը – արցունք, ու կապույտը – ցող
Հոգու, երկնքի:

ԿԱՐԻՆԵ – Կապույտում անսուտ խոսքեր են հոսում
ՔՈԹ. Երկնքից – երկինք:
Հոգիս – Կապույտի լաբիրինթոսում
Սրբացած կնիք:

(Այգու տեսարանը քարանձավ է):

ՉԱՐԵՆՅ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Այն, որ չի եղել, որ պե՛տք է լինի
Մանկական սրտում–
Հոսում է, որպես լուսավոր գինի–
Հոգու կապույտում:

(Անցում):

Կապույտից հետո և ոսկուց հետո,
Քո՛ւյր, փռվեց ահա իմ տրտմած հոգում,
Որպես երագում ապրած երեկո–
Սի խամրած մշուշ մանուշակագույն

(Մանուշակագույն լույսը խառնվում է կապույտին: Չարենց գրողը սենյակից):

ՉԱՐԵՆՅ ԳՐՈՂ – Հիշում եմ հիմա, որ մի իրիկուն,
Ժպտալուց հետո, երբ ոսկի շղթան
Ընկավ ամոթխած գիրկը լռության–
Փռվեց քո դեմքին, իմ տրտմած հոգում
Սի խամրած մշուշ մանուշակագույն...

*(Անցում դեպի այգու տեսարան, որը շարունակվում է: Մանուշակագույն լույս:
Քաղաքացի Չարենցը և Կարինե Քոթանջյանը մեջքմեջքի կանգնած են):*

ՉԱՐԵՆՅ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ջինջ ճախրում են դողանջները հորիզոնից հորիզոն

Ինչ տրտում է կապույտ աղջիկ, հրաժեշտի երեկոն:

ԿԱՐԻՆԵ ՔՈԹ. – Տրտմություն ու լույս է իջել քո աչքերում, իմ հոգում:

–Օրհնենք, օրհնենք այս երկրային հրաժեշտի երեկոն...

Եվ թող հալվեն, ձուլվեն, մարեն իրիկնային կապույտում

Մեր կույս հոգու իրիկնային սպասումները տրտում:

Եվ զանգերը անբջորեն հորիզոնից հորիզոն,

Օրհներգելով թող օրորեն հրաժեշտի երեկոն...

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Դու մոտեցար իբրև քույր ու հեռանում ես ահա,

Աղոթք դարձած, խնկաբույր – դու հեռանում ես ահա:

Ինչո՞ւ եկար և ինչո՞ւ անբջացար ու չկաս

Հրաժեշտի մի համբույր – դու հեռանում ես ահա:

(Կարինե Քոթանջյանը հեռանում է):

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – *(Մենակ)* Գուցե սուտ է սերը այս – հրաժեշտի մի երագ,

Քույր, հուշ դարձած հեռավոր, դու հեռանում ես ահա:

*(Տեսակադրեր, դեղին, կարմիր լույս: Պար՝ «Սոմա» Տերյուրյանի երաժշտության
տրակ: Ողջ տեսարանի ժամանակ պարը շարունակվում է):*

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – *(Աջ կողմի փոքր էկրանի դիմացից)*

Դարեր շարունակ, անվերջ, անդադրում,

Ու սիրտս – գարուն,

Կյանքս երգ շինած՝ քե՛զ էի փնտրում

Այս չար աշխարհում:

Ու չէի գտնում, Սո՛մա, ո՛չ մի տեղ

Քո դեմքը հրե,–

Բայց ես գիտեի,որ մեռնում է նա,

Ով որ քեզ սիրե:

Ու սիրտս տված մահի անուրջին,–

Մա՛հ էի տենչում,–

Բայց տեսա հանկարծ քո դեմքը վերջին

Այս աղջամուղջում:

Քո դեմքը տեսա, որպես սրբազան

Մի գոհաբերում.

Քո դեմքը տեսա աշխարհասասան

Այս հրդեհներում:

Եվ քեզնով հարբած՝ կանչեցի նրանց

Հրդեհի պարիմ,—
Եվ կյանքս տվի, պարզ ու սրտաբաց,
Վառվող աշխարհին...

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – (Ձախ կողմի փոքր էկրանի դիմացից)

Սո՛մա, օ՛ , Սո՛մա, սրբազան խմիչք,
Սրբազան դու սեր,
Ոգևորության դու քաղցր գինի,
Երկունքի գիշե՛ր:

Սո՛մա, օ՛ , Սոմա, օրհնվի՛ թող այն
Վայրկյանը կարմիր աշխարհում այս չար,
Երբ մարդու սրտում առաջին անգամ
Հրի փոխվեցիր ու Ագնի դարձար...
Վառե՛լ ենք հիմա աշխարհը նորից,
Ուխտի ենք ելել խենթ ու խելագար,
Օրհնվի՛ թող քո անունը նորից,
Որ հուր դարձրեց մեր սրտերը քար:
Հուրդ մեր սրտում թող սուրբ փրփրի.
Խմե՛լ ենք արդեն, ելել ենք պարի,
Խառնել ենք իրար հիմա կյանք ու մահ.
Բռնկվի՛ր կրկին ու կրկին անգամ,
Վառվի՛ր մեր սրտում, ծփա՛ արնաքամ,
Խելագա՛ր Սոմա՛...-
Սոմա՛, գինիդ, որով հարբել,
Խենթ ենք հիմա—
Դա՛ր ու դարե՛ր տվել է մեզ
Երկունք ու մահ:
Պար ենք բռնել խելագար,
Հրդեհում ենք ու վառում —
Այն ամենը ինչ որ կար
Հագարամյա աշխարհում:
Ու արյունը մեր՝ խառնված հրին՝
Վառվում է ազահ,—
Ու լույս է տալիս վառվող աշխարհին
Դեմքդ հեռակա:

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – (Աջ կողմի փոքր էկրանի դիմացից)

Ու դառնում է մեր շուրջպարը արագ,
Եվ մեր շուրջպարում — հրդեհի պարում
Հեքիաթ է կյանքը, ու մարդը — կրակ:
Հրթիռ-հրթիռ վեր են թռչում

Կյանքերը մեր կարեվեր,
Ու վառվում է աղջամուղջում
Ողջակիզվող սիրտը մեր:

Ամբոխները զրահապատ
Ծափ են զարկում ու պարում,
Ջահ է դարձել ամեն մի մա'րդ
Կրակապատ աշխարհում:
Ու պար բռնած ու խելագար
Երգ ենք ասում կրակին –
Ու վառվում է աշխարհը քար
Մրրիկներում կրակի:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ու գալիս են անվե՛րջ, անվե՛րջ

Ամբոխները ահագին,
Որ կյանքը հին ու սնամեջ
Ողջակիզեն կրակին:

Ու հուրն ընկած, անդարձ, անել,
Այրվում է կյանքը քար –
Ու հրդեհում պար են բռնել
Ամբոխները խելագար:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – *(Ծնկում է Սոմայի դիմաց):*

Սոմա՛, աշխարհում թող կամքդ լինի Տիեզերական:–
Կյանքս կմարի՝ հին, չնչին մի կայծ
Քո ոսկի հրում–
Բայց վառվի՛ պիտի սիրտս մոխրացած
Քո բոլո՛ր գալիք արշալույսներում... *(պարի ավարտը):*

(Մթություն):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – *(Կոոր հարթակի վրայից):*

Մի՞թե չի ապրելու երկիր Նաիրին,
Մի՞թե հեռուներից ոչ մի կրակ չի հասնելու նրան:

(Սառը կապույտ լույս):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – *(Կանգնած է քնի մեջրեղում մեջքով, հնչում է թավ ջութակի երաժշտությունը):* Որպես լքված թավջութակի ձգված մի լար՝

Դողում է սիրտս կարոտով մի ահարկու.
Կարոտներիս գագաթն է այն՝ վերջին քնար,–
Մի պիրկ պարան ու երկնուղեշ փայտեր երկու:
Որպես բախտիս մութ քամահրանքը, կամ որպես

Մի հին խոստում, որ անկատար, դրժած թողի-
Կախաղանի փայտերն ահա քաղաքի մեջ
Կանգնել են, սեզ, ու սպասում են կախվողին:

*(Երկու փոքր էկարների երկից վառվում է լույս, և երևում են երկու մարդ՝ իրենց
ձեռքին օղակված պարան):*

Կանգնել են, լուռ, իրար կքած, փայտեր երկու,
Ու մեջտեղում դողում է, մերկ ու երերում,
Մի գորշ պարան ինչպես տխուր այս օրերում
Ամբոց մորմոքը նաիրյան իմ ո՛րք հոգու:
Իջել է շուրջը մի անհուր իրիկնաժամ,
Ու լռությոն մի անստվեր, անդուռ, անդող,
Ինչպես մորմոքը օրերի, ինչպես դաժան
Մահվան թախիժը՝ իմ անլուր սիրտը բանտող:
Ու խանութները գորշ կքած, ու այն մարդիկ.
Որ հավաքվել են փայտերի շուրջը հիմա,
Մահվան բեկուն այդ քնարին այդքան մոտիկ–
Ի՞նչ են ուզում՝ այդքան տխուր ու ակամա:
Եվ արդյոք ով է երազել այդքան դաժան–
Ու լուսավոր առավոտները իմ հոգու
Ով դարձրեց – մի անկրակ իրիկնաժամ,
Ու գորշ պարան ու երկնուղեշ փայտեր երկու:
Գուցե այդ է՛ս են, որ սրտով մի լուսնահար
Ոչ մի կրակ հեռուներից ձեզ չբերի
Ու ցանկացա, որ չօրհներգե ոչ մի քնար
Լուսապսակ, պայծառ գալիքը Նաիրի...

Երբան հիմա: Ու կարոտով անմխիթար,
Իմ երգիչի երազներով ու հրերով,
Անհրապույր իմ օրերի երգով մթար
Ու նաիրյան իմ երազի վերջին սիրով,–
Երբան մարող ու մարմրող իրիկվա մեջ,
Որպես ուրու հալածական, որպես տեսիլ–
Տամ պարանոցս կարոտին այն երկնուղեշ
Ու օրորվեմ՝ եղերական ու անբասիր...
Թող ոչ մի գոհ չպահանջվի ինձնից բացի,
Ուրիշ ոտքեր կախաղանին թող մոտ չգան.
Եվ թող տեսնեն իմ աչքերի մեջ կախվածի
Իմ բորբ երկիր, լուսապսակ քո ապագան:

Թող դուրս ընկած իմ աչքերի մեջ կախվածի
Նոքա տեսնեն պայծառ օրերդ ապագա,—

(Հանգչում են փոքր էկանների լույսերը, և ավարտվում է երաժշտությունը):

Թող ոչ մի գոհ չպահանջվի ինձնից բացի,
Ոչ մի ստվեր կախադանին թող մոտ չգա...

(Մթնոլորտ: Յուզադրվում են արխիվային կադրեր: Կարմիր լույս):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ — *(Աջ կողմի փոքր էկրանի դիմացից):*

Լուսաբացին, երբ կարմրածուփի հորիզոնում հրաշուշան
Կարմիր վառվեց արևը բոլր, որպես կովի ազդանշան,
Երբ բռնկվեց արևելքում արևը՝ նոր լույսով վառված—
Դու՛րս նետվեցին կայարանից ամբոխները խելագարված:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ — *(Չախ կողմի փոքր էկրանի դիմացից):*

Դեմը դաշտն էր անծայրածիր, ուր մշուշ էր արևագույն,
Ու մշուշում շոգիացող, առավոտի մարմանդ միգում,
Կրկեսի պես մի վիթխարի, խայտաբղետ, խայտանվագ—
Եզերքի մոտ ճանապարհի երևում էր քաղաքը քար...

(Կամաց-կամաց մոտենում է ամբոխը):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ — Աչքերն հառած հեռու՛ն-հեռու՛ն կարմիր վառվող արեգակին՝

Արևավառ հեռուներում նրանք կռվում էին կրկին.

Հոժ խմբերով հազարանուն, արեգակի հրով վառված՝

Դեպի Արև՛ն էին գնում ամբոխները խելագարված...

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ, ՓԻԼԻՍՈՓԱ, ԳՐՈՂ — *(Ասում են հաջորդաբար):*

Դովու՛մ են, դովու՛մ են, դովու՛մ են ձիերը,

(Բոլորը միասին) Մթի մեջ դովում են, խփում են պայտերը,

Պայտերը խփում են, խփում են հողին.—

Անծա՛յր է գիշերը, անհայտ է ուղին:

Գնու՛մ են, գնու՛մ են, գնու՛մ են ձիերը,

Մոտիկ են, հեռու են, դովում են պայտերը,

Պայտերը դովում են քունքի՛ս մեջ հիմա.—

Անհա՛յտ է աշխարհը՝ անցնում է ու մահ...

*(Ամբոխը, որը սև կտրորի մեջ է, և երևում են միայն գլուխները, ևս միանում է
դոփյուններին և խոսքին: Մթնում է: Լսվում է քամու ձայն և վերափոխվում
երաժշտության: Մրնում են քամու երկու կերպարները):*

ՔԱՄԻ 1

— Քամին,

Աշնան քամին

Թոշնում է դեղին նժույգները իրա
Ինչ-որ մի տեղ հիմա
Հավաքել է ի մի
Ու փչում է աշնան հոգեվարքի ժամին
Իր ահռելի հոգին մի վիթխարի բերան:

ՔԱՄԻ 2

– Քամին,
Աշնան քամին
Հռնդում է հիմա.

Փռնու հսկա դեգեր փախցնում են իրար՝
Սարսափահար դարձած նախիրների նման
Քամին,
Աշնան քամին...
Քաղաքը գորշ ու մութ:
Ամեն անցորդ դեղին զառանցանք է հիմի,
Որ իրիկվա մեզին երազվել է քամուն:
Փողոցները երկա՛ր,
Ու ձանձրալի, աշնան անձրևների նման,
Փողոցները, որ կան,
Փողոցների ներկան,
Փողոցները՝ դաժան, անհրապույր, չարկամ,–
Որքա՛ն, որքա՛ն որքա՛ն ահավոր են հիմա:

ՔԱՄԻ 1

– Քամին,
Աշնան քամին:
Մոլորվել է այստեղ.
Մահվան սարսուռ առած վիրավոր է նա մի:
Ու կարող է հիմա ամեն արգելք քանդել:

ՔԱՄԻ 2

– Քամին,
Աշնան քամին...
Հռնդում է,
Փչում,
Ահեղացունց ցնցում ցուցանակները չոր.
Ջրնգում են ահից պատուհանները հնչում,
Ու թռչում է քամին,– երկաթաթև թռչում,–
Ջարհուրելի, զազիր փողոցների միջով...

Խելապտույտ, անմարդ փողոցներում կորած,
Ջարհուրելի ոխով ու զայրությով իրա,
Որպես ոտխ տեսած մի վիթխարի հովազ
Հայացքներում՝ փռչի և արնամուժ ավազ,–

Քամին, աշնան քամին հարձակվում է ահա,
Անօգնական կքած բուլվառների վրա:

ՔԱՄԻ 1 – Ու բուլվառի հիվանդ ծառերը որք ու խենթ,
Յնցոտիներ հազած պառավների նման, –
Ծվատում են նրանք դեղին մազերն իրենց,
Գլուխները ցնցում ու մորմոքում հիմա:

Ծառերը ծեփ, հիվա՛նդ,
Ծառերը ծուռ ու չոր
Մուրացկանների նման ծառերը խեղճ ու մերկ.
Քամին ծեծում է ծեր գլուխները նրանց
Ու ճշում է մահվան չարագուշակ ճշով. –
Երբե՛ք,
Երբե՛ք,
Երբե՛ք...

ՔԱՄԻ 2 – Օ՛, գթացե՛ք հիմա.
Այդ ծառերին՝ խաչված բուլվարներին ամա,
Օ, փրկեցե՛ք նրանց հարվածներից քամու,
Որ բերում է նրանց մահվան մորմոք ու մահ:

Օ՛, գթացե՛ք հիմա.
Լսե՛ք, լսե՛ք, լսե՛ք. –

ՔԱՄԻ 1 – Այս ահռելի, դաժան, հոգեվարքի ժամին՝
Պիտի դառնա որ ձեր հոգիները խուժե
Քամին,

ՔԱՄԻ 2 – Աշնան քամին...

(Կադրեր: Լենին: Երաժշտություն):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – 1919 թվական: Հոկտեմբերի 18: Երևանում կարդացվում է առաջին հրապարակային դասախոսությունը Եղիշե Չարենցի ստեղծագործության վերաբերյալ: Հիշեցնում ենք հայ գրասերներին, որ այսօր՝ ժամը 8-ին, կայանալու է Հայաստանի գրական ընկերության հերթական գրական երեկոն, ուր Նիկոլ Աղբալյանը խոսելու է:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Մի լուրջ քննադատ մի օր
Սարսելով դահլիճն ու ֆոյեն –
Ավետեց ամբողջ աշխարհին

Ն. ԱՂԲԱԼՅԱՆ – Ծնվել է մի մեծ պոետ... Եղիշե Չարենց:

(Դրսում լսվում է Չարենց քաղաքացու ձայնը):

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ես եմ հիմա մի պոետ, ու իմ անունն է Չարենց:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒՀԻ – Ընկեր Աղբալյան, մեկն ուզում է Ձեզ տեսնել:

ԱՂՔԱՆՅԱՆ – Ներս բող:

(Ներս է մտնում Չարենց քաղաքացին, սեղանի մոտը նստած է Աղբալյանը):

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Բարև Ձեզ:

ԱՂՔԱՆՅԱՆ – Նստեցե՛ք: Ո՞վ եք, ի՞նչ եք ուզում:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ես Եղիշե Չարենցն եմ: Լրագրում կարդացել եմ
դասախոսության մասին, եկել եմ Ձեզ մոտ:

ԱՂՔԱՆՅԱՆ – Ուսուցի՞չ եք:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Այո՛, Դարսի շրջանում:

(Տեսարանը քարանում է և մթնում):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – *(Աջ կողմի էկրանի դիմացից)* 1920 թվական: Հունվարի
26: Եղիշե Չարենցը նշանակվում է լուսավորության և արվեստի
հատուկ հանձնարարությունների կոմիսար:

*(Լույսը վերանում է, բացվում է մյուս տեսարանի վրա, որտեղ նստած է Չարենց
գրողը գրասեղանի դիմաց: Ներս է մտնում Արմենուհի Տիգրանյանը):*

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ – Բարև Ձեզ: Կարելի՞ է, ընկ. Չարենց:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂԸ – Խնդրեմ, համեցե՛ք:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ – Ինձ ընկ. Աղբալյանն է ուղարկել: Ուսումնական պլանն էր ուզում:
Ես լսել եմ Ձեր վերջին տպագրված գրքի մասին: Բայց չունեմ:
Չէիք բարեհաճի մեկ օրինակ ինձ նվիրել:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂԸ – Իհարկե: Խնդրեմ, Արմենուհի՛:

*(Վերցնում է և գրքի վրա գրում է այն բանասիրողությունը, որը պետք է կարդա:
Արմենուհին զնում է, բայց դուրս չի գալիս կանգ է առնում, բացում է գիրքը և
կարդում: Քարանում է: Կարդում է Չարենցը ջութակի երաժշտության տակ):*

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂԸ – Ես ինչպե՞ս Ձեզ չսիրեմ.– Դուք արվեստ եք ու հոգի:

Օ, կարելի՞ է արդյոք պրոֆիլը ձեր չսիրել:

Ով երգ ունի իր սրտում ու սովոր է գեղեցկի՝

Նա պարտավոր է Ձեզ բոլոր. հազա՛ր տոնեա նվիրել:

Դուք այնպես մե՛ղմ եք խոսում: Երբ դուք կարդում եք, տիկի՛ն,
Ձեր շրթունքները գունատ մմանվում են հասմիկին:

Եվ Ձեր աչքերը, գիտե՞ք, առանց ներքին կրակի,

Լուսաշող են՝ Ձեր կրծքի քարերի պես թանկագին:

Իսկ երբ ականջ են դնում ես Ձեր թեթև քայլերին—
Թվում է ինձ, թե նոքա տրիդետոներ են երգում
Եվ այդ երգով հմայված՝ սիրտս տխուր է լինի:

Եվ դուք գիտե՞ք, որ սիրուց հիվանդացած իմ հոգում
Ես միշտ լսում եմ թեթև, թավ թրթիռներ ջութակի—
Երբ համբուրում եմ ես Ձեր բարակ մատներն ապակի:

(Մթության միջից ուղղորդված լույս):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ — *(Աջ կողմի էկրանի դիմացից):* Հանրային կրթության և արվեստի պարոն մինիստրին: Նույն մինիստրության պաշտոնյա Եղիշե Սողոմոնյանից: Խնդիր. «Սրանով պատիվ ունեմ խնդրելու, որ ինձ հունիսի 1-ից ազատ կացուցեք մինիստրությանը հատուկ հանձնարարության կոմիսարի պաշտոնից: Հատուկ հանձնարարության կոմիսար՝ Եղիշե Սողոմոնյան: 1 հունիսի, 1920 թվական: Երևան»: 1920 թվականի կեսերին Չարենցը դաստիարակ-ուսուցիչ է Երևանի հիվանդ երեխաների ամերիկյան մանկատանը կից դպրոցում:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ — Քաղցած են երեխաները, մերկ են, բայց պիտի սովորեն հայոց լեզուն: *(Մյրնում են երեխաները նրանց դիմելով):*

Մեր լեզուն ճկուն է ու բարբարոս,
Առնական, կոպիտ, բայց միևնույն պահին
Պայծառ է նա, որպես մշտաբորբոք փարոս,
Վառված հրով անշեջ դարերում հին: *(Երեխաները հեռանում են):*

(Չարենց գրողը վերադառնում է իր գրասեղանի մոտ: Մյրնում է Լեյլին ճանաչողով: Սովորական դեղին լույս Չարենց գրողի սեղանին):

ԼԵՅԼԻ — Լսել եմ, ընկ. Չարենց, ամուսնանում եք Արփենիկի հետ:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ — Այո՛, Լեյլի, Արփենիկը լավ աղջիկ է, նա սուրբ է, ես նրան այնքան եմ սիրում, որքան Շամիրամը Արային: Չեմ իմանում, թե ինչու դուք էդպես մի օրվա մեջ ինձ էդքան հարազատացաք:

ԼԵՅԼԻ — Ես մի բանաստեղծություն եմ գրել, ուզում եմ կարդալ.

Փողոցները մարդաշատ, փողոցները ամայի
Շրջեցի ես երկար, ես երկար:
Շուրթերս եմ խածել, որ չլինի թե լայի,
Որ չլինի թե սիրտս հեկեկար...

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ — Հոյակապ է էս քո նոր բանաստեղծությունը:

Шедевр! Шедевр! Шедевр! *(Գրում է թղթի վրա և գրալիս Լեյլիին):*

ԼԵՅԼԻ – Կ, ընկ. Չարենց, ես գնամ: Մոսկվա եմ մեկնելու: Գործերով:

(Լեյլին դուրս է գալիս: Փոխվում է տեսարանը: Ներս է մտնում Արփենիկը մի կողմից, իսկ մյուս կողմից՝ Չարենց գրողը: Չարենց գրողը ասում է տող առ տող, իսկ Արփենիկը կրկնում է: Քայլելով գալիս են դեմ դիմաց կանգնում):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ ԵՎ ԱՐՓԵՆԻԿ – Ինչքան որ հուր կա իմ սրտում բոլորը քեզ:

Ինչքան կրակ ու վառ խնդում բոլորը քեզ,
Բոլորը տամ ու նվիրեմ, ինձ ոչ մի հուր թող չմնա,
Դու չմրսես ձմռան ցրտում բոլորը քեզ:

(Չարենց գրկում է Արփենիկին, և դուրս են գալիս: «Երազի» տեսարանը երգչախմբի հետ: Տեսարանը կալուարվում է «Երազ տեսա» բանաստեղծության վրա գրված երգով):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Հաճելի՞ է, չէ՞, էլի ձեզ Տերյանի երգը թքոտ,
Բայց էսօր հոգիս թող ձեզ լիզի երկաթե թեժ...

(Դռան զանգ):

ՉԱՐԵՆՑ ՉԱՐԵՆՑ – Արփենիկ, տես՝ ո՞վ է գանգում դուռը:

(Գալիս են Ա. Վշտունին, Գ. Աբովը):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – «3-ի դեկլարացիան»: Կրակ Տերյանի և սալոնական կանանց վրա:

Գ. ԱՐՈՎ – Նոյն էր մինչև երեկ
Նստել էր վերը
Արարատի գլխին,
Էսօր վար ենք բերե,
Որ խուղերը մաքրե
Աշխատավոր խալխի:

Ա. ՎՇՏՈՒՆԻ – Ել գանգահար,
Ջանգակատան կտուր,
Ու գանգը տուր:

ԱՐՈՎ – Հիշո՞ւմ եք, չէ՞,
Ձեր սենյակի տեսքը լիճե...

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ի՞նչ պետք է լինի արդի հայ բանաստեղծության բախտը:

Գ. ԱՐՈՎ – Պետք է մտածել հայ պոեզիայի հեռանկարների մասին:

Ա. ՎՇՏՈՒՆԻ – Վաղը՝ երեկոյան ժամը 8-ին, կկայանա «Շեփորահանդես», դա-
սախոսություն, արտասանություն երեքի, մուտքը ազատ է և ձրի
բոլոր քաղաքացիների համար անխտիր:

*(Մի երեխա հայրաբարություն է անում նույնը և շրջում է դահլիճում: Երևան:
Ասրաֆյան փողոց: Ասրաֆյան փ. տեսարանը: Ամիրխանյանի «Տաղ
անձնական» երգի ներքո ներս է մտնում պարի խումբը և պարում: Երգի դադարի
պահին ներս են մտնում մյուս դերակատարները: Լույսերի խաղ):*

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – ԸՆԿԵՐՆԵՐ:

Էս ես եմ սարքե ձեզ համար
Աջողել եմ կամ շատ, կամ քիչ
Ոչինչ:
Բավական է, ինչքան ձեզ խաղան
Անտիգոնե,
Նամուս,
Օթելլո, Քին:
Ինչների՞դ է էսօր հարկավոր
«Դատաստան», «Ջանգ ջրասույզ»,
Էսպիսի խոսքեր ճոճուն
Էդպիսի շորեր մե թավուր,
Ձեր պապն է տեսե երագում:
Մեկ է: Մերը կարմիր:
Հասարակ է՞:
Ընչի հասարակ:
Աշխարհքն է էսպես է միշտ էդե:
Ի՞նչ, ուրի՞շ մասալ են ձեզ արած...
Մուտ է:
Ձեր գլուխն են եղե:
Մենք հիմի սրանց կտանք խալխին
Էդ բոլոր խաղերը լկտի...

(Աղմուկ, աղաղակ):

– Ընկերներ, ես գնամ էստեղից, թող իրենք խաղան:

ՄԵՆՇԵՎԻԿ – Ես – մախազահ:

Լսեցե՛ք: Թագավորը չկա.
Մենք հիմի տնով-տեղով
Ընտրելու ենք էստեղ սահմանադիր ժողով:
Ընկերներ: Ում պիտի ընտրեք:
Իհարկե նրան, ով խոստանում է ձեզ տալ
Հաց, ջուր, տուն, 8 ժամվա աշխատանք.
Չայն տվեք №1-ին:

ԲԱՆՎՈՐ – Товарищи, ընկերներ.

Էսպես: Թագավորը չկա.

Չայն տվեք №4-ին.

Ժողավրդին էս 2-ը

Ծախեցին անփող:

*(Մի խումբ պիոներական վզկապներով, Խորհրդային Հայաստանի և
Խորհրդային միության դրոշներով, թմբուկի հնչյունների տակ անցնում է՝
ինտերնացիոնալ երգելով):*

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ինչ որ չի, չի երագել

Դեռ ոչ մի պոետ - աստղաբիբ,
Ուզո՞ւմ եք՝ որպես գնդասեղ
Արև՛ը խրեմ՝ փողկապիս:
Առնեմ որպես սինի,
Երկինքը աստղերի խաղով
Ու տանեմ այն հարսանիք
Որպես միրգ՝ մի ճութ խաղող:
Հասկանո՞ւմ ես, ասում է, Չարենց,
Ես ուզում եմ նրանց պես լինեմ...
Եթե դու պետքական ես, պոետ,
Երգերի տեղ երկրներ շինե:
Տողերդ կամուրջներ թող լինեն,
Օղակեն գետերը զնգուն,
Որ անցնեն հազար տարիներ
եվ հազարն էլ թափվեն Ջանգուն:
Թե կարող ես – այնպես արա դու,
Որ այստեղ... նոր քաղաք բուսնի...
Ես սիրում եմ քեզ, Երևա՛ն,
Ինչպես մեր այն հին հեքիաթում
Դավթին սիրում էր իրա ձին:

*(Հնչում է նույն երգի շարունակությունը, և երաժշտության ներքո բոլորը
հեռանում են պարելով: Չարենց գրողը մնում է մենակ: Լույսերի խաղը
դադարում է և դառնում սովորական, սառը):*

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ինձ ասացին, որ ես իզուր եմ ապրում,

Որ ես իզուր վիրավորում եմ իմ խեղճ

Ու խայտառակ գոյությանմբ

վեհությունը աշխարհի...

Եվ ո՞վ ասաց ինձ – մի կատու...

– Ինձ մեղադրում են հազար ու մի մեղքում, իսկ իրենք լենինիստներ են,
իսկ ո՞վ է Լենինին ինձանից լավ երգել: Ոչ ոք: Տղամարդ են, թող մի

«Լենին ու Ալին» գրեն: Թե չէ ասում են՝ անկումային, հա, անկումային: Իրենք են անկումայինը, Черт небери: Ես հերքեցի Տերյանին և ստեղծեցի իմ գրականությունը, բա ինչո՞ւ դուք ինձ չեք հերքում, եթե ուզում եք ձեր գրականությունը ստեղծել: Ասենք՝ ես ի՞նչ խեղ տեսա հերքելով, որ դուք ինչ խեղ տեսներ: Ի՞նչ հերքել: Տերյանին ո՞նց կհերքես: Միսալ տպված լուր է, հոդված է Տերյանը, որ հերքես: Տերյանը մի ամբողջ կուլտուրա է: Կուլտուրան հերքե՞լ կլինի: Պետք է առաջ անցնել, յուրացնել և առաջ անցնել: Վայ նրան, ով հեղափոխության, էլեկտրակա-նության, մոտորների լենինյան մեր դարում կմատի եզասայլը: Տեղ չի հասնի նա, չի դիմանա ժամանակի քննությանը:

– Մեռա ձեզ խելք սովորեցնելով:

Օ՛, դուք ասպետներ չնչին դավերի

Ի՞նչ եք քչփչում ճանկերդ սրած,

Ես ոգով հիմա պինդ եմ ավելի,

Ավելի տոկուն, քան էի առաջ,

Եվ եթե երգով ես այլ եմ հիմա,

Այլևս այն չեմ,

Նշանակում է՝ նոր հուն եմ մտել,

Ավելի խորունկ, ավելի անշեղ:

(Մթություն, լույս Չարենց փիլիսոփայի վրա):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – 1930 թվականի հունվար: Լույս է տեսնում «Էպիքական լուսաբաց» ժողովածուն:

(Տեսարան Չարենցի սենյակում: Լույս Չարենց գրողի վրա: Կարդում է գիրքը):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Նվիրում եմ այս գիրքս հիշատակին կնոջս, ընկերոջս, հերոսա-կան բարեկամիս՝ Արփենիկ Չարենցին՝ Տեր-Աստվածատրյանին՝ վախճանված 1927 թվականի հունվարի 1-2 գիշերը Երևանի առաջին հիվանդանոցում:

(Հնչում է երաժշտությունը՝ դաշնամուր):

Նայադների՝ նման, նայադների՝ նման

Կարոտներիս ձայնով կանչում է ինձ,

Խոստանալով սիրո անհատների հմայք

Եվ թողնելով մորմոք ու կորուստի կսկիծ...

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – *(Կլոր հարթակի վրայից)* 1931 թվականին Չարենցը ամուսնանում է Իզաբելլա Նիսայանի հետ:

1932 թվականին Եղիշե Չարենցը նշում է գրական գործունեու-թյան 20-ամյակը բարեկամների փոքր շրջանում:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – 20 տարի... Իզաբելլա, Իզաբելլա: Մի փայտի կտոր, մի բան բեր:

ԻԶԱԲԵԼԼԱ – Սա կլինի՞, Եղիշե՛:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Կլինի, կլինի, տուր: Մարտիրոս, Մարտիրոս...

ԻԶԱԲԵԼԼԱ – Բայց կլսի՞:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Կլսի, կլսի: Տա՛ր, տեղը դի՛ր:

(Մտնում է Մ. Սարյանը):

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – Բարև, բարև, Չարենց:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ա՛յ տղա, էսօր գրական գործունեության 20-ամյակն է լրանում: Մի մի թաս բան չխմե՞նք: Իզաբելլա՛, գնա իմ էն կոնյակից բեր՝ խմենք:

(Իզաբելլան քերում է կոնյակը: Երեքով նստում են սեղանի մոտ):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Ճիշտ է, էսօր մենք քիչ ենք, բայց մեր մեջ շատ ջերմություն կա: Խմենք:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – Շնորհավորում եմ գրական գործունեությանդ 20-ամյակը, Չարենց, բայց ափսոս կառավարությունը չի նշում:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Չնչին, ինչպես Արարատին նետած քար՝
Դավերը սև մարդուկների այդ անկար—
Օ, չըհասած քղանցքներին անգամ քո՝
Վայր են թափվում համայնացած քո կամքով —
Եվ առհավետ կորչում անգոր ու անկար,
Ինչպես անհաս Արարատին նետած քար...

(Լսվում է երեխայի լացի ձայն):

Իզաբելլա՛, տե՛ս՝ ինչու են լալիս երեխաները:

(Իզաբելլան հեռանում է):

Մարտիրոս, չես պատկերացնի ի՞նչ հրաշալի բան է ծնողական զգացմունքը:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – Դե մի-մի թաս էլ լցրու՝ խմենք էրեխեքի կենացը:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Մեր արյան շարունակողների կենացը: *(Խմում են):*

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – Դե լավ, ես գնամ: Գործեր ունեմ, Չարենց:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Շնորհակալություն, Մարտիրոս, որ եկար:

(Չարենց գրողը վառում է ծխախոտը, նստում է աթոռին):

...Եվ այսպես, ահա ստեղծագործական աշխատանքով հայրենի հերկը խոփով ոգեկան հերկելուց հետո տոնում եմ իմ հորելյանը մենակ ու հա-

լածական..., պոետ՝ աքսորյալ սեփական հայրենիքում, հերկի եզերքին հայրենական երգի՝ ամայացած դաժանագույն եռանդով սեփական նախարարների և պետերի՝ հայրենի երգակիցների, դեռ մնացած մի քանի խեղճերի հախտուն ցնծության ներքո...

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – *(Նստած է քեմի եզրին՝ աջ կողմում):* 1937 թվականին Իզաբելլան ստանում է Չարենցի գրած վերջին նամակը բանտից:

(Մտախոսում): *Լույս Իզաբելլայի վրա: Կարդում է նամակը: Հնչում է ձայնը):*

«Ինչպե՞ս եմ կարոտել, Բոժիկին, Արոկին, Է՛հ, լավ է՝ չգրեն: Աստծով կհանդիպենք իրար: Ամո՛ւր եղիր, հարազա՛տս, եթե նույնիսկ փողոց գցեն: Չէ՞ որ միայն մենք չենք տառապում, այլ շա՛տ – շատերը, նույնիսկ մարդիկ, ինչպես մենք ենք: Միայն աշխատիր պահել քեզ և երեխաներին: Ես քեզանից պահանջում եմ միայն դա: Թող Աստված ձեզ պահապան լինի, չէ՞ որ մենք, հարազա՛տս, ոչ ոք չունենք: Համբուրում եմ ձեզ շատ, միլիո՛ն անգամ և ավելին»:

ԻԶԱԲԵԼԼԱՆ – Համբուրում եմ ձեզ շատ, միլիո՛ն անգամ և ավելին:

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Իմ մահվան օրը կիջնի լռություն,

Ծանր կնստի քաղաքի վրա,

Ինչպես ամպ մթին կամ հին տրամություն,

Կամ լուր աղետի՝ թերթերում գրած:

(Իզաբելլան քեմի վրա լսմալի լույսի տակ գիրք է կարդում):

Կբանան ոմանք իմ գիրքը գուցե,

Կթերթեն դանդաղ, կկարդան տողեր,

Տարտամ շարժումով գիրքը կգոցեն,

Եվ թախիծը խոր հուշս կողողե:

Եվ գուցե միայն սենյակում մի խուլ

Գլուխը թեքած պատկերիս վրա՝

Կնայի մի կին աչքերիս տխուր,

Եվ կարցունքոտվեն աչքերը նրա:–

(Չարենց փիլիսոփան գալիս է և կանգնում է հարթակի վրա):

Եվ ինչպես կյանքում՝ տարիներ առաջ,

Հուշերում հանկարծ անցյալը բուրի,

Երազներում գուցե իմ անցած

Եվ արդ իմ հառնած գրքում հուշերի...

Այն, որ ես էի, որ ի՛մն էր առաջ,

Արդեն չի հառնի և ոչ մի գրքում

Եվ ո՛չ մի գրքում՝ աշխարհում գրած,

(Բզաքելլան հեռանում է քննից):

Եվ ո՛չ մի գրքում:

(Փիլիսոփա Չարենը դուրս է գալիս, մտնում է գրող Չարենցը և կանգնում կլոր հարթակի վրա):

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Եվ ես դիմում եմ քեզ, ով Արարիչ,
Ինչպես վկան մեր հին, Նարեկացին,
Քանգի կարոտ ոգու և անարյուն հացի
Տեսնում եմ լոկ Կացին արեգնացյալ:
Ինչո՞ւ այսպես անօգ ես մնացի,
Եվ այնքան բորբ՝ հանկարծ անվերադարձ հանգով
Անդրդվելի հավատս դեպի գալիքն անգամ
Եվ ինձ գերող ներկան դարձավ անձիր

Չե՞ս զարմանում, Տեր իմ, որ ես դիմում եմ քեզ,
Ես՝ բանաստեղծս անահ և մարտնչողս արի,
Տարօրինակ է, չէ, որ ես դիմում եմ քեզ,
Աստվածային վերին ճանապարհի,

Այլևս ինչ մնաց քեզ խնդրելու կյանքից,
Օ՛ր անհանգիստ սիրտ իմ ու անկարող
Ա՛խ, խոնջենքի միայն անեզրական կարոտ,
Խաղաղություն անխոհ, մահվան հանգիստ...

(Մթնում է: 3 Չարենցները քննի վրա են: Ուղղորդված լույս միայն իրենց վրա):

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Իմ օրերում ես ցանկացա լինել վսեմ և ինքնուրույն:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Իմ օրերում ես ցանկացա կյանքս զոհել դրա սիրուն:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Իմ օրերում դժվար էր շատ լինել հաստատ ու մնալուն. –

Իմ օրերում պատմությունն էր յուրաքանչյուր բառիս նայում:

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Բայց թե կա երգերում իմ գեթ մի շեշտ կամ բառ իմ
օրերից:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Ես կմնամ հար ու հավետ, ես կարթնանամ մահից
նորից...

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Մեծ եմ և վեհ իմ օրերով – ես այդ գիտեմ – հուր հավիտյան:

ՉԱՐԵՆՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Ողջո՛ւյն իմ երգ:

ՉԱՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Իմ խնդրություն:

ՉԱՐԵՆՑ ԳՐՈՂ – Իմ օրերի անհուն մատյան... *(Մթնում է):*

(Հնչում է ձայնը):

ՉԱՅՆ – Ծնվում է, աճում է մի բան, յուրաքանչյուր վայրկյան կյանքում,
Մեռնում է, կորչում է մի բան, յուրաքանչյուր վայրկյան կյանքում,

Բայց ծնվողը ծնվում է պայքարով, պայքարով է մեռնում և մեռնողը,
Եվ այսպես կոփվում է ապագան յուրաքանչյուր վայրկյան կյանքում:

*(Լույսերը հանգչում են, հավաքվում են բոլորը և կանգնում հանդիսարեսի
շարքերի միջև, հնչում են զանգերը, աղոթք «Ես իմ անուշ Հայաստանի»):*

ՉԱՐԵՆՅ ՊՐՈՂ – Ես իմ անուշ անուշ Հայաստանի արևահամ բառն եմ սիրում:

*(Շուկով կրկնում են բոլորը, ովքեր կանգնած են հանդիսարեսի շարքերի
արանքներում):*

ՉԱՐԵՆՅ ՔԱՂԱՔԱՅԻ – Մեր հին սազի ողբանվագ, լացակումած, լարն եմ
սիրում:

(Կրկնում են բոլորը):

ՉԱՐԵՆՅ ՓԻԼԻՍՈՓԱ – Արնաման ծաղիկների ու վարդերի բույրը վառման:

(Կրկնում են բոլորը):

ՉԱՐԵՆՅ ՊՐՈՂ – Ու նաիրյան աղջիկների հեզաճկուն պարն եմ սիրում:

*(Կրկնում են բոլորը: Նորից զանգեր. վառվում են բոլոր լույսերը, և
բանասարեղծության շարունակությունը ամբողջությամբ ասում են բոլորը
միասին):*

Սիրում եմ մեր երկինքը մուգ, ջրերը ջինջ, լիճը լուսե,
Արևն ամռան ու ձմեռվա վիշապաձայն բուքը վսեմ,
Մթում կորած խրճիթների անհյուրընկալ պատերը սև,
Ու հնամյա քաղաքների հազարամյա քա՛րն եմ սիրում:

Ո՛ր էլ լինեմ - չե՛մ մոռանա ես ողբաձայն երգերը մեր,
Չե՛մ մոռանա աղոթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ տ՛ը սիրտս խոցեն արյունաքամ վերքերը մեր -
Էլի՛ ես որք ու արնավառ իմ Հայաստան - յա՛րն եմ սիրում:

Իմ կարոտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հեքիաթ չկա.
Նարեկացու, Քուչակի պես լուսապսակ ճակատ չկա.
Աշխարհի անցի՛ր, Արարատի նման ճերմակ գագաթ չկա.
Ինչպես անհաս փառքի ճամփա՝ ես իմ Մասիս սա՛րն եմ սիրում:

*(Երեք Չարենցները գնում են դեպի բեմի խորքը. մթնում է. Չարենց գրողի
դիմանկարը՝ կադրով մեծ էկրանին):*

ՎԵՐՋ

ՑՈՒՑԱԿԸ

Ըստ Աղասի Այվազյանի
«Ցուցակը», «Կնուտ Համսոնի երկու ոճական սխալը»,
«Հայ հայր» և «Ալիծը» պատմվածքների
Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Նկարագրություն

Ադասի Այվազյանի «Ցուցակը» բեմադրության սցենարը ստեղծվել է նրա 4 ստեղծագործությունների համադրման հիման վրա՝ «Ցուցակը», «Կնուտ Համսոնի երկու ոճական սխալը», «Հայ հայը» և «Ալիծը»: Հիմքում ընկած է «Ցուցակ» ստեղծագործությունը, որտեղ օգտագործված են հասարակության տարբեր շերտերը, որոնք գնում են քար նետելու Հիսուսի վրա, յուրաքանչյուրը՝ իր մեղքի համար: Մյուս ստեղծագործություններում բացելով հայ մարդու պատմականորեն կատարած մեղքերն ու սխալները՝ կարծես հիշեցվում է մարդկությանը, որ վերլուծի, քննի իր կատարած սխալները և աշխատի անել միայն լավը: Ողջ ներկայացման դեկորացիան էկրանն է, որի վրա խաչված Հիսուսն է: Օգտագործվել է «Էնիգմա» խմբի երաժշտությունը, բոլոր կերպարները բոբիկ են՝ բացի մեկից, նա Թարսիսն է՝ գրող, փիլիսոփա: Ամբողջ ներկայացումը լույս ու ստվերի մեջ է և ապահովում է կերպարների շարժը բեմում:

Ներկայացումը մասնակցել է «Արտ-ֆեստ», «Հայ ֆեստ» միջազգային և «Այվազյանական» հանրապետական թատերական փառատոններին:

Պրեմիերան եղել է 2008 թվականի հոկտեմբերի 8-ին:

Հագուստների ձևավորումն իրականացրել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Թարսիս – գրող փիլիսոփա

Հակոբ – քաղաքական գործիչ

Ռեբեկա – անբարոյական կին

Սաղաթիել – վաճառական

Աբազ – անտուն հիվանդ, թափառաշրջիկ

Զաքարիա – պետական համակարգի աշխատող

Հուդա – դավաճան

Ալիծ – տնային տնտեսուհի

Ծերունի

Սուլթան Համիդ

Հիտլեր

Բեմում էկրան է, և ուրիշ ոչինչ: Կիսամութի միջից գրողը, աթոռը քաշելով, բե-
րում և դնում է բեմում, նստում է մեջքով հանդիսատեսին, էկրանին Աղասի Այվա-
զյանի նկարչական գործերն են՝ տեսանյութային տարբերակով և երաժշտության
ուղեկցությամբ, հետո հնչում է հետևյալ տեքստը.

«Կա սևահեր հայ, և կա շիկահեր հայ, կա տաքարյուն հայ, և կա սառնա-
սիրտ հայ, կա գործարար հայ, և կա անօգնական հայ... Բայց կա մեկը ևս, որ իմ
մեջ մի մխմխացող զվարթակերպ տխրությունն է առաջացնում: Դա Հայ հայն է:
Նա երբեք չի մտածում, թե ինքն ինչ է: Հայ հայը երբեք չի վիատվում. ամեն ինչ
նրա շուրջն է, ամեն ինչ իրենն է, և ինքը ոչինչ չունի: Հայ հայը գիտեր, որ Հայաս-
տանը մի շնորք ունի, և այդ շնորքը բաղկացած է մասնիկներից: Խոսում էին՝ վի-
րահատել են Հայ հային, նրա միջից հանել են նախանձի մարմնի մասը, ինչպես
հանում են կույր աղիքը: Թեպետ ես կտրվածքը չտեսա նրա վրա. հավանաբար
վիրահատությունը Հայկ Նահապետի կողմից էր կատարված: Չեռք էին առնում,
ծաղրում էին Հայ հային, իսկ նա գոհ խնդմնդում էր քթի տակ: Նրա քթի տակ շատ
ավելի իմաստություն կար, քան ռմանց գլխի մեջ: Ու այդպես քթի տակ, անաղմուկ
նա կուտակում էր իր հարստությունը՝ Հայաստանի շնորհքը»:

Տեսանյութի ավարտից հետո գրողը վեր է կենում, աթոռը տանում է ետնա-
քեն, մտնում է բեմ:

ԳՐՈՂ

- Իմ առջև դրված են Հայ հայի հատորները: Նա, գլուխը կախ, ամբողջ իր կյանքի ընթացքում հավաքում էր հայերեն բառեր: Ո՞ւմ համար, ի՞նչ նպատակով... Այդ հարցը մի այլ ոքի մեջ կարող է ծագել, բայց ոչ Հայ հայի: Տառերը բացում էին իր գեների սկզբնաստեղծ և ի վերուստ սահմանած կազմախո-
սությունը: Այդ տառերն ու բառերը նկարագրությունն էին այն խոչ ու խոթ արահետի, որ տանում էր իր կյանքի հազարա-
մյակների սկիզբը, ու էլի նրա նախագո ծայրը գնում, արմա-
տանում էր Աստվածների մոտ: Ու Հայ հայը ոչ թե հիսուն տարեկան էր այդժամ, այլ մշտամնա ոգու կյանքի այդքան երկար ժամանակի մեջ:

Մտքերը տանում են ինձ հեռուն, և ես հիշում եմ, թե ինչ մեծ ջանքերի գնով վերջապես հաջողվեց նորվեգացի Կնուտ Համսոնին տեսակցության իրավունք ստանալ սուրբան Աբ-
դուլ Համիդի հետ:

(Գրողը շուտ է գալիս դեպի էկրանը, մեջքով դեպի հանդիսատեսը և սրվերային Աբդուլ Համիդի հետ զրուցում է):

ԳՐՈՂ

- *(Դեմքով դեպի էկրանը) Ի՞նչ տեսաք մեր երկրում:*

(Էկրանի վրա երևում է սրվերով, և չայնը արձագանքվում է):

ԱՐԴՈՒՆ ՀԱՄԻՐ – Ամեն ինչ չքնաղ էր, աներևակայելի:

Դո՛ւք՝ եվրոպացիներդ, ցասկոտ հայացքով եք նայում մեր երկրին. շատ քչերն են մեզ ճիշտ հասկանում:

ԳՐՈՂ – *(Դեմքով դեպի հանդիսատեսին)*: Երևի թե այն պատճառով, որ շատ քչերն են ընդհանրապես լինելիությունը ճիշտ հասկանում:

30 տարի անց Կնուտ Համսոնը կատարեց իր երկրորդ ցանկությունը. նա կանգնած էր Ադուլֆ Հիտլերի դիմաց:

ԳՐՈՂ – *(Դեմքով դեպի էկրանը)*: Ի՞նչ տեսաք մեր երկրում:

(Էկրանի վրա երևում է սյուրերոյ, և չայնը արձագանքվում է):

ԱՐՈՒՆ ՀԻՏԼԵՐ – Ամեն ինչ չքնաղ էր, աներևակայելի:

Դո՛ւք՝ եվրոպացիներդ, ցասկոտ հայացքով եք նայում մեր երկրին. շատ քչերն են մեզ ճիշտ հասկանում:

ԳՐՈՂ – *(Դեմքով դեպի հանդիսատեսին)*: Երևի թե այն պատճառով, որ շատ քչերն են ընդհանրապես լինելիությունը ճիշտ հասկանում:

ԳՐՈՂ – 1950 թվականին նոբելյան մրցանակի դափնեկիր 90-ամյա Կնուտ Համսոնը փորձում էր վերականգնել իր գրույցները սուլքան Աբդուլ Համիդի և Ադուլֆ Հիտլերի հետ, ու մի փոքրիկ կնճիռ էր առաջանում նրա ուղեղի մեջ այդ հանդիպումներից: Ու լոկ այդ կնճիռն էր ուզում մտաբերել Համիդի ու Հիտլերի դեմքերին առաջացած սրտմտանքի հազիվ որսալի արտահայտության պատճառը... Ի՞նչ ասաց ինքը, ի՞նչ սխալ թույլ տվեց նախադասության մեջ խոսքի վարպետը, որ կարող էր այդ բարեհամբույր, ոգևորված գրույցի մեջ անհարթություն առաջացնել, և հիշեց, ամբողջ երկու գրույցներից միայն այդ հիշեց. Համիդի հետ գրուցելիս «հայ» բառը օգտագործեց, Հիտլերի հետ գրուցելիս՝ «հրեա» բառը:

Կնուտ Համսոնը ժպտուն կշտամբանքով ինքնաքննադատաբար մտածեց. «Ինչպե՞ս կարելի էր մի սխալը երկու անգամ թույլ տալ»:

Ես զարմանում եմ, թե ինչպես մարդիկ դարեր շարունակ իրենց գործած մեղքերի համար մեղավորներ են փնտրում՝ չխնայելով անգամ Հիսուսին:

(Հնչում է երաժշտությունը, մտնում է Ժողովուրդը և գրողին փանում իրենց հետը՝ մեջքով դեպի հանդիսատեսը քայլելով):

ՌԵՔԵԿԱ – *(Ժողովրդի խմբից դուրս գալով)*: Ժողովուրդը կանչում է... Ինչ էլ լինի, կգնամ: Հովհաննեսն այնտեղ կլինի: Կգտնեմ

դրան: Ասում է՝ հոգնել է ինձնից, զգվել է իմ հետապնդումներից: Դեռ էդ ինչ է որ: Վրեժս կլուծեն: Հըլա դեռ հարցնում է. «Ի՞նչ է ինձնից ուզածդ, ի՞նչ: Սերս քեզ պետք չի... էլ ի՞նչ ես ուզում»: «Թո՛ւհ,– ասում եմ նրան, սեր: Ինձ քո սերը պետք չէ: Դու ինձ ոտից գլուխ ես պետք: Թեպետ դու էլ ինձ պետք չես..., թեպետ դու դեռ կիմանաս, թե ում ես լքել, կիմանաս՝ ումից ում մոտ ես գնացել: Կհիշես, որ ես Ռեբեկան եմ: Ես քեզնից լավ եմ: Ես երդվել եմ, որ քո կողքին էլ ոչ մի կին չի լինելու..., ու կմեռնես մենակ, մի կաթիլ ջուր տվող էլ չի լինի..., ես հիմա հետապնդելու եմ, բամբասելու եմ, թունավորելու եմ քո խեղճուկրակ գոյությունը, նշանակվելու եմ քեզ մարդկանց առաջ... կգտնեմ քեզ ուր էլ որ լինես, ցանկացած ամբոխի մեջ: «Գիշատիչ աչքեր» ունեմ, հա՞, իսկ նա բարակ պռոշներով է, դու չե՞ս հասկանում, թե դա ինչ է նշանակում... դու առհասարակ ոչինչ չես հասկանում... ու ես Ռեբեկան չեմ լինի, եթե վրեժս չառնեմ... դու մենակ ես լինելու, միշտ մենակ... կամ էլ ինձ հետ... այնտեղ... ատում եմ..., ահա այս քարը քեզ համար է, քո խելացի գլուխը ջարդելու համար..., ամբոխի մեջ ո՞վ ինչ կհասկանա...»:

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Հակոբը: Ժողովուրդը մնում է մեջքով կանգնած, տարբեր դիրքերով):

ՀԱՎՈՐ

- Տեսնես՝ ինչքա՞ն մարդ կհավաքվի: Եթե ժողովուրդը մի քանի հազարի հասնի, նրանցից նույնիսկ կեսին վճարելը ծանր հարված կլինի Հերովդեսի քսակի համար... Բայց ո՞վ գիտի՝ ում ինչքան է վճարում... Ինձ, օրինակ, քիչ... ես ստորին շարքի գործակալներից եմ: Ինձնից պահանջվում է գոռալ «ամոթ», «պատժել», «խաբեբա», «ժողովրդի թշնամի»... Եվ պետք եղած դեպքում նետել այս մի քանի քարը, որ գոգնոցիս մեջ եմ պահում: Թե մնացածները քանի հոգի են և ինչքան են ստանում, քանի բառ են գոռալու և քանի քար են նետելու, իրենց գործն է ու վճարողի: Թե ո՞վ է վճարում ինձ, գաղափար չունեմ ու չեմ էլ ուզում ունենալ... Գիտենալուց վտանգավոր բան չկա... Մի բան եմ ներմբռնողությամբ զգում, որ ես պաշտոնական բարձր կողմից եմ, որտեղ վերևում Հերովդեսն է, հետո՝ քահանայապետերն իրենց փոքր ու մեծ համակիրներով, որոնք ամենատեսն են ու խելացի: Հիմա էլ ամեն կողմից աչքիս է երևում նրանց բազմակն ներկայությունը... միայն թե չցամաքի ապրուստի իմ աղբյուրը... Ուրեմն ի՞նչ եմ անելու: Սպասելու եմ շուկայի մոտ, երբ մարդիկ հավաքվեն,

կամաց-կամաց կմիանամ բազմությանը ու հետո արդեն կգո-
ռամ ու կնետեմ քարերս...

*(Երաժշտություն: Բոլորը՝ երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եւ անում, առաջ է
գալիս Թարսիսը: Ժողովուրդը մնում է մեջքով կանգնած՝ փոխելով դիրքերը):*

ԹԱՐՍԻՍ

- Տարիների հետ մեջս ամրապնդվում է այն եզրահանգումը, որ
մարդկային ցեղում ևս կան առյուծներ, ձիեր, ցուլեր... նա-
պաստակներ, և ես նապաստակ եմ: Ի սկզբանե և փոփոխու-
թյան չենթարկվող մի թույլ արարած, որին կարող եմ որսալ,
որն անընդիստ պիտի խուսափի ուժեղներից, միշտ փախուս-
տի մեջ լինի, որին անընդիստ պիտի հետապնդեմ, որի հա-
մար վախը շարունակական ուղեկից է, և ինձ երբեք չպետք է
հարգեն ու սիրեն: Սիրում եմ միայն առյուծներին, երբեմն
նաև ցուլերին, աղվեսներին, բայց երբեք՝ նապաստակներին:
Ես չեմ ուզում նապաստակ լինել, բայց պետք է համակերպ-
վեմ ի վերուստ պարտադրված եղելության հետ, չեմ կարող
ո՛չ առյուծ, ո՛չ էլ աղվես լինել... Ամբոխը մեծ, ձգողական ուժ
ունի, կմտնես մեջը, կդառնաս զանգվածի մի մասը..., ու...
կարծես թե դու առյուծ ես:

*(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եւ անում, առաջ է
գալիս Սաղաթիելը: Ժողովուրդը մնում է մեջքով կանգնած՝ նորից փոխելով
դիրքերը):*

ՍԱՂԱԹԻԵԼ

- Իմ հեղձանախանձ արյունը հետևողաբար մի կետի է
խփում... Ինձ՝ առևտրական Սաղաթիելիս, խաբել են... Ի՛նչ
ապտակ: Էլ ինչի՞ եմ պետք... Ինչպե՞ս եմ վերականգնելու իմ
հարթուհարմար որպիսությունը... ինչպե՞ս, ինչո՞վ մխիթար-
վեմ ես... Աջուճախ եմ ընկնում՝ վաճառատնից վաճառա-
տուն..., իսկ արյունս խփում է մի կետի...: Քառասունչորս
արծաթ եմ տվել հիսունի փոխարեն... Հիմա իմ բողոքն էլ
կմտնի այս ամբոխի բողոքավորների մեջ, և իմ բողոքը կդառ-
նա ընդհանրական մի բողոք՝ ոչ մի բանի դեմ, հավիտենական
բողոք ինքն իր մեջ...

*(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եւ անում, շարքից
ժողովուրդը դուրս է շարքում Աբազին: Նա գլորվում է գեղունին, իսկ ժողովուրդը
շուռ է գալիս, մեջքով կանգնում):*

ԱԲԱԶ

- Հիվանդությունն անբուժելի է, ես ոչ մեկին պետք չեմ: Ասում
են՝ ախտակիր մարմինս խոնավությունն ու գարշահոտությու-
նը այս պատին եմ անցել... Ես նրանց մերը... Ծեծեցին ինձ,

ծաղրեցին ինձ, փռշու մեջ քավալեցին, գնացին... նստել եմ այսպես, ինքս ինձ հետ զրույց եմ անում, ձեռ եմ առնում, տականքներ, թե ո՞ւմ հետ եմ խոսում... Ես ոռնալ եմ ուզում, ուզում եմ մեր հայիոյել... Ըհը, ամբոխը... Իսկը իմ ուզածն է... կհայիոյեմ սրտիս ուզածի չափ... Ոչ մեկը չի իմանա, որ էդ ե՛ս եմ...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Ջաքարիան):

ՋԱԲԱՐԻԱ – Ոչ թե եռանդն է իմ մեջ, այլ ինքս եմ եռանդի պատյանում: Շարժունակ ու ճարպիկ, աննկուն ու դյուրաթեք, միշտ ամեն ինչի և ամեն գործի առջևում եմ, առաջին խոսք ասողն եմ, առաջին ձեռք բարձրացնողը, առաջին ըմբռնողը, առաջին համաձայնողը և առաջին խուսափողը: Եռանդս ամեն բանի հերիքում է, և մի քիչ էլ մնում է հաջորդ օրվա համար: Բայց չկարծեք, թե աղմկարարի մեկն եմ, ամենաանաղմուկ մարդն եմ: Ես միայն առաջին խոսքն եմ ասում, որից հետո ըմբռնչում եմ արձագանքները... Ահա փողոցի ծայրից առաջացող մարդկային խմբերը շատրվանում են տարբեր տեղերից, միանում իրար, հիմա բոլորից առաջ կանցնեմ. «–Լսի՛ր, զինվո՛ր, ո՞վ է այդ երիտասարդ գանգրահերը, սպիտակամորթ մարդը, որ խաչի տակ կքած հագիվ է ոտքերը քարշ տալիս: Իեշուան»,– ասում է,– Հրեաստանի նոր թագավորը, հի, հի, հի... *(Ջայնը արձագանքվում է):*

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Հակոբը: Նա երկու գույնի երես ունի՝ սև և սպիտակ):

ՀԱԿՈԲ – Բազմությունը իմ սպասածից մեծ է, ուրեմն շատ է պետական, ուրեմն իմ գործողությունները մեծ կարևորություն ունեն, մի նոր տազնապ է խուժում մեջս, բայց այս կեղտոտ մարդկային աղբի մեջ ո՞վ է նկատելու իմ անբանությունը...

(Երաժշտություն: Բոլորը՝ երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Ռեբեկան՝ շարքերի մեջով անցնելով):

ՌԵԲԵԿԱ – Ես կգտնեմ քեզ: Քո ճաղատը իմ սուր աչքերից չի վրիպի: Մի էդ խայտառակին նայեք... Ասում է՝ սիրե՛ք իրար... Տականք... Բա տղամարդն էլ սիրի՞... Պակասավո՛ր... Կանացիակերպ... Խայտառակ... Քո մեջ է Հովհաննեսը... Թող

սպանեն Հովհաննեսին, որ թեթևանա մաղձս, մի քիչ հանգստանա սիրտս...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, վազելով առաջ է գալիս Հակոբը):

ՀԱԿՈԲ – Խայտառակություն... չէ, այսպես չէ, ավելի բարձր և վստահ պետք է գոռամ՝ ինքնակո՛չ... Ամո՛ք, ամո՛ք... Թագավոր է ուզում դառնալ... Ամեն մեկն էլ կուզի, ես էլ կուզեմ... Ա՛ն քեզ... *(Ներում է քարը):* Ա՛յ քեզ չարք, զինվորի ոտքին կպա, կանխամտածված մահափորձ կդիտեն... Ա՛ն քեզ... *(Նորից է ներում քարը):* Փառք քեզ, Տե՛ր, ուղիղ խաչին դիպա... գլորվեց Իեշուայի կրծքին... փառք Աստծո... «Փառք Աստծո՞»։ Սա հաճելի՞՞ է նրա աչքին։ Զինվորը վրաս նայեց, կմատնի... *(Մեկուսի):* Ամոք։ Տվե՛ք դրա վերջը, սպանե՛լ մեր թագավորի թշնամուն։

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Աբազը գլորվելով):

ԱԲԱԶ – Ես մահացու հիվանդ եմ, իսկ նա գեղակազմ, առողջ մարմին ունի, հիմա մեխերը պիտի մտնեն նրա երիտասարդ առողջության մեջ, և նա պիտի ավրվի, նեխի իմ մարմնից շուտ։ Իմ թարախակալած մարմինը նրանից ավելի երկար կմնա երկրի վրա։ Թեկուզ մեկ օրով, թեկուզ մեկ ժամով, բայց ավելի երկար...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Սադաթիկը):

ՍԱԴԱԹԻԿԷԼ – Վեց արծա՞թն է շատ, թե՞ այս մի առողջ կյանքը։ Սրա կոբուստը ավելի մեծ է, և սա ավելի է խաբված։ Խաբողների մեջ ես էլ կամ։ Որովհետև ես այստեղ եմ, նա՝ խաչի վրա։ Ես այնքան էլ խաբվողը չեմ։ Ես տանուլ չեմ տվել սրա համեմատությամբ։ Խաբեբա՛, խաբեբա՛... Խաչե՛լ... Սպանե՛լ խաբեբային...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ եմ անում, առաջ է գալիս Զաքարիան, մուրենում է ծերունուն, որը մեխում է Իեշուայի ուրբը խաչին):

ԶԱԳԱՐԻԱ – Լսի՛ր, չե՞ս տեսնում արդեն Իեշուայի մյուս ոտքը մի քանի անգամ դուրս է պրծնում մանր գլխանի մեխից, այ՛ն էս մեկը

վերցրու (*տալիս է մի երկար մեկ*), երկար է, տեսնո՞ւմ ես, տե՞ս՝ ինչ հեշտությամբ ու սահուն է մտնում ոտքի մեջ, գլխիկն էլ իսկն է, դու բարեխիղճ ես, իսկ ես հմուտ եմ գործիս մեջ... (*ուժեղ հարվածում է, և արյան շիթերը թռչում են վերնաշապիկի վրա*), հե՛յ, մի քիչ ավելի զգույշ չե՞ս կարող... շապիկս արնոտեցիր...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ են անում, առաջ է գալիս Թարսիսը՝ ուսով խփվելով, հանդիպելով Հուդային):

ԹԱՐՍԻՍ

- Ամբոխը, ասում են, մի վերացական, անձն բան է: Բայց նրա մեջ ՅՈՒՅԱԿ գոյություն ունի միշտ... նրանց ՅՈՒՅԱԿԸ, որ տպվել է հավերժության մարմնի վրա: Եվ ոչ մեկը չէր կարող դուրս մնալ այդ դաջվածքից: Չարմանահրաշ, խենթացնելու չափ զարմանահրաշ է փաստ-ճշմարտությունը: Դաջված իրականների մեջ անիրական՝ հավիտենության մարմնին: Նրա վրայից չի ջնջվում ո՛չ մի հոգոց, ո՛չ մի բիծ, ո՛չ մի շարժում... Նրանում շատ հակոբներ, շատ ռեբեկաներ, շատ աքազներ, շատ թարսիսներ և շատ հուդաներ կան..., դե հա, ես տեսա Հուդային, ամբոխի մոտ աչքերն էր տրորում... չեմ հասկանում ո՞ւմ համար էր ողբում... ի՞նչ համար... Քանի՞ հոգի ուներ ՅՈՒՅԱԿԸ...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ են անում, առաջ է գալիս Հուդան):

ՀՈՒԴԱ

- Իհարկե, ինձ նույնպես... համընդհանուր մեղքը նաև իմ ուսերին է... Հոգնել եմ, հոգնել եմ դրա անվերջությունից..., ամեն մեկի մեղավորությունից և համընդհանուր մեղավորությունից... բայց որտե՞ղ է սրա վերջը...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ են անում, առաջ է գալիս Թարսիսը):

ԹԱՐՍԻՍ

- Նրանցից յուրաքանչյուրը լինելիության ցուցակի մեջ է: Չեզ չի՞ հետաքրքրում այդ անկրկնելի ցուցակը: Մի մեծ ու որոշակի կերպար, ոչ պակաս որոշակի, քան մեր գիտցած Քրիստոսի: Ինձ տանջալիորեն հետապնդում է նրանցից ամեն մեկի կոնկրետությունը, հանվանե, որոնցից կազմվել է այն սարսափելի հզոր ուժը, այն մեծ մշտաբնակը, որ ժամանակի տերն էր: Միգուցե անսահմանության տերը: Թերևս հավերժությունը երկու տեր ունի՝ Քրիստոսը և ՅՈՒՅԱԿԸ: Եվ այդ

ցուցակի բեռը ավելի՞ ծանր է: Եվ եթե չլինեիր այդ ցուցակը, Աստծո որդին մարդու կերպարանքով չէր հայտնվի: Եվ այդ կերպարանքը ձևված էր ՅՈՒՅԱԿԻ մոդելով... Մեղա՛ Աստված...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ են անում, առաջ է գալիս Ալիծը՝ չեռքին սպիտակ արյունոտ վերնաշապիկ, և կարծես չեռքով լվանում է արյունը: Նրան է մոտենում Ջաքարիան):

ԱԼԻԾ – Փնքի՛, չէի՞ր կարող փոքր-ինչ զգույշ աշխատել, որ վրադ չկեղտոտեիր: Ըհը, չի մաքրվում, էս ի՞նչ էս թափել վրադ, նե՞րկ է, արյո՞ւն է, ի՞նչ է... Վաստակածդ մի բան չէ, բայց ծախսերդ... Չի մաքրվում... Էսպես էլ կհագնես... Էս կարմիր բծերով... *(Վերնաշապիկը նետում է Ջաքարիայի վրա):*

ՋԱԲԱՐԻԱ – Մի՛ փնթփնթա, կնի՛կ, ամեն ինչ էլ պատահում է... աշխատանքի մեջ հագուստ էլ կկեղտոտվի: Դու ասա՛ միշտ աշխատանք լինի...

(Երաժշտություն: Բոլորը երեք քայլ առաջ, երեք քայլ հետ են անում, առաջ են գալիս բոլորը և կանգնում տարբեր տեղերում երեք շարքով, այս անգամ՝ դեմքով դեպի հանդիսատեսը):

ԹԱՐՍԻՍ – Այդ ցուցակում այն ժամանակ էս էլ կայի:

ՍԱՂԱԹԻԵԼ – Փոքր տղա էի, նստած էի հորս ուսերին... ձգվում էի ամբոխի գլուխների վրայով, որ տեսնեմ նրան:

ԲՈԼՈՐԸ – Սքանչելիին... *(Նայելով Էկրանի վրայի Հիսուսին):*

ՍԱՂԱԹԻԵԼ – Հայրս բարձրաձայն հեկեկում էր, էս էլ նրա հետ էի լաց լինում: Արյունից կարմրած դեմքով նա շրջվեց իմ կողմը և...

ԲՈԼՈՐԸ – ...ժպտաց... *(Նայելով Էկրանի վրայի Հիսուսին):*

ԱՔԱԶ – ու էս ձայնս կտրեցի...

ՌԵԲԵԿԱ ԵՎ ԱԼԻԾ – Հետո ինքս էլ միշտ ժպտում էի փոքրիկ երեխաներին...

ՀԱԿՈՐ – Բայց երեխաները հասակ էին առնում... ու... համալրում էին ՅՈՒՅԱԿԸ..., տես՝ ինչ մեծ է նրանց համբանքը... գնա՛ ու հաշվի՛ր...

(Գալիս են առաջ, մի շարք կազմում, չեռքով ցույց տալիս դահլիճը):

ԲՈԼՈՐԸ – Գնա՛ ու հաշվի՛ր...

(Ապա մեջքով շուրջ են գալիս և երաժշտության տակ հեռանում բեմից):

Վերջ

ԸՆԿ. Բ. ՓԱՆԶՈՒՆԻ

Ըստ Երվանդ Օտյանի
«Ընկ. Բ. Փանջունի ի Ծաղկավար» երգիծական վեպի

Պիեսի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Տեքստի վերամշակող՝ Արթուր Գեղամյան

Պիես՝ երկու գործողությամբ

Նկարագրություն

Երվանդ Օտյանի «Ընկ. Բ. Փանջունի ի Ծապլվար» ստեղծագործությունը ինքնին նամականի է: Ամողջ ընթացքում նամակներով են նկարագրվում տեղի ունեցող գործողությունները: Այն դարձվել է պիես, և բոլոր նամակների մեջ նկարագրված գործողությունները կարծես կենդանի լինեն: Մեծ փոփոխություններ են տեղի ունեցել կերպարների որակական զարգացման ընթացքի մեջ: Օրինակ՝ երկում Սառայի կերպարում համը կին է, որը խոսում է ժեստերի լեզվով, իսկ պիեսում նա համը չէ, ավելին՝ հասարակ գյուղացուց դառնում է լուրջ քաղաքական գործիչ և Փանջունու համակիրը: Այդ գործընթացի մեջ է մտնում նաև տղան՝ Կարոն, որը դառնում է դպրոցի աշակերտության հեղափոխական առաջնորդը:

Բես Սերգոն հասարակ գյուղապետից դառնում է արդարության ջատագով և պայքարում սուտ հեղափոխության ու անարդարության դեմ: Պիեսում ներմուծված են ժամանակակից լրագրողների ու ծառաների կերպարներ, որոնք չեն եղել, և ինչ-որ մի պահի XIX դարի գյուղական միջավայրից տեղափոխվում է XXI դար՝ ժամանակակից քաղաքական դաշտ: Այս ներկայացումը ևս համեմված է երգերով ու պարերով: Ներկայացումը նվիրվել է «Համալսարանական» թատրոն-ստուդիայի 5-ամյակին:

Երաժշտական ձևավորման և երգերի հեղինակն է ՀՀ ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտոր Մարտին Վարդապարյանը:

Հագուստների ձևավորումները՝ ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանի:

Պարային բեմադրությունը՝ աղջիկների պարային համույթի գեղարվեստական ղեկավար Իռեն Ուլիխանովայի:

Երգերի բառերը գրվել են Արթուր Գեղամյանի, **Սոսի Խանիկյանի**, ինչպես նաև բեմադրող ռեժիսոր Կարինե Դավթյանի կողմից:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին:

Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2010 թվականի մայիսի 3-ին:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Ընկեր Բ. Փանջունի – հեղափոխական գործիչ

Բես Սերգո – գյուղապետ

Տեր Սահակ – քահանա

Սառա – գյուղացի կին, որն ամուսին չունի

Կարո – Սառայի որդին

Խև Ավո – մշակ

Մանուկ Փանջունի

Փանջունու հայր

Անշարժ գույքի գործակալ

Կոլոշենց Սերգո – գյուղացի

Փանջունու եղբայր

Բժիշկ

Ոստիկան

Եղբոր կին – Փանջունու եղբոր կին

Սմենց Վարդան – գյուղացի

Հասո – քուրդ

Քելեշ Մրկո – քուրդ

Ուսուցիչ

Անժանոթ – մի կին

Լրագրող

Ծառա 1

Ծառա 2

Թոռնուհի

Մի կին

Երեխա 1

Երեխա 2

Դիմահարդարներ

2 ոստիկաններ

Պարողներ

ՏԵՍԱԲԱՆ 1

Սա մի քաղաք է, որն իր անցուդարձով, եռուզեռով հիշեցնում է 1890-ական թվականների Պոլիսը: Ամբողջ քաղաքի պատկերը և անցուդարձը տեղի է ունենում ստվերային խաղով: Փողոցը լի է վաճառականներով, երգող-թափառականներով, ինչ-որ անհայտ երեխաներով: Նրանք փողոցի դիմագիծը լրիվ փոխում են, հաղորդում են տենայ, լցնում նոր ռիթմով, ընկնում անցորդների ոտքերի տակ, վաճառականներից գողանում միրգ, կռվում միմյանց հետ: Հանկարծ հեռվում նկատվում է ինչ-որ մեկի ստվերը: Փողոցը պատկառանք ունի նրա նկատմամբ: Աշխույժ երեխաները զգաստանում են, նայում են նրան, սարսափում: Վաճառականները առանց գումարի առաջարկում են իրենց ապրանքները, կոշիկ մաքրողները հրավիրում են կոշիկները փայլեցնելու: Նա ոստիկանապետն է, քաղաքի կարգ ու կանոնը, օրենքը քաղաքի: Ոստիկանապետը, սովորության համաձայն, մտնում է կոշիկ մաքրողներից մեկի մոտ, ոտքը հանդիսավոր դնում է աթոռակին, ձեռքը մեջքին հենում, և նա աշխարհի տերն է: Այդ միջոցին նա լսում է կանանց անգուսպ ծիծաղը: Կանայք են: Երկու կանայք են: Կանայք գեղեցիկ են: Նրանք գիտեն՝ որտեղ են ծիծաղում, որտեղ լալիս, ում ժպտում, ում ուշադրություն դարձնում: Նրանց ձեռքում անձրևանոցներ կան: Միմյանց ականջներին ինչ-որ բան են շշնջում: Կանայք այս քաղաքում խորամանկ են: Ծերերն այս քաղաքում անտեսված են: Նրանց միայն հիշում է Աստված, երբ տեր Սահակը հուղարկավորության է գնում նրանց մոտ: Տեր Սահակը քաղաքի միակ քահանան է: Նա այդ կարգավիճակում է հայտնվել իր խելքից և քաղաքի խորամանկ կանանցից մեկի՝ Սառայի պատճառով: Այս փողոցում մի մեծ տուն կա: Անցորդները կան արագ են անցնում, կան մնում են՝ ուշադիր լսելու այնտեղից եկող ձայները: Մի տարիքավոր մարդ ու բժիշկ այս անգամ ընկել են մի փոքրիկի ետևից: Բժշկի համար սա արտասովոր դեպք է և ամեն կերպ ջանում է բռնել նրան: Սակայն փոքր տղան շատ ավելի ճարպիկ է դուրս գալիս: Տղան նույնիսկ դուրս է գալիս տանից և վագում փողոց: Իսկ հետո, երբ այս փոքրիկի օգնությամբ քաղաքը դուրս է գալիս ստվերից, միանգամից պարզ է դառնում, որ իսկի քաղաք էլ չէ: Պարզապես քաղաքից եկած բարբերով ապրող գյուղ է, մի միֆ, մի Ծալվար: Բայց այս ամենը կատարվում է ստվերային խաղով երաժշտության տակ: Դահլիճից դեպի բեմ վազելով:

- ՀԱՅՐ** – Կանգնի՛ր, ասում են:
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – Չեմ կանգնի:
- ԲԺԻՇԿ** – Կանգնի՛ր, կսրսկեն:
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – (*Գոռում է*):
- ՀԱՅՐ** – Որ ձեզ ասում էի բժիշկ: Անտանելի է: Մի բան արեք:
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – (*Ավելի քարշք է գոռում*):
- ԲԺԻՇԿ** – (*Բռնելով ականջները*)... Ես կխլանամ... լռի՛ր... Աստծու սիրուն:

- ՀԱՅՐ** – Ձեռք չտաա...
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – *(Վերցնում է քանկարժեք ծաղկամանն ու կոտրում):*
- ՀԱՅՐ** – Ծո, ի՞նչ ես ըրեր անոթը:
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – Շինեցի հայրիկ:
- ՀԱՅՐ** – Ծո, ի՞նչ շինել, կոտրել ես, շան գավակ:
- ՄԱՆՈՒԿ Փ.** – Չէ՛, հայրիկ, շինեցի: *(Գոռում է անդադար խոսելով...):*
- ՀԱՅՐ** – Ի՞նչ կասես բժիշկ...
- ԲԺԻՇԿ** – Ճար ու դարման չկա, այս տղան միշտ պիտի խոսի:
- ՀԱՅՐ** – Բայց տանը մեզ ալ դիմացվելիք բան չէ:
- ԲԺԻՇԿ** – Բամբակ խոթեցեք ականջնիդ, այս է միակ միջոցը: *(Ականջների բռնելով՝ հեռանում է):*
- ՀԱՅՐ** – Շնորհակալություն բժիշկ: *(Գոռում է հեղից):*

(Մանուկ Փանջունին փախչում է հորից և մտնում սրվերի մեջ: Գործողությունը տեղի է ունենում սրվերում):

- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Երկիրը եթե կլոր լիներ, մենք ինչպես պիտի տեղում մնայինք, կգլորվեինք:
- ԲՈԼՈՐԸ** – Այո՛...:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Բայց միևնույնն է, $5 \times 5 = 50$: Եվ այդ ո՞վ ասաց, որ $5 \times 5 = 25$: $5 \times 5 = 50$:
- ԵՐԵՆԱ** – Չէ..., $5 \times 5 = 25$:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Չէ, $5 \times 5 = 50$:
- ԵՐԵՆԱ** – Ո՛չ, 25:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – 50:
- ԵՐԵՆԱ** – 25:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – 50:
- ԵՐԵՆԱ** – Լավ, ես թող այդպես գիղմամ, թե՛ 25, դունա էլ այնպես գիտցիր, թե 50, ու էլ չխոսինք, երթանք միատեղ՝ գնդակ խաղանք:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Չըլլար, պետք է նախ համոզվիս, որ $5 \times 5 = 50$ կընե:
- ԵՐԵՆԱ** – Այդ անկարելի է:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Անպատճառ պետք է, որ քեզ համոզեմ:
- ԵՐԵՆԱ** – Երբեք չեմ կրնար համոզվիլ, և դուն ալ երբեք չես կրնար ապացուցանել ըսածս:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Չեմ կրնար ապացուցանել, չեմ կրնար ապացուցանել: Առ քեզի համոզիչ ապացույց մը...:

(Վերցնում է քարն ու խփում մանկան գլխին: Այդ ժամանակ խառնաշփոթ է լինում, փոքր-ինչ կռիվ, որի ժամանակ սեղանին նստած մեկը, չեռքը պարզելով, սպառնում է ինչ-որ մեկին: Հանկարծ դիմացինը ընկնում է աթոռին նստած Փանջունու հեղից, և Փանջունին դուրս է գալիս սրվերից):

ՏԵՍԱՐԱՆ 2

(Փանջունու եղբոր տունն է բեմի վրա: Թակում են դուռը):

- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Ես այստեղ չեմ:
- ԿԻՆ** – Ես կբացեմ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Բարև Ձեզ:
- ԿԻՆ** – Բարև:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Փանջունին տա՞նն է:
- ԿԻՆ** – Իհարկե:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Աաաաա..... (բղավում է կուլիսից):
- ԿԻՆ** – Սիրելի՛ս... Սիրելի՛ս... Թանկագի՞նս:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Գալիս եմ, գալիս եմ: Այո՞: Ինչով կարո՞ղ եմ օգտակար լինել:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Դուք չե՛..... Չեր եղբայրը:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Իմ եղբայրն ի՞նչ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ես նրան եմ փնտրում:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Իսկապե՞ս: Ես էլ եմ նրան փնտրում: Միգուցե գիտե՞ք՝ ուր է նա:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Դուք՝ Փանջունիներդ, իսկապես զիժ եք: Փոխանցեք նրան, որ ամբողջ զիշեր բարում նստելուց, հարբելուց, ուտելուց և ուրախանալուց հետո վճարում են, ոչ թե թողնում ու փախչում են՝ պատճառաբանելով, թե վաղը կտամ: Պա՞րզ է: Նա պարտքեր ունի, պետք է վճարի:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Դե իհարկե:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ուրեմն վճարե՛ք:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ո՞վ...
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Դուք:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ինչո՞ւ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Փանջունի չե՞ք:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ո՞վ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Դուք:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ինչո՞ւ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ինչպես թե ինչու: Ես ի՞նչ իմանամ:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Բա ես ի՞նչ իմանամ: (Դադար): Կվճարի:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ո՞վ:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Փանջունին:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ե՞րբ:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Երբ չե՛... Ինչո՞ւ:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ինչո՞ւ:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ի՞նչը ինչու:

- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Չգիտեմ:
- ԵՂԲԱՅՐ** – *(Ուրախանալով)* Չգիտե՞մ... Չգիտեմ, պարո՞ն:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – *(Գոռալով)* Ես էլ չգիտեմե՞մ: Գժվեցրիք ինձ: Որտեղ բռնացրի՝ ձեռքիցս չի պրծնի:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ինձ էլ շատ հաճելի էր: Հուսով եմ՝ էլի կտեսնվենք:
- ԱՆԾԱՆՈԹ** – Ոռոռ՛չ... Շնորհակալ եմ: Դուք էլ, ձեր ընտանիքն էլ: *(Դռան շրխկոց):*
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ԲՈԼՈՐԸ** – Գնա՞ց *(կուլիսից հանելով գլուխը):*
- Այո՛:

(Վախենալով մտնում է քնն: Չեռքում հանգուցյալ հոր նկարն է: Կախում է պարից ու մի բարձր հոգոց հանում: Եղբայրն էլ է կանգնում նրա կողքին: Միասին խաչակնքվում են: Կինը գնում է քեյ քերելու):

- ԵՂԲԱՅՐ** – Մի՛ անհանգստացիր, հայրի՛կ, ես եմ տառապում քո փոխարեն: Եղբա՛յր, մատի՛ր. խոսելու բան կա:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իսկապե՞ս:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Այո՛, բան եմ մտածել:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Չարմանալի է:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Ինչո՞ւ: Ի՞նչ կա Չարմանալի:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Չարմանալի է, որ բան ես կարողացել մտածել, որովհետև դուք՝ վաճառականներդ, կապիտալիստներդ, մտածելու կարողություն չունիք:
- ԵՂԲԱՅՐ** – *(Հագիվ իրեն զսպելով: Խոսում է արևմտահայերեն):* Մտածեցի, որ այստեղ պարապ ժամանակ անցկացնելու փոխարեն քեզ ուղարկեմ Մարսելի վաճառականների դպրոց: Այնտեղ 3 տարի ուսանելուց հետո վաճառականի վկայական կունենաս: Հետո կվերադառնաս ինձ մոտ, և մենք միասին կշարունակենք մեր հայրիկի գործը:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իսկ հայրիկի հարստությունը... Չե՞ որ նա մեզ փող է թողել:
- ԵՂԲԱՅՐ** – Իհարկե, թողել է, բայց եթե դու այսպես շարունակես, ոչինչ չի մնա...

(Կինը ներս է գալիս՝ ճամպրուկները չեռքին):

- ԿԻՆ** – Մենք քեզ շատ կկարոտենք, սիրելի՛ տագր:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ի՞նչ:
- ԿԻՆ** – Ասում եմ՝ հետո օժանելիք կբերես: Գեղեցիկ հագուստներ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Շատ լավ գաղափար է: Ընդունվեց սիրով:

(Ուրքի է կանգնում, սեղմում է եղբոր չեռքը: Երաժշտություն, որի ընթացքում քեմը դասավորում են՝ վերածելով հեռուստատեսային տաղավարի: Ամբողջ ընթացքում Փանջունին պատմում է գլխի եկածը Եվրոպայում ռեպի միջոցով):

ՏԵՍԱԲԱՆ 3

(Բեմում դրված մի բանի շարժական աթոռակները հարմարեցնում են այնպես, որ սրացվի հաղորդման սրուդիա: Սկզբում ներս է մտնում լրագրողը, որին ուղեկցում են դիմահարդարները: Փոքր-ինչ նրան շփարելուց հետո հեռանում են: Սկզբում լրագրողը արտասանում է անիմաստ փեքսեր, ինչը պատճառ է այն բանի, որ Փանջունին ուշանում է: Հետո չայներ են լսվում կուլիսից, ներս է գալիս Փանջունին: Ամբողջ ընթացքում նա խոսում է արևմտահայերեն):

- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Եվ այսպես, վերջապես նա համաձայնեց գալ մեր տաղավար: Սոցիալական գիտությունների թեկնածու, պատմաբան, հեղափոխական մոր գաղափարներով լեցուն պարոն Բ. Փանջունին: Բարև Ձեզ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Բարև, սիրելի՛ ընկերներ:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Ասացե՛ք խնդրեմ: Ինչո՞ւ հատկապես ճապլվարում պիտի գործեք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Սիրելի՛ ընկերներ: Վերևից հրահանգներն ստանալուն պես ճամփա ընկա Արաբկիր, հետո՝ Շեփիկ, Վաղշեն, Կրանի և Մաշկերտ գյուղերը, մի գիշեր մնալուց ետքը հասա ճապլվար, որ, ըստ իս, մեր պրոպագանդի համար հարմարագույն վայր մըն է:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Ի՞նչ քաղաքական ծրագրեր ունեք՝ այս գյուղի հետ կապված:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Հարկ է նշել, որ ճապլվար գյուղը թաղված է խոր տգիտության մեջ: 15 օր է՝ հոս եմ և հասած օրից սկսած՝ պրոպագանդում եմ, սակայն չեմ կարողանում այս գյուղացիների գլխում մտցնել կապիտալիզմի գործած ոճիւրները: Այս գյուղը խնդիր և պրոբլեմ չունի, ինչը, ըստ իս, շատ աննորմալ կթվա: Ճապլվարի մեջ գոյություն չունեն դասակարգային բաժանումներ կամ բաժանումների գիտակցություն: Իմ գործը պետք է լինի՝ նախ կազմակերպել այդ դասակարգային բաժանումը, հետո՝ պայքարել այդ դասակարգի դեմ, պետք է կռվի պատրաստել այս տգետ գյուղացիներին, և դա հեշտ գործ չէ:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Ընկե՛ր Փանջունի, այս 15 օրվա մեջ հասցրի՞ք ինչ-որ մեկի հետ ծանոթանալ: Եվ ընդհանրապես որտե՞ղ եք մնում:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – 2 շաբաթ անընդմեջ շփման մեջ եմ գյուղի բոլոր բնակիչների հետ: Գյուղն ունի մի ծերուկ քահանա՝ տեր Սահակը: Նա ներկայացնում է միջնադարյան կղերականությունը, խավաբանությունը, օսքուրաթիզմը: Անհրաժեշտ է տաք պայքար

մղել Ծապլվարի բուրժուազիան ներկայացնող Րես Սերգոյի և նրա մի քանի արքանյակների դեմ: Այդ կեղտոտ բուրժուան մի մեծ հարստություն ունի՝ 3 արտ, 2 կով, 1 էշ, 2 այծ: Արդյունք՝ խեղճ գյուղացիների վրա ի գործ դրած դարավոր կեղեքումներ: Տեսեք, թե ինչ աստիճան տգիտության մեջ եք թաղված: Հարկ է նշել, որ տեր Սահակը շաբաթը մի քանի անգամ ճաշում է Րես Սերգոյենց տանը. կղերականության և բուրժուականության կապն ակնհայտ է՝ խեղճ ընչազուրկ գյուղացիներ: Բնականաբար, բացի ներքին թշնամիներից՝ Ծապլվարն ունի նաև արտաքին ախոյաններ, որոնք անընդհատ փակ են պահում սահմանը՝ ոչինչ չզիջելով: Քրդերը մեր բնական մեցուկներն են: Հարկ է եղբայրական դաշինք կնքել նրանց հետ քարացած սկզբունքների լուծման համար: Բայց սրանք ապագայի հարցեր են: Իսկ այժմ ամենակարևորը. խոսքս ուղղում եմ Ծապլվարից դուրս մեր հայրենակիցներին. մի քիչ փող ուղարկեք:

(Հանկարծ դահլիճում նստած մի քանի հոգի ծափ են փայլիս: Փանջունին զարմանում է, լայնացնում աչքերը: Անժանոթները քայլում են դեպի Փանջունին):

**ԼՐԱԳՐՈՂ
ՀԱՍՈ**

– Լսեք՝ ինչ եք անում: Դուք խանգարում մեք: Սա ուղիղ եթեր է:
– Հանգիստ, առանց ձեռքերի: Մեզ դու լավ ես ճանաչում, որ մի քանի կարիք ունենաս, մեզ կասես:

**ԼՐԱԳՐՈՂ
ՄՐԿՈ**

– Անշնորհք... *(հեռանում է)*:
– Անունս Քելեշ Մրկո:

**ՓԱՆՋՈՒՆԻ
ՀԱՍՈ**

– Փանջունի:
– Հաստ:

**ՓԱՆՋՈՒՆԻ
ՀԱՍՈ**

– *(Ծիծաղում է)*:
– Ի՞նչ *(քարկացած)*:

**ՓԱՆՋՈՒՆԻ
ՄՐԿՈ**

– Ոչինչ:
– Ես լսեցիք քո ճառերը: Ձեզ էդ ի՞նչ ես հասկանում, որ ասում էիր՝ քրդերը մեր բնական մեցուկներն են:

**ՓԱՆՋՈՒՆԻ
ՀԱՍՈ**

– Դե ոնց ասեմ... Իբրև հենարան:
– Ի՞նչ *(քարկացած)*:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Ոչինչ... Մեկ պետության մեջ հայ, քուրդ, ռուս ի՞նչ իմաստ ունի: Բոլորս ալ մարդ ենք:

ՄՐԿՈ

– Քելեշ Մրկո, այսինքն՝ ես կներկայացնի Քուրդ Քոմրաշ գյուղի մտավոր հասարակայնությունը: Մեր հարուստ բարեկամները՝ մյուս մտավորականները, հրավիրում ենք՝ օխչար ուտեն: Մենք շատ ենք սիրում հյուր:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ճիշտն ըսած՝ ես կուզեի այցելել Քոմրաշ՝ բարիպրացիական հարաբերությունները կայունացնելու նպատակով: Բայց դժբախտաբար, ժամանակ չունեմ: Կոչս՝ մանիֆեստս, պիտի գրեմ: Ներեցե՛ք:

ՀԱՍՈ – Ի՞նչ ...*(բարկացած)*:

ՄՐԿՈ – Փանջունի: Շատ քրդի կգտնես էս ժամանակներում, որ հյուր կանչի հային: Չես գտնի, այնպես որ... Համեցի:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ասածս ուժի մեջ է. *(հանդիսարեսին)* մի քիչ փող ուղարկեք:

(Երաժշտության տակ փոխում են բեմը: Հյուրասիրում, խմեցնում, պարեցնում են Փանջունուն: Նրան ծանոթ քրդերը հեռանում են: Անծանոթները թալանում են, հանում են շորերը: Քրդերից մեկը սրողազրել է տալիս մի կարևոր փաստաթուղթ: Տպավորություն է, թե թալանում են, Փանջունուն գգում են գեյրնին: Կրքերը հանդարտվում են: Բես Սերգոյի տունն է բացվում):

ՏԵՍԱՐԱՆ 4

(Խև Ավոն գաղորնի գալիս է և ուզում է ինչ-որ բան գողանալ, երբ Փանջունին արթնանում է):

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Խաբեցիմ, նորիի՜ց... պատմական խաբեությունները բափվեցին գլխիս: Ով էր քողերից մի լավ բան տեսել, որ ես էի ուզում: Չնայած լավ կերա, խմեցի, ոչինչ, որ թալանեցիմ, ժողովուրդս հետո կիմանա, թե ինչ խիզախությունների միջով է անցել իրենց առաջնորդը, *(բազում են դուռը)* հաստատ նրանք են: Ի՞նչ անեմ. բացե՞մ: Եթե պիտի ծեծեն, թող ծեծեն: Թող հասարակությունը տեսնի ու դատի, թե ինչ աստիճան ստրկամիտ կյանքով են ապրում *(բացում է դուռը)*:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Բարև...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Բարև ձեզ... ինչո՞վ կարող եմ օգնել:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Չգիտեմ: Դուք կանչել եք ինձ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ե՛ս: Աաաա... հիշեցի: Դուք Ավոն եք, մեղմ ածականով՝ Խև:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Հա, ես Խև Ավոն եմ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ես լսել եմ, որ դուք խնդիրներ ունեք Ծապլվարի մեջ:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Ե՛ս:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ծապլվարցիք ընդհանրապես վատ վերաբերմունք ունեն քո պես երիտասարդի մասին: Քեզ ճանաչում են հիմար և անբարո:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – *(Անշուսպ շարժումներով մոտենում է սեղանին, որի վրա դրված է փայլուն ծաղկամանը: Ուզում է գողանալ):*
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Դա արդյունք է միջնադարյան կղերական ոգիի՝ միացած բուրժուական անձուկ ըմբռնումների հետ: *(Փանջունին շանում է էլ ավելի ընդլայնել բառային ֆոնդը):*
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – *(Այդ ընթացքում նա արդեն վերցրած է լինում ծաղկամանը):*
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – *(Բարձր գոռալով):* Որովհետև նա տանտերերի բացակայության ժամանակ իրենց տնից մի քանի ի՞ր է վերցրել: Որովհետև նա դաշտի մեջ Կրպոյենց Սեխոյի աղջկան բնական պահանջ է մղել, նրա հետ հարաբերվե՞լ է: *(Գոռալով):* Որովհետև...
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – *(Վախից վեր է թռչում ու ձեռքից բաց է թողնում ծաղկամանն ու կուրորում):*
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Տեր Սահակից փող է ուզել, իսկ սևազգեստ կղերամիտ անձը չի տվել. Ավոն էլ քարկոծել է: *(Հանդարտ):* Հիմա ի՞նչ: Այժմ այդ տղան կնկատվի իբրև մի տեսակ հիմար չարագործ, և

մրա դեմ սարքված է հալածանք և դավադրություն: Նայե՛ք այս խեղճ թշվառին: Տեսե՛ք՝ ինչ անմեղ է: Հասարակությունն է մեղավոր, որ այս 18-ամյա կտրիճ պատանին այս վիճակում է: Միշտ միևնույն պատմությունն է՝ կա՛մ պետք է խոնարհ ստրուկ լինել կեղտոտ բուրժուաների և կա՛մ գլուխ ծռել կեղեքիչ մախապաշարումներին և կա՛մ հալածվել այդ ոհմակների կողմից: Բայց ծիծաղում է նա, ով վերջում է ծիծաղում, ասում է ֆրանսիական առածը: *(Դիմելով նրան)*: Դու լավ խմոր ես: Դու կատարյալ հեղափոխական ուժի տեր երիտասարդ ես: Մոռանում ես այն, ինչ եղել է, այժմ դու լրիվ ուրիշ մարդ ես: Դու Ծապլվարի հեղափոխական գործուն շարքերի մեջ կարևոր դեր ստանձնող մեկն ես, դու՝ Խն Ավո:

(Թափում են դուռը: Խն Ավոն վախից, որ կուրել էր ծաղկամանը, պառկում է ջարդածի վրա: Փանջունին, զոհ իր մենախոսությունից, գնում է՝ բացելու դուռը):

ՓԱՆԶՈՒՆԻ – Ի՞նչ եք ուզում..

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ – Մենք Քոմրաշի անշարժ գույքի գործակալությունից ենք: Հիշեցի՞ք մեզ: Երբ մեզ մոտ էիք, պայմանավորվեցինք Քոմրաշի բարձր հասարակության համար հավաքատեղի հիմնել:

ՓԱՆԶՈՒՆԻ – Աաա... դե այո՛: Համեցե՛ք: Նախ ծանոթացե՛ք Ծապլվարի երիտասարդական առաջնորդ, հիանալի բարի, մաքուր առաջնորդ՝ Խն Ավո: Երևի քաղցած կլինեք: Խնդրեմ նստեցեք: *(Առանձին)*: Բայց տանն ախր ուտելու բան չկա:

ԽԵՎ ԱՎՈ – Դու հոգ մի տանիր: *(Դուրս է գալիս)*:

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ – Ուրեմն ասում եք հավաքատեղի: Իսկ ինչ նպատակ է հետապնդելու: Ժամանցայի՞ն:

ՓԱՆԶՈՒՆԻ – Միանշանակ քաղաքական ու հայրենասիրական: Ոչ մի ժամանցային: Հայրենիքը, ազատագրումն առաջին հերթին:

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ – Իսկ ի՞նչ ազատագրում: Ումի՞ց:

ՓԱՆԶՈՒՆԻ – Ստրկամիտ կղերականությունից, բուրժուական համակարգից և այն դասակարգից, որ նոր պիտի հիմնվի իմ և իմ կուսակցության կողմից: Այդ պատճառով էլ կուսակցության գործերն առաջնային են: Որպեսզի բոլորը տեսնեն և համոզվեն նրա փաստացի ճիշտ գործելու մեջ, ես կանվանեմ այն Քոմրաշի սոցիալ-հեղափոխական Կարլ Մարքս քլուբ:

(Ներս է մտնում Խն Ավոն՝ չեռքում 2 հավ):

ԽԵՎ ԱՎՈ – Եկա պարոն:

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Հետո...
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Բերեցի:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ի՞նչ:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – 2 հավ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ինչպես քե:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Շատ արագ: Բես Սերգոյի պարտեզից գողացա: Ճիշտ այդ միջոցին, երբ իր կինն ու 2 հարսներն իր մոտ էին:
- ԲՈԼՈՐԸ** – *(Ծիծաղում են)*:
- ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ** – Շատ ճարպիկն ես:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ես ասում էի, չէ՞... Լավություն անելու համար խելքն իրենը չի: Տեսա՞ք՝ ինչ արագ լուծեց բոլոր հարցերը:
- ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ** – Պարոն Փանջունի, ուրեմն պայմանավորվեցինք: Մինչ ձեր հաջորդ այցելությունը երևի պատրաստ կլինի:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Այո՛: Սկզբնական շրջանում հավաքները էլի կլինեն գոմում, բայց չէ որ դա ժամանակավոր է: Ճիշտ է՞:
- ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ** – Կարլ Մարքս քլաբ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Կլուբ:
- ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ** – Դե հա...կլուբ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Փոխանցեք, որ մի քիչ փող ուղարկեն:

ՏԵՍԱՐԱՆ 5

(Րես Սերգոյի փունն է: Սեդան: Գինի: Մի քանի բաժակներ: Ջրուցում է փեր Սահակի հետ):

ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Համեցի՛ր, տե՛ր Սահակ, մի փոքր շունչ կքաշես, նորից գործիդ կանցնես:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Շնորհակալ եմ, սակայն գործերս շատ են:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Ոչինչ: Գործերդ չեն փախչի: Բացի դրանից՝ ես կարևոր բան պիտի ասեմ քեզ:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Ծալվարի հարավում անմշակ հողեր կան: Հողը լավն է: Կարելի է գինի ստանալ: Կարտահանենք Քոմրաշ: Բազում մարդկանց կներգրավենք այդ աշխատանքի մեջ:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Պարո՛ն, ինձ անհանգստացնում է Սմենց Վարդանի հարցը: Նա լավ մարդ է, լավ աշխատավոր: Սակայն այսօր գործազուրկ է:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Անհոգ եղիր: Ես այդ մասին մտածել եմ: Ես կանխամտածված եմ նրան գործից ազատել, որպեսզի փոքր-ինչ սթափվի: Այս վերջերս ոչինչ չէր անում:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Թույլ տուր՝ խոսեմ նրա հետ: Բացատրեմ իրավիճակը: Համոզված եմ՝ կհասկանա: Կարծում եմ՝ ներողություն էլ կխնդրի:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Ներողություն խնդրելու կարիք չկա: Ես, այնուամենայնիվ, այսպես, քե այնպես նրան աշխատանքի եմ վերցնելու մոտակա 3 օրերի ընթացքում:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Պարո՛ն, ես անհանգիստ եմ նորակառույց դպրոցի համար: Այն շքեղ է, գեղեցիկ, սակայն մի խելքը գլխին ուսուցիչ չունենք: Երեխաներն ափսոս եմ: Նրանք արժանի են լավ կրթության որակ ունենալուն:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Այս հարցը առաջնայինն էր՝ իմ սեղանին դրված: Նամակով դիմել եմ բարձր մարմիններին: Ուսուցիչն արդեն համաձայնել է:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Ես չեմ դադարում զարմանալ Ձեր հեռատեսության վրա: Մի խնդրանք էլ ունեմ: Կարելի է:
ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ	– Ի՞նչ խոսք..., իհարկե:
ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ	– Եթե դպրոցի հարցերը լուծվեն, խնդրանքս է, որ վանքին կից մի ծխական դպրոց բացվի: Հասկացե՛ք ինձ, Րես Սերգո, ես ծեր եմ, իսկ գործս շարունակող է պետք:

(Այդ ժամանակ ներս է մտնում Կարոն, հեյո՛ր՝ Սառան):

- ՍԱՌԱ** – Բարև Ծապլվարի պետական մարմիններ:
- ԵՐԿՈՒՍՈՎ** – Բարև, Սառա՛:
- ՍԱՌԱ** – Էլի երկի՞ր եք շինում:
- ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Այո՛, շինում ենք..., սակայն Երկիրը շենք չի, որ շինես: Ինչ էլ անես, միևնույնն է, մի բան պակասում է:
- ՍԱՌԱ** – Լավ-լավ...Ձեզ էլ միայն թեմա լինի: Չէի պատկերացնի, որ այս աստիճան խորացել եք: Օրհնեք, տե՛ր Սահակ:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Աստված քեզ պահապան, զավա՛կս:
- ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Մենք գինի էինք փորձում նոր բերքից...Կարող ես միանալ մեզ:
- ԿԱՐՈ** – Տե՛ր Սահակ...
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Ասա՛, տղա՛ս:
- ԿԱՐՈ** – Տե՛ր Սահակ...Երեկ եկեղեցում՝ պատարագի ժամանակ, ես տեսա, որ դուք մենակ հնչեցրիք զանգերը:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Սի տեսեք, թե ինչ ուշադիր է:
- ՍԱՌԱ** – Իսկը հոր կտորն ա *(կիսաշայն)*:
- ԿԱՐՈ** – Իսկ կլինի տեր Սահակ, որ ես էլ մի օր Ձեզ հետ հնչեցնեմ կոչնակը:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Տեսնում եք, Րես Սերգո, ես այս դեպքերի համար էի ասում ծխական դպրոց բացել:
- ՍԱՌԱ** – Ուզում եք հետնորդ պատրաստե՞լ:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Դա Աստծո կամքն է:
- ՍԱՌԱ** – Տեսնում ենք էլի Աստծո կամքը:
- ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Տղա՛ս, ուզո՞ւմ ես սովորել:
- ԿԱՐՈ** – Այո՛, շատ:
- ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Երբ ուսուցիչ ունեցավ Ծապլվարը, դու կուսանես նրա մոտ:
- ՍԱՌԱ** – Երբեք դեպքերից առաջ մի՛ ընկեք:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Արևն արդեն կեսօրին է մոտենում: Գնա՞նք եկեղեցի: Դու ուզում էիր կոչնակը զարկել, տղա՛ս:
- ԿԱՐՈ** – Այո՛, այո՛: Շնորհակալություն: Մայրի՛կ, կարելի է՞:
- ՍԱՌԱ** – Կարելի է *(հեզմանքով)*:
- ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Հիանալի տղա է: Սակայն դու շատ ժամանակ աչքաթող ես անում նրան:

(Կարոն ու Կրեկ Սահակը հեռանում են):

ՍԱՌԱ

– Լսի՛ր, Բես Սերգո, ես ամեն բան անում եմ. ջանք ու եռանդ չեմ խնայում, ինձ ամեն ինչից զրկում եմ, որպեսզի հոգ տանեմ, մեծացնեմ նրան, իսկ դու, դու ի՞նչ ես անում:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Ինչպես թե ինչ եմ անում..., ինչ որ դու ես ուզում, այն էլ անում եմ: Անում եմ՝ դրա համար էլ հարավային հողերը չենք կարողանում վերցնել: Ֆինանս չկա:

ՍԱՌԱ

– Դե, իհարկե: Հենց միայն սեփական հողերիդ մասին ես մտածում, իսկ սեփական որդուդ մասին՝ ո՞չ:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– *(Վեր է թռչում)* Լռի՛ր... Կամա՛ց խոսիր: Քեզ քանի անգամ եմ զգուշացնել՝ այդ մասին բարձր մի՛ խոսիր:

ՍԱՌԱ

– Բարձր եմ խոսում, քանի որ դու ինձ անուշադրության ես մատնել:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Հիմա՛...: Հիմա ի՞նչ ես ուզում:

ՍԱՌԱ

– Կողոշենց Սեթոյի կինը սեփական ծառաներ ունի: Նրանք հոգ են տանում իր համար, գնում շուկա, հետևում արտաքինին: Իսկ ե՞ս...

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Հա ի՞նչ, ի՞նչ ես ուզում:

ՍԱՌԱ

– Ես ուզում եմ հետ չմնալ նրանից: Ինչո՞վ եմ նրանից պակաս: Նրանից գեղեցիկ եմ և խելացի: Հասկացա... պարզապես նրանից անբախտ եմ: Անբախտ եմ, որ քեզ նման մեկին ունեմ: Ինձ ծառաներ կվարձես, այլապես բոլորը կիմանան՝ ով ով է:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Լավ: Ամեն բան կանեմ:

ՍԱՌԱ

– Շնորհակալություն, սիրելի՛ս... ես գիտեի, որ ինձ չես մերժի:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Հուսամ, որ այս խնդրանքդ կլինի վերջինը:

ՍԱՌԱ

– Այո՛, այո՛..., կարող ես հանգիստ լինել: Վերջինն է: Երևի: Լսի՛ր, սիրելիս: Լսե՞լ ես ոմն ընկեր Բ. Փանջունու մասին:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Ո՞ւմ... Փանջունու: Դե հա... Այն չկայացած հեղափոխականի մասի՞ն:

ՍԱՌԱ

– Չկայացա՞ծ:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Այո՛, չկայացած:

ՍԱՌԱ

– Հարգելի՛ Բես Սերգո, մեկ-մեկ դուրս է պետք գալ, մարդկանց խոսակցություններին ականջ դնել... Փանջունին եկել է հեղափոխություն անելու:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Նրա նման գիտես՝ ինչքան մարդիկ են եկել ու գնացել ծապլվար:

ՍԱՌԱ

– Բայց չկա մեկը, ով եվրոպական կրթություն ունի, սոցիալական գիտությունների թեկնածու, հեղափոխական: Մի խոս-

ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ

ՍԱՌԱ

ՐԵՍ ՍԵՐԳՈ

ՍԱՌԱ

քով ես քեզ զգուշացրի, որ հետո չասես, թե բան չգիտեի ու քեզ ոչինչ չեմ ասել:

– Համարիր, որ բան էլ չես ասել: Փանջունին և կամ մրա մմանները փուչիկ են: Օդ: Ինչպես հայտնվել են, այնպես էլ կանհետանան:

– Այդ դեռ ես կպարզեմ... Ծառաներս ե՞րբ կլինեն իմ տանը:

– Ծառանե՞ր ես ուզում: Կունենաս... Ինչպես միշտ:

– Ցտեսություն, սիրելի՛ս: Եվ բարև, Փանջունի՛:

(Մթնում է):

ՏԵՍԱՐԱՆ 6

(Փանջունու տանը)

ՓԱՆԶՈՒՆԻ

– Խն Ավո..., Ավո ջան: Ծապլվարի մեջ մեր կուսակցությանն հարում է նաև Սմենց Վարդանը: Դա Բես Սերգոյի մշակներից մեկն է: Այդ կեղտոտ բուրժուան դուրս է հանել Վարդանին՝ պատճառաբանելով, թե նա ծուլ է ու գող: Սմենց Վարդանը շատ լավ մարդ է, եթե հաշվի չառնենք այն փաստը, որ նա աշխատավոր է: Այդ կապակցությամբ նա պիտի ներկայացնի Ծապլվարի աշխատավորությունը իմ կուսակցության մեջ:

Հրամայում եմ քեզ՝ գնա և բեր նրան այստեղ, որպեսզի շուտափույթ իրավաբանական լուծում տրվի այս հարցին:

ԽՆ ԱՎՈ

– Բայց նա տեր Սահակի մոտ պիտի գնար՝ ներում հայցելու համար:

ՓԱՆԶՈՒՆԻ

– Ինչի՞ համար: Ուրիշի մեղքի՞: Անթույլատրելի է: Շուտ կերպով բեր նրան այստեղ: Հովիվը հոգ է տանում իր ողջ հոտի համար, ու երբ մի ոչխար մոլորված է, նա կթողնի ողջ հոտը և այդ մեկի հետևից կընկնի:

ԽԵՎ ԱՎՈ

ՓԱՆԶՈՒՆԻ

– (Հռնանում է):

– Հիմա գրում եմ հետևյալ հրավեր-հայտարարությունը, որ մինչ արևի ծագելը Խն Ավոն պետք է փակցնի եկեղեցու պատին. այդպես է պահանջում կոմիտեն: (Կանգնում է արքունի): Աշխարհի աշխատավոր դասակարգ: Ահագանգը հնչեց: Սմենց Վարդանի ու Բես Սերգոյի դեպքը հայտնի է բոլորիդ: Հակառակ մեր կուսակցության խաղաղարար ջանքերին՝ ագրարային կապիտալիզմը անողոր պատերազմ կհայտարարի հողագործ պրոլետարիատի մասսաների դեմ: (Կամաց-կամաց հավաքվում են անկապ մարդիկ): Վատություն է մեր կողմից լռելը, վատություն է չգործելը: Հաղթելու ենք: Ծապլվարի մութ ուժերը կազմակերպված կուզեն ջախջախել բանվոր դասակարգի իրավունքներն ու տապալել նորածագ անկախությունը, որ մենք այդքան գոհոլորություններով ձեռք բերեցինք: Ծապլվարի բոլոր աշխատավորները հրավիրված են կիրակի օրը Սկրենց կալը, ուր տեղի կունենա հրապարակային բողոքի մեծ միտինգ: Պիտի բանախոսի ընկեր Փանջունին (քղավում են), Խն Ավոն (քղավում են), ագրարային կապիտալիզմի նախագահ Սմենց Վարդանը:

**ԽԵՎ ԱՎՈ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

ԽԵՎ ԱՎՈ

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

**ՎԱՐԴԱՆ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

ՎԱՐԴԱՆ

Անկցի կապիտալիզմը, Անկցի օպստրոաթիզմը, կեցցե՛ տո-
ցիալիզմը, կեցցե՛ պրոլետարիան: Կեցցե...մայիսի 1-ը:
(*Գալիս է Խև Ավոն Սմենց Վարդանի հետ*):

- Հանգիստ պարոն, այդ ո՞ւմ համար եք այսքան գոռում:
- Ոնց թե ո՞ւմ՝ ժողովրդիս...
- Հա, բայց այսօր առավոտից ողջ գյուղը դաշտ է գնացել՝ աշ-
խատանքի:
- Ոչինչ...սա փորձություն է, որ անցնում եմ: Խև Ավո... Ահա
քեզ հրավեր-հայտարարությունը: Կպցրու եկեղեցու պատին:
Այսուհանդերձ պիտի հուսամ, որ հայտարարությունս ցնցող
տպավորություն պիտի բերի երեկոյան, երբ գյուղացիները
կվերադառնան տուն: Շտապիր: (*Մեկնում է չեռքը*): Ընկեր
Փանջունի՝ կուսակցության նախագահ (*չեռքը մնում է
օդում*): Հերո ինքն է բռնում Սմենց Վարդանի չեռքը): Սմենց
Վարդան...ճիշտ է՞...:
- Ըհր...
- Դուք Բես Սերգոյի մշակներից եք, այո՞:
- Ըհր...
- Եվ նա ձեզ օգտագործել է: Ընդլայնել բիզնեսը, գումար կու-
տակել և ձեզ վռնդել գործից:
- (*Լուռ է*):
- Դուք ամուսնացա՞ծ եք:
- Այո՛:
- Լավ է: Երեխաներ ունե՞ք:
- Ո՛չ:
- Ինչո՞ւ...
- Ինչպես թե ինչո՞ւ: Այդպես է ստացվել:
- Վատ է: Ձեր կնոջ ծնողները կենդանի՞ են:
- Այո՛:
- Ինչո՞ւ...ը...ը...Կներեք: Այ՛ տեսնո՞ւմ եք Ձեր երեխա չու-
նենալու պատճառը: Ծանր հոգեբանական-բուրժուական
տրավմա: Աշխատավորների իրավունքների խախտումով:
Դուք չպետք է տեղի տաք:
- Վայ չէ, ի՞նչ եք ասում:
- Պայքար ու պատիժ է հարկավոր:
- Ո՛չ, ավելի լավ է՝ ներում խնդրեմ՝ տեր Սահակի միջնորդու-
թյանը դիմելով: Բես Սերգոն չար մարդ չէ. ինձ կների:

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

– Տեսեք, քե ուր է հասել ստրկամտությունը: Որպեսզի հետո ուրացումներ կամ խեղաթյուրումներ տեղի չունենան, գրավոր կերպով կներկայացնենք նվազագույն պահանջներդ՝ իբրև նախահիմք մեր ապագա բանակցություններին:

ՎԱՐԴԱՆ

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

– *(Զարմացած է):*

– Ա. Բես Սերգոն պետք է վճարի Սմենց Վարդանին գործի ընդունվելու և ազատվելու ժամանակներից կուտակած գումարը: Բ. Օրականի հավելում և աշխատանքների ժամերի նվազում: Գ. Վտանգավոր աշխատանքների ապահովագրում: Ե. Բես Սերգոն հանձնառու պետք է լինի մինչև 20 տարի իր կողքը պահել Սմենց Վարդանին: Զ. Այս ամենի համար Բես Սերգոն ինձ և իմ կուսակցությանը՝ իբրև ծառայությունների փոխարեն, դրամական կարևոր նվեր պիտի անի Ծապլվարի գանձարանից: Ինչպես տեսնում ես, հարցը տեղափոխեցի սկզբունքային հողի վրա:

ՎԱՐԴԱՆ

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

– Հիմա ես ի՞նչ անեմ:

– Գրավոր թուղթը ներկայացնել Բես Սերգոյին և պահանջել իրավունքներդ: Վերջ:

ՎԱՐԴԱՆ

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

– Լավ, շնորհակալություն:

– Նախևառաջ կեցցե՝ սոցիալիզմը, ազատությունը և պայքարը:

(Փանջունին սրիպում է, որ Սմենց Վարդանը կրկնի նրա ելույթից: Հիպնոսացնում է նրան, և Սմենց Վարդանը հեռանում է: Իսկ Փանջունին կանգնում է իր հարակից տեղում ամբիոնի դիմաց: Բոլոր լույսերը մթնում են, միայն նրա վրա է լույս վառվում):

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

– Խոսքս ուղղում եմ ժողովրդիս: Վերջին անգամ փողի մասին պահանջմունքս մնաց անպատասխան: Խնդրեմ ուշադրություն դարձրեք այդ մասին: Դա էական հարց է: Մի քիչ փող ուղարկեք: *(Պառկում է քննելու):*

ՏԵՍԱՐԱՆ 7

(Վազելով ներս է մտնում Խի Ավոն շեռքին պատռված հրավեր նամակը և քնից հանում Փանջունուն):

- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Ընկեր Փանջունի:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – *(Չայն չկա):*
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Ընկեր՝ Փանջունի, աշխարհը փուլ է գալիս, վե՛ր կացեք:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Ի՞նչ է պատահել:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Հրավեր-նամակը պատռել են *(Յույց է տալիս):*
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Ինչպե՞ս թե: Չեմ կարող ականջներիս հավատալ: Այո՛, ճշմարիտ է: Նայիր Ավո, հագիվ մի քանի կտոր են թողել, էն էլ չեն կարողացել պատռել, լավ ես կպցրել: Ապրես: *(Առանձին):* Ովքեր կարող էին գործած լինելին այս սրբապղծությունը:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Պարո՛ն, բայց գյուղացիները բոլորը դաշտում են: Եկեղեցու շրջակայքում էլ մարդ չկար:
- (Երևում է տեր Սահակը):*
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Ուրեմն դավադրությունը սարքված է շատ խորհրդավոր կերպով: Համենայն դեպս այս անողը ենթադրել է, թե ռեակցիան զինաթափ պիտի լինի:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Պա՛րոն, տեր Սահակը:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Աստված պահապան, գավակներս:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Բարև, տե՛ր Սահակ: Չեր ճառը իրոք որ տպավորիչ էր Սմենց Վարդանի վրա: Այո ինչպես էր համբուրում ձեր ձեռքերը, օրհնում Բես Սերգոյին: Մի՞թե կարելի է այդ կերպ պաշտպանել հանցագործին:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Հանցագործ, Բես Սերգոն Ծապլվարի ամենաբարի մարդն է:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Ինչպիսի պրիմիտիվ պատասխան: Բես Սերգոյի զիջողությունները ոչ մի կերպ բավարարություն չեն տալիս մեր պահանջմունքներին:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Եվ ի՞նչ կուզեք: Սակայն Բես Սերգոն համաձայն է հետ վերցնել Սմենց Վարդանին հին աշխատանքին:
- ՓԱՆԶՈՒՆԻ** – Դա երկրորդական հարց է: Բուն, էական հարցը սկզբունքային է: Գյուղացիներն իրենց տունն ու հողային սեփականությունը միայն այն ժամանակ կարող են փրկել, երբ իրենք դառնան ընկերական սեփականություն և ընկերական ար-

տաղբորություն, իսկ անհատական սեփականությամբ գյուղացին կորուստ է կրում: Հիմա շատ ավելի կարևոր հարցեր կան: Ազատագրումը և թե ով է պատռել հրավեր-հայտարարությունը:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ – Բայց օրինա՞ծ, դրանք ի՞նչ կապ ունեն Սմենց Վարդանի ճամփվելու հետ:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ա՛... Ուրեմն դուք խոսքներդ մեկ եք արել: Այժմ մի ուժեղ հակազդու է պետք:

ԽԵՎ ԱՎՈ – Ընկեր Փանջունի, թող Բես Սերգոյի տունը վառեն:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Այ տղա, հո դու ֆաշիստ չես: Քաղաքակիրթ եղանակ ա պետք:

ԽԵՎ ԱՎՈ – *(Չարմացած է):*

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Միտինգ է հարկավոր: Ու հենց այս պահիս:

(Հանում է տեր Սահակի գլխից գլխարկն ու հարմարեցնում մի երկար փայտի վրա՝ տալով Խև Ավդի ձեռքը: Շարժվում են դեպի Բես Սերգոյենց տուն):

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Տղերք, վար տվեք այդ դավաճանի ապակիները:

ԽԵՎ ԱՎՈ – Հա, բայց սա ապակի չունի:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ափսո՛ւ: Բայց ոչինչ, թող ձեր սրտները հանգիստ լինեն, քանի որ միտինգը հաջող անցավ:

(Հանկարծ Բես Սերգոյի տան դուռը բացվում է, բոլորը վախից թաքնվում են, երևում է Սմենց Վարդանը, նրան քաջիով դուրս է շարժվում տանիքը՝ Փանջունու գրած պահանջները ծալած քերանք խցկած):

ԽԵՎ ԱՎՈ – Ի՞նչ է պատահել, բարեկա՛մ: Անկաշկանդ աաս՝ կուսակցությունը մեջքիդ է:

ՎԱՐԴԱՆ – Եկա, որ նորից գործի անցնեմ: Հանդիպեցի տեր Սահակին, նա օրհնեց: Մտա Բես Սերգոյի տուն, սեղանին դրեցի պահանջների թուղթը, նա նայեց, նայեց ու հարձակվեց վրաս, ասես գազան լինեք:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ծալվարի բնակիչներ: Տեսնում եք՝ ով գործող կառավարության կազմից չէ, այլևս գործի չի կարող ընդունվել: Սա այսպես թողնել չի կարելի: Խև Ավո...

ԽԵՎ ԱՎՈ – Լսում եմ:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Պետք է կազմել ստորաբաժանումներ և շրջափակել Ծալվարի կենտրոնը: Հրամայեք, որ ժողովուրդը զինվի. պայքարը թեժ է լինելու:

ԽԵՎ ԱՎՈ – Դպրոցական հասակի երեխաները շատ են, նրանց կվստահենք փողոցները: Համ էլ երեխաներին ով մատով կկանգ:

- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Լավ գաղափար է: Վազի՛ր հենց հիմա այրի Սառայի տուն ու
բեր նրա որդուն՝ Կարոյին:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – *(Վազելով հեռանում է):*
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Բես Սերգոյի տան մեջ գյուղի մեծ ազատականությունը, գու-
մարած կղերականության և ռեակցիայի մութ ուժերը, կազ-
մեցին մի սատանայական խորհուրդ: Այն է՝ դիմել միացյալ
ընկերության և խնդրել Ծապլվարի մեջ դպրոց բացեն
*(երևում են Սառան և Կարոն, որոնք, ոգևորված նրա ելույ-
թով, կանգնում են նրա կողքը)* պայմանով, որ ծախսերը
գյուղացիները հայթայթեն:
- ՍԱՌԱ** – Այս միջոցով այդ կեղտոտ բուրժուաները կուզեն իրենց ճան-
կի մեջ առնել Ծապլվարի դպրոցականությունը, ապականել
այդ մատղաշ էակները, ստրկության խնորով շաղախել
նրանց անարատ հոգիները և փչացնել ամբողջ ապագա սե-
րունդը: *(Սառան հեռանում է):*
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Վտանգն ահագին է, և պետք է անմիջական դարձան: Սիրե-
լի՛ երիտասարդներ, տեսեք, թե ինչ սարսափելի դավ է նյութ-
վում ձեր դեմ: Դուք իրավունք ունեք ձեր չափած դասա-
տուին հեռացնելու, իրավունք ունեք դասի չգնալու, դասա-
դուլ հայտարարելու:
- (Լսվում են գոռոցներ):*
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Մի՛ սովորեք... Անցե՛ք մեր շարքերը...: Նրանք ձեզ ոչինչ չեն
սովորեցնի: Եկե՛ք այստեղ: Եկե՛ք միասին պայքարենք ազա-
տության համար: Բե՛ս Սերգո, հեռացի՛ր: Սերգո՛, հեռացի՛ր:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Կուսակիցներ՝ և հավատակիցներ՝ ր: Չեզ եմ ներկայացնում
դպրոցականների առաջնորդ, հզոր խելքի տեր Կարոյին:
- ԲՈԼՈՐԸ** – *(Սուլում են, բղավում են):*
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Բան չի մնացել: Հաղթելու ենք: Պայքար է հարկավոր մինչև
վերջ:
- ՎԱՐԳԱՆ** – Մենք թույլ չենք տա՝ մեր իրավունքները ոտնակոխ արվեն:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Թույլ չենք տա՝ մեր փողերը գողանան մեզանից կեղտոտ
բուրժուաները:
- ԹՈՌՆՈՒՀԻ** – Սատանաներ: Փանջոմին սատանա է: Նա սպանեց միակ
այծս: Միակ ապրուստի միջոցս:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Փանջոմին, լավությունից բացի, վատություն երբեք չի արել:
- ԹՈՌՆՈՒՀԻ** – Նրա գրածը այծս կերել է և սատկել: Ոչ թե նյութից, այլ
գրվածքի բովանդակությունից: Պատկերացնում եք՝ ինչեր էր

գրել, որ այժս չի դիմացել: Մոտ չգաք նրա գրածներին: *(Ծիծաղում են):*

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Հարգելի՛ կուսակիցներ: Խուճապի մատնվել պետք չէ: Վաղը չէ մյուս օրը բոլորս միահամուռ, մեկ մարդու պես հավաքվում ենք Կարոյենց դպրոցում, որպեսզի լուծում տանք մեր պայքարին: Մենք չենք հանդուրժի անարդարությունը: Բես Սերգոյի կառավարությանը հաշված օրեր են մնացել: Սերգո՛, հեռացի՛ր:

ԲՈԼՈՐԸ

– Սերգո՛, հեռացի՛ր: *(Պրկում են ողջ դահլիճով մեկ և հեռանում):*

ՏԵՍԱՐԱՆ 8

(Եկեղեցի: Տեր Սահակը աղոթում է: Հայրնվում է Սառան)

- ՍԱՌԱ** – Մեղքերիդ թողություն ես աղերսում, քե խնդրում ես, որ չտեսնես ինձ: Չնայած խնդրես, չխնդրես: Ես եղել եմ կամ ու կլինեմ, քանզի մեր տղան մեծանում է:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Դու ի՞նչ ես ուզում: Հիմա ի՞նչ ես ուզում: Միշտ ուզում ես... (չի ավարտում):
- ՍԱՌԱ** – Միշտ ուզում եմ ուշադրության կենտրոնում լինել:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Է հետո՞, չկաս... Եկեղեցական կյանքում քեզ այնպես եմ ներկայացրել, որ մահիցդ հետո նկարդ կարող եմ Սրբերի շարքը դասել:
- ՍԱՌԱ** – Դե՛ վերջացրու: Ես հետմահու ոչինչ չեմ ուզում: Ռեալ է պետք լինել, տե՛ր Սահակ (Մոլեհնում է):
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Ռեալ ես..., դրա համար էլ տղայիդ շեղել ես իրական ճանապարհից:
- ՍԱՌԱ** – Մեր տղային...
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Դե բավական է..., հիմարություններ մի՛ խոսիր:
- ՍԱՌԱ** – Հիմարություն... Թե մոռացել ես, որ մինչ քահանա դառնալդ դու սովորական քաղաքացի ես եղել: Թե մոռացել ես այդ օրվա բարձր տրամադրությունդ, հաճոյախոսություններդ: Քո սև քողի տակ իսկական սրտակեր է թաքնված...:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Չհամարձակվես...: Սա քեզ համար փողոց չի: Ինչո՞ւ ես եկել:
- ՍԱՌԱ** – Լավ-լավ..., չէի պատկերացնի, որ այս աստիճան չորան կլինես:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Համբերությունս մի՛ չարաշահիր:
- ՍԱՌԱ** – Ուրեմն ինձ լսի՛ր, Սահակ: Խաղերն ավարտվել են: Ղեկն այլևս մեր ձեռքում է: Զեզ լավ տարբերակ եմ առաջարկում. կա՛մ մեր կողմից ես, կա՛մ մեզ դեմ: Ժամանակ ունես մտածելու ընդամենը մինչև վաղը: Հենց վաղն էլ, երբ ես հանդիպացնեմ 2 հակադիր ուժերին, դու հնարավորություն կունենաս անցնելու մեր կողմը: Հնարավոր է, որ ես թողնեմ քեզ մույն պաշտոնին:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Դուք բոլորդ խելքներիդ թոցրել եք...: Ի՞նչ եք անում: Այս երկիրը հանձնում եք փանջունիներին: Ի՞նչ է՝ վատ եք ապրում... Ի՞նչ է եկեղեցի չունեք..., ազատություն չունե՞ք..., բանակ չունե՞ք..., կառավարություն չունե՞ք... Խելք չունեք, խելք...

ՍԱՌԱ

– Ես ասացի այն, ինչ պիտի ասեի: Հա ես մի բան...Դու չպետք է քվեարկես Րեա Սերգոյի օգտին...: Այլապես:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Այլապես ի՞նչ:

ՍԱՌԱ

– Այլապես բոլորը կիմանան մեր փոքրիկ գաղտնիքի մասին, որը արդեն 14 տարեկան է:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Անիծվի այն օրը:

ՍԱՌԱ

– Սա փողոց չէ, տե՛ր Սահակ: Չհամարձակվես: Ես գնում եմ, իսկ դու հետևություններ արա: Տե՛ս՝ չսխալվես...

(Սառան հեռանում է: Տեր Սահակը անկյունում վառած մոմը հանգցնում է, խաչակնքում: Մթնում է):

Վարագույր

II ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ 1

(Քոմարշի Կարլ-Մարքս հեղափոխական կլուբ:

Փանջունին արվերի մեջ է: Նա ներկայանում է մի քանի կերպարներով: Սյրվերից երևում են, թե դա որևէ հանրաճանաչ դեմք է: Բարձրանում է վարագույրը: Սառա և Փանջունի տանգո դուետը, որից հետո նա մոտենում է միկրոֆոնին՝ իբրև միտինգում իրեն լսելու ամենահարմար գործիք):

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Հարգելի՛ ներկաներ: Խնդրում եմ ուշադրություն: Ես պաշտոնական հայտարարություն ունեմ: Այսուհետ մեր կուսակցությունը դիմելու է կտրուկ գործողությունների: Դա նշանակում է, որ մեր քայլերն ընդդեմ այս անարդար պետական մեքենայի թեժանալու են: Ես հիմա հավատակիցներ եմ փնտրում, որոնք իմ կողքին կլինեն՝ փլուզելու այն հասարակարգը, որ կառուցում է Րես Սերգոն:

ՍԱՌԱ – Ժողովուրդ, երեկ ինչ որ երագում էինք, կատարվում է, ժողովուրդ: Ես գնացել էի Րես Սերգոյենց հրապարակ: Առաջին խմբի հետ քայլելով եկել եմ, երբ նրա մարդիկ ուզում էին պատնեշել, չթողնել մեզ, բայց կոտրվեց իրենց պատը: Ժողովուրդ, դուք հպարտությունն եք, արժանապատվությունն եք այս երկրի: Ապրենք բոլորս, ապրի մեր բոլորի առաջնորդը՝ կոնգրեսական Ընկեր Փանջունին:

(Հավաքվածները երկար ժամանակ վանկարկում են՝ «Փանջունի, նախագահ»):

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Խոսք ունի ասելու մի կին:

ՄԻ ԿԻՆ – Սիրելի՛ հավատակիցներ: Դեռ չկառուցված, բայց արդեն դպրոցի տնօրեն ընտրված Րես Սերգոյի հարսը օգոստոսի 18-ին աշխատանքից ազատել է դպրոցի բոլոր ուսուցիչներին: Իսկ քանի որ այս դպրոցում աշխատելու էր բավականին շատ՝ 2 ուսուցիչ, որևէ բան հարկավոր է ձեռնարկել: Ես դպրոց եմ գնացել 36 տարեկան հասակում, սովորել 3 ամբողջ տարի... Մանկավարժ եմ, իսկ նա, որն ընդամենը մեկ տարի է մեր դպրոցում, և հագիվ այն տարիքին լինի, ինչքան ես եմ, գրչի մի հարվածով ինձնից ազատվեց: Մեր դպրոցում բացել է իր մասնավոր դպրոցը՝ Ծաղկաբակը, և հիմա ամեն ինչ ուզում է անել, որ բոլորը իրենց երեխաներին տանեն իր մասնավոր դպրոցը: Հարգելի՛ ընկեր Փանջունի, մեզ օգնեք՝

լուծելու այս խնդիրը: Նոր ուսուցիչը ճանապարհին է: Մի բան պետք է ձեռնարկել:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Այժմ մեր պայքարը շարունակվում է: Պետք չէ ընկճվել, պետք չէ հուսախաբ լինել, ամեն բան ուրախ և միասնական: Մեր լավ քույրիկի հարցն այսպես չենք թողնելու: Նախևառաջ պետք է սուր միջոցներ ձեռնարկել, կանխելու այն ստրկամիտ կղերականության մոտքը, որ ճանապարհին է..., պետք է կանխել չար ուսուցչի մոտքը մեր քաղաք: Նրանք ուզում են պատերազմ, նրանք այդ պատերազմը կստանան: Այժմ անակնկալ բոլորի համար: Ես կարող եմ հայերեն երգել: Մաեստրո՛, երաժշտություն: Պարում եմ բոլորը:

(Երգում է Փանջունին 6x8 ռիթմով, և բոլորը պարում են, իրեն չայնակցում է Սառայի ծառան: Հավաքվում են... Խմբվում, զինվում, պարրասարվում գնալու քաղաքի կենտրոն, երբ Կոլոշենց Սեթոն մի կողմ է տանում):

ԿՈԼՈՇԵՆՑ ՍԵԹՈՒ – Պարո՛ն Փանջունի, կարելի՞ է Ձեզ մի բոպետով: *(Տալիս է մի ծրար, որի մեջ փող է դրված):*

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Հանուն ինչի՞:

ԿՈԼՈՇԵՆՑ ՍԵԹՈՒ – Հանուն մեր կուսակցության, հանուն կոնգրեսի: Հանուն բարի գործի:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Իհարկե:

ԿՈԼՈՇԵՆՑ ՍԵԹՈՒ – Խոսքը Բես Սերգոյի մասին է: Նա իմ վաղեմի թշնամին է: Դիշտ է՝ նա մի քանի արտ է ինձ նվիրել, բայց ես հիմա մասսայաբար կհրաժարվեմ և հետ կվերադարձնեմ այն պայմանով, որ երբ վերջ տաք նրա կառավարությանը, ես վրեժ լուծեմ և դառնամ պաշտոնակից: Իհարկե, ես Ձեր լավության տակից դուրս կգամ: Կոնգրեսին և Ձեզ մի կլորիկ գումար կտամ: Չէ՞ որ մեզ գումար հարկավոր է:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Վրեժխնդիր ժողովուրդն է ուզում լինել, իսկ դու ժողովրդի մի մասն ես: Իսկ փող կուսակցությանն ամեն դեպքում անհրաժեշտ է:

ԿՈԼՈՇԵՆՑ ՍԵԹՈՒ – Ուրեմն պայմանավորվեցինք:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – *(Շարունակում է երգել, և բոլորը պարում են):*

(Հավաքվում են, և բոլորը միասին գալիս են քեմ առաջ: Հանդիսատեսի շարքերից քեմ է գալիս ուսուցիչը: Ինչ-որ բան է մասն գալիս, երբ կարադաժ ամբոխը հարձակվում է նրա վրա):

- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Պարո՛ն, ինչպես դուք եք ասում, ես սրան մի հատ դաս իս ֆանտաստիշ անե՞մ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ամեն բան իր ժամանակն ունի, միայն մնում է պարզել, թե երբ է այդ ժամանակը: (*Առանձին*): Հարգելի՛ ուսյալ անձնավորություն, ինչպես քաղաքակիրթ ֆրանսիացիներն են ասում, խոսե՞նք տետ ա տետ:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Մենք ծանոթ ենք: Ի՞նչ է այստեղ կատարվում: Դուք Բես Սերգոյի մարդիկ ե՞ք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ավելին՝ մենք նրա հավատակիցներն ենք: (*Բոլորը ծիծաղում են*): Կարելի է իմանալ Ձեր այցի նպատակը:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Նոր կրթական ծրագիր: Ես ուսուցիչ եմ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Հարգելի maître, հուսով եմ, որ մեր քաղաքավարի մերժումը Ձեզ բավարար կլինի, որպեսզի Դուք հետ գնաք այն ճանապարհով, որով հայտնվել եք այստեղ:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Ի՞նչ իրավունքով: Ես ներկայացնում եմ համաեվրոպական կրթական ծրագրի պահանջը այս տարածաշրջանում, ես կոնկրետ գործի և առաքելության համար եմ կանչված, իսկ Դուք ինձ ասում եք...
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Նվաստը կարծես չի հասկանում: Մենք բավականաչափ կրթված ենք և Ձեր ծառայությունների կարիքը չենք զգում:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Ինչպե՞ս կարող եք չզգալ, երբ գյուղում դպրոց՝ որպես կառույց, գոյություն չունի, էլ չեմ խոսում ուսուցիչների պակասի մասին: Բես Սերգոյի հետ նամակագրությունից հետո պարզ ընդունվեց այն որոշումը, որ պետք է բացվի դպրոց ոչ միայն Ծապլվարի, այլև Քոմրաշ ազգային փոքրամասնություն գյուղի համար:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Նախևառաջ սուտ են այն ինֆորմացիաները, թե Ծապլվարում դպրոց չկա: Կա: Նա էլ ապագա ուսուցչուհին է (*ցույց է տալիս կնոջը*), իսկ նա (*ցույց է տալիս Կարոյին*)՝ ապագա տնօրենը:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Բայց նա դեռ դպրոցական է:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իհարկե: Ով ավելի լավ կհասկանա դպրոցի ու դպրոցականի խնդիրները, եթե ոչ այդ ոլորտի ներկայացուցիչը: Բացի դրանից, մեր նոր կառավարությանն անհրաժեշտ են երիտասարդ կադրեր: Այդ պատճառով ասում ենք Ձեզ, որ Դուք սխալ հասցեով եք եկել:
- ՌԻՍՈՒՅԻՉ** – Սա երևի թյուրիմացություն է: Ես ուզում եմ տեսնել Բես Սերգոյին կամ էլ ոստիկանապետին:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Դե հերիք եղավ, բոլ եղավ: Հանուն կոնգրեսի, հանուն մեր ազգի *(Յեռքի մահակով հարված է հասցնում ուսուցչի գլխին)*:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

– Օգնեցե՛ք...Ծեծում են: Ոստիկանություն:

(Աղմուկ է բարձրանում... Հերզհերե ուժեղանում է: Հայրնւլում են ոստիկանները: Երաժշտություն: Երևում է ոստիկանապետը սրվերում իր երկու ոստիկանների հետ: Չերբակալում են մի քրդի, որին հետապնդում էին 3 տարի: Ամբոխը շարժվում է դեպի կիսաքանդ մի շենք, որ դարոցն էր... դուրս է գալիս՝ քեմից աղմկելով):

ՏԵՍԱԲԱՆ 2

(Մութ է, վազելով ներս է մտնում Խև Ավոն):

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Պարո՛ն, արթնացեք, խնդրում եմ Ձեզ... Պարո՛ն...

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Եվ դա կլինի մեր միակ փրկությունը: *(Պրտվում է կողքի):*

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Կեցցե՛ պուրժուազիան...

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Իիիի՛նչ... Դո՞ւ... *(Հարձակվում է վրան):*

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Ո՛չ, ո՛չ պարոն, ես պարզապես ասեցի, որ Ձեզ քնից հանեմ:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Էլ մի ստի՛ր... Ես լավ եմ ճանաչում քեզ, Բես Սերգո:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Ես եմ պարոն, Խև Ավոն... Ուշքի՛ եկեք, արթնացե՛ք: Կեցցե՛ հեղափոխությունը: Կեցցե՛... Փանջունին:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Ա՛յ, այդ դու ես Ավո: Ինչ է պատահել այս ուշ ժամին:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Բանն այն է, որ մի կին կա, որին Դուք, իհարկե, ճանաչում եք: Սառան:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Սառան ի՞նչ..

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Նա խելագարվել է:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Բնական է:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Խելագարվել է Ձեր կուսակցության պատճառով:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Արդարացի է..., իիի՞նչ:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Այո՛, պարոն: Նա ասում է, որ եթե Ձեզ չտեսնի, կմեռնի:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Ինչպե՞ս թե:

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Շատ ծանր է վիճակը...

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Բա ի՞նչ անենք...

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Տեսնել է անհրաժեշտ, այն էլ շտապ:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Լավ, հանումն հայրենիքի: Ո՞ւր ենք գնում:

ՏԵՍԱԲԱՆ 3

- Ծառա 1** – *(Սառայի տունն է: Սենյակից դուրս է գալիս փրորուհու գլխաշորով):* Պատկերացնո՞ւմ ես, հետո նա նայեց ուղիղ աչքերիս մեջ ու ասաց, որ չքվեմ, քանի նա իր 2-րդ հանգուցյալ ամուսնու պատմությունը չի սարքել գլխիս *(ծիծաղում է):*
- Ծառա 2** – Չգնա՞նք շուկա:
- Ծառա 1** – Բա որ տիրուհին դուրս գա:
- Ծառա 2** – Իբր նրան չես ճանաչում: Նա մտել է՝ լոգանք ընդունելու: Մտել է առավոտ 9:30-ին, հիմա 12:30 է, նա դուրս կգա մոտավորապես 2-ի, 2:30-ի կողմերը ու կսկսի *(փրորուհու նման է խոսում)*. Անո՛ւշ, ես քեզ զգուշացրի բաղնիքի գոլորշին շատացրու, հետո դիմում է քեզ, Անգի՛ն, որ դուրս եմ գալիս, պատուհանները փակի՛ր, քե՛ չէ կարող է ականջների բորբոքում սկսվի մոտս: Դե շո՛ւտ անցեք գործի:
- Միասին** – Իսկույն, տիրուհի՛ս:
- Ծառա 1** – Լսի՛ր, ես պատրաստվում եմ, իսկ դու չես անհանգստանո՞ւմ:
- Ծառա 2** – Ինչի՞՞ համար:
- Ծառա 1** – Ոնց քե: Ինքը՝ Փանջունին, մեր տուն է գալու:
- Ծառա 2** – Լսի՛ր, դու իսկապես կարծում ես, որ Փանջունին կհավատա այդ պատրվակին, քե՛ տիրուհին գժվել է, և կգա՞:
- Ծառա 1** – Ես հավատում եմ, գոնե հույսս չեմ կորցնում: Աչքս ճամփին մնաց...:
- Ծառա 2** – Մի խելագար էլ դու ես...:
- Ծառա 1** – Դու նախանձում ես ինձ, որ ես աչք եմ դրել քաղաքի ամենաազդեցիկ տղամարդուն, և խանդից մեռնում ես:
- (Ներս է գալիս Սառան, ընկնում են իրար հետևից և սպասում Փանջունուն: Մթնում է: Փանջունին Խև Ավոյի հետ):*
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Սա՞՞ է:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Այո՛:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Հանգիստ է շատ: Չայներ էլ չեն գալիս:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Երևի մոպան դեռ չի բռնել:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Չէ՛: Կա՛մ մենք սխալ ենք եկել, կա՛մ նա մեռել է: Աստված հոգին լուսավորի՛:

(Թակում է դուռը: Միանգամից լսվում են Սառայի հիստերիկ բղավոցները):

- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Ըհը...: Աստված հոգին լուսավորեց:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ներեցե՛ք, կարող ենք ներս գալ:

- ՍԱՌԱ** – Ո՛չ: (*Գոռնում է*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ինչո՞ւ:
- ՍԱՌԱ** – Որովհետև դեռ պատրաստ չեմք:
- ԾԱՌԱ 1** – Տիկին այս մեկը՞ (*կուլիսից*):
- ՍԱՌԱ** – Ո՛չ:
- ԾԱՌԱ 2** – Իսկ այս մեկը:
- ՍԱՌԱ** – Այո՛, դա: Շո՛ւտ արեք:
- ՍԱՌԱ** – Չլսեցի՞ք: (*Հեռանում են ծառաները*): (*Փանջումուն*): Պատրաստ եմք: (*Հանդիսատեսին*) Թեղը քաշիր, դուռը կբացվի:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Գնալով հետաքրքիր է դառնում, Խն Ավո ջան:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Ջգույշ եղեք, պարո՛ն, հնարավոր է նա զինված լինի:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ձինվա՞ծ:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Դե այո, Ռոմեո և Ջուլիետը հիշեք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Լսի՛ր, Ավո, դու իսկապես խն ես, ինչ Ռոմեո-Ջուլիե՞տ... (*ներս է մտնում*):
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – (*Առանձին*): Սե՛րը: պարոն Փանջումնի: Սեեե՛րըըըը....
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Բարև Ձեզ:
- ՍԱՌԱ** – Դեռ կհասցնենք բարևել: Եկեք միանգամից գործից խոսենք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ի՞նչ գործ:
- ՍԱՌԱ** – Մեր:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ներեցե՛ք տիկին, ինչ մեր, ինչ գործ:
- ՍԱՌԱ** – Դուք հավատում եք հրաշքների:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Շատ պուրժուական հարց եք տալիս: Իսկ դուք հավատո՞ւմ եք:
- ՍԱՌԱ** – Եթե դուք այստեղ եք, ուրեմն դա արդեն հրաշք է:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Լսե՛ք, տիկին:
- ՍԱՌԱ** – Դուով, դուով խոսեք ինձ հետ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Լսի՛ր, տիկին, ես իմ քանկագին ժամանակը թողել-եկել եմ այստեղ, որպեսզի դուք հրաշքներից խոսե՞ք: Ինձ ասացին, որ դուք խելագարվել եք:
- ՍԱՌԱ** – Ես չեմ խելագարվել: Ես խելագարվում եեեեմ..... (*Ուշաքափվում է ընկնելով Փանջումնու գիրկը*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Աստված իմ: Օգնեցե՛ք, ջուր:
- ԾԱՌԱ 1** – Ահա խնդրեմ, համեցե՛ք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – (*Խմում է*):
- ԾԱՌԱ 1** – Անուշ (*ձեռքը պտտելով*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Շնորհակալությո՜ւն:
- ԾԱՌԱ 1** – Չէ՛, սխալ հասկացաք: Անունս Անուշ է:

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Շատ հաճելի է, ընկեր Բ. Փանջունի:
- ԾԱՌԱ** – Լավ-լավ..., գոլորշիացիր:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Ես ա՛յն սենյակում եմ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Լսե՛ք, տիկի՛ն, դուք հո խայտառակ չե՞ք (*ծառային*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Ի՛նչ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Բժշկի գնացել ե՞ք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Իմ բժիշկը դուք եք: (*Վեր է կենում և դանդաղ մոտենում նրան*): Դուք երբևէ սիրահարվել ե՞ք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – (*Խառնված*): Ոոո՛չ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Հո դուք ապուշ չե՞ք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Իիի՛նչ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Դե ես դա չեի ուզում ասել: Ուզում էի ասել, ինչ անուշադիր եք, այսպիսի կին է Ձեր առջև կանգնած...:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Ավելի շուտ գիրկս նստած...:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Դե լավ նստած... Դուք անտարբեր եք, իսկ Ձեզ կին է պետք, քնքշամբ...: Մեկը, ով կցրի մտքերը, կվանի բոլոր թեկնածուների: Ես Ձեզ համար ամեն ինչ կանեմ, մույնիսկ հացադուլ եմ հայտարարել, պարո՛ն Փանջունի..., սիրելի՛ս...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Իիի՞նչ...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Ինչ լսեցիք...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Հանգիստ թողեք ինձ...:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Դուք չեք փոշմանի: Ես շատ կապեր ունեմ Ծապլվարում, որքան հաջողությունների կհասնենք միասին:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Օգնեցե՛ք...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Լավ-լավ, չեի պատկերացնի, որ այս աստիճան ռոմանտիկ եք:

(*Ներս է գալիս հաջորդ ծառան՝ սուրճի սկուտեղը ձեռքին*):

- ԾԱՌԱ** – (*Կուրրապիկով*): Ձեր սուրճը:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – (*Աչքերը պլշած, քերանք բաց*): Mersi...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Գրողը քեզ տանի (*այնպես, որ Փանջունին չլսի*):
- ԾԱՌԱ** – Եթե ինչ-որ բանի կարիք ունեք, ես այն սենյակում եմ (*հեռանում է*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Դուք երբևէ սիրահարվե՞լ եք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – (*Առանձին*): Կարծես սկսում ենք հասկանալ միմյանց: Այո՛, սիրելի՛ս, հենց Ձեեեեե... (*չի հասցնում ավարտել*):
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Հո դուք ապու՞շ չեք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՍԱՌԱ** – Ի՞նչ...

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Դե ոչ, սխալ հասկացաք: Ես ուզում էի ասել *(նայում է Սառայի գիրկը)*, թե ինչ տղամարդ է ձեր առջև կանգնած:

ՍԱՌԱ – Ես նույնիսկ կասեի՝ գիրկս պառկած:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Դե լավ, գիրկը պառկած: Անուշադիր եք: Նրանք ովքե՞ր են, է՛: Անընդհատ խանգարում են:

(Ներս են մտնում ծառաները):

ՍԱՌԱ – Նրանք քրդեր են:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Յախք...

ՍԱՌԱ – Իմ ծառաները:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Յիսա՞...

ՍԱՌԱ – Նրանք հիմա կգնան:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ո՛չ:

ՍԱՌԱ – Ինչո՞ւ:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Հիմա կբացատրեմ: Նստեցեք: Դուք էլ: Բյուզանդիոնի ընթերցողները, եթե իմ դասախոսությունների շնորհիվ կրցած են գիտակից հասկացության մը տիրանալ, չեք պատկերացնե, թե մտքովս ինչ փայլուն գաղափար մը անցավ...

ԲՈԼՈՐԸ – Իսկապե՞ս...մերն էլ... *(Գալիս են դեպի նրան):*

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Ո՛չ, սխալ հասկացաք, պետք է ստեղծել կանանց միություն...Օգնեցե՛նեք: *(Հայրնայում է Խև Ավոն):*

ԽԵՎ ԱՎՈ – Ձեր պահապան Խև հրեշտակ Ավոն ձեր կողքին է:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ – Մի քիչ փող ուղարկեք *(ամբիոնի առջև կանգնած):*

(Սառան սկսում է երգել: Ընթացքում էլի նորից ընկնում է Փանջունու հետևից: Բենը նախապարտապարտում են պաշարման):

ՏԵՍԱԲԱՆ 4

ԿԱՐՈ

– Բարև ձեզ, տե՛ր Սահակ:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Բարև տղա: Ես ուրախ եմ, որ այցելեցիր ինձ: Եկել ես՝ օգնե՞ս ինձ, որ կոչնակը հնչեցնենք՝ պատարագի համար:

ԿԱՐՈ

– Ո՛չ, ես եկել եմ՝ խոսեմ Ձեզ հետ:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Ես լսում եմ քեզ, ասա՛:

ԿԱՐՈ

– Եկել եմ ասեմ, որ Աստված չկա, որ դու մարդկանց խաբում ես, նրանց թաղելու ժամանակ անհասկանալի լեզվով ես խոսում, փողը վերցնում:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Թող Աստված ների քեզ, տղա՛ս, քանզի չես հասկանում՝ ինչ ես խոսում:

ԿԱՐՈ

– (*Գոռալու*): Ես լավ էլ հասկանում եմ ու համոզվել եմ դրանում:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Կարո՛, տղա՛ս, գրքում այդպես է գրված, ապաշխարե՛ք, առանց դրա չեք մտնի Աստծո արքայությունը: Ես պարզապես միջնորդ եմ Աստծո և մարդկանց միջև:

ԿԱՐՈ

– Դու պարզապես խաբեբայի մեկն ես: Դու ինձ մոլորեցրել էիր կղերականության և ... և.. Օպսքուրանթիզմի մեթոդներով:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Ինչե՞նք ես խոսում: Ինչե՞նք ես խոսում:

ԿԱՐՈ

– Այո՛, կեցցե ազատությունը և ընկ. Փանջունու կուսակցությունը:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Ա ... ահա թե ինչ: Ուրեմն այդ սատանա՞ն է քեզ վարակել իր տխմար գաղափարներով:

ԿԱՐՈ

– Չհամարձակվե՛ք... դուք պատասխան եք տալու մեր այս վիճակի համար:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Ի՞նչ վիճակ, մի՞թե վատ եք ապրում:

ԿԱՐՈ

– Այդ երկրորդական հարց է: Բուն էական հարցը շատ ավելի սկզբունքային է, քանզի ձեր հավատով խախտում եք մարդու իրավունքը:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Աստված իմ, այս ինչպե՞ս են քեզ զոմբիացրել: Դու խոսում ես այնպես, ինչպես այդ Փանջունին, որը բան չունի ասելու: Նա միայն խոսում է, անընդհատ խոսում է, բայց ոչ մի կարգին միտք չի ասում:

ԿԱՐՈ

– Ես այստեղ եմ, որպեսզի դուք Փանջունուն հանձնեք եկեղեցու գանձարանը:

- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – *(Ծիծաղելով)*: Ի՞նչ, լսի՛ր, իսկապես խելքդ թոցրել ես: Ի՞նչ գանձարան:
- ԿԱՐՈ** – Մեռելների գանձարանը: Նրանց հարազատները քեզ փող են տալիս, որպեսզի դուք մեռելախոսական կարդար:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Դե բավական է: Ես այլևս չեմ կարող լսել քո անհեթեթությունները: Հեռացի՛ր այստեղից: *(Սպառնում է)*:
- ԿԱՐՈ** – Ընկ. Փանջունին ասաց, որ եթե դուք այս պահից չհանձնեք գողո՞ւմը, նա հեղափոխությունը կարմիր վարդերով կվերջացնի:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – *(Գոռալով)*: Լռի՛ր... *(Կարոն հեռանում է, Սահակը ծնկում է և աղոթքի: Սառան գալիս է աննկատ)*:

ՏԵՍԱՐԱՆ 5

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – *(Բարկացած)*: Խն Ավո: Քեզ քանի անգամ կարելի է ասել: Ֆինանսական հարցերը այժմ տնօրինում է Սառան: Եվ բացի դրանից՝ նորաստեղծ կանանց կուսակցությանը, ֆրանսերեն ասած, դեկլամացիոն է հարկավոր՝ ճանաչում գտնելու ծապլվարում՝ կանանց իր մեջ ներառելու համար:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Այո՛, արն Փանջունի, ես հասկանում եմ: Բայց չէ՞ որ միտինգավորներին կերակրել է պետք: Նրանք տուն չեն գնում: Ինձ հո չե՞ն ուտելու:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իհարկե, ոչ: Ամեն բան կարգավորված է և լուծված: Այսօր պարզ կլինի ամեն բան:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Չհասկացա:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Դու երբեք էլ չես հասկացել: Գնա և ժողովրդիս պատրաստիր հանդիպման:
- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Հիմա *(մտրեմալով առաջնաքնին)*: Ծապլվարի գիտակից ժողովուրդ *(մտրում է դահլիճ)*, Ձեր առաջնորդը նորություն ունի ձեզ հայտնելու:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Սիրելի՛ ընկերներ: Պաշարման դրությունը կշարունակվի, և մենք 8 օր է փակված ենք դպրոցի շենքի մեջ՝ ռազմական պահանջմունքների համեմատ: Այժմ շատ ուշադրություն: Մի շատ ուրախալի լուր: Երեկ մեծ ջանքերի գնով: Բազում զինամթերի գնալով, մի կերպ լեզու գտնելով՝ դպրոցական միության նախագահ Կարոյի մայրը եկավ ու միացավ մեզ: Սառան: Նա մի խելոք կին է, հզոր անձնավորություն, դժբախտությունների մեջ թրծված: Եվ նրա հետ պետք է խոսել բացարձակապես ֆրանսերեն *շեխշեխ ֆասասամ*, քանի որ բացառիկ գեղեցիկ է: Սառայի ներկայությունից օգտվելով՝ կոմիտեն անմիջապես ձեռնարկեց կազմել Ծապլվարի գիտակից կանանց «ՀԱՌ-ԱՋ» ակումբը և դրան կից՝ օժանդակ մարմին՝ «Ծապլվարի գեղեցիկ կանանց անձնվեր խումբ»:
- ՍԱՌԱ** – Այս վերջին կազմակերպությունը ստեղծվեց, որպեսզի փոքրինչ հոգ տանի ընկ. Բ Փանջունու մասին, քանի որ վերջին օրերի լարվածությունը, անդադար աշխատանքը, երգն ու պարը տառապեցրել էին նրան, և նա հիվանդացել էր մայաստվով:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Լավ մեկ խոսքով: Սիրելի՛ ընկերներ, երևաց Քոմրաշի Կարլ Մարքս կլուբի մի ցնցող մանիֆեստը, որ եղբայրական ձեռք է

մեկնում Ճապլվարի մեջ վառվող իր գաղափարակից ընկեր-
ների: Հողային բանվորությունը ևս մեկ անգամ ապացու-
ցում է իր բողոքը ընչազուրկ պրոլետարիատի դեմ:

ՍԱՌԱ

- Ճապլվարի գեղեցիկ կանանց անձնվեր խումբ: Խնդրում եմ՝
տարեք ընկ. Բ. Փանջունուն և պատրաստեք պաշտոնական
հանդիպման:

*(Ծառաները տանում են Փանջունուն, Սառան իջնում է դահլիճ: Բենը կիսա-
մթնում է: Սառան շարժվում է դեպի դահլիճ. իբրև թե քաղաքի վերջն է):*

ՍԱՌԱ (ՄԵՆԱԿ)

- Տեսնո՞ւմ եք՝ ժողովրդական պայքարը որչափ հզոր ուժ է:
Մարդկային կաստաները կառավարելու լավագույն ձևը
նրանց մեջ մտնելն է: Ո՞վ չի սիրի իր առաջնորդին, երբ նա
ամեն ժամանակ քո կողքին է, ցեխի, կեղտի մեջ քո կողքին է,
շոգին ու ցրտին քո հետ է, սոված կամ կուշտ: Մարդկային
կաստաները առաջնորդի կարիք ունեն, նրանք են ընդունում
իրենց հերոսներին: Մարդը երբեմն էշանում է, էշը երբեք չի
մարդանում...: Սա է կյանքի օրենքը *(Երևում է Բես Սերգոն)*:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

- Ինչ հարկ կար հանդիպելու քաղաքի ծայրամասում...:

ՍԱՌԱ

- Այստեղ ոչ ոք մեզ չի տեսնի: Ես չեմ ուզում ինձ քեզ հետ
տեսնեն: Ես այժմ ուրիշ կարգավիճակում եմ:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

- Ինձ չի հետաքրքրում կարգավիճակդ: Ինչ ես մոզոնել: Խո-
սիր. մարդ չկա: Ժամանակ չունեն... շատ կարևոր գործեր
կան հիմա:

ՍԱՌԱ

- Նորից բողոքում ես: Բայց բամբասանքից առաջանում է բո-
ղոք: Բողոքից ցույց: Ցույցից հեղափոխություն: Իսկ Փան-
ջունին հեղափոխությունների առաջնորդն է:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

- Փանջունի՞ն: Նորից զառանցանքդ սկսվե՞ց: Կանչել ես այս-
տեղ, որ նրանի՞ց խոսենք: Խոսենք... շա՛տ լավ: Լսիր ու-
րեմն... Փանջունին ոչինչ չունի: Ոչ ոքի չունի: Նա անիմաստ
ճառող է, լավ հռետոր ու վատ պոլիտիկ և իր փուչիկ, չիրա-
կանացվող գաղափարներով կործանում է Ճապլվարը: Նա
շառլատան է և վերջ:

ՍԱՌԱ

- Նա ունի ժողովուրդ: Անմիտ կառավարիչ ես, քանզի չես ճա-
նաչում քեզ դեմ գնացողներին: Դու չես էլ ենթադրում, թե ինչ
մեծ ուժ է իրենից ներկայացնում Փանջունին:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

- Նա երբեք էլ կարևոր դեր չի ստանձնել և չի էլ կարող: Ինչ-
պես կարող է ժողովուրդը հավատալ մեկին և հետևել, որն ի-
րենց կործանման է տանում:

ՍԱՌԱ

– Վատ է, որ այդպես ես մտածում: Նա շատ ճիշտ քաղաքականություն է վարում: Ճանաչում է նրանց, ում դեմ պատերազմում է:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Իհարկե, կճանաչի: Չէ որ դու ես այնտեղ՝ նրա կողքին:

ՍԱՌԱ

– Դա ոչ մի նշանակություն չունի: Ես այնտեղ եմ, որովհետև քաղաքական հոտառություն ունեմ, կանացի ինտուիցիա: Եվ այն ինձ հուշում է, որ այսօր ավելի ապահով է նրա կողքին, քան քո:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Իսկ վա՞ղը: Վա՞ղն էլ է ապահով Փանջունու կողքին: Թե մի քանոց քշված կհայտնվի, և քո քաղաքական հայացքները կրկին կփոխվեն: Հասկացի՞ր... Ապագան արդեն այսօր է:

ՍԱՌԱ

– Ես քեզ լավ տարբերակ եմ առաջարկում:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Ի՞նչ... Տարբերակ: Դեռ համարձակվում ես կեղտոտ խաղղ շարունակել: Մխավում ես, Սառա: Այժմ խաղաքարտերը իմ ձեռքում են: Ամեն բան կլինի այնպես, ինչպես ես կուզեմ: Եվ դու արդեն զգուշացիր ինձանից:

ՍԱՌԱ

– Սպառնո՞ւմ ես:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Բնավ: Չգուշացնում եմ:

ՍԱՌԱ

– Ես եմ զգուշացնում, պարո՞ն Բես Սերգո: Քիչ հետո հանդիպում եմ կազմակերպում... այդ ժամանակ մենք պիտի լսենք ձեր պաշտոնական նահանջը, այլապես իմ գաղտնիքը մահացու զենք կարող է լինել ձեր քաղաքական կյանքի համար: Այնուհետև հետևություններն անում ես ինքդ:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

– Չհասկացա՞ ի՞նչ հետևություններ: Ինչե՞ր ես խոսում:

ՍԱՌԱ

– Այդ արդեն հետո կհասկանաս: (*Պաթեթիկ*): Իսկ այժմ... քաղաքական դեբատը, որն այդքան սպասելի է, կայանում է: Բես Սերգո և ընկեր Բ. Փանջունի:

(Ներս է գալիս Լրագրողը իր օգնականների հետ: Կախում են ճոճանակները, որոնք կարծես կշեռքի երկու կողմեր լինեն: Բեմը լցվում է մարդկանցով, որոնք նստում են 2 հակառակ կողմերում: Դահլիճը նույնպես մասնակցում է. Սառան նստում է դահլիճի արժեքներից մեկին: Այս ընթացքում նրանց առաջնորդում է այդ հաղորդման երաժշտությունը: Լրագրողը սկսում է խոսել):

ԼՐԱԳՐՈՂ

– Տիկնա՛յք և պարոնա՛յք: Այսօր չափազանց կարևոր և պատասխանատու պահ է բոլորիս համար: Երկու հակադիր ուժեր: Երկու բևեռներ՝ մեր մոր՝ հեռուստակամուրջ ծրագրի շրջանակներում: Հիշեցնեմ մեր երրորդ կողմն այսօր ներկա-

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

**ԼՐԱԳՐՈՂ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ
ԼՐԱԳՐՈՂ**

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

**ԼՐԱԳՐՈՂ
ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ**

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

**ԼՐԱԳՐՈՂ
ՓԱՆՁՈՒՆԻ**

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

ՓԱՆՁՈՒՆԻ

յացնում է «ՀԱՌԱՋ» ակումբի նախագահ տիկին Սառան:
Պարոն Բես Սերգո: Ո՞ւմ հետ եք եկել հաղորդման:

– Ինձ հետ է տեր Սահակը, որը Ծապլվարի հոգևորականությամբ է ներկայացնում:

– Իսկ Դո՞ւք (*Փանջունուն*):

– Ահավասիկ, ինձի հետ է ժողովուրդս և Խն Ավոն:

– Դուք կարող եք միմյանց հարցեր ուղղել..., բանավիճել..., վարկածներ դնել քննարկման... սա Ծապլ-TV-ն է և «Հեռուստականուրջ» ծրագիրը: Մեզ այժմ հետևում են մի քանի երկրներում միառժամանակ՝ շնորհիվ մեր մեծահարուստ բարեկամների, որոնք գտնվում են արտասահմանում: Եվ միանգամից հարց երկու կողմերին էլ. ինչպե՞ս եք պատկերացնում այս կրիտիկական վիճակից դուրս գալու մոդուլը:

– Հարցը ունի պարզ և հանճարեղ պատասխան: Ամեն մի քաղաքական բաժանում ունի իր հստակ կառույց մը. Մենք Էֆենդին պետք է լինի ազգատյաց, փառամոլ, ազգին շահն իր շահին գոհող. պուրժուան պետք է ըլլա ապականված, դրամապաշտ, անպարտյական: Հարուստը պետք է լինի կեղեքիչ, անխիղճ: Յեղափոխականը՝ իդեալիսթ, մաքուր, անշահախնդիր, անկեղծ, անձնվեր և այսպես ըստ կարգի: Եթե այս կառույցի մեջ մեկն ու մեկը իր գործը անսխալական կատարե, կրիտիկական վիճակից ելնելու մոդուլը պատրաստ է:

– Արտառոց պատասխան տվեցիք: Իսկ դո՞ւք:

– Անձնուրաց աշխատանքի դիմաց քաղաքացին վարձատրվում է իր թափած քրտինքի չափով: Կրթություն, ընտանիք, լուսավոր ապագայի նկատմամբ հավատը և համապատասխան աշխատանքները այդ ուղղությամբ: Սա է մոդուլը՝ իրավիճակից ելնելու: Հարցս ուղղում եմ ընկեր Բ. Փանջունուն:

– Նկատեցի, որ պարոն Փանջունին փոխվել է. ինչ-որ այլ բաներից է խոսում: Այլ գաղափարներից: Ձեր մեջ էվոլյուցիա՞ է տեղի ունեցել:

– Պարոն Փանջունի՞:

– Հիմա ես եղեր եմ ծայրահեղ՝ **ուլթրա** ապակենտրոնացումի մարդը:

– Բայց ես կկարծեի, որ քո սկզբունքները հաստատուն ու անփոփոխ գամված են գլխիդ մեջ:

– Կյանքի փորձությունը այդ գամերեն մեկ քանի քաշեց հանեց ու անոնց տեղ մոր գամեր դրեց:

**ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ
ՓԱՆՋՈՒՆԻ**

- Իսկ ի՞նչ է այդ **ուլթրա** ապակենտրոնացումը ըսածդ:
- Բացատրեմ...: Ես հիմա՝ Ճապոնի տառապանքների միջոցին, սա համոզումին եկա, թե ամեն հայ անհատ, ինքն իր մեջ ամբողջություն մըն է և կներկայացնե ամբողջ հայությունը: Ան, որ որևէ միջոցով կը հաջողի ինքնզինքն փրկել, փրկած կլինի նաև ամբողջ հայությունը: Մենք պետք է մեր ուժերը կենտրոնացնենք ինքնզինքն փրկելու և ոչ թե ուրիշի: Ահա թե ինչ է **ուլթրա** ապակենտրոնացումը:

**ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ
ՓԱՆՋՈՒՆԻ**

- Դա պարզապես եսասիրություն կամ էգոիզմ կըսեն:
- Չէ... Էգոիզմ կըլլա, ան ատեն, երբ իբրև մարդ մեր անձը փրկել ջանանք, բայց երբ իբրև հայ ջանանք փրկել, այն ատեն կլինի հայրենասիրական գործ, հեղափոխական ակտ: Հիմա ես հարց մը ունիմ Բես Սերգոյին: Ձինված ոստիկանախմբերին ինչո՞ւ մեր դեմ հանեցիք:

ԼՐԱԳՐՈՂ

- Հարգելի՛ր բարեկամներ, սա երևի ամենադժուար հարցն էր և, ինչու չէ, ամենավտանգավոր: Կրքերը կթեժանա՞ն: Պարո՞ն... համեցե՛ք:

ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ

- Անշուշտ, երբեք չեմ թույլատրել ոստիկանների մուտքը հանրահավաք: Ավելի լավ է մեռնեմ, քան դիմում անեմ կառավարությանը այդ հարցով: Դուք ամբոխին այն աստիճան եք կատաղեցրել, որ այն պարզապես անկառավարելի է դարձել:

**ՓԱՆՋՈՒՆԻ
ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ**

- Ինչպե՞ս եք համարձակվում:
- Հիմա մեր երկրին ներքին խաղաղություն է պետք, քանզի թշնամին առիթից օգտվող է: Ուզում եմ տեղեկացնել, որ թուրքերը երեկ կրակ են բացել մեր սահմանի ուղղությամբ և կրկին խախտել հրադադարը: Մենք մեր կողմից պատասխան հարված չենք արձակել: Եթե այսպես շարունակվեց, լուծման ելքը պատերազմն է, իսկ այն կտանի կործանման: Ես այժմ այստեղից խաղաղության և միավորման կոչ եմ անում:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

- Այո՛, պարոն Բես Սերգո, երբ որ ժամանակը կը գա, մեր ընկերները կողք կողքի կբարձրանան խորհրդարանական ամպլոնը և կը պահանջեն հավասարություն ստեղծել պետական բյուջեի մեջ՝ Եվրոպայի մեջ գոյություն ունեցող **տիֆերենսիալ** եղանակով, ամեն գնով հետապնդել ցարիզմի տապալմանը, ուժ տալ Պարսկաստանի սահմանադրությանը, քաջալերել Չինաստանի նորահաստատ հանրապետություն-

նը, Պելժիական Քոնկոն փրկել մետրոպոլի հսկողութենեն, Մեքսիկայի անկախությունը ապահովել Միգյալ նահանգներու վրա, Թիպետի մեծ լամային առանձնաշնորհումները ջնջել, Սոմալիանտի մեջ հիմնել մշակութային-դպրոցական հաստատություններ:

- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Վերջապես պիտի առարկենք՝ մի՞թե այդ պլատֆորմի մեջ Ծապլվարի մասին հոդվածներ չկան:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ափսո՛ս, որ այդ կետը չեմ հիշեր... հո ամեն բան մտածել չէր կարելի...
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Նշանակում է, որ Դուք խոսում եք ոչնչի՞ց:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Այս մարդը պարզապես չգիտի՝ ինչ է ուզում: Բայց հաստատ գիտի՝ ինչ է անում
- ԽԵ ԱՎՈ** – Մեր կուսակցությունը ձգտում է միայն արդարության:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Պարոնա՛յր...: Հանդարտվե՛ք..

(Սառան դահլիճում նստած ծափ է տալիս 3 ասր: Կանգնում է: Նայում է հանդիսարեսին):

- ՍԱՌԱ** – Իսկ ո՞վ է մեղավոր այս ամենի մեջ:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Հիշեցնեմ, որ Սառան ներկայացնում է ժողովրդի ձայնը, այսինքն՝ նա ժողովրդից հարցեր է ստանում և հետո ուղղում մեզ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իհարկե, Բես Սերգոյի կառավարությունը: Նա է մեղավոր ամեն ինչում: Քանդեց Ծապլվարը... Քարը քարին չքողեց:
- ԼՐԱԳՐՈՂ** – Պարոն Բես Սերգո՞, դուք ինչ կասե՛ք:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Փոխանակ մի լավ գործ անելու, ամբողջ ժամանակ ճառում եք և մարդկանց սխալ ճանապարհով տանում, պարոն Փանջունի... Ի՞նչ է՝ միթինգ անելը հերոսությո՞ւն է, պայքա՞ր է, նոր կառավարության ստեղծո՞ւմ է: Միթինգ անելը ձեր գոյության տեսակն է պարզապես: Դուք սովոր եք մարդկանց ամբոխներ լարել իրար դեմ: Միայն դա եք լավ անում: Սա է ամբողջ պատճառը, ուրիշ ոչինչ: Այս է իրականությունը: Կատարված դեպքերից մեկ շաբաթ առաջ ստացել եմ Քոմրաշ գյուղի ծանուցագիրը, որտեղ նրանք Ծապլվարցիքից 40 ոսկի են ուզում, որպեսզի կատաղությունները նվազեն: Այս հարցի շուրջ պետք է մտածել պարոն Փանջունի: Այսօր, սակայն, ժողովուրդը զբաղված է մի հեղափոխությամբ, որն ավելի ճիշտ կլինի ձևակերպել՝ հեղատապալում:

- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Դուք պարզապես չեք հասկանում, թե ինչ մեծ սխալ եք գործում: Այս կոռումպացված երկիրը վերջապես ե՞րբ է ձեզանից ազատվելու:
- ՍԱՌԱ** – Ընկեր Փանջունի: Իսկ ինչո՞ւ պետք է ժողովուրդը հետևի ձեզ:
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Ես անապատում կանչողի ձայնն եմ: Ես մեսիան եմ: Ես եկել եմ փրկելու ձեզ: Ես եկել եմ կործանելու հինը, հին բարքերը, հին լեզուն, հին կառավարիչներին, հին գիտությունը, հին գիտակցությունը: Ես նորի մարդն եմ: Ես շինում եմ նոր գաղափարախոսություն՝ կործանելով եղածը:
- ՍԱՌԱ** – Հետևություն արեցիր... Բես Սերգո: Այժմ ժամանակն է, որ ժողովուրդը իմանա, թե ով էր իրենց առաջնորդը: Ես քեզ զգուշացրի, այլընտրանք չթողեցիր: (*Առանձին*): Սիրելիներ..., այս մարդը, որ կանգնած է ձեր առջև, անբարո է և խաբեբա:
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Դե դա նորություն չէ:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ ՍԱՌԱ** – Պարո՞ն (*լրագնասպած*):
- Թող խոսեն...
- Նա ապօրինի զավակ ունի: Նա խաբեբայի մեկն է: Եվ ինչպես ենք մենք վատահել նրան:
- ՓԱՆՁՈՒՆԻ** – Ասում էի, չէ՞, որ ամեն ինչում նա է մեղավոր, այս կեղտոտ պուրժուան:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Այժմ ինձ լսի՛ր, Ծապլվարի ժողովուրդ: Ընկեր Բ. Փանջունին՝ այս չկայացած հեղափոխականը, շարքային հարբեցող է եղել Պոլիսի թաղամասերում, իբր թե սովորել է եվրոպական համալսարաններում: Մի հարցնող լինի՝ որտե՞ղ եք սովորել, ընկե՛ր Փանջունի:... Տեսնո՞ւմ եք, պատասխան չկա: Իսկ այս կինը, որը անհիմն մեղադրանք է ներկայացնում ինձ՝ առանց ապացույցի, այսօր ես բերել եմ քո ապացույցը: (*Կուլիսից բևեռ է քերում Կոլոշենց Սեթոյին*): Դու ճանաչում ես այս մարդուն, Սառա՛:
- ՍԱՌԱ** – Ես առաջին անգամ եմ տեսնում:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Այս մարդը Սառայի ոչ պաշտոնական ամուսինն է և Կարոյի օրինավոր հայրը: Դա պարզել եմ իմ ծառաները, որոնց ես հանձնարարել էի հետևել Սառային: Տեսնո՞ւմ եք: Սա՞ է Ձեր ապագան: Սա՞ է ձեր երկրի կառավարիչը: Ես այլևս ոչինչ չունեմ ասելու: Ոչ, միայն մի բան կասեմ..., համախմբվիր,

Ծապլվարի՝ ժողովուրդ, քանի ժամանակ ունես *(յրեր Սահակի հեյր հեռանում է)*:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Փոստը եկավ, նամակներ և թերթեր եկան, հրահանգներ եկան, բայց փող չկա: Խնդրեմ ուշադրություն դարձրեք այս կենսական հարցի վրա:

ԼՐԱԳՐՈՂ

– Դե ի՞նչ, սիրելի՛ բարեկամներ: Հուսով եմ՝ եզրակացություններն ինքներդ կանեք և կգնահատեք արժանավորին, քանի որ ընտրությանը հաշված օրեր են մնացել: Դե իսկ քաղաքական բոհուրփոհերը չեն նվազում:

(Լրագրողը հեռանում է):

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Պարոն-պարոն, սա այսպես թողնել չի կարելի: Վտանգավոր է: Այդ Բես Սերգոն ուժեղ գտնվեց: Հիմա մեր մասին ի՞նչ կմտածեն:

ՍԱՌԱ

– Ինչ ուզում են, թող մտածեն:

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Ինչ ուզում են, թող մտածեն: Կարևոր է, որ միսիան հասնի իր նպատակին: Վաղն առավոտ ավելի իմաստուն կլինի, քան այս երեկոն: Գնացինք:

ԼՐԱԳՐՈՂ

– Սա Ծապլվար-TV-ն էր և «Հեռուստակամուրջ» ծրագիրը: Կհանդիպենք:

(Մթնում է):

ՏԵՍԱԲԱՆ 6

(Կարոն մի քանի հասակակիցների հետ ինչ-որ բան է պատրաստում):

- ԿԱՐՈ** – Գաղափարակից ընկերներ...
- ԵՐԵՆԱ 1** – Լավ, այ տղա, Փանջունին էլ այստեղ չի, կարող ես հանգիստ, առանց լարվելու խոսել: Գաղափարակից ընկերներս ո՞րն ա:
- ԿԱՐՈ** – Գաղափարակից ընկերներ... Մեր գործը ավարտին հասցնելու պայմանով ընկեր Փանջունին խոստացել է յուրաքանչյուրիս մի լավ պաշտոն: Մենք արժանի ենք դրան:
- ԲՈՒԼՈՐԸ** – Այո՛...
- ԿԱՐՈ** – Սա մեր գործունեության արդյունքն էր: Մենք արեցինք այս ամենը: Եվ հիմա պետք է շատ լարված ու պատասխանատու լինենք՝ մեր ամենակարևոր գործը վերջացնելու համար: Այսօր պատասխանատու օր է բոլորիս համար:
- ԿԱՐՈ** – Տղերք, զգույշ, որ հանկարծ ձեռքներիցդ չընկնի:
- ԵՐԵՆԱ 2** – Կարո՛, էլ գյուղում երկաթի կտոր չմնաց: Ամբողջը հավաքել ենք:
- ԿԱՐՈ** – Իսկ թուղիկների հարցն ինչ եղավ:
- ԵՐԵՆԱ 1** – Ի՞նչ թուղիկ:
- ԿԱՐՈ** – Դե քաղաքական զբոսանքները: Փանջունին չէ՞ր տվել օրինակը: Պետք է արտագրելիք ու ձեռքից ձեռք տալիք: Փանջունին ասաց, որ դա պրոպագանդի հիմնալի միջոց է:
- ԵՐԵՆԱ 1** – Հա, բայց գյուղում ոչ ոք կարդալ չգիտի:
- ԿԱՐՈ** – Ա՛յ եղբայր, այ հորդ Աստծուն մատաղ, այ պրոպագանդ (*լարվում է, որ ավելի խելացի խոսի*) ես քո ինտրիգան էությանը դուրքան, բայց քեզ ով էր ասում գրելիք:
- ԵՐԵՆԱ 2** – Բա՞...
- ԿԱՐՈ** – Պարզ և հանճարեղ...Բես Սերգոյի նկարն էր թղթի վրա, նկարի վրա կարմիրով գիծ քաշած, որ նշանակում է «Ո՛չ Բես Սերգոյին», պա՞րզ է:
- ԵՐԵՆԱ 1** – Հա, բայց ես նկարել էլ չգիտեմ...
- ԿԱՐՈ** – Թուուուու....
- ՎԱՐԳԱՆ** – Տղանե՛ր, գործերն ինչպե՞ս են ընթանում:
- ԿԱՐՈ** – Շատ լավ: Չտեսնվաաա՞ծ...(մոռոթները կախ):
- ՎԱՐԳԱՆ** – Կարո ջան, տղաներիցդ մի քանիսը պետք են: Էդ սննդի հարցը պիտի լուծենք: Մարդիկ շատանում են, իսկ կերակուրը

- պակասում ա: Հը լավ ա, որ մի քանի խմբեր հացադուլ էին հայտարարել, քե չէ ոնց պիտի հասցնեինք:
- ԿԱՐՈ** – Մաման էլ էր, չէ, էդ խմբի մեջ: Ավո ջան, բայց որտեղից պիտի սնունդ բերեք:
- ՎԱՐԴԱՆ** – Մի քանի ճարպիկ տղերք, որ ինձ տաս, Քոմրաշի հարուստների ոչխարները դնակով են:
- ԿԱՐՈ** – Քրդերի՞ց:
- ՎԱՐԴԱՆ** – Բա ծապվարի՞ց: Էլ բան չմնաց մեր մոտ խոտից բացի: Լավ տես՝ ինչ ենք հիմա անում: Առավոտվա կողմ Փանջունին պատրաստվում է ելույթի:
- (Տղերքին զինում ես, Բես Սերգոյի ծանոթների, բարեկամների փրկումն ու խանութները գիտե՞ք: Ըհր... երբ փեսաք, որ ժողովուրդը սկսեց շարժվել, մտնում եք ու թալանում, ջարդում: Դե մենք գնացինք: Առավոտվա կողմ կրեսնվենք):*
- ԿԱՐՈ** – Հա, մեկ էլ իմացել ես, որ թուրքերը կարող ա հարձակվեն:
- ՎԱՐԴԱՆ** – Բես Սերգոն ասած կլինի, չէ՞: 1 ամիս առաջ էինք իրար հետ քեֆ անում: Գնացինք: *(Հեռանում են):*
- (Բեմում Կարոն է, մի քանի իր հավատակից ընկերները: Նրանք պատրաստվում են խուլիգանությունների: Նրանց ձեռքում են երկաթներ, կրորոդ գործիքներ: Այդ ժամանակ ներս է վազում մի տղա):*

ՏԵՍԱՐԱՆ 7

(Փանջունին և նրա ընկերներն են բեմի վրա: Վերջին հանրահավաք)

ՓԱՆԶՈՒՆԻ

– Այսօրվա հավաքը տոնական է՝ կապված մի քանի քաղաքանտարկյալների ազատ արձակվելուն: Թեև օրը տոնական է, սակայն ես կաշխատեմ տուրք չտալ զգացմունքներին: Նախ և առաջ չի կարելի չհամաձայնել համընդհանուր այն կարծիքի հետ, որ քաղաքանտարկյալների ազատ արձակումը մեծագույն հաղթանակ էր՝ ձեռք բերված, առաջին հերթին, ժողովրդի հերոսական պայքարի շնորհիվ (*Գողում եմ, սուլում, վանկարկում...*): Բարեբախտություն է, որ Շարժման մասնակիցների մեծագույն մասը շատ ավելի հասուն ու գիտակից գտնվեց:

ՍԱՌԱ

– Ես խոսում եմ Ծապվարի գիտակից տիկնանց «ՀԱՌԱԶ» ակումբի անունից, հանձին տիկին Սառայի գլխավորությամբ: Մեր համընդհանուր վերջին ժողովից հետո պահանջներ պետք է ներկայացվեն գյուղապետարան, որպեսզի Ծապվարում բաց արվեն այնպիսի հավաքատեղիներ, ուր հնարավոր կլիներ կանանց և աղջիկների արտաքին տեսքը բերել պատշաճ, եվրոպական պահանջներին համապատասխան: Ակումբն աշխատում է նաև այն ծրագրի շուրջ, որ կթվորոուի պաշտոնը հանվի և կամ ավտոմատացվի:

ՍՄԵՆՅ ՎԱՐԳԱՆ – Քաղաքանտարկյալների ազատ արձակման գնահատականը լիարժեք չի կարող լինել, եթե այդ իրադարձությունը չլիտարկենք նաև հակառակ կողմից, այսինքն՝ իշխող վարչախմբի կամ ավագակախմբի տեսակետից: Այսօր գյուղի հոգևոր կառավարիչն ուզում է հանդիպել ընկեր Փանջունու հետ: Բայց սիրելի՛ ժողովուրդ, դա հետին մտքեր ունեցող քաղաքական ֆարս է, որ ուզում է գլխատել կուսակցությունը: Մենք այդպիսի բան թույլ չենք տա:

(Գալիս է Խև Ավոն՝ գողոնը ձեռքին, և մի քանի տղաների հետ):

ԽԵՎ ԱՎՈ

– Այսուհետ կուսակցականները սոված չեն մնա: Մեր թուրք բարեկամները նվերներ են արել կոնգրեսին: Երեկոյան կողմ նաև խմիչք էլ կլինի, ծխողների համար՝ ծխախոտ...

ԲՈԼՈՐԸ

– Տերտերը գալիս է:

ՓԱՆԶՈՒՆԻ

– Տեղ բաց արեք նրա համար:

ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ

– Խաղաղություն բոլորիդ: Ես եկել եմ, որ Փանջունին ընդունի ինձ..., նրա հետ կարևոր խոսակցություն ունենա:

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – *(Պապրուհանից)*: Ես լսում եմ քեզ: Ջգուշացնեմ կանխավ, որ քարոզ կարդալու համար սխալ եք եկել:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Ես եկել եմ ասելու այն, ինչ վաղուց եմ ասել: Պահը օրհասական է: Թուրքերն արդեն վաշտերը կազմել են: Նրանց հարձակումն անխուսափելի է:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Թուրքե՞րը: Դեռ այսօր նրանք մեզ սնունդ են ուղարկում, որպեսզի մեր պայքարի մասնակիցներն էլ ավելի քաջալերվեն, իսկ դուք ասում եք հարձակվում են:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Անհնարին է: Ծանուցազիրը Բես Սերգոյի հետ ես եմ կարդացել: Եթե չվճարենք, գյուղը ձեռքներիցս կառնեն:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իսկ ո՞վ վճարի... Ո՞վ... Ժողովո՞ւրդը, ե՞ս, թե՞ եկեղեցին: Ամեն բանի մեջ Բես Սերգոն է մեղավոր, նա էլ թող վճարի: Ժողովրդի փողերը գողացավ, ծախեց նրանց կուտակած խոտն ու պարենը, այսօր նորից մեզնից է փող ուզում:
- ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ** – Նա ոչ մի բանում մեղավոր չէ:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Այդ մենք դեռ կպարզենք...: Չերբակալել դրան...

(Տեր Սահակին բռնում են, կապում ուրբերն ու ձեռքերը, նկարում դպրոց):

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Այժմ ինձ լսի՛ր, իմաստուն ժողովուրդ: Ժամանակն է քո կրած ցավերի ու չարչարանքներին ապաշխարանք տալ: Բես Սերգոն հիմա տանն է: Պետք է նրան շատ բռնացնել, քանի դեռ երկիրը վերջնականապես չի ծախել: Հաշվեհարդար է հարկավոր: Կեցցե՛ ազատությունը, կեցցե՛ հեղափոխությունը, կեցցե՛ համաժողովրդական շարժումը: Գնացի՛նք: Խնդրում եմ չմոռանալ փողի մասին: Այն հիմա շատ հատկանշական է մեզ համար:

(Երաժշտություն, որի ընթացքում ավերում են ճանապարհին ամեն բան: Կաշանում են ուրիկաններին, սպանություններ, պայթյուններ, քառա: Հասնում են Բես Սերգոյինց տան մոտ: Այս ամենը կարարվում է սրվերային խաղով):

ՏԵՍԱՐԱՆ 8 (ՎԵՐՋԻՆ)

(Բես Սերգոյի տանը)

- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Բարև, Բես Սերգոյ:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Ինչ հարկ կար բռնի ուժով հասնել այստեղ, եթե ամեն ժամանակ ես այստեղ եմ եղել:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ոչինչ... Էլ այստեղ չես լինի: Չեր խոնարհ և կեղտոտ ձևերով մեզ բարևելը դեռ ամեն ինչ չէ:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Բայց ինչ հարկ կա նաև բռնի մտնելու, քանի որ դուրը միշտ բաց պիտի գտնեք:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Նույնիսկ եթե դուրը բաց գտնենք, նախ պիտի խորտակենք ու հետո ներս մտնենք, այս է իրականության հրամայողական պահանջը:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Իսկ քո պահանջը ո՞րն է:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Ես ամբոխի ծառան եմ:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Այսինքն...
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Իսկ ամբոխը գորավոր է: Եթե տեր Սահակը ճիշտ է ասում, նշանակում է փողերը ձեր տանը պիտի լինի:
- ԲԵՍ ՍԵՐԳՈ** – Ես աղաչանքներով ու երդումներով պնդում եմ, որ տանը մի լումա անգամ չունեն: Դա Կոլոշենց Սեթոյի մի սուտ խոսքն էր, որ անձնական հակառակության համար էր ասել:
- ՓԱՆՋՈՒՆԻ** – Հարցը գումարի կամ դրա քանակության վրա չէ, եթե նույնիսկ փող էլ չգտնեինք քեզ մոտ, մենք ամեն գնով պիտի հարձակվեինք, քանի որ այդ էր ժողովրդի ոլորումը:

(Այս բանակցության միջոցին Կոլոշենց Սեթոն հանկարծ վերցուց իր հասար գավազանը և ուժգին խփեց Սերգոյի գլխին: Գլուխը պարտվեց, և արյունը սկսավ հոսիլ: Դա եղավ կռվի ընդհանուր նշանը):

- ԽԵՎ ԱՎՈ** – Կռվեցե՛ք, տղե՛քք, կռվեցե՛ք քաջ-քաջ, անվեհեր կանգնած քշնամու առաջ:

(Ու ահա մեկեն Սերգոյի տնեն դուրս խուժեցին տղաքն ու փեսաները՝ քիրերով զինված: Պայքարը սրագավ սոսկալի երևույթ, կռվողներու կարաղությունը մեկ կողմե, կիներու և մանուկներու վայնաստունը մյուս կողմե, մի աննկարագրելի տեսարան կը պարզեին: Մեր տղերքը անմեղ քաջություն ցույց կու տային, և, անշուշտ, վերջնական հաղթանակը կը մնար մեզ, երբ լավեց կիներու մի ահաբեկ աղաղակ):

- ԲՈՒՆՈՐԸ** – Թուրքե՛ք բըրբըրը.....

*(Վերջը թախանումներ, Փանջունին փախչում է և թաքնվում: Բոլորը հեռանում են:
Փանջունին դուրս է գալիս թաքսյոցից: Մենակ է, ոչ ոք չկա, իսկ ձեռքին
ճամպրուկն է):*

ՓԱՆՋՈՒՆԻ

– Այսպես ուրեմն գաղափարային ազնիվ կռիվը տվավ իր անդրանիկ զոհերը, արյունը հոսեց և ոռոգեց դասակարգային պայքարի դաշտերը, որոնք, իհարկե, պիտի արգասավորվեն ու պիտի տան իրենց արդյունքը: Մենք կատարեցինք մեր պարտականությունը և այժմ խղճի հանդարտությամբ կը սպասենք քաղելու մեր ջանքերու պտուղը: Առ այժմ մտաղիք են մնալ Մաշկերտ: Գյուղը բազմամարդ է, քան Ծապլվար: Գործունեության մի նոր դաշտ կա հոս, նոր պրոպականտ, նոր կազմակերպություն, նոր պայքար, նոր արդյունք: Երևույթները մխիթարական ու քաջալերիչ են: Պետք չէ վիստիլ և պետք է պատրաստել կռիվի նոր ասպարեզ: **ՉՎԱՃԵՂ ԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆԱԽ ՊԵՏՔ Է ՉՈՒ ՋԱՐԴԵԼ:** Այժմ իմ ժամերս սուղ են: Ես լծված էի մի փրկարար աշխատանքի. ես պետք է քանդեի հնությունը, հին լեզուն, հին կրոնքը, հին օրենքը, հին բարոյականը, հին միտքը, հին ըմբռնումը, հին աշխարհը և նրա վրա կանգնեցնեի նորը. դա հեշտ գործ չէ: Պիտի կարողանա՞մ անել այդ ամենը. չեմ կարծեր: Թերևս հաջողեմ մի միայն քանդել, այդ արդեն բավականություն կուտա ինձ: Իմ հաջորդը թող լծվի վերաշինության գործին: Ես վայելում եմ քանդումի հեշտանքը, իմ հաջորդս թող կրի վերաշինության տաժանքը:

ՓՈՂ ՈՒՂԱՐԿԵՔ ԻՄ ՆՈՐ ՀԱՍՅԵԻՆ:

Վերջ

ՈՍՏԻԿԱՆԻ ԵՐԳԸ

(«Ընկեր Բ. Փանջունի» ներկայացումից)

Խոսք՝ Կ. ԳԱՎԹՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԴԱՋԱՐՅԱՆԻ

Allegretto

Ինձ ա-սում եմ՝ մարդ օ-րեն - քի, ո՞ր ես դու, ա - րի մեզ փրո-
-կի: Ո - րի՞նք բըռ-նեմ, ո - րի՞նք թող- նեմ, համ - ցա-գոր-ծին պի-
-տի գըտ-նեմ: Իսկ ո՞վ է ճիշտ, և ո՞վ՝ ըս-խալ, ո՞վ գի-տի՝ պե՞տք է ի-մա-նալ:
Ես պաշտ-պանն եմ ճըշ-մա-րի - տի: Երբ փո-ղը կա՝ ո՞վ չի սը - տի:
Ճիշ-տը մա է, ով փող ու - նի, երբ փող ու-նես, բամա չես ընկ - նի:
Ես պետք է որ դա-ժան ձե-վա-մամ, ար - դար
լի-նե-լը չը - մո-ռա-մամ: Բայց, ինձ լը-սեք, հի - մար Սեր-գո և
Փան-ջու - նի դու մե-ծար-գո, ինձ մեկ է քե ով կը-հաղ-թի, մի - այն թե
փո-րըս կուշտ լի - նի: Ես պաշտ-պանն եմ ճըշ-մա-րի - տի:

Երբ փո - ղը կա՝ ո՛վ չի սը - տի: Ծիշ - տը մա է,
ով փող ու - նի, Երբ փող ու - նես, բանտ չես ընկ - նի:

Ինձ ասում են՝ մարդ օրենքի,
Ո՛ր ես դու, արի մեզ փրկի:
Որի՞նք բռնեմ, որի՞նք թողնեմ,
Հանցագործին պիտի գտնեմ:
Իսկ ո՛վ է ճիշտ, և ո՛վ՝ սխալ,
Ո՛վ գիտի՝ պե՞տք է իմանալ:

Կրկնե՛րգ. Ես պաշտպանն եմ ճշմարիտի.
Երբ փողը կա՝ ո՛վ չի ստի:
Ծիշտը մա է, ով փող ունի,
Երբ փող ունես՝ բանտ չես ընկնի:

Ես պետք է որ դաժան ձևամամ,
Արդար լինելը չմոռանամ,
Բայց, ինձ լսեք, հիմա՛ր Սերգո
Եվ Փանջունի՛ դու մեծարգո,
Ինձ մեկ է թե ով կհաղթի,
Միայն թե փորս կուշտ լինի:

Կրկնե՛րգ. Ես պաշտպանն եմ ճշմարիտի.
Երբ փողը կա՝ ո՛վ չի ստի:
Ծիշտը մա է, ով փող ունի,
Երբ փող ունես՝ բանտ չես ընկնի:

Փանջունու առաջին երգը

(Ռեպ – կարող է լինել ցանկացած ռիթմի մեջ)

Ու այդպես արագ՝ հապշտապ կերպով
Եղբայրս՝ կնոջ հետ երկուսով,
Խաբեցին, համոզեցին, չգիտես՝ ինչով,
Ու ճամպրուկները ձեռքս տալով՝
Ասացին. «Հավերժ մնաս բարով»
Ու ճամփեցին Մարսել ինձ գոռով:
Ա՛խ, Մարսե՛լ, Մարսե՛լ, քեզնով հիացա,
Վաճառականների դպրոցը մոռացա,
Հագիվ մի անգամ ոտքս դրեցի,
Ծրագիրը տեսա ու սարսափեցի.
Թվեր ու հաշիվ՝ դուրս եկավ հոգիս,
Ամեն բան թողի ու փախա Փարիզ:

Փարիզում կյանքս եղավ շատ զբաղված՝
Սոցիալ գիտության ջատագով դարձած,
Ժնև գնացի՝ ազատ ունկնդիր,
Խնջույքի պահին ծեծեցի բանկիր,
Ու հաստատեցի ընկերվարության
Նոր հայեցակետ փանջունիության:
Մի օր սակայն նամակ ստացա
Եվ, կարդալով, ցավով իմացա,
Որ եղբայրս՝ միակ, հարազատ,
Հիմա դարձել է սնանկ ու աղքատ:
Մի ելք պիտի գտնեի շատ շուտ,
Քանի դեռ սովից չէի սատկել անշուշտ:
Ունեի լավ ընկեր, սակայն, խելագար,
Բայց նա միտք տվեց ինձ շատ օգտակար.
– Եկո՛ւր քեզ շինենք հեղափոխական գործիչ՝
Կդառնաս անխելք մտքերի ցրիչ,
Երկիր կքանդես՝ անվերջ խոսելով,
Գումար կխնդրես՝ անվերջ ստելով:

Բառերի հեղինակ՝ Արթուր Գեղամյան

ՍԱՌԱՅԻ ԵՐԳԸ

(«Ընկեր Բ. Փանջունի» ներկայացումից)

Խոսք՝ Ս. ԽԱՆԻԿՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Մ. ՎԱՐԳԱՋԱՐՅԱՆԻ

Moderato

Գյուղում ինձ նը-մա-նը չը - կա, միշտ այն-տեղ եմ, որ-տեղ ուժ կա, ու-նեմ զան-
 - ձեր, տեսք ու խեղք, ա-մեն խըն-դրից միշտ գրտ-նում եմ ելք: Ու-
 - նեմ մի տը-ղա, ում հա-մար ճա - րել եմ հա-րուստ եր-կու հայր: Գյու -

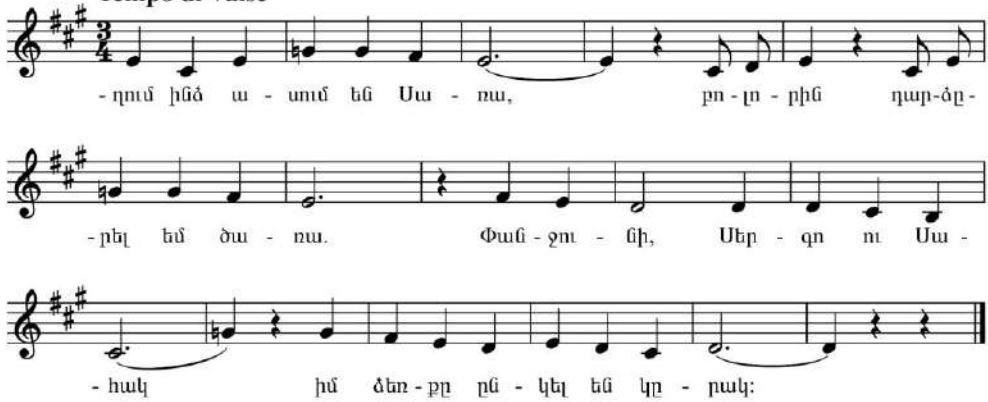
Tempo di valse

- դում ինձ ա - սում են Սա - ռա, բո-լո - թին դար-ձը - թել եմ ծա -
 - ռա, Փան-ջու - նի, Սեր - գո ու Սա - հակ իմ

Tempo I

ձեռ-քը ըն - կել են կը - լակ: Բո-լո -
 - թից ու-նեմ մի գաղտ-նիք. նը-րանց հա-մար ես՝ սպառ-նա - լիք. Փան-ջու-
 - նում ճանկս եմ գը - ցել, նը-րա հետ տի-րու-հի դար - ձել: Սեր -
 - գո ու Սա-հակ, լավ մը - նաք, բա - րո՛վ, Փան-ջու-նի, Դուք ե - կաք: Գյու -

Tempo di Valse

- դում ինձ ա - սում են Սա - ռա, բո - լո - բին դար-ձը -

- րել են ծա - ռա. Փան - ջու - նի, Սեր - գո ու Սա -

- հակ իմ ձեռ - քը ըն - կել են կը - բակ:

Գյուղում ինձ նմանը չկա,
Միշտ այնտեղ եմ, որտեղ ուժ կա,
Ունեմ գանձեր, տեսք ու խելք,
Ամեն խնդրից միշտ գտնում եմ ելք:
Ունեմ մի տղա, ում համար
Շարել եմ հարուստ երկու հայր:

Կրկնիրգ. Գյուղում ինձ կոչում են Սառա,
Բոլորին դարձրել եմ ծառա.
Փանջունի, Սերգո ու Սահակ
Իմ ձեռքը ընկել են կրակ...

Բոլորից ունեմ մի գաղտնիք.
Նրանց համար ես՝ սպառնալիք,
Փանջունուն ճանկս եմ գցել,
Նրա հետ տիրուհի դարձել:
Սերգո ու Սահակ, լավ մնաք,
Բարով, Փանջունի, Դուք եկաք:

Կրկնիրգ. Գյուղում ինձ կոչում են Սառա,
Բոլորին դարձրել եմ ծառա.
Փանջունի, Սերգո ու Սահակ
Իմ ձեռքը ընկել են կրակ...

Փանջունու և Սառայի սպասուհու դուետը
(Կարող է կատարվել 6x8 չափի մեջ ցանկացած երաժշտական ռիթմով)

Ախ Փանջունի, առաջնորդ ես,
Ուսուցիչ ես, ամեն ինչ ես,
Դու մեր հույսն ես,
Մեր արևն ես, մեր Փանջունի:

Ախ Փանջունի, առաջնորդ ես,
Դու Փրկիչն ես, ամեն ինչն ես,
Դու մեր հույսն ես, մեր Փանջունի

Մենք պարում ենք,
Պարելով մենք երգում ենք,
Երգելով կործանում ենք
Ամեն ինչ:

Պայքարում ենք,
Պայքարով կործանում ենք,
Կործանելով վռնդում ենք
Ռեա Սերգոյին:

Ախ Փանջունի, առաջնորդ ես,
Դու փրկիչն ես, ամեն ինչ ես,
Դու մեր հույսն ես,
Մեր հավատն ես, մեր Փանջունի:

Ախ Փանջունի, առաջնորդ ես,
Դու Փրկիչն ես, ամեն ինչ ես,
Դու մեր հույսն ես,

Դու մեր ընկեր, դու մեր ընկեր,
Մեր Փանջունի:

Բառերի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

ԿԱՐՈՏ

Ըստ Նոդար Դումբաճեի համանուն պատմվածքի

Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Պիես՝ մեկ գործողությամբ

Նկարագրություն

Նոդար Դումբաձեի «Կարոտ» պատմվածքն իր հետաքրքիր բովանդակությամբ և լուծումներով դարձավ մի նոր պիեսի նյութ, որը կարծես մարդու և տիեզերքի միջև եղած կապի ու կյանքի նկատմամբ կարոտի մասին է: Բեմադրության ժամանակ օգտագործվել էին աշխարհահռչակ Իմա Սումակի ձայնագրությունները՝ վերերկրային թեթև մթնոլորտ ստեղծելու համար, ինչպես նաև նոր տեխնոլոգիաների տեսանյութի, բեմի վրա կատարվող գործողությունների և լազերային լույսերի միջոցով, փորձել էի ստեղծել բնության և տիեզերքի միախառնումը: Արդյունքում ստացվեց մի փոքրիկ ներկայացում՝ մարդկանց միմյանց հետ շփվելու, վստահելու, հավատալու և իրենց զգացմունքներից խոսելու հնարավորություն ընձեռնելու նպատակով:

Ներկայացման պրեմիերան տեղի է ունեցել 2008 թվականի հունիսի 17-ին:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին:

Նկարչական ձևավորումներն իրականացրել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Թիթեռնիկ – այլ մոլորակից եկած աղջիկ

Հայր – Գրիգոր

Գրիգորի աղջիկները – Արփի (12 տ.) և Արփինե (17 տ.)

Պարոտներ – այլմոլորակայիններ

Թիթեռնիկի մայր

(Քեմնում կա էկրան, հեղուկում միադրիկ ծառ է դրված, և ամբողջ դեկորացիան կազմված է սպիրտակ շղարշե կտորներից, որոնք կախված են տարբեր հարթություններում: Ներկայացումը սկսվում է տեսանյութով, որի ընթացքում հնչում է Գրիգորի չայնը, նա կարողում է հեղուկյալ տեքստը):

Գարնանային այգ էր, մեղմ ու գովաշունչ առավոտ: Խոհերով տարված՝ ես կանգնել էի բյուրեքանգ ծաղիկներով ծածկված դաշտում: Հանկարծ հեռու երկնակամարում մի տարօրինակ մրրիկ հայտնվեց: Շղարշված ծիածանի բոլոր գույներով՝ նա պարելով գալիս էր դեպի ինձ: Աղամի ժամանակներից մնացած այս լքյալ ու տարաբախտ լորենու տակ էի: Արևատես, բազմերանգ ու անսահման երջանիկ մրրիկը սուրում էր տափաստանով: Նա մնան էր դաշտի ծաղիկներին առանձին-առանձին և բոլորին միասին: Հանկարծ նա թավշյա գլխաշոր դարձավ և փողփողալով փաթաթվեց լորենուն: Այն, ինչ հաջորդեց դրան, հրաշք էր, հրաշք կլիներ, եթե այդպես չլիներ: Յոթներանգ գլխաշորը ջերմություն պարզեց ծառին, և ծառը կանաչեց, ծաղկեց, կյանք առավ, տերևներն սկսեցին շրշալ: Յոթներանգ հրաշքը հետո մի մեծ թիթեռ դարձավ և թևափյուռ բազմեց ծփացող հսկայի կատարին:

(Քեմից էկրանի հետ խոսում է Գրիգորը):

ԳՐԻԳՈՐ – Ներքև իջիր,– խնդրեցի ես: Դա ավելի կարոտ էր, քան խնդրանք: Եվ թիթեռը ներքև թռավ:

(Էկրանը փակվում է, և թիթեռնիկը հայտնվում է քեմնում):

ԳՐԻԳՈՐ – Սի բան ասա,– կրկին կարոտեցի ես:

(Թիթեռը փոխարկերալվեց ծիածանագույն, ոսկեհեր, սպիրտակ մեծ ժապավենով, կապտաշյա և թափանցիկ մարմնով մի աղջկա: Աղջիկը կանգնել էր իմ առջև ու ժպտում էր: Կլիներ յոթ-ութ տարեկան):

ԳՐԻԳՈՐ – Բարև,– համարյա շշուկով ողջունեցի ես, քանզի վախենում էի, որ զարմանահրաշ տեսիլքը կչքանա:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Բարև ձեզ, հարգելի՛: Դա պատասխան խոսք չէր, երգ էր, երաժշտական թովիչ արտահայտություն: Այսուհետ, երբ աղջիկը կխոսի, միշտ պատկերացրեք, որ ծիածանն է երգում:

ԳՐԻԳՈՐ – Դու ծիածա՞ն ես,– հարցրի ես:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ո՛չ:

ԳՐԻԳՈՐ – Գարո՞ւն:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ո՛չ:

ԳՐԻԳՈՐ – Իսկ ո՞վ ես: Անունդ ի՞նչ է: *(Դեպի հանդիսատեսը)*
Աղջիկն այնպիսի անուն տվեց, որի նմանը չկա, ուստի ես չկառողացա ինչել:

- ԳՐԻԳՈՐ** – Այնուամենայնիվ, ո՞վ ես դու:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Ես Ամեն ինչն եմ: – Հետո վանկատելով աղջիկը երգեց այս բառերը՝ «ամեն» և «ինչ»:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ինչպես թե՛ ամեն ինչ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Շատ պարզ,– պատասխանեց նա և տարակուսանքով նայեց ինձ, որ չհասկացա: Ահավոր կասկած սողոսկեց սիրտս:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Դու ուրիշ մոլորակի՞ց ես եկել,– պատասխանին սպասելիս արյունս ասես պաղեց երակներին մեջ:
Աղջիկը գլխով արեց: Ես կծեցի շրթունքս, և երբ արյան համ զգացի բերանումս, համոզվեցի, որ երազում չեմ:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ի՞նչ է քո մոլորակի անունը:
Աղջիկը կրկին այնպիսի անուն տվեց, որի նմանը չկա, ուստի ոչ էլ դա կարողացա հիշել:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ինչպիսի՞ն է ձեր մոլորակը:
Աղջիկը թոթվեց ուտերը:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Լեռնայի՞ն է, ծովաշա՞տ է, հովտայի՞ն է, տա՞ք է, ցո՞րտ է:
Ինչպիսի՞ն է:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Ինձ նման է:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Գույնզգույն, թափանցիկ և անմարմի՞ն:
Աղջիկը ժպտաց և, ի նշան համաձայնության, նորից գլխով արեց:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ձեր մոլորակը հեռո՞ւ է:
Նա չհասկացավ «հեռու» բառի իմաստը, ուստի ես վեր նայեցի ու ձեռքս երկինք պարզելով՝ բացականչեցի՝ հեռո՞ւ, հեռո՞ւ...
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Հեռո՞ւ, հեռո՞ւ...,– իր հերթին ձեռքը դեպի երկինք պարզելով՝ շարունակեց աղջիկը:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Մեր լեզուն ո՞վ է սովորեցրել քեզ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Հիմա եմ սովորում:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ձեր լեզուն ինչպիսի՞ն է:
Աղջիկը երգեց անըմբռնելի ձայնով (*հնչում է Իմա Սուսակի չայնը*): Ասես երկինքն ու երկիրը շարժվեցին. նրա հետ երգում էին բոլորը՝ լորենին, ծաղիկները, հողը, ջուրը, օդը: Իսկ ես, ինչպես ձուկը ակվարիումի մեջ, լողում էի այդ կախարդիչ հնչյունների աշխարհում: Այդպես շարունակվեց մոտավորապես մեկ րոպե:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Դա՞ է ձեր լեզուն,– հարցրի դողացող ձայնով:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Այո՛: Հավանո՞ւմ ես:
- ԳՐԻԳՈՐ** – ...Եվ դու կարծո՞ւմ ես, թե այդ լեզուն բոլորը կհասկանան:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Իհարկե՛:

ԳՐԻԳՈՐ – Բայց ինչպե՞ս:

Աղջիկը նորից սկսեց երգել: Երգելիս նա ձեռքը մեկնում էր դեպի տարբեր առարկաներ, հավանաբար նրանց անուններն էր տալիս, քանի որ առարկան, որին ուղղում էր խոսքը, գույնը փոխում էր ու աղջկա ձայնով երգում: Դա այնպիսի հույզ ու կարոտ էր, որոնց համար կարելի էր նույնիսկ մահ տեմչալ, եթե իմանայիր, որ այդ կարոտն ու հույզը շիրիմում էլ կշարունակվեին:

Ջգալով, ինչ-որ բան է կատարվում ինձ հետ՝ աղջիկը լռեց ու մտածմունքի մեջ ընկավ:

ԳՐԻԳՈՐ – Ինձ մոտ արի,– խնդրեցի աղջկան:

Աղջիկը մոտեցավ:

ԳՐԻԳՈՐ – Ավելի մոտեցիր: Ես ուզում եմ գրկել քեզ, փաղաքշել: Կարելի՞ է:

Աղջիկն ընդիույ մոտեցավ: Ես նրան առա քներիս մեջ, սեղմեցի կրծքիս ու զգացի, թե ինչպես նրա մարմինը աստիճանաբար ձուլվեց իմ մարմնին՝ կենարար ջերմություն ներարկելով սրտիս...

(Երաժշտություն և լազերային լույսի առկայծում):

ԳՐԻԳՈՐ – Ինչպե՞ս հայտնվեցիր այստեղ, փոքրիկս:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Մայրիկիս մոտից եմ փախել:

ԳՐԻԳՈՐ – Մե՞նակ չե՞ս վախենում:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ինչի՞ց պիտի վախենամ:

ԳՐԻԳՈՐ – Բա որ կորչես, ու մայրիկդ քեզ չգտնի՞:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ես մայրիկիս կկարոտեմ, նա՛ ինձ ու կգտնի:

ԳՐԻԳՈՐ – Իսկ եթե տուն գնալ ուզես, ինչպե՞ս ես գնալու:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Կկարոտեմ ու կգնամ:

ԳՐԻԳՈՐ – Կկարոտես և ուրիշ ոչի՞նչ:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ուրիշ ոչինչ:

(Կարծես ինքն իրեն):

ԳՐԻԳՈՐ – «Ինչու» և «ինչպես» բառերը կորցրին իրենց իմաստը: Այդ պահին ամեն ինչ ինձ համար և՛ հասկանալի էր, և՛ անհասկանալի, և՛ շատ պարզ, և՛ անչափ բարդ ու խճճված:

ԳՐԻԳՈՐ – Երկրագնդի վրա առաջի՞ն անգամ ես լինում:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Առաջին անգամ:

ԳՐԻԳՈՐ – Այլ մոլորակների վրա եղե՞լ ես:

Աղջիկը գլխով արեց:

ԳՐԻԳՈՐ – Որևէ տեղ կյանքի հանդիպե՞լ ես:

(Պատասխանին սպասելիս արյունն նորից պաղեց երակներին մեջ: Շունչս կտրվում էր):

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Շատ մոլորակների վրա եմ եղել, հարգելի՛,– ժպտաց աղջիկը:

ԳՐԻԳՈՐ – Նրա՞նք էլ մերի նման են:

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Ո՛չ, հարգելի՛, տարբեր են,– աղջիկը ձեռքերը տարածեց ու երկինք նայեց:

ԳՐԻԳՈՐ – Այսի՞նքն:

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Դժվարանում եմ ասել: Ես ուր էլ գնում եմ, դառնում եմ այն-պիսին, ինչպիսի կյանքի հանդիպում եմ:

(Լռությամբ...)

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Ո՞վ ես դու, – հանկարծ հարցրեց աղջիկը:

ԳՐԻԳՈՐ – Ե՞ս... Դու չգիտե՞ս՝ ով եմ ես:

(Աղջիկը քոթվեց ուսերը):

ԳՐԻԳՈՐ – ...Ես մարդ եմ: Երկրագունդը իմ տունն է: Սնվում եմ ջրով, օդով, արևով, մսով, բույսերով...:

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Իսկ դո՛ւ, անձամբ դու ո՞վ ես:

ԳՐԻԳՈՐ – Հո ասացի՛ մարդ: Ես ունեի իմ ծնողները, նրանք՝ իրենց ծնողները, նրանք՝ իրենցը, նրանք էլ՝ իրենցը, և այսպես շարունակ...

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Մինչև ո՞ւր:

ԳՐԻԳՈՐ – Չգիտեմ:

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Ուրեմն՝ չգիտես, թե դու ով ես:

ԳՐԻԳՈՐ – Չէ՛, չգիտեմ,– ստեցի ես:

(Աղջիկը նորից ժպտաց):

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Այստեղ ի՞նչ ես անում,– հարցրեց նա ու հայացքով զննեց շրջակայքը:

ԳՐԻԳՈՐ – Այստե՞ղ... Ոչինչ: Հենց այնպես կանգնել եմ... Ես հիվանդ եմ: Գիտե՞ս՝ ինչ ասել է՝ հիվանդ: Այսինքն՝ երբ մարդ իրեն վատ է զգում: Ես հիվանդ եմ: Ամեն առավոտ գալիս եմ զրոսանքի, մաքուր օդ եմ շնչում այս ծաղկառատ հովտում: Այս սմբած-չորացած լորենու տակ եմ լինում: Ուզում եմ առողջությունս վերականգնել և նորից կյանք առնել այնպես, ինչպես դու կյանք տվեցիր ու առողջացրիր էս լորենուն:

ԹԻԹԵՆՆԻԿ – Բեզ ի՞նչ է պատահել,– կարեկցանքով հարցրեց աղջիկը:

ԳՐԻԳՈՐ – Ես շատ ծանր հիվանդացա: Սիրտս էր ցավում: Գիտե՞ս՝ ինչ ասել է սիրտ: Մարդ առանց սրտի չի կարող ապրել, և, ինչպես բոլոր մարդիկ, ես էլ սիրտ ունեմ՝ բաբախող, կենդանություն պարզևող սիրտ: Ով, ասիա, մի քանի տարի առաջ սիրտս ճաք տվեց, տես:

(Բացում է վերնաշապիկը, և հնչում է երաժշտություն, լուսային էֆեկտներ):

ԳՐԻԳՈՐ – ...Հա՛, ես ամեն օր այս ծաղկահովիտն եմ գալիս, որպեսզի սիրտս առողջանա: Հիմա համեմատաբար լավ եմ, բայց արդյո՞ք նախկինի պես կբաբախի, կջերմանա...:

(Երաժշտություն, և քիթեռնիկը մոտենում է տղամարդուն և չեռքը դնում կրծքին):

ԳՐԻԳՈՐ – Իսկ դուք հիվանդանո՞ւմ եք,– հարցրի ես:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Այո՛, իհարկե՛,– ժպտաց նա:

ԳՐԻԳՈՐ – Ձեզ ի՞նչ կարող է պատահել:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Գունաթափվում եմք, խամրում:

ԳՐԻԳՈՐ – Իսկ ինչպե՞ս եք բուժվում:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Իրար գույն եմք տալիս: Երանգավորում եմք մեկմեկու: Մեկս մյուսիս գույնն եմք առնում:

ԳՐԻԳՈՐ – Մինչև ե՞րբ:

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Ընդմիշտ: Ի վերջո միմյանց հավերժական գույն եմք փոխանցում: Մեր մոլորակի ամունը ձեր լեզվով մոտավորապես կլինի այսպես՝ Հավերժական գույների մոլորակ: Լա՞վ է:

ԳՐԻԳՈՐ – Հրաշալի է:

(Շրջվելով դեպի հանդիսատեսը):

ԹԻԹԵՌՆԻԿ – Իմ մայրիկն է,– ուրախ բացականչեց աղջիկը և շրջվեց դեպի ցուլանքը:

ԳՐԻԳՈՐ – Հանկարծ անծայրածիր տափաստանը ողողվեց երաժշտության կախարդիչ հնչյուններով:

(Պար՝ լազերային լույսերի էֆեկտներով):

ԳՐԻԳՈՐ – Ես անգոր եմ վերարտադրելու այդ երաժշտությունը: Ինքներդ պատկերացրեք, որ տափաստանի բոլոր ծաղիկները դարձել են երաժշտական գործիքներ և հոգեզմայլ ու անչափ ախորժալուր հնչյուններ են արձակում: Դա բնության փառահեղ հիմն էր: Դա տիեզերքի աղբյուրն էր: Դա հավերժական գույների մոլորակի, երկու լուսատուների՝ միմյանց կարոտած մոր ու դստեր սրտահույզ զրույց էր: Իմ առջև կրկին իմ ծանոթ, կապուտաչյա, զմայլելի աղջիկն էր:

- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Մնաք բարով, հարգելի՛,– ասաց նա:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Դո՞ւ գնում ես,– կակազելով հարցրի ես:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Պետք է գնամ: Մայրս կանչում է:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ինձ էլ տա՛ր, ջանիկս, սիրո՞ւմ աղջիկ: Ինձ էլ տա՛ր քո Հավերժական գույների երկիր: Աղաչում եմ քեզ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Մի՞թե այդպես հեշտ ու հանգիստ կթողնես քո տունը, ո՛վ մարդ,– զարմացած հարցրեց նա:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Եթե սիրտս չի առողջանալու, եթե, այնուամենայնիվ, չեմ ապրելու, մեկ չի՞... Տա՛ր ինձ, քանի կենդանի եմ, քանի դեռ հող չեմ դարձել: Ինձ տո՛ւր քո գույնը, քո զեփյուռայնությունը, քո անմահությունը և տա՛ր հետդ: Ես վախենում եմ մահից...: Տա՛ր ինձ,– խնդրեցի ես ու ծունկի եկա նրա առաջ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Ես չեմ կարող քեզ տանել, ով մարդ,– աղջիկն ավստասանքով տարածեց իր փոքրիկ ձեռքերը:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ինչո՞ւ,– վշտացա ես:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Որովհետև դու մարդ ես, մարմնական: Ո՛չ գույն ես, ո՛չ կարոտ: Երբ գույն ու կարոտ դառնաս, միայն այդ դեպքում կկարոտեմ քեզ և միայն այդ դեպքում կարող եմ տանել քեզ:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Կարոտի՛ր,– խնդրում եմ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Ինչպե՞ս կարոտեմ, երբ այստեղ եմ՝ քեզ մոտ,– զարմացած պատասխանեց աղջիկը:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Կարոտի՛ր այնտեղ՝ Հավերժական գույների քո երկրում:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Եթե ուզում ես կարոտեմ, դու պետք է գույն ու կարոտ դառնաս:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ե՞րբ: Ինչքա՞ն կտևի:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Այդ արդեն քո մայրը՝ Հողը, պիտի որոշի:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Հետո կկարոտե՞ս ինձ:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Այո՛:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Շնորհակալ եմ,– ասացի ես ու վեր կացա: –Սպասիր, մի՛ գնա,– խնդրեցի ես,– եթե կարելի է, թույլ տուր՝ մի անգամ էլ քեզ գրկեմ, գուրգուրեմ:

(Հնչում է երաժշտություն, մոլորենում և գրկում է փղամարդուն):

- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Ձեզ ի՞նչ պատահեց, հարգելի՛,– հարցրեց աղջիկը, թեև զգաց՝ ինչ կատարվեց ինձ հետ:
- ԳՐԻԳՈՐ** – Ոչինչ, քաղցրիկս: Ցտեսություն:
- ԹԻԹԵՌՆԻԿ** – Մնաք բարով, հարգելի՛,– ձեռքը օդում թափահարելով՝ պատասխանեց նա:

(Տեսանյութի երկրորդ մասը, նույն տեսանյութը, որտեղ ավարտվել էր, այնտեղից հեյր է պրարվում դեպի սկիզբ, բայց երաժշտության ներքո ու առանց բառերի: Փակվում է վարագույրը, և դիմացը նստած է Գրիգորն իր աղջիկների հեյր: Գրիգորն այդ ամբողջը պարմում էր իր աղջիկներին):

ԳՐԻԳՈՐ – Հետո որպես անկրկնելի երագ, երգ ու գույների ցույք անեացավ երկնքի մովում. անեացավ, գնաց, թողեց միայն այս խորհրդավոր շրշացող կանաչ լորենին, երաշխիքը՝ իր գոյության ու անմահության...

ԱՐՓԻՆԵ – Դու իսկապե՞ս հիշում ես, որ այս լորենին հիվանդ էր, չորացած,– պատմությունս վերջացնելուց հետո հարցրեց ավագ դուստրս և հայացքն ուղեց կատարը երկինք հասած, ուրախ սոսափող հսկայական ծառին: Երբ դրականորեն գլխով արեցի, նա հագիվ նշմարելի ժպիտով նայեց կրտսեր քրոջը:

ԱՐՓԻ – Հետո՞,– հարցրեց կրտսերը և լեզվի ծայրով լպստեց հուզմունքից չորացած շրթունքները:

ԳՐԻԳՈՐ – ...Երեք օր ու գիշեր երեսնիվեր պառնեցի այս ծառիկների մեջ՝ ունկնդրելով գույների զարմանահրաշ երգը: Ես հիմա էլ եմ լսում այդ ծանոթ հնչյունները: Մի՞թե դուք չեք լսում,– հարցրի զավակներին:

(Երեխաները հայացքով չափեցին ամբողջ տափասարանը, հեյրո կարեկցաբար գլխով արեցին՝ չէ, չենք լսում):

ԳՐԻԳՈՐ – Հապա պառնեք ծառիկների մեջ և ուշադիր լսեք,– ասացի ես:

(Նրանք պառնեցին, աչքները գոցեցին ու դարձան համակ ուշադրություն: Մոյր հինգ բոպե չայն-ծպրուն չէին հանում):

ԳՐԻԳՈՐ – Լսո՞ւմ եք,– ի վերջո հարցրի ես:

ԱՐՓԻ – Ո՛չ,– պատասխանեց կրտսերը:

ԱՐՓԻՆԵ – Լսում եմ, միայն թե՛ շատ հեռվից ու շատ թույլ,– հարեց ավագը:

ԳՐԻԳՈՐ – Ոչինչ, կարևորն այն է, որ լսում ես:

ԱՐՓԻՆԵ – Բացի քեզանից՝ ուրիշ որևէ մեկը տեսա՞վ այդ աղջկան,– անսպասելիորեն հարցրեց ավագը:

ԳՐԻԳՈՐ – Չէ՛, շատերին հարցրի, շատերին պատմեցի, բայց ոչ ոք չէր տեսել: Ոչ էլ հավատում էին ինձ...

ԱՐՓԻՆԵ – Մայրի՞կը:

ԱՐՓԻ – Մայրիկը՝ ի՞նչ:

ԱՐՓԻՆԵ – Մայրիկն էլ չհավատա՞ց:

- ԳՐԻԳՈՐ** – Ոչ էլ նա հավատաց:
ԱՐՓԻ – Իսկ ի՞նչ ասաց:
ԳՐԻԳՈՐ – Ասաց, որ գժվել եմ... Ի՞նչ, ձե՞զ էլ է ասել...:

(Աղջիկները զլուխները կախեցին):

- ԳՐԻԳՈՐ** – Դուք էլ չե՞ք հավատում:
ԱՂՋԻԿՆԵՐ – Հետո ի՞նչ եղավ:
ԳՐԻԳՈՐ – Հետո այն եղավ, որ ամեն գարնան, համարյա ամեն օր գալիս եմ այս ծաղկառատ դաշտը, կանգնում այս հազարամյա լոբենու տակ, հայացքս հառում հեռուն և սպասում, քե երբ է ինձ կարոտելու իմ փոքրիկ բարեկամը, երբ է հորիզոնում հայտնվելու որպես յոթներանգ հրաշագեղ մորիկ, երբ է գալու, երբ է տանելու ինձ...:

(Այս անգամ լռությունը ավելի քան երկար տևեց):

- ԱՐՓԻՆԵ** – «Ե՞րբ է կարոտելու, ե՞րբ է գալու, ե՞րբ է տանելու», – լացակամած կրկնեց ավագը:
ԱՐՓԻ – Իսկ մե՞նք, – հարցրեց կրտսերը:
ԳՐԻԳՈՐ – Դուք՝ ի՞նչ:
ԱՐՓԻ – Մենք, մենք ի՞նչ պիտի անենք առանց քեզ:

(Նրա խոշոր մեղրագույն աչքերը լճացել էին արցունքներից: Ներքին շրթունքը ծռվել էր, իսկ կզակը կափկափում էր: Չախ կրծքիս տակ ինչ-որ բան այրեց: Մոտեցա աղջկաս, քներիս մեջ առա ու ամուր սեղմեցի կրծքիս: Սեղմեցի ու ապշեցի. նա աստիճանաբար շուլվեց մարմնիս, և ես զգացի, քե ինչպես կենարար ջերմություն ներարկվեց սրտիս ու հոգուս: Ներս է մտնում Արփինեն՝ մի տուփ չեռքին, երբ բաց է անում տուփը, քիթեռները թռչում են: Նրանք երեքով երջանիկ նայում են վերև, և հնչում է երաժշտությունը, կարծես քիթեռնիկները վերևից ողջունում են իրենց):

ՎԵՐՋ

ԵՎ ԱՅՐ ՄԻ ՄԱՇՏՈՑ ԱՆՈՒՆ

Նվիրված է Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1650-ամյակին:

Ըստ Պ. Սևակի համանուն պոեմի, Մ. Խորենացու «Հայոց
պատություն» և Կորյունի «Վարք Մաշտոցի»
ստեղծագործությունների

Պիես՝ մեկ գործողությամբ

Հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Նկարագրություն

Ներկայացումը նվիրվել է Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1650-ամյակին: Այն պատվիրվել է Մաշտոցի 1650-ամյակի միջոցառումների՝ Հայաստանի Հանրապետական հոբելյանական համաձայնագրովի կողմից և եղել է միակ ներկայացումն այդ թեմայով: Պիեսը արվել է Պարույր Սևակի համանուն պոեմի հիման վրա, ինչը զուգորդվել է Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմություն» և Կորյունի «Վարք Մաշտոցի» ստեղծագործություններով: Սցենարում կառույցն այնպես է արված, որ ժամանակակից երիտասարդները գնում են քաղաքից դուրս և սեղանի շուրջ սկսում են խոսել հայոց պատմությունից: Ձրույցի ընթացքում վերականգնվում է պատմությունն իր պատմական կերպարներով, խոսում և գնահատում են Պարույր Սևակի ստեղծագործության միջոցով: Ընդհանուր առմամբ որպես հիմք օգտագործված է այսօրվա սերնդի գնահատականը պատմական անցքերի, հատկապես հայոց այբուբենի ստեղծման խորհրդի մասին:

Երաժշտական ձևավորումները և երգերը գրվել են կոմպոզիտոր Արթուր Հակոբյանի կողմից, իսկ բառերը վերցվել են Պ. Սևակի ստեղծագործությունից: Ձուգորդվել են մաս պարային բեմադրություններով ու լուսային էֆեկտներով:

Նկարչական ձևավորումներն իրականացրել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը, իսկ պարային բեմադրությունները՝ աղջիկների պարային համույթի գեղարվեստական ղեկավար Իռեն Ուլիխանովան և տղաների պարային համույթի ղեկավար Համլետ Հովհաննիսյանը:

Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2011 թվականի նոյեմբերի 14-ին:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է:

Գործող անձինք

Մեսրոպ Մաշտոց – հայ գրերի ստեղծողը

Մովսես Խորենացի – պատմիչ

Սահակ Պարթև – կաթողիկոս

Վռամշապուհ – թագավոր

Կորյուն – Մեսրոպ Մաշտոցի աշակերտ

Հայ կին – Մարիամնա

Աշակերտներ

Ժամանակակից երիտասարդություն

Տիգրան

Շուշան

Սուսաննա

Հասմիկ

Նելլի

Մարի

Լուսինե

Զեմնա

Միկա

Պարային տեսարաններ, մասսայական տեսարաններ, երգեր, երգիչներ

Ծնունդի տեսարան

(Բեմի կենտրոնում խաչն է նկարված (կտորե դեկոր), և երկու կողմերում հայկական ժայռապարկերների հալվածներ (կտորե դեկոր) են կախված: Հնչում է երաժշտություն, և ներս են մտնում երեք կանայք, երկուսը տանում են մի կնոջ, որը ցավերի մեջ է: Հեղու մտնում են էլի կանայք, երեքը՝ ձախ կողմից, և երկուսը՝ աջ, որոնք բերում են կծերով ջուր, քսա ու կտորներ: Լսում է մանկան ճիչ: Բոլոր կանայք դուրս են գալիս և կանգնում են դեմքով դեպի խաչը):

ԽՈՐԵՆԱՑԻ – 361 թվականին Տարոն գավառի Հացիկ գյուղում՝ «Երանելի» Վարդանի տանը, ծնվեց արու մի զավակ կամ այր մի՝ Մաշտոց անունով:

ԲՈԼՈՐԸ – Անունն ի՞նչ է:

ԲՈԼՈՐԸ – Մաշտոց, Մաշտոց..... *(Տեսարանի ավարտ):*

(Մտնում են երկու ժամանակակից երիտասարդներ՝ Տիգրանն ու Միքայելը):

ՏԻԳՐԱՆ – Մենք կայինք նաև նրանի՛ց առաջ և դարեր առաջ:

ՇՈՒՇԱՆ – Մենք բռնությունից խույս էինք տալիս բեղուն դաշտերին՝ գերադասելով լեռները քարոտ:

ՏԻԳՐԱՆ – Իսկ մեզ ոտնկոխ հետապնդողին դիտապաստ անում

ՇՈՒՇԱՆ – Եվ դրանով իսկ անուն ստանում՝

ՏԻԳՐԱՆ ԵՎ ՇՈՒՇԱՆ – կոչելով մեզ Հայկ:

(Հնչում է խիստ ժամանակակից երաժշտություն, ներս են մտնում երկու աղջիկ և կտորները գցում են գետնին: Հեղու ներս է մտնում մի աղջիկ կիթառով, մյուսները՝ պարելով: Ապա սեղան են դնում գետնին՝ փռված կտորի վրա, և նստում):

ՇՈՒՇԱՆ – Մենք անշունչ քարը դարձնում էինք ձուկ,

ՀԱՍՄԻԿ – ձո՛ւկ *(ցույց է տալիս իսկական ձուկ),*

ՏԻԳՐԱՆ – Որ անջրդի լեռնալանջերի շիկացած հողից
Իր փորը վառած
Կիսաբաց բերնով
Երկնքից անջուր
Գոցն անձրևի շիթ էր պահանջում

ՇՈՒՇԱՆ – լեռը ծակելով:
Մենք նրա միջով ջուր էինք տանում
Ու շռայլ բանում
Մեր այգիների այրի արգանդին:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ – Իսկ ամուլ կավին տալիս էինք մենք
Ձևը վարսանդի

ՏԻԳՐԱՆ

- Եվ կոչում կարաս,
- որի մեջ հետո լողացնում էինք գարին մեր մաքուր
(*ձեռքին գարեջրով լի բաժակ է*)
Եվ մկրտության այդ ջուրը դեղին հարբածությունից
նույնիսկ առավել
Զարմանք էր ազդում այն գոռոզներին
Որ մեզ այնուհետ
Չէին հանդգնում կոչել «բարբարոս»,
Մենք համառ ոսկուն ստիպում էինք նաև մայրանալ
Դառնալ դիցուհու արձան անթերի
Եվ այդ հյութությունն անձնատուր ոսկու
Անվանում էինք մայր զգաստությանց՝ մեծն Անահիտ:

ՇՈՒՇԱՆ

- Մենք տալիս էինք անհատակ վիհին մի նոր խորություն,
Երկնամուխ կիրճին՝ բարձություն մի նոր
Եվ..... կոչում Գառնի:

ՏԻԳՐԱՆ

- Մենք կայինք նաև նրանի՛ց առաջ,
Մեր արքաների և իշխանների արածի վրա չարածը
դրած՝
Նրանց գործն էինք դեռ շարունակում
Լարերի վրա բամբ բամբիռների
Եվ... դա անվանում երգ Վիպասանաց

ՆԵԼԼԻ

- Արշակները մեր՝
Հայրենի հողին ոտքով շփվելով,
Լոկ հպարտության խոսքերով էին շուրթերը բանում
Եվ ըմբերանում տիրակալներին:

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Մուշեղները մեր՝
Օտար գործության ընդդիմանալիս
Նրանց հարեմը գերի առնելով
Ու ձեռք չտալով և ոչ մի կնոջ՝
Առնականության և վեհանձնության դաս էին տալիս,
Այնպիսի մի դաս,
Որ ոտխն անգամ անգիր էր անում...

ՏԻԳՐԱՆ

- Մենք կայինք նաև նրանի՛ց առաջ
Մենք աստղերն էինք մեր աչքով գնում,
Արշալույս էինք թելերով հիմնում,
Տաճարից ելնում ու թատրոն գնում
Վայելում նաև հաճույքը վսեմ
Մեր այն պարուհի-կաքավողների,
Որոնց մարմինը նվազ էր լռած,

Եվ որոնք նաև «երգեին ձեռամբ»...

(Մթնում է: Հերևում վառվում է լույս, Տիգրանը նվագում է կիթառով ու երգում է Մաշտոցի երգերից մեկը):

ԽՈՐԵՆԱՅԻ

- Մաշտոցը շատ լավ ըմբռնում էր, որ հայության ինքնության ու միասնության համար անհրաժեշտ էր ստեղծել բարոյական կռվաններ ու հասարակական երաշխիքներ՝ հայ հոգևոր արժեք, Հայ եկեղեցին՝ որպես հասարակական կազմակերպչական ուժ:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Սա ո՞ւմ երգն է, Տիգրան:

ՏԻԳՐԱՆ

- Մեսրոպ Մաշտոցի:

ՋԵՄՍԱ

- Մեսրոպ Մաշտոցը երգե՞ր է գրել:

ՏԻԳՐԱՆ

- Այո՛, մենք կայինք նրանից առաջ:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Սակայն աշխարհի լայնքի վրայով մի չտեսնված մրրիկ էր անցել,
Հրեա մի գունատ՝
Քշված իր երկրից,
Օտարականի ու հյուրի տեսքով,
Ինքն իրեն տարավ աշխարհից աշխարհ:

ՇՈՒՇԱՆ

- Չորավոր էին Աստվածները հին
Այնքան զորավոր,
Որ անկեղծ էին ու չէին ստում,

ՄԱՐԻ

- Իսկ եբրայեցին եկավ ասելու. «Մարդ եմ ես»
Եվ... դարձավ աստված՝
«մարդ եմ» ասելով...,
«Այս է մարմինն իմ: Առեք ու կերեք» *(ցույց է տալիս լավաշ հացը):*

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- «Այս է արյունն իմ ըմպեցեք սիրով» *(ցույց է տալով գինով լի բաժակը):*
Իսկ եբրայեցին ասաց. «Մարդ եմ ես»:
Եվ... դարձավ աստված
«Մարդ եմ» ասելով...

ՀԱՍՄԻԿ

- և կործանվեցին աստվածները հին,

ԼՈՒՍԻՆԵ

- մարդուց խլեցին իր հավատը հին,
Իսկ հավատը նոր հաստատվեց խոսքով,
Միմիայն խոսքով.

Դեռ նորը չկար

ՄԱՐԻ

- Եվ այսպես՝
Կյանքից մնաց մի «մեղա»,

Որ պիտի նաև... բարձր չինչեր:
 Եվ այսպես՝
 Անցավ ողջ հարյուր տարի,
 Որ կարճ է թվում, երբ գիրք ես կարդում,
 Իսկ երբ ապրում ես և ամեն րոպե
 Ջգում ես մաշկի՜դ, զգում ես սրտով,
 Ուղեղիդ բոլոր ծալքերով՝
 Այնժամ...

ՆԵԼԼԻ

- Հենց այսպես էինք մենք ապրում այնժամ
 Հայաստան կոչված աշխարհին էլ արդեն
 Լոկ անունով էր Հայաստան կոչվում:

ՏԻԳՐԱՆ

- Ջոնիված արջառլի տաքուկ սրտի պես
 Մեր հողն էր կիսված
 Ու բռնի քաշված
 Երկու շիկացած ու սուր շամփուրի,
 Որոնցից մեկը պարսիկն էր բռնել կրակի վրա,
 Մյուսը բռնել էր մոմերի վրա նենգ բյուզանդացին:

*(Անճրե, ամպրոպ, բոլորը հավաքվում դուրս են գալիս, մնում են Տիգրանը,
 Շուշանն ու Միքայելը):*

ՄԻՔԱՅԵԼ

- Խորովվում էինք.
 Արցունքի տեղակ
 Մեր ճենճերն էին կաթում-կաթկթում,
 Ասես կամենում էին իրենց խորովող կրակը մարել:
 Սակայն ճենճերից այդ ո՞վ չգիտի՝ չի մարում կրակ,
 Այլ բորբոքվում է մոլորյամբ մի նոր:

ՇՈՒՇԱՆ

- Մե՛ր հողի վրա,
 Մե՛ր երկնքի տակ
 Մենք դարձել էինք օտարի գաղութ:

*(Տղաների պար: Ավարտից հետո ներս են մտնում Շուշանն և Ջեմման, նստում են
 գեղմիկն՝ մեջք մեջքի):*

Նույնիսկ մեր հորը երկրպագելու
 Եվ կամ թե որդուն երկրպագելու համար
 Այլ արքունիքից պիտի խնդրեինք մի թույլտվություն,
 Որ եթե հասներ՝
 Պարտավոր էինք համարել շնորհ
 Եվ շնորհակալ մնալ հավիտյան *(դուրս է գալիս):*

ՋԵՄՄԱ

- Հայաստան կոչված աշխարհը կիսված

Նստել էր արդեն
Իրար չկալած ծայրերի վրա ա՛յն արթունքի,
Որոնց տակ անտակ անդունդն էր բացվում:

(Զեմման դուրս է գալիս, ներս է մտնում Մովսես Խորենացին):

ԽՈՐԵՆԱՅԻ

- Ուստի Մաշտոցը *(ներս է մտնում Մաշտոցը)* միաք դրեց մի հնարք գտնել, հայոց լեզվի համար տառեր ստեղծել և աշխատանքի անձնատուր լինելով՝ զանազան փորձերով չարչարվում էր:

(Խորենացին դուրս է գալիս, գալիս է Կորյունը):

ԿՈՐՅՈՒՆ

- Եվ շատ օրեր հենց այնտեղ նույն խնդրով զբաղվելուց հետո՝ այնուհետև, վեր կացավ, եկավ հասավ Մեծ Հայաստանի Սուրբ կաթողիկոսի մոտ, որի անունը Սահակ էր, որին և պատրաստ ու հավան գտավ նույն հոգսի վերաբերմամբ, և նրանք, միասին սիրով մեկտեղ գալով, առավոտ կանուխ մեծ աղոթքներով Աստծուն էին դիմում, որպեսզի բոլոր մարդկանց հասնի քրիստոսաբար փրկություն:
Ապա ամենաբարի Աստծուց պարգևեց նրանց՝ Երանելի միաբանյալների աշխարհահոգ ժողով և հայ ազգի համար նշանագրեր գտնել:

(Աշխարհահոգ ժողովի տեսարան: Երաժշտության ներքո մտնում են 4 իշխաններ և ողջունում են միմյանց, այնուհետև մտնում է Մաշտոցը, որից հեղո մտնում է կաթողիկոսը: Բոլորը շրջվում են դեպի նա և խոնարհվում: Կարարվում է աղոթք, բոլորը ծնկած են՝ բացի կաթողիկոսից: Ավարտին խոսում է կաթողիկոսը):

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

- Քաջերի սահմանն իրենց զենք է հենց:
Քաջեր մի՛շտ էլ կան,
Զե՛նք է հարկավոր:

ՄԱՇՏՈՅ

- Քաջեր մի՛շտ էլ կան
Պետք է ասպարեզ,
Որ նու՛յնպես չկա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

- Կա միայն պարիսպ,
Որ տարածվում է աշխարհից աշխարհ:

ՄԱՇՏՈՅ

- Եվ կան նաև ազնիվ ճակատներ,
Որոնցով երբեք պարիսպ չես քանդի...

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

- Աշխարհի վրա իշխում է արդեն մի ճշմարտություն,
Որ 100 տարի,

100 ձի՛գ տարի
Չի կարողանում իր ճշտությունը կարգին հաստատել
Մի ճշմարտություն,
Որ ամեն վայրկյան
Կամա ակամա հերքում է իրեն,

ՄԱՇՏՈՑ

- Իսկ իսկությունը...

(Մորնում է թագավորը՝ Վռամշապուհը, բոլորը պատիվ են տալիս):

ԹԱԳԱՎՈՐ

- Իսկ իսկություն չէ,
Որ գործից հետո
Միշտ էլ լեզուն են մարտադաշտ հանում
Եվ ինչ չի կարող ո՛չ մի գործ անել՝
Լեզուն է անում...

ԲՈՒՆՐԸ

- Այո՛:

(Թագավորը կանչում է Մաշտոցին: Նա ծնկում է նրանց առջև):

ԹԱԳԱՎՈՐ

- *(Հանում է հրովարտական):* Ես՝ հայոց արքա Վռամշապուհ թագավորս,

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

- Եվ ես՝ հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթևս,

ԹԱԳԱՎՈՐ

- Հրամայում ենք քեզ գնա՛ր և ստեղծի՛ր մշամագրերը՝ ի բարօրություն հայ ազգի և մեր ...

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

- Աստված օգնական: Հավիտյանս հավիտենից, ամեն՝ն:

(Մաշտոցը վեր է կենում և ասում):

ՄԱՇՏՈՑ

- Աստված վկա, ես կանեմ հնարավոր և անհնար ամեն ինչ, որ փրկեմ իմ ժողովրդին *(Մաշտոցը առանձին):*

(Ապա հեռանում են նախարարները: Մաշտոցը հեռանում է՝ գլուխ տալով, Կորյունը և մի աշակերտը հետևում են նրան):

ՏԻԳՐԱՆ

- Ոչ ոք չգիտեր՝ վաղն ինչ կբերի:
Եվ ապագայի երաշխիք չկար:
Բերք չէին տալիս արտերը բերրի
Նույնիսկ խոստացյալ երկինքը վերին
Դարձել էր մի կեղծ-անկենդան նկար
Անդնդանում էր անորոշություն մի ամենաքամ,
Որ վատ է անգամ որոշյալ մահից:
Մի անհայտություն, որ ինքն էր դարձել երկրի իրական
տիրակալը չար:
Եվ կործանումի սուր հոտ էր փչում

ՇՈՒՇԱՆ

- Ո՛չ միայն հացից, ջրից ու հողից,
Այլ նաև օդի՛ց ու քամուց անգամ:
– Պետք էր, շատ էր պետք ինչ-որ բան անել,
Սակայն ինչ անել և ինչպե՞ս, ինչպե՞ս

ՄԱՐԻ

- Ու բոլորն էին այդ հարցը տալիս,
Իսկ պատասխանող չկա՛ր ու չկա՛ր...

(Մաշտոցի տանջանքները. համր տեսարան, որտեղ անհաջող փորձեր է անում տառերի սրեղծման իր երկու աշակերտների հետ: Ապա ջղախին նկատում է տեսարանը և առանց նախադասության աղոթելու: Հանկարծ Մաշտոցը վեր է կենում և ասում):

ՄԱՇՏՈՑ

- Սո՛ւրբ Մարիամ, մի հնար տո՛ւր ինձ:

(Մաշտոցը տանջանքների մեջ փակում է աչքերը և մի տեսիլք է տեսնում, դրանք հայոց տառերն էին, որ ներկայանում են աղջիկների պարով: Պարի ավարտին Մաշտոցը ավարտում է հայոց այբուբենի տառերը և հավաքում իրերն ու հեռանում: Մտնում է Տիգրանը):

ՏԻԳՐԱՆ

- Եվ այդ պահին էր, որ աշխարհ եկավ
Նա՛
Այր մի՛
Մեսրոպ Մաշտոց անունով,

ՆԵԼԻ

- Որտեղից եկավ,

ՀԱՍՄԻԿ

- Ինչ ակից բխեց,

ՋԵՄՍԱ

- Եվ ինչպե՞ս եկավ,

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Հոսեց ինչ հունով:

ՇՈՒՇԱՆ

- Այդպես արցունք է ծնվում աչքի մեջ,
Երբ որ աչքի մեջ ընկնում է ավազ:

ՄԱՐԻ

- Այդպես դառնում է ավազն ապակի,
Եվ ապակին է հայելի դառնում,
Այդպես՝ արևը ամենից առաջ
Լուսավորում է բարձրաբերձ ծառի
Կատարին թառած թռչունի բույնը,

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Այդպես գոյության ահեղ պայքարում
Անփոփոխ պահած իր ներքինն էլի՝
Գազանն է փոխում իր մաշկի գույնը,
Եվ դա թվում է անապասելի...

ՏԻԳՐԱՆ

- Նրանց ծնունդը միշտ էլ թվում է անապասելի
Եվ հետո մարդկանց դարեր շարունակ զարմանք պատ-
ճառում:

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Բայց նրանք կյանքում միշտ էլ ծնվում են լոկ այն պատ-
ճառով,

Որ անչափ շատ են սպասել նրանց՝

ՀԱՍՄԻԿ

- Ժողովրդի մեջ ննջում են նրանք,
Ինչպես ջրի մեջ՝ ասեղ գողորշին,

ՆԵԼԻ

- Ինչպես ընտանի աքաղաղի մեջ՝
Իր իսկ երբեմնի թռչունությունը,

ՋԵՄՍԱ

- Ինչպես մանուկի պարապ բերանում՝
Ակռա-ատամը:

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Նրանք ծնվում են իրենց ծնողի անօգնությունից,
Որպեսզի դառնան մոր զորեղություն:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Նրանք ծնվում են ինչ-որ հանճարեղ մի հոգնությունից,
Որպեսզի դառնան հանճարեղություն:

ՏԻԳՐԱՆ

- Նրանք ծնվում են, որ ապացուցեն,
Թե այնտեղ է լոկ սխրանքն սկսվում,
Ուր վերջանում է ամեն մի հմար:

ԿՈՐՅՈՒՆ

- Եվ մա իր ընկերների հետ սկսեց սովորական աղոթք-
ներն ու տքնությունները և արտասովաից պաղատանք-
ները, խստամբերությունները, աշխարհահեծ հոգսերը՝
հիշելով մարգարեի ասածը, թե երբ որ հեծեժես, այն ժա-
մանակ կապրես»:

Եվ այսպես մա քրիստոսաբար ճգնեց ու շատ նեղու-
թյուններ քաշեց իր ազգին մի բարի օգնություն գտնելու
համար: Ամեն բան շնորհող Աստծուց իսկապես պարգե-
վեց նրան այդ բախտը: Նա իր սուրբ աջով հայրաբար
ծնեց մոր և սքանչելի ծնունդներ՝ հայերենի նշանագրեր:

ԽՈՐԵՆԱՅԻ

- Եվ արդ, երբ հիշելին եկավ, մոտեցավ թագավորական
Արարատյան մոր քաղաքին՝ Վաղարշապատին, իմաց
տվեցին թագավորին և սուրբ կաթողիկոսին: Նրանք, մա-
խարարագունդ ավագանու բոլոր բազմությունն առնե-
լով, քաղաքից դուրս եկան, Ռահ գետի ափին դիմավորե-
ցին Երանելիին: Եվ ցանկալի ողջույնը միմյանց տալուց
հետո այնտեղից ցնծության ձայներով և հոգեկոչ երգե-
րով, բարձրաձայն օրհնություններով հետ դարձան քա-
ղաք:

*(Երաժշտության տրակ ներս են մտնում երկու կողմից աղջիկները՝ ծաղկած
նյուղեր ձեռքերին, և երգելով դիմավորում են Մաշտոցին ու իր աշակերտներին,*

որոնք բերում են հայոց տառերն ու հայերեն նախադասությունը: Նրանք մտնում են դահլիճից՝ անցնելով մարդկանց միջով):

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԸ — Փառք Մաշտոցին, հայ գրեթին... *(երգում են):*

(Աղջիկները պարում են Վաղարշապատի պարը):

ՏԻԳՐԱՆ — Այսպես էլ ծնվեց մեկը նրանից,
Ծնվեց նա՝
Այր մի Մաշտոց անունով,
Եվ նա չծնվեց, որ ավելացնի
Հարց տվողների քանակն անպակաս
Նա եկավ աշխարհ՝ պատասխանելու
Եվ պատասխանը գտավ իսկապես

ԹԱԳԱՎՈՐ — Քաջերի սահմանն իրենց զենքն է հենց,
Եվ նա էր ահա, որ ձևավորեց
Մի զենք ժանգախույս,
Եվ ծովավորեց
Ասպարեզ մի նոր
Ուր թույլ-ուժեղի,
Շատ ու սակավի,
Քիչ ու բազումի

Մրցության համար ասպարեզ չկա,
Քանզի նորատիպ այդ մաքառման մեջ
Այրուծի տեղ մտքերն են կռվում,
Թանաք է հեղվում արյան փոխարեն,
Եվ հաղթանակը կոչվում է մատյան:

(Պար: Տառեր: Թրեր, պարում է տղաների խումբը: Պարի ավարտին մի հայ կին, մայր, որ գիրքն է պահպանում պարերազմից, երեխան ու գիրքը ձեռքին, անցնում է ու դուրս է գալիս առանց երեխայի՝ միայն գիրքը ձեռքին: Նոր սերունդից մի տղա մտնում է, որ օգնի. ինքը բարձրանում է):

ՄԱՐԻԱՆՆԱ — *(Գիրքը հանձնում է):* Վերցրո՛ւ մանչս, ճանաչի՛ր զիմաստություն և զխրատ, իմացի՛ր զբանս հանճարո, պահի՛ր ու փոխանցի՛ր քո հաջորդներին:

(Մարիաննան հեռանում է երաժշտության ներքո):

ՏԻԳՐԱՆ — Մենք կայինք, այո՛, նրանից առաջ,
Սակայն նա ծնվեց,
Որ գա ու դառնա ինչ-որ նոր Սկիզբ:

ՇՈՒՇԱՆ

- Նրանից առաջ կային աստվածներ՝
Երկնքի, սիրո պտղավորումի,
Ինչպես, նաև... դպրության:

ՄԱՐԻ

- Եթե բոլորը՝ մինչև իսկ ստույգ,
Վերջինս սուտ էր, սուտ ստուգապես.

ՋԵՄՍԱ

- Աստված կար, սակայն դպրություն չկար:
Նա հավատալու էր իր նոր հավատի,

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Դպրության մեր սուտ աստծուն վռնդեց,
Եվ ինքը մնաց նրա փոխանակ:

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Բայց մինչ դպրության հին աստվածը մեր
Շարունակ միայն մի գործ էր անում՝
Մարդկանց հոգին էր առնում ու տանում,
Սա եկավ, որ մեզ հոգի՝ պարզի...

ՄԱՐԻ

- Միջահատված էր մեր հողը բնիկ,
Ճեղքված էր արդեն հայրենիքը մեր:

ՏԻԳՐԱՆ

- Եվ նա չծնվեց ինչ-որ մորից:
Նա հենց այդ ճեղքից ծառացավ հանկարծ,
Որ ճեղքը լցնի գեթ ինքն իրենով:

ՄԱՐԻ

- Եվ այդ ճեղքը նա լցրեց իսկապես.
Մեր բաժան-բաժան հողերը նորից:
Այդ նա էր միայն, որ բերեց իրար
Ու միավորեց... արդեն մեր մտքում:

ՇՈՒՇԱՆ

- Եվ այդ օրից ի վեր
Ու մինչև այսօր
Այդ միացումը մնում է անխախտ՝
Ընդդեմ ճչացող այն խախտումների,
Որ բախտն է անում սուսուփուս այնպես,
Եվ անում անձայն մի քմծիծաղով,
Որի տակ պիտի ամոթն իր ծածկի,

ՀԱՍՄԻԿ

- Բայց իզո՞ւր.
Ծածկել չի՞ կարողանում,
Ինչպես չի ծածկում ծածկույթը խոտի,
Ճահճի գոլորշին՝ քրտինքն ամոթի...

*(Բոլորը հեռանում են, մնում է միայն Միքայելը, նստում է բեմի եզրին, ներս է
մտնում Խորենացին):*

ԽՈՐԵՆԱՑԻ

- Մաշտոցի վերադարձից հետո թագավորից հրաման ա-
ռավ սկսելու սովորեցնել. երկրում սկսվեց կուլտուր-լու-
սավորական, իր ժամանակի համար բացառիկ ծավալ

ընդունած, մի աննախընթաց շարժում, որը ղեկավարում էին Հայ առաքելական եկեղեցու երկու սյուները՝ Մեսրոպ Մաշտոցը և Սահակ Պարթևը, և այնուհետև աստվածային գործի մշակությունն անելով՝ սկսեցին ավետարանական արվեստը թարգմանել՝ սկսելով Սողոմոն Իմաստունի առակներից: Արարատյան գավառի թագավորների ու քահանայապետների նստավայրում բխեց հայերի համար աստծու պատվիրանների շնորքը, ինչպես ասվում է Ավետարանում. «Աղբյուր կբխի այնտեղ՝ Դավթի տանը»: Նրանք կրթեցին իրենց մոտ եղած արքունիքը բոլոր՝ ազատագունդ բանակի հետ միասին: Եկեղեցու հզոր սյուները սկսեցին համարձակ ձեռքով Քրիստոսի ավետարանիչների գործը կատարել և Հայաստան՝ ազգի զանազան կողմերն ու գավառները սկսեցին ուղարկել ճշմարտության աշակերտներին՝ նրանց համար կանոն և օրինակ դնելով իրենց վաստակը ու պատվիրելով այդ կանոնի մեջ մնալ: Եվ այնուհետև Երանելին Տիրայրի ու Մուշեղի հետ գնաց հեթանոսների սփյուռք՝ Գողթն՝ այնտեղ կյանքի խոսքը անձամբ սերմանելու: Ծիվաղների սփյուռքը և կես Հայոց աշխարհը լցվեց քրիստոսի ավետարանի ողջույնով:

ՄԻՔԱՅԵԼ

- Չունեինք արդեն պետ ու պետություն,
Ծաղրանկար էր եղածը արդեն՝
Գծված ձեռքերով երկու նկարչի,
Որ ատում էին իրար ոչ պակաս,
Քան թե մենք իրենց:

ԿՈՐՅՈՒՆ

- Մեջտեղում մի ժամանակ անցնելուց հետո
Քրիստոսի սիրելին մտածեց նաև հոգ տանել բարբարոսական կողմի համար:
Եվ սկսեց այբուբեն հորինել Վիրքի ժողովրդի համար:

(Գալիս է կենդրոն):

Գրեց, դասավորեց և օրինավոր կերպով հարդարեց
Ու իր աշակերտներից լավագույնների հետ միասին
գնաց Վիրքի կողմերը:
Այնտեղ ներկայացավ վրաց Բակուր թագավորին և
Մովսես եպիսկոպոսին:
Նա, իր արվեստը առաջարկելով, խրատեց, հորդորեց
նրանց:

Վրաց արքան հրամայեց իր իշխանության զանազան կողմերից և գավառներից մանուկներ ժողովել ու տալ վարդապետին:

Վիրքի բոլոր կողմերում կարգի դնելով Աստվածապաշտության գործը և դպրությունը՝ Երանելին վերադարձավ հայոց երկիրը:

(Կորյունը գնում է, գալիս է Ջեմման):

ՋԵՄՄԱ

- Ու հետո մենք պիտի գաղութ դառնայինք Գաղութի մարզպան-կառավարիչով:
Հետո մեզ պիտի դարեր շարունակ
Տանեին անվերջ անկումից անկում:

(Ջեմման գնում է, խոսելով գալիս է Խորենացին)

ԽՈՐԵՆԱՅԻ

- Իր կարգած գավառներն ու տեղերը շրջելուց հետո Սուրբ Երանելին մտածեց նաև հայոց մյուս կես ազգի համար, որ Հռոմեների թագավորի իշխանության տակ էր և շատ աշակերտների հետ միասին գնաց հունական կողմերը:

Իր կատարած բարի գործերի համբավի շնորհիվ մեծ ընդունելություն գտավ Թեոդոս կայսեր կողմից, որը հրաման տվավ վայել մեծարանքով Ակումիտ կոչեն սրբին:

Ջատիկն անելուց հետո Երանելին բացատրեց կայսերը, իր պիտույքի հանգամանքները և անընդդիմանելի հրաման առավ. կայսերագիր դրոշմած սակարներով մանուկներ ժողովեց, ուսուցանում էր անդադար, և հայոց մյուս կես ազգն էլ լցվեց Քրիստոսի լինելությամբ և ողջությամբ: Այն ժամանակ նրան հանդիպեց աղվան մի երեց՝ Բենիամին անունով, և Երանելին քննեց աղվաներեն լեզվի բարբարոս խոսքերը, ապա ի վերուստ պարզկված աստվածատուր կորովամտությամբ նշանագրեր հորինեց Աղվանից համար: Այնուհետև՝ Արարատյան մոտ քաղաք մտնելուց հետո, գնաց Աղվանքի կողմերը: Այնտեղ աղվանաց Արսվաղ թագավորը և Երեմիա եպիսկոպոսը մեծ հնազանդությամբ ընդունեցին նրան, հանձն առան ընդունել դպրությունը և մատղաշ մանուկներ ժողովել:

Եվ Մաշտոցը, իր աշակերտներից մի քանիսին վերակա-
ցու կարգելով աղվանաց վրա, հեռացավ այնտեղից...:

(Մեկ-մեկ մտնում են երիտասարդները և կանգնում զուգահեռ թեք գծով):

ՄԻՔԱՅԵԼ

- Հետո մենք պիտի մեր ոտնահետքի
Դրոշմը դարձրած յուրովի դրոշ
Մխեիմք բոլոր լայնքների վրա
Երկիր կոչեցյալ այն կլոր գնդի,
Որտեղ պիտի որ ամեն ճանապարհի
Վերստին բերի իր տեղը նախկին:

ՇՈՒՇԱՆ

- Եվ նա չծնվեց ինչ-որ մի մորից,
Նա այդ փլվածքից բուսնեց սխրանքով,
Որ այդ փլվածքը ողջանա նորից:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Եվ այդ փլվածքը իրոք ողջացավ.
Այն, ինչ-որ անել չկարողացան

ԱՐՇԱԿ

- Վաղարշակ,
Մուշեղ ու Մուշե,
Սա՛ արեց միայն՝
Անգեն ու անգորք.

ԼՈՒՍԻՆԵ

- Մեզանից խլված մեր պետության տեղ
Ստեղծեց մի նոր,
Չեղյալ պետություն,

ՋԵՄՍԱ

- Թագավորություն մի հզորագոր՝
Ո՛չ թե մեզանից խլված հողերի,
Մեր բաժան-բաժան հայրենու վրա,
Այլ մեր անբաժան,
Մեր անկիսելի՛,
Երբեք չխլվող հոգիների մեջ:

ՏԻԳՐԱՆ

- Եվ այնուհետև անվախճան եղավ
Թագավորական նրա տունը մեծ,
Եվ մեր հոգևոր թագավորության
Գահին բարձրացող ամեն թագավոր
Ծնվեց նու՛յն տնից,
Նու՛յն ցեղից սերեց:
Եվ պատվով-փառքով-վեհությամբ կրեց
Նու՛յն տոհմանունը՝
Մեսրոպ - Մաշտոցյանք:

ՄԱՐԻ

- Մեզ սպառնացող վտանգի չափ մեծ
Եվ այդ վտանգից նաև ահագին՝

	Նա օտար հրի ճարակի դիմաց Մեր ինքնությունը կոփեց ու կռեց. Օտար եկամուտ վարակի դիմաց Մահ համտես արած մեր ամենիմաց Առողջությունը որմի պես դրեց:
ՄԻՔԱՅԵԼ	– Դրեց խարդախված կաթի դեմ՝ մերան, Քանակի դեմ՝ թև, Թևի դեմ՝ թանաք, Սրի դեմ՝ գրիչ. Եվ դարանի դեմ՝ Մատենադարան:
	<i>(Մորնում են Խորենացին, Կորյունը և աշակերտները, թագավորը, կաթողիկոսն ու իշխանական աղջիկները ծաղկած ճյուղերի միջով: Երկխոսություն երկու ժամանակների միջև: Կանգնում են քեմի հակառակ կողմում):</i>
ՏԻԳՐԱՆ	– Հաղթեցինք դաժան ժամանակներին, Կանգուն առ կանգուն թաղվելով հողում՝ Հառնեցինք դարձյալ, Մնացինք կանգուն. Անվերջ ընկնելով՝ Վերաթևեցինք. Մեռնելով անվերջ՝ Գոյատևեցինք...
ՀԻՆ	– Եվ հիմա արդեն այդ մե՛զ չեն պեղում <i>(բոլորը միասին)</i> ,
ՆՈՐ	– Այլ մենք ենք պեղում <i>(բոլորը միասին)</i> .
ՀԻՆ	– Այդ մե՛զ չեն հիշում <i>(բոլորը միասին)</i> ,
ՆՈՐ	– Այլ մենք ենք հիշում <i>(բոլորը միասին)</i> .
ՀԻՆ	– Մե՛զ չեն վկայում <i>(բոլորը միասին)</i> ,
ՆՈՐ	– Մենք ենք վկայում.
ՋԵՄՍԱ	– Այսպե՛ս ապրեցինք, Եվ այստե՛ղ հասանք
ՍՈՒՍԱՆՆԱ	– Այսպես շիթվելով՝ Դարձանք գոռ հոսանք:
ՆԵԼԻ	– Մենք հինը հնից Նորացա՛նք նորից:
ԼՈՒՍԻՆԵ	– Եվ այս ամենը՝ Նրա՛ շնորհիվ:
ՄԻՔԱՅԵԼ	– Այսքանից հետո ինչ կոչեն նրան Մեր կեռմանաշատ երթուղու վրա:
ՋԵՄՍԱ	– Մի նշանածից:

ՆԵԼԻ

- Մի սյուն
Կամ թե ձո՞ղ:

**ՀԱՍՄԻԿ
ՏԻԳՐԱՆ**

- Ինչ-որ գրեիր ինչ-որ ստեղծո՞ղ:
– Ու եթե պիտի գիր ու տառ հիշվի,
Ապա նա ինքն է այն մեծատառը,
Որով հասարակ ու պարզուկ բառը
Աճում է, հասնում խորհրդանիշի,

**ՀԻՆ
ՆՈՐ**

- Եվ մարդը ձգվում ու դառնում է Մարդ (*բոլորը միասին*),
– Անցողիկ մարտը՝ հավերժական Մարտ (*բոլորը միասին*),

**ՀԻՆ
ՆՈՐ**

- Խեղճ տքնությունը՝ զորեղ Տքնություն (*բոլորը միասին*):
– Ինքնությունն անուժ՝ հուժկու Ինքնություն (*բոլորը միասին*),

**ՀԻՆ
ՏԻԳՐԱՆ**

- Պաշտողը՝ Պաշտող (*բոլորը միասին*):
– Իսկ հայը՝ ... Մաշտոց:
Մաշտոց...
Այսինքն՝ ա՛յր մի, որ եկավ ապացուցելու,
Թե մի տեղ վերջը դառնում է սկիզբ:

(Խորենացու և Կորյունի տեսարան. նստած են և կարդում են զուգորդելով):

ԿՈՐՅՈՒՆ

- Եվ հենց միննույն տարում՝ երանելի Սահակի մահից 6 ամիս անցնելուց հետո, հայոց բանակը Սուրբ վարդապետի հետ միասին գտնվում էր Արարատյան նոր քաղաքում, և մի քանի օրվա հիվանդությունից հետո՝ մահեկան ամսի 13-ին, վրա հասավ սրբի քրիստոսակոչ վախճանը: Եվ մինչև Քրիստոսի գնդին խառնվելը, ցավերից թեթևանալով և սթափվելով, վեր կացավ, նստեց ժողովի մեջ և ձեռքերը համատարած երկինք բարձրացրած՝ բոլորին հանձնարարեց Աստծու շնորքին և նրանց համար օգնություն խնդրեց: Եվ մինչդեռ սրբի ձեռները կարկառված էին դեպի երկինք, խաչանման սրանչելի տեսիլ երևաց այն ապարանքի վրա, ուր վախճանվում էր երանելին, և՛ ես, և՛ ամեն մարդ ինքը տեսավ այդ, և ոչ թե ընկերը պատմեց:

ԽՈՐԵՆԱՑԻ

- Եվ շուտով չանհետացավ այդ շողքը, ամբողջ բազմությանը տեսանելի եղավ այն, այնպես որ շատ անհավատներ մկրտվեցին: Այս ժամանակ ժողովված բազմության մեջ աղմուկ և շփոթություն ծագեց այն պարկեշտ մարմինը թաղելու տեղի պատճառով: Բազմությունը բա-

ժանվել էր 3 խմբի. մի մասն առաջարկում էր տանել Տարոն՝ Սրբի ծննդավայրը, մյուսները՝ Գողթն, որտեղ առաջին անգամ ուսուցել էր, մի մասն էլ առաջարկում էր թաղել հենց Վաղարշապատում՝ սրբերի հանգստարանում: Բայց հաղթեց քաջ Վահան Ամատունին, որն ավելի ջերմեռանդ էր հավատով և հզոր, քանի որ պարսիկները նրան էին վստահել Հայոց երկրի հազարապետությունը: Նա մարմինը վերցրեց և արժանավայել հուղարկավորությամբ տարավ իր գյուղը՝ Օշական: Եվ նույն լուսեղեն խաչի երևույթը դագաղի վրա գնում էր դեմ հանդիման ժողովրդին, մինչև նրան հողին հանձնեցին Վահանը և նրա սպասավոր Թաթիկը, որից հետո նշանն աներևույթ եղավ:

ՏԻԳՐԱՆ

- Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Հզոր թե տկար՝
Մարմին էինք մենք:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ

- Սակայն նա եկավ, որ հո՛գի դառնա.
Շոշափվո՞ղ հոգի,
Եվ անմե՛ռ հոգի:

ՇՈՒՇԱՆ

- Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Քիչ թե շատ՝ կար հաց,
Եվ ունեինք ջո՞ր,

ՏԻԳՐԱՆ

ԲՈՒՈՐԸ

- Սակայն նա ծնվեց, որ Սնո՛ւնդ դառնա:
- Ծնվե՛ց, որ ծնե՛նք,
Եղա՛վ, որ լինե՛նք,
Եվ անմահացա՛վ,
Որ անմահանա՛նք:

(Վերջին երգը, երգում են 3 հոգի):

Վերջ

ԵՎ ԱՅՐ ՄԻ՝ ՄԱՇՏՈՅ ԱՆՈՒՆ

(համանուն ներկայացումից)

Խոսք՝ ըստ Պ. ՍԵՎԱԿԻ

Երաժշտ.՝ Ա. ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ

Andante

Ա - յո՛ւ, մենք կա-յինք Նը-րա - նից ա - ռաջ. հը-գոր թե տը -
կար՝ մար-մին է-ինք մենք: Սա կայն Նա ե-կավ, որ Հո-գի՛ դառ -
նա. շո-շափ-վո՛ղ հո - գի, և ան-մե՛ռ հո - գի: Ա -
յո՛ւ, մենք կա յինք Նը-րա-նից ա - ռաջ. քիչ թե շատ՝ կար հաց, և ու-նե - ինք
ջուր: Սա-կայն Նա ծըն - վեց, որ Սը-նո՛ւնդ դառ-նա: Ծըն-վե՛ց, որ ծը -
նե՛նք, ե-ղա՛վ, որ լի նե՛նք... Սա-կայն նա ծըն - վեց, որ Հո-գի՛ դառ -
նա... Եվ ան-մա-հա - ցա՛վ, որ ան-մա-հա- նա՛նք...

Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Հգոր թե տկար՝
Մարմին էինք մենք:

Սակայն Նա եկավ, որ Հոգի՛ դառնա.
Շոշափվող հոգի,
Եվ անմեռ հոգի:

Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Քիչ թե շատ՝ կար հաց,
Եվ ունեինք ջուր:

Սակայն Նա ծնվեց, որ Սնո՛ւնդ դառնա:
Ծնվե՛ց, որ ծնե՛նք,
Եղա՛վ, որ լինե՛նք...

Սակայն Նա ծնվեց, որ Հոգի՛ դառնա...
Եվ անմահացա՛վ,
Որ անմահանա՛նք...

ՓԱՌՔ ՄԱՇՏՈՑԻՆ

(«Եվ այր մի՛ Մաշտոց անուն» ներկայացումից)

Խոսք՝ ըստ Պ. ՍԵՎԱԿԻ

Երաժշտ.՝ Ա. ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ

Tempo giusto

Փա՛նք Մաշ-տո-ցի՛ն, հայ գը-րե-րի՛ն: Փա՛նք Մաշ-տո-ցի՛ն, հայ գը-րե-րի՛ն:
 Դու ծըն-վե-ցիր՝ որ ա-պա - ցու - ցես, որ վեր - ջը մի տեղ դառ-նում է սկիզբ,
 որ այն-տեղ է սխի-րանքն ըս - կըս-վում, ուր վեր-ջա-նում է ա-մեն հը - նար:
 Փա՛նք Մաշ-տո-ցի՛ն, հայ գը-րե-րի՛ն: Փա՛նք Մաշ-տո-ցի՛ն, հայ գը-րե-րի՛ն:

Փա՛նք Մաշտոցին,
 Հայ գրերին...

Դու ծնվեցիր, որ ապացուցես,
 Որ վերջը մի տեղ դառնում է Սկիզբ,
 Որ այնտեղ է սխրանքն սկսվում,
 Ուր վերջանում է ամեն հնար...

Փա՛նք Մաշտոցին,
 Հայ գրերին...

Դու ծնվեցիր, որ ապացուցես,
 Որ վերջը մի տեղ դառնում է Սկիզբ,
 Որ այնտեղ է սխրանքն սկսվում,
 Ուր վերջանում է ամեն հնար...

Դու մեր փրկիչ, Մեսրոպ Մաշտոց:
 Փա՛նք Մաշտոցին,
 Հայ գրերին,
 Փա՛նք հայ ազգին,
 Սուրբ Մաշտոցին...

ՌՈՄԵՈ ԵՎ ՋՈՒԼԻԵՏ

Ըստ Վիլյամ Շեքսպիրի
«Ռոմեո և Ջուլիետ» ողբերգության

Սցենարի հեղինակ՝ Կարինե Դավթյան

Պիես՝ երկու գործողությամբ

Նկարագրություն

Ներկայացումը նվիրվել է Վիլյամ Շեքսպիրի 450-ամյակին և ԵՊՀ 95-ամյակին:

Սցենարում տեղի են ունեցել փոփոխություններ. կրճատվել են որոշ տեսարաններ և որոշակի կերպարներ՝ Պարիս, պարոն և տիկին Մոնտեգյուներ, մի խումբ սպասավորներ, դեղավաճառ, երաժիշտներ, մանկլավիկներ: Այս ամենի փոխարեն ավելացել են չորս ծաղրածուներ՝ 2 տխուր և 2 ուրախ դիմակներով: Կան նաև բավականին իրադարձություններ, որոնք ներկայացվում են ծաղրածուների կողմից: Վերոնայի իշխան Էսկալոսը հանդես է գալիս միայն ձայնով, իսկ Հայր Լավրենտիոսը սցենարում երևում է տեսանյութով: Ռոմեոն ներկայանում է որպես երգիչ և երգահան: Պարիսը որպես կերպար չկա, միայն խոսվում է նրա մասին:

Հիմնական դեկորացիաներից մեկը կարմիր վարագույրն է, որը հատկանշական է եղել իտալական շրջիկ թատրոնի համար, այստեղ ունի լուրջ դերակատարում, և հաջորդ կարևոր դեկորացիան շարժական ու բազմաֆունկցիոնալ նավն է, որը տարբեր տեսարաններում տարբեր նշանակություն ունեցող դեկոր է: Հիմնական գաղափարական իմաստն այն է, որ կարծես սա շրջիկ թատրոն է, և այն կարող է լինել տարբեր երկրներում, իսկ ծաղրածուները ներկայացնում են այս պատմությունը, որը տեղի է ունեցել Իտալիայի Վերոնա քաղաքում: Ծաղրածուները նույնպես ներմուծված կերպարներ են:

Ներկայացման համար գրվել է նոր երաժշտություն, որի հեղինակն է ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր Էդգար Գյանջումյանը, նաև երեք երգ՝ Ռոմեոյի, Ջուլիետի համար և վերջերգ, որի ժամանակ կենդանանում են գլխավոր հերոսները՝ Ռոմեոն և Ջուլիետը, ինչը խորհրդանշում է սիրո հավերժության գաղափարը:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» և «Արտ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոններին:

Հագուստների էսքիզները հեղինակել է ՀՀ վաստակավոր նկարչուհի Աննա Հարությունյանը, պարային բեմադրությունը՝ աղջիկների պարային համույթի գեղարվեստական ղեկավար Իռեն Ուլիխանովան:

Երգերի բառերի և դեկորների մտահղացման հեղինակը բեմադրության ռեժիսոր Կարինե Դավթյանն է:

Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2014 թվականի հունիսի 17-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԷԱԿԱԼՈՍ – Վերոնայի իշխանը

ՆՈՒՎՈԼԱ 1 – ուրախ ծաղրածու

ՆՈՒՎՈԼԱ 2 – ուրախ ծաղրածու

ՊԱՅԼԱՉՈ 1 – տխուր ծաղրածու

ՊԱՅԼԱՉՈ 2 – տխուր ծաղրածու

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Հակառակորդ գերդաստանի պարագլուխ

ՏԻԿԻՆ ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Կապուլետի կինը

ՋՈՒԼԻԵՏ – Կապուլետի դուստրը

ՌՈՄԵՈ – Մոնտեգյուների որդին

ԴԱՅԱԿ – Ջուլիետի դայակը

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – իշխանի ազգականը և Ռոմեոյի բարեկամը

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Մոնտեգյուի եղբորորդին և Ռոմեոյի բարեկամը

ՏԻՔԱԼՏ – տիկին Կապուլետի եղբորորդին

ՀԱՅՐ ԼԱՎՐԵՆՏԻՈՍ – Ֆրանսիսկյան մի կրոնավոր

ՄԵՐԻ – Սպասուհի

ՍԱՄՍՈՆ – Սպասավոր

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ – մասսայական տեսարաններ

ՊԱՐՈՂՆԵՐ

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

(Մտնում են ուրախ ծաղրածուները՝ դահլիճից հայտարարելով):

- ՊԱՆԱՅԻՆ 1** – Այսօր երեկոյան ժամը 7-ին
ՊԱՆԱՅԻՆ 2 – Տեղի կունենա Վիլյամ Շեքսպիրի «Ռոմեո և Ջուլիետ»
ներկայացումը:

(Երաժշտություն: Բարձրանում են բեմ: Բեմում երկու տղիներ ծաղրածուները լաց են լինում, սպիտակ վարագույրը քաջ է, կարմիր վարագույրը՝ փակ: Դիմացը դրված է 2 սպիտակ շարժական տուփեր և տղիներ դիմակներ):

- ՊԱՆԱՅԻՆ 1** – Բեմը ցույց կտա չքնաղ Վերոնան,
Ուր կային երկու հայտնի գերդաստան,
Որ բորբոքելով հիմնավորց մի վեճ՝
Ձեռք էին թաթախում միմյանց արյան մեջ:

- ՆՈՒՎՈՒՆ 1** – Այդ ոտխների արգադներից չար
Ծնվեցին երկու դժբախտ սիրահար,
Որոնց վշտերն ու մահը դառնապետ,
Տոհմական քենը ջնջեցին հավետ:

- ՊԱՆԱՅԻՆ 2** – Ահեղ անցքերն այս սիրող սրտերի
Եվ ծնողների ոխը կատաղի,
Որ այդ խեղճերի մահով հագեցան,
Մեր բեմին երկու ժամվա նյութ դարձան,

- ՆՈՒՎՈՒՆ 2** – Որը եթե լսեք դուք համբերանքով,
Ինչ որ թերի է, կողոլենք հաճությամբ:

(Ծաղրածուները քացում են կարմիր վարագույրը, տեսարանը փոխվում է: Բեմում կանգնած են ամբոխը և բոլոր կերպարները, որոնք մեջքով են կանգնած, լսում են Վերոնայի իշխանի ձայնը):

Վերոնայի իշխան Էսկալոսի ձայնը – ձայնագրություն

Մի՞թե չեք լսում: Օ՛հ, անարգ մարդիկ, է՛հ, դուք գազաններ,

Որ ձեր չարապետ բարկության հուրը ճգնում եք մարել

Այս բռնաբանության շատրվաններով, որոնք ցայտում են ձեր երակներից:

Մահվան տանջանքով սպառնում եմ ձեզ. արնոտ ձեռքերից

Վար շպրտեցեք ձեր ոճրամուխ զենքերը իսկույն

Եվ ականջ դրեք ձեր՝ զայրությամբ լի իշխանի վճռին:

Քաղաքացիական երեք պատերազմ՝ օղային մի փուլ խոսքից բռնկված՝

Քո ձեռքով, Կապուլետ և քո՝ Մոնտեգյու,

Խիստ վրդովել են մեր փողոցների հանգստությունը,

Եվ Վերոնայի հին քաղաքացիք,
Երիցս իրենց ծանր հագուստը դեն շարտելով,
Ծերացած ձեռքով նիզակ են բռնել,
Վերջ տալու ժանգոտ ձեր ասելությանը,
Եթե հանդգնեք վրդովել նորից մեր փողոցները,
Ձեր կյանքը պետք է տուգանք հատուցի մեր խաղաղության,
Բոլորդ ցրվե՛ք:

(Ձայնը լսելուց հետո բոլորը հեռանում են):

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

(Բենվոլոյիոն՝ մենակ, հեռվից երևում է Ռոմենոն):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – *(Մեկուսի):* Տեսն՞ք՝ գալիս է Ռոմենոն:
Կա՛ն ես կիմանամ իր սրտի ցավը, կա՛ն խիստ կմերժվեմ:
Բարի լույս, զարմի՛կ:

- ՌՈՄԵՆ** – Մի՞թե դեռ օրը այդքան դալար է:
(Տխուր, հոգնած, սիրահարված):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Նոր զարկեց ինը:
ՌՈՄԵՆ – Ա՛խ, տխուր ժամերն երկար են թվում:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Այդ ի՞նչ թախիժ է ժամերդ երկարում:
ՌՈՄԵՆ – Այն, ինչ որ չունեմ, որն ունենալով՝ շատ չէի թախժի:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Սիրահարվա՞ծ ես:
ՌՈՄԵՆ – Դրանից զուրկ եմ:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Դու սիրուց զո՞ւրկ ես:
ՌՈՄԵՆ – Նրա շնորհից, որին սիրում եմ:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Վա՛հ, ինչո՞ւ սերը, որ իր պատկերով այդքան քնքուշ է,
Կարող է լինել այդքան բիրտ ու չար իրականի մեջ:
ՌՈՄԵՆ – Որի երեսին դեռ քող կա ընկած,
Առանց աչքերի կարող է տեսնել դեպի նպատակ տանող շա-
վիղներ:
Օ՛, կռվարար սեր, սիրաշաղախ քեմ,
Ոչնչից ստեղծված դու ամենայն ինչ,
Օ՛, ծանր թեթևություն, լուրջ ունայնություն,
Օ՛, անձն քառս սիրուն ձևերի,
Կապարյա փետուր, լուսապայծառ ծուխ, սառնաշունչ կրակ,
Մշտարթուն թմբիր, որ այն չէ, ինչ է:
Այս սերն եմ զգում, մի սեր, որի մեջ ես սեր չեմ զգում: Դու չես
ծիծաղում:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Ոչ, ի՛նչ թանկագին, լավ է՝ արտասովեմ:
ՌՈՄԵՆ – Ինչո՞ւ, բարի մարդ:
ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Քանզի տեսնում եմ քո ազնիվ սիրտը այդպես ճնշված:
ՌՈՄԵՆ – Ավա՛ղ այդպես է սիրո հանցանքը:
Ցավերս ամուր ճնշում են կուրծքս,
Իսկ դու ուզում ես ծավալել դրանց
Սրտիդ ցավերով: Ասածդ սերը մոր ցավ է բարդում
Արդեն խիստ տրտում իմ սրտի վրա:

Ուրիշ ի՞նչ բան է: Մի խենթություն է ամենից խելոք,
 Մի խեղդող լեղի և հավետ անմար մի անուշություն:
 Մնաս բարով, Բենվոլիո:

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Կա՛ց, ես էլ կգամ,
 Եթե ինձ այդպես լքես ու գնաս, սաստիկ կանարգես:
- ՌՈՍԵՈ** – Ինքս այստեղ չեմ,
 Սա Ռոմեոն չէ, նա ուրիշ տեղ է:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Դու ինձ լուրջ ասա, սիրածդ ո՞վ է:
- ՌՈՍԵՈ** – Ուզում ես, ուրեմն, որ ես հեկեկա՞մ պատմելու պահին:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ինչո՞ւ հեկեկաս:
- ՌՈՍԵՈ** – Լուրջ կերպով ասա՞ ո՞ւմ ես սիրում:
- ՌՈՍԵՈ** – Հրամայի՛ր հիվանդին, որ նա լուրջ կերպով իր կտակն անի.
 Ավա՛ղ, այդ բանն իզուր ես խնդրում այնպիսի մեկից,
 Որ խիստ հիվանդ է: Լրջորեն ասած՝ սիրում եմ մի կնոջ:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Կետին զարկեցի, երբ ենթադրեցի, որ դու սիրում ես:
- ՌՈՍԵՈ** – Որին սիրում եմ, շլացուցիչ է:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Որքան նշանը շլացուցիչ է, այնքան դյուրին է ճիշտ կետին զարկել:
 Ինձնից խրատ առ՝ մոռացի՛ր խորհել դու նրա մասին:
- ՌՈՍԵՈ** – Մի ուղի ցո՛ւյց տուր, որ կարողանամ խորհելը մոռանալ:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Աչքերիդ արձակ ազատություն տո՛ւր, նկատի՛ր ուրիշ գեղեց-
 կություններ:
- ՌՈՍԵՈ** – Այդ այն միջոցն է,
 Որ չնաշխարհիկ անվանեմ նրա գեղեցկությունը:
 Բոլոր բախտավոր այն դիմակները, որ սիրուն կանանց դեմքն
 են համբուրում,
 Իրենց տակ ծածկված չքնաղ դեմքերն են մեր միտքը բերում,
 Իր աչքի լույսի այն անգին գանձը, որից զրկվել է:
 Հրաշատեսիլ մի կին ցո՛ւյց տուր ինձ,
 Ի՞նչ բան է նրա սիրունությունը, եթե ոչ մի էջ,
 Որ ես կարող եմ կարդալ, թե ո՞վ է,
 Որ գերազանց է այդ անգուգական գեղեցկությունից:
 Դե, մնաս բարով, դու անկարող ես ինձ մոռացության դասը
 սերտել տալ:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ես այդ ուսմունքը քեզ կհատուցեմ և կամ կմեռնեմ քեզ պարտք
 մնալով:

(Գնում են: Ծաղրածուների երգ: Մտնում են երկու ծաղրածուները՝ Նովուլա 1 ու
 Պալյաչո 1, հեկո՛ւ՝ Նովուլա 2 ու Պալյաչո 2, մտնում են փունջաների մոտ):

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

(Ծաղրածուները խաղում են՝ Պ. Կապուլեյրի և Պարիսի դերերը՝ պարմելով):

- ՆՈՒՎՈԼԱ** – Տեսար՝ ինչ տեսարանի ականատես եղանք.....
- ՊԱԼՅԱՉՈ** – Ես պետք է կրկնեմ, ինչ-որ ասացի:
Իմ գավակը աշխարհի համար դեռ օտարուհի է,
Հագիվ է տեսել տասնչորս տարի:
Թող երկու գողտրիկ ամառ էլ խամրեն իրենց պերճանքում,
Նախքան մենք նրան հարս կասենք կյանքում:
- ՆՈՒՎՈԼԱ** – Շատ կան նրանից մանկահասակներ, որոնք բախտավոր մայրեր են արդեն:
- ՊԱԼՅԱՉՈ** – Այդքան վաղաժամ պսակվածները կանուխ են թռչնում,
Երկիրը լավեց բոլոր հույսերը, նրանից բացի,
Նա է կալվածքիս ժառանգն հուսալի:
Միրտո՞ւ բա՛ց արա, սիրելի՛ Պարիս, և քո սրտի մեջ նրա սերը լից,
Իմ ցանկությունը մի մասն է միայն իր հավանության,
Եթե ընդունի, այդ ընտրությանը
Ներդաշնակ է իմ հավանությունը և սրտիս ձայնը:
Ես այս գիշերը, ինչպես ընդունված հիմ կարգ է մեզ մոտ,
խնջույք եմ տալու,
Որին շատ սիրված հյուրեր են գալու:
Եթե այնտեղ գալ դու բարեհաճես,
Մեծ ուրախություն ինձ կպատճառես:
Իմ խղճուկ տան մեջ դիտի՛ր այս գիշեր երկրաճեմ աստղեր,
Որոնց լույսերից պիտի խավարեն երկնային լույսեր:
Այնպիսի հրճվանք, ինչպես հեշտասեր մարդիկն են զգում,
Երբ կաղ ձմեռվա կրունկի վրա
Շքեղազարդված ապրիլն է ճեմում, այդպիսի հեշտանք
Կզգաս այս գիշեր կանացի այն թարմ կոկոնների մեջ:
Լսի՛ր բոլորին, դիտի՛ր ամենքին
Եվ սիրի՛ր նրան, ով արժանիքով բարձր է բոլորից:
Եվ իմ աղջիկն էլ կլինի մեկը այդ շատերի մեջ,
Մեկը՝ լոկ թվով, իսկ հաշվով՝ ոչինչ:
Մի՛ լացիր, տե՛ս մամակ, գնանք՝ կարդանք:

ՏԵՍԱԲԱՆ ՀՈՐԻՈՐԴ

(Տեսարան փողոցում: Ներս հն մտնում Ռոմեոն և Բենվոլիոն):

ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Խելագարվեցի օր , Ռոմեո՛:

ՌՈՍԵՈ – Ո՛չ, խելագար չեմ, բայց կաշկանդված եմ ավելի ամուր, քան մի խելագար,
Բանտի մեջ փակված և սնունդից զուրկ,
Բարև, բարեկա՛մ:

(Հանդիպում են ծաղրածուներին: Նրանց մոտ նամակ կա: Նամակը մեկնելով խոսում է Պալյաչոն 1):

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Աստծո բարին պարոն: Աղաչում եմ, պարո՛ն, կարո՞ղ եք կարդալ:

ՌՈՍԵՈ – Այո՛, կարող եմ, եթե ծանոթ եմ տառերն ու լեզուն:

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Դուք ճիշտ ասացիր: Աստված Ձեր գործին հաջողություն տա:
(Ուզում են զնալ):

ՌՈՍԵՈ – Սպասի՛ր, այ մարդ, ես կարդալ գիտեմ: *(Կարդում է):*
Սինյոր Մարտինոն, իր կինը, աղջիկները:
Կոմս Անսելմոսը և իր գեղանի քույրերը: Որբևայրի տիկին Վիտորովիոն:
Սինյոր Պլաչենտինոն և իր սիրասուն եղբոր աղջիկները:
Մերկուտիոն և իր եղբայր Վալենտինը:
Իմ հորեղբայր Կապուլետը, իր կինը և աղջիկները:
Իմ սիրուն քեռադուստր Ռոզալին: Լիվիան,
Սենյոր Վալենտինոն և իր եղբորորդի Տիբալտը:
Լուչիո Լու պայծառաղեն Հելենան»:
Հրաշալի փունջ է: Որտե՞ղ պետք է գան:

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Այնտեղ՝ վերևը:

ՌՈՍԵՈ – Որտե՞ղ:

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Հիմա ձեզ կասեմ: Կապուլետների տանը: *(Գնում են):* Ի տեսություն, պարո՛ն:

ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Կապուլետի հնավանդ այս խնջույքի մեջ,
Վերոնայի բոլոր այն հրաշալի սիրունների հետ,
Ընթրելու է մահ քո այնքան սիրած չքմաղ Ռոզալին:
Այնտեղ շտապի՛ր և խստապահանջ աչքով բաղդաղի՛ր
Դու նրա դեմքը մի այլ դեմքի հետ, որ ես ցույց կտամ,
Եվ կհամոզվես, որ քո կարապը ագռավ է եղել:

ՌՈՍԵՈ – Եթե ջերմեռանդ հավատը աչքիս նման կեղծիք թույլ տա,

Թող արցունքներս փոխվեն բոցերի:

ԲԵՆՎՈԼԻՈ

- Նա գեղեցիկ է երևացել քեզ, քանզի չես տեսել նրա մոտ ոչ ոք,
Նա կշռվել է միայն ինքն իր հետ՝ երկու աչքիդ մեջ:
Սակայն բյուրեղյա այն նժարներում դիր սիրտիդ մոտ մի այլ
օրիորդի,
Որ ես ցույց կտամ ճառագայթելիս այդ խրախճանքում,
Եվ դու կտեսնես, որ Ռոզալինդ ստվեր է անգույն:

ՌՈՍԵՈ

- Կգամ, Բենվոլիո, ոչ թե այդպիսի մի գեղեցկություն տեսնելու
համար,
Այլ իմ սիրածի գերազանց փայլով սքանչանալու:

*(Գնում է: Ծաղրածուների երաժշտության շարունակությունը՝ կեսից: Ռոմեոն և
Բենվոլիոն դուրս են գալիս: Փակվում է կարմիր վարագույրը):*

ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Կապուլեյրների փանը: Մընում է Մերին՝ սպասուհին, փումբանների վրա է գցում կարմիր կրոները, դուրս է գալիս, քացվում է կարմիր վարագույրը, հեյրո մընում են փիկին Կապուլեյրը և դայակը):

- S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Դայա՛կ, աղջիկս ո՞ր ե, այստեղ կանչի՞ր նրան:
ԴԱՅԱԿ – Վկա՛ կուսությունս, երբ որ տասներկու տարեկան էի, Ասել եմ, որ գա: Ո՞ր ես, գառնո՛կս, ո՞ր ես, քաղցրի՛կս, Մեղա քեզ, Աստված: Աղջիկս ո՞ր կորավ: Որտե՞ղ ես: Ջուլիե՛տ:

(Մընում է Ջուլիեյրը):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ո՞վ է կանչում ինձ:
ԴԱՅԱԿ – Ձեր մայրն է կանչում:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Այստեղ եմ, մայրի՛կ: Ի՞նչ էր Ձեր կամքը:
S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Գործ ունեմ քեզ հետ: Դայա՛կ, հեռացի՛ր: Ծածուկ խոսք ունենք: Ո՛չ, վերադարձի՛ր: Միտքս փոխեցի, դու մեր խորհրդին պետք է գտնվես: Ինչպես դու գիտես, աղջիկս իր ծաղիկ հասակի մեջ է:
ԴԱՅԱԿ – Հավատա, տիկի՛ն, նրա տարիքի մինչև իսկ ժամը կարող եմ ասել:
S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Դեռ չի բոլորել տասնչորս տարին:
ԴԱՅԱԿ – Գրագ կգայի տասնչորս ատամ, Որքա՞ն է մնացել Պողոս-Պետրոսին:
S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Մի տասնհինգ օր, մի քիչ ավելի կամ մի քիչ պակաս:
ԴԱՅԱԿ – Ավելին կամ պակաս տարվա օրերից, Պողոս-Պետրոսի ճրագալույցին նա կբոլորի տասնչորս տարին:
Շուշանս և նա, հոգին լույս դառնա քրիստոնյա մարդու. տարեկից էին: *(Լացակումած):*
Շուշանս հիմա աստծո մոտ է, նա աչքիս լույսն էր: Ինչպես ասացի,
Պողոս-Պետրոսի ճրագալույցին նա կբոլորի տասնչորս տարին:
Ուղիղ տասնչորս, այդ լավ եմ հիշում:
Այն երկրաշարժից անցել է արդեն տասնմեկ տարի,
Նա այն ժամանակ մենակ կանգնում էր: Չէ՛, խաչը վկա,
Կարողանում էր դեսուդեն վազել:
Մի օր առաջ էլ ճակատը կոտրեց:
Իմ ամուսինը, ողորմի իրեն.

- Շատ ուրախ մարդ էր, երեխային վերցրեց
 Եվ ասաց նրան. «Երեսի՞դ ընկար,
 Մեջքիդ կփռվես, երբ որ ավելի խելահաս դառնաս,
 Այնպես չէ՞, Ջուլի (*ծիծաղելով*):
 Եվ չարածճին իր լացը կտրեց ու ասաց՝ «այո՛»:
 Ինչպես կատակը իրական դարձավ:
 Հավատացնում եմ, թեկուզ ես հազար տարի էլ ապրեմ, չեմ մո-
 ռանա այդ:
 Այնպես չէ՞, Ջուլի՛,– ասաց իմ մարդը,
 Եվ սիրում խենթը իր լացը կտրեց ու ասաց՝ «այո՛»:
- S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – ԴԱՅԱԿ** – Խնդրում եմ՝ լռի՛ր, հերի՛ք է՝ խոսես:
 – Լա՛վ, տիկի՛ն: Բայց ես չեմ կարողանում ծիծաղս զսպել,
 Երբ միտս եմ բերում, թե ինչպես երեխան իր լացը կտրեց,
 Ու ասաց՝ «այո՛»:
 Դակատի վրա, հավատացնում եմ, փոքրիկ ձվի չափ
 Ուռուցք էր բուսել:
 Շատ վատ էր ընկել և ճվճվում էր,
 Ամուսինս ասաց. երեսի՞դ ընկար,
 Մեջքիդ վրա կընկնես, երբ որ մեծանաս (*ծիծաղելով*):
 Այնպես չէ՞, Ջուլի՛: Նա լացը կտրեց ու ասաց՝ «այո՛»:
- ՋՈՒԼԻԵՏ – ԴԱՅԱԿ** – Խնդրում եմ, դայա՛կ, փակի՛ր բերանդ:
 – Սո՛ւս, արդեն արծա: Աստված օրհնի քեզ:
 Ամենասիրուն երեխան էիր, ում ծիծ եմ տվել:
 Թե բախտ ունենամ այնքան ապրելու, որ քեզ հարս տեսնեմ,
 Սրտիս փափագը առած կլինեմ:
- S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ –** Հենց այդ է նյութը,
 Որի շուրջ ես ուզում եմ խոսել:
 Ասա՛ ինձ, Ջուլիե՛տ, իմ անգին դուստր,
 Ի՞նչ է քո կամքը ամուսնության մասին:
- ՋՈՒԼԻԵՏ – ԴԱՅԱԿ** – Դա մի պատիվ է, որ չեմ երագում:
 – Պատի՞վ ասացիր: Թե չլինեի միակ ծծմայրդ,
 Կասեի, որ դու իմաստություն ես կերել կաթիլ հետ:
- S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ –** Լավ խորհի՛ր այժմ ամուսնության մասին, քեզնից փոքրերը
 Արդեն պատվական մայրեր են դարձել Վերոնայի մեջ:
 Թե չեմ սխալվում, ինքս մայր էի,
 Քո այդ հասակից պակաս հասակում:
 Կարճ ասած՝ լսի՛ր,
 Կտրիճ Պարիսը քո ձեռքն է խնդրում իր սիրո համար:
- ԴԱՅԱԿ** – Օ՛, ընտիր մարդ է, անուշիկ օրիորդ,

Աշխարհում նրա նմանը չկա, այնքան սիրուն է, կարծես մոմ լինի:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Վերոնայի ամառը նման ծաղիկ չունի:

ԴԱՅԱԿ – Ճիշտ որ ծաղիկ է, իսկակա՛ն ծաղիկ:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Հը, ի՞նչ ես ասում, կարո՞ղ ես սիրել այդ ջենտլմենին:

Դու այս գիշերը մի խնջույքի մեջ կտեսնես նրան:

Ջահել Պարիսի դեմքի հատորը կարդա ուշադիր

Եվ կգտաս այնտեղ այնպիսի բերկրանք,

Որ գեղեցկության գրչով է գրված:

Չմնի՛ր երեսի ամեն մի գիծը:

Եվ տես, թե որքան ներդաշնակորեն հյուսված են իրար.

Եվ եթե մի բան այդ պերճ հատորում քեզ անհայտ մնա,

Կգտնես գրված նրա աչքերի լուսանցքի վրա:

Լավ, ինձ կարճ ասա, հավա՞ն ես արդյոք Պարիսի սիրուն:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Եթե տեսնելը սիրել է բերում, կաշխատեմ տեսնել ու սիրել նրան,

Բայց իմ աչքերը ես չեմ մխրճի ավելի հեռու,

Ձեր հաճությունը թող նրան ուժ տա առաջ քաշելու:

(Մտնում է սպասուհին):

ՄԵՐԻ – Տիկի՛ն, հյուրերը եկել են, ընթրիքը պատրաստ է:

Ձեզ կանչում են: Իմ օրիորդին են հարցնում:

Խոհանոցում դայակին անիծում են, և ամեն ինչ տակնուվրա է:

Ես պետք է շտապեմ գործիս: Խնդրեմ, շո՛ւտ եկեք: *(Հեռանում է):*

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Գնա, գալիս ենք: Ե՛կ, Ջուլիե՛տ, կոմսը սպասում է մեզ:

ԴԱՅԱԿ – Գնա՛, ա՛յ աղջիկ, ուրախ գիշերներ որոնի՛ր ուրախ օրերիդ հա՛մար: *(Խփում է հեկույքին):*

(Գնում են):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԳ

(Դահլիճից մտնում են Ռոմեոն, Մերկուրիոն, Բենվոլիոն՝ դիմակներով ու ձեռքերին մոմեր):

- ՌՈՄԵՈ** – Լռությամբ մտնենք,
Թե՞ մուտքի համար ներման ճառ ասենք:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Երկար ճառերի դարը անցել է:
Համարձակ մտնենք, և թող մեզ չափեն ցանկացած չափով,
- ՌՈՄԵՈ** – Տվե՛ք ինձ մի ջահ: Պարել չեմ կարող, ոտքերս ծանր են. մոմը կպահեն:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ո՛չ, պետք է պարես, ազնիվ Ռոմեո:
- ՌՈՄԵՈ** – Ո՛չ, հավատացե՛ք դուք կաքավելու կոշիկներ ունեք թեթև ներքանով:
Ես ունեմ հոգի կապարի մման,
Որը ինձ ամուր գամում է գետնին: Պարել չեմ կարող:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Դու սիրահար ես, Կուպիդոնի լույսի թևերը փոխ առ
Եվ սուրա՛ բարձր, ուր որ չի կարող ոչ մի մարդ սուրալ:
- ՌՈՄԵՈ** – Ես նրա նետով այնպես եմ խոցված,
Որ նրա թևով չեմ կարող ճախրել և այսպես կապված
Չեմ կարող մի թիզ անգամ սլանալ իմ ծանր ցավից,
Սիրո բեռն ահեղ վար է ճնշում ինձ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Դու ճնշի՛ր սերը, և նա կսուզվի քո ծանրության տակ,
Դա ծանր բեռ է սիրո պես քնքուշ մի կազմի համար:
- ՌՈՄԵՈ** – Մերը քնքո՞ւշ է: Ո՛չ, նա շատ կոշտ է,
Շատ բիրտ է, շատ բուռն, փշի պես խայթող:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Եթե սերը քեզ հետ խստությամբ վարվի, խիստ եղիր իր հետ,
Նա քեզ խայթում է, խայթի՛ր դու նրան, և նա կպարտվի:
Տվե՛ք մի դիմակ դեմքս ծածկելու:

(Դիմակ է հագնում):

Դիմակի վրա դիմակ է դրված:
Բնավ հոգս չէ, Եթե խուզարկու աչքը նկատի տգեղություններ:
Ահա հաստ հոնքեր, որ իմ փոխարեն կարող են շիկնել:

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Բախենք և մտնենք, հենց որ ներս գնանք,
Ամեն ոք իսկույն թող գործի դնի իր սրունքները:

- ՌՈՄԵՈ** – Թող թեթևասիրտ հեշտասերները պարի մեջ մտնեն,
Իսկ ես, խրատված մի պապեճական հին ասացվածքով, կղի-տեմ լոկ:

- Բնավ չեմ տեսել այսքան հաջող խաղ, բայց ես սուզվում եմ...
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Խեղդվողն է սուզվում: Եթե սուզվում ես,
Մենք դուրս կքաշենք քեզ ճահճի միջից,
Կամ, ներողություն, այն սիրո տիղմից, ուր դու խրված ես
Մինչև ականջներդ:
- ՌՈՄԵՈ** – Մենք այդ հանդեսում շատ լավ կդիտենք, բայց խելացի չէ այն-
տեղ գնալը:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Իսկ ինչի համար:
- ՌՈՄԵՈ** – Ես այս գիշերը մի երազ տեսա:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ես նմանապես:
- ՌՈՄԵՈ** – Ի՞նչ երազ տեսաք:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Որ երազատեսները հաճախ ստում են:

*(Հնչում է երաժշտություն, Մերկուրիոն սկսում է խաղալ՝ մասնակից դարձնելով
խաղին Ռոմեոյին և Բեմվոլիոյին):*

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Երագիս տեսա, որ Մար Թագուհին այցելել էր ձեզ
Նա փերիների մանկաբարձուհին է և հայտնվում է,
Ոչ ավելի մեծ, քան մի ակնաքար,
Որ ալդերմանի ցուցամատին կա:
Դշխուհու կառքը քաշում են մի լուծ աննշմար ձիեր՝
Տանելով մարդկանց քթերի մոտով, երբ որ քնած են:
Կառքի ճաղերը շինված են սարդի երկար ոտներից,
Երասանները՝ սարդի ոտայնից,
Ձիերի սարքը՝ լուսնի խոնավիկ ճառագայթներից,
Եվ խարազանը՝ ծղրիղի ոսկրից, իսկ դրա փունջը՝ ոտայնի
թելից,
Կառապանը մի փոքրիկ մժեղ է գորշ համազգեստով,
Մի ծույլ օրիորդի մատներով բռնված լվի կեսի չափ,
Մաքի կառքը կաղնու մի փուչ կեղև է,
Որ ատաղձագործ սկյուռն է շինել և պառավ ճիճուն,
Որն անհիշելի ժամանակներից այդ փերիների կառագործներն
են,
Եվ այսպես զուգված գիշերից նա արշավում է սիրահարների
ուղեղի միջով,
Եվ նրանք սիրո երազ են տեսնում:
Պալատականների ծնկների վրա, որ երգում են խոնարհու-
թյուններ,
Դատավորների մատների միջով, որ անմիջապես կաշառք են
տեսնում,

Կանանց շուրթերով, որ ցնորում են իսկույն համբույրներ,
Սակայն զայրացած Մաքը հաճախ ծածկում է նրանց շուրթերը
վերք ու պալարով,

Եվ նրանց շունչը ապականված է օծականներով:

Մերթ սլանում է պատուտականի քթի վրայով,

Եվ այն ժամանակ նա հոտոտում է մի խոշոր պաշտոն,

Երբեմն էլ գալիս է տասնորդ՝ առած մի խոզի պոչով,

Եվ խտուտ է տալիս տերտերի քիթը քնած ժամանակ,

Եվ նա տեսնում է մի շռայլ հասույթ:

Երբեմն հեծնում է զինվորի վզին.

Եվ այն ժամանակ նա երագում է թշնամիների վզերը կտրել,

Խրամատների ու դարանների, և իսպանական սրերի մասին,

Եվ թմբուկներ, որոնց թնդունից զարթնում է քնից

Ու սարսափահար մեկ-երկու բերան աղոթք ասելով՝

Քնում է նորից: Այդ հենց նույն Մաքն է,

Որ հյուսում է ձիերի բաշը գիշեր ժամանակ,

Եվ հանգուցում է նրանց խճճված վարսերը իրար,

Որ եթե բացվեն մեծ աղետների պատճառ կղաղման

Դա այն վիռն է, որ աղջիկները երբ պառկում են մեջքների
վրա,

Ճնշում է նրանց և սովորեցնում դիմանալ ճնշման՝

Դարձնելով նրանց պնդակազմ կանայք: Այդ կախարհն է, որ...

ՌՈՍԵՈ

– Լռի՛ր, Մերկուտիո՛, լռի՛ր, հերիք է, փուչ բան ես խոսում:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ

– Ճիշտ նկատեցիք, ես երագների վրա եմ խոսում,

Որ ծույլ ուղեղի արգասիքներն են.

Որոնք ծնվում են ունայն ցնորքից,

Որ օդի նման մի թեթև նյութ է,

Եվ խիստ հարափոխ, քան թե այն հողմը,

Որ այս բուպեիս տարփում է հյուսիսի սառցապատ լանջը,

Սակայն զազազած՝ դեմքը շուռ տալով

Փչում է դեպի ցողասփյուռ հարավ:

ԲԵՆՎՈԼԻՈ

– Քո ասած հողմը փչում, տանում է մեր ուշքն ու միտքը:

Ընթրիքը պրծել է, մենք ուշ կհասնենք:

ՌՈՍԵՈ

– Իսկ ես կարծում եմ՝ շատ վաղ ենք եկել, քանզի իմ հոգին:

Կարծես զգում է, որ մի չար աղետ աստղիս առնրթեր,

Պիտի դառնորեն սկսի դժնի իր տարեթիվը՝

Հենց այս գիշերվա խրախճանքներից վախճան դնելով

Այն անարգ կյանքին, որ ամփոփված է իմ այս կրծքի մեջ,

Տարաժամ մահվան նվաստ հարվածով,

Բայց նա, ով կյանքիս ընթացքն է վարում,
Ուղեցույց լինի թող առագաստիս:
Հառա՛ջ, կորովի՛ երիտասարդներ:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Չարկե՛ք քմբուկներ:

(Բողոքը դուրս եև գալիս):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՅՈԹԵՐՈՐԴ

(Մտնում է Մերին, հեյրո՝ Սամսոնը: Պարահանդես Կապուկերների տանը):

- ՄԵՐԻ** – Երբ մի տան մաքրություն հանձնված լինի մեկ կամ երկու մարդու ձեռք, և այդ ձեռքերն էլ անվա են, դա շատ կեղտոտ բան է:
- ՍԱՄՍՈՆ** – Ձեզ սպասում են, ձեզ կանչում են, ձեզ խնդրում են, Ձեզ փնտրում են մեծ արահում:
- ՄԵՐԻ** – Ի՞նչ է, հազար կտոր լինելու չենք:
Շուտ արեք, տղերք, մի քիչ աշխույժ շարժվեք:
Ով վերջինը մնա, թող ամբողջը ինքը տանի:

(Հնչում է տարանորդյան: Բացվում է սպիտակ վարագույրը, ծաղրածուների պարը..., պարահանդեսի մասնակիցները ներսում են, մտնում է Պ. Կապուկերը):

- Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Բարով, պարոններ, բարի գալուստ ձեզ: Այն տիկիները, Որոնց ոտքերը զերծ են կոշտերից, թող պարեն ձեզ հետ:
Ա՛, հա՛, օրիորդներ, ո՛ր մեկը ձեզնից
Պարից խույս կտա: Նա, ով նազ կանի,
Երդվում են, ոտքին կոշտուկներ ունի: Ձեր սրտին կպա:

(Ներս են մտնում Ռոմեոն, Մերկուրիոն և Բենվոլիոն):

- ՌՈՄԵՈ** – Ո՞վ է այն օրիորդը, որ այն ասպետի բազուկն է պճնում:
- ՍՊԱՍԱՎՈՐ** – Չգիտե՛մ, պարո՛ն:

(Բոլորը քարանում են):

- ՌՈՄԵՈ** – Օ՛, նա վառվում է ջահերից պայծառ,
Գիշերվա այտի վրա այնպես է շողում,
Ինչպես ճոխ գոհար՝ տիրելու համար, խիստ չնւշխարիկ՝
աշխարհի համար:
Երբ պարն ավարտվի, ես նրա կանգնած տեղը կդիտեմ
Եվ իմ բիրտ ձեռքը կերջանկացնեմ՝ հպելով նրան:
Արդյոք սիրե՞լ է սիրտս մինչ այժմ, երդվեք, իմ աչքեր,
Քանզի չեմ տեսել ստույգ գեղեցկություն մինչև այս գիշեր:

(Ռոմեոն նստում է դաշնամուրի մոտ և նվագում է):

- ՏԻԲԱՆՏ** – *(Դիմելով պ. Կապուկերին):* Չայնից երևում է, որ Մոնտեգյու է: *(Դիմելով սպասավորին):*
Մուսերս բեր, տղա՛: Եվ այս ստրուկը համարձակվել է,
Կոպիտ դիմակով իր դեմքը ծածկած այստեղ շտապել՝
Մեր այս հանդեսը անարգելու և ծաղրելու համար:

Երդվում եմ տոհմիս հնամյա պատվով,
Որ մի հարվածով նրան մեռցնելը բնավ էլ մեռք չէ:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ի՞նչ է պատահել: Ինչո՞ւ ես այդպես կատաղել, Տիբալտ:

ՏԻԲԱԼՏ – Այս մարդը, հորեղբայր, մի Մոնտեզյու է՝ մեր ախոյանը,
Մի թշվառական, որը, ի լիս մեզ այստեղ է եկել
Մեր այս գիշերվա հանդեսն հեզնելու:

(Տարանդիլան՝ որպես ֆոն, միացվում է):

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Սա Ռոմեոն չէ՞:

ՏԻԲԱԼՏ – Այո՛, նա ինքն է՝ սրիկա Ռոմեոն:

(Տեղից վեր է կենում):

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Հանդարտ, սիրելի՛ս, ձեռք չտաս նրան *(քննում է Տիբալտի ձեռքը)*,

Իրեն պահում է նա մի վեհաշուք ջենտլմենի պես:

Եվ, ստույգն ասած, մեր վերոնացիք գովում են նրան,

Իբրև մի պարկեշտ և կիրթ պատանու:

Քաղաքիս ամբողջ գանձերը ինձ տան,

Չէի կամենա իմ այս հարկի տակ անպատվել նրան,

Դրա համար էլ զսպի՛ր ինքդ քեզ, ուշ մի դարձրու,

Իմ կամքն այս է. քե հարգում ես ինձ,

Յո՛ւյց տուր ուրախ դեմք և վանի՛ր քեզնից նայվածքները չար,

Որ վայելուչ չեն մի տոմի համար:

(Պարում են տարանդիլա):

ՏԻԲԱԼՏ – Խիստ վայելո՞ւչ է, երբ որ մեզ հյուր է նման սրիկան:

Նրան հանդուրժել ես անկարող եմ:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Պետք է հանդուրժել, տաքցո՛ւիս տղա:

Ասում եմ, պետք է. եկ, գնա բանիդ:

Տանտերը ո՞վ է՝ ե՞ս եմ, թե՞ ինքդ, գնա ասում եմ:

Չես հանդուրժելու, վա՛հ, տեր իմ Աստված,

Չլինի՞ ուզում ես աղմուկ բարձրացնել իմ հյուրերի մոտ, մի
կռիվ սարքել:

Դա մարդու գո՞րծ է:

ՏԻԲԱԼՏ – Սակայն, հորեղբայր, այդ մեզ ամոք է:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Գնա, գնա բանիդ: Հանդուգն տղա ես *(հրեչում):*

Մի՞թե այդպես չէ: Այդ հոխորտանքը,

Կարող է գլխիդ մի փորձանք բերել, գիտեմ՝ ինչ կլինի:

Դու ինձ դեմ գնա՞ս: Վա՛հ, ես իմ հոգին, հենց այդ էր պակաս
(զայրացած):

Մթանշելի է: Շատ աներեսն ես. հանգիստ կաց, կամ քե...
(ձեռքը քարշրացնում է, ուզում է հարվածել):
 Էլի լույս բերեք, էլի լույս բերեք: Քաշվիր, ամոթ է:
 Ես քեզ կստիպեմ հանդարտ մնալու: Ավելի աշխույժ, իմ թան-
 կագիներ:

(Քարշր երաժշտություն, որը հեղափոխում է ֆոն, տեսարանը քարանում է):

ՏԻՔԱԼՏ (ՄԵՆԱԿ) – Բռնի կաշկանդված համբերությունս, դեմ առնելով իմ կա-
 տադությանը,
 Ամբողջ մարմինս դողահարում է:
 Ես պետք է գնամ: Այս բռնի մուտքը՝ արտաքուստ խաղաղ,
 Փոխարկվելու է մի դառն մաղձի արյունաշաղախ:

*(Շարժվում են: Երաժշտություն: Տիքալորը հեռանում է: Փակվում է սպիրակ վա-
 րագույրը, Ռոմենոն և Ջուլիենը մնում են բեմում: Հանդիպման երաժշտություն):*

ՌՈՍԵՆ – Եթե պղծում եմ անարժան ձեռքով այս սուրբ վանքը,
 Արդ սա թող լինի իմ այդ հանցանքի քաղցր տուգանքը.
 Շուրթերս՝ իբրև երկու շիկադեմ ուխտավոր, սիրով
 Պատրաստ եմ քավել այդ բիրտ հպումը քնքուշ համբույրով:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Դուք խիստ եք դաժան դեպի ձեր ձեռքը, ազնիվ ուխտավոր,
 Որ իր ջերմեռանդ հարգանքն է տաժում սիրով բախտավոր:
 Ուխտի եկողը ձեռքով հպում է ձեռքը սրբերի *(ձեռքերը հպում
 են իրար):*
 Ափ ընդ ափ լինել՝ անբիծ համբույրն է ուխտավորների:

ՌՈՍԵՆ – Մի՞թե սրբերն ու ուխտավորները շրթունքներ չունեն:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ունեն, ուխտավոր, բայց գործադրում են աղոթքի համար:

ՌՈՍԵՆ – Այն ժամանակ թող շուրթերն անեն ձեռքի արածը,
 Տես, աղոթում են, շնորհիք նրանց իրենց խնդրածը:
 Չլինի անասան հավատը փոխես հուսահատության:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Սրբերն անշարժ են մույնիսկ աղոթքին ընդառաջելիս:

ՌՈՍԵՆ – Մի՛ շարժվիր, ուրեմն, մինչև աղոթքիս արդյունքը քաղեմ
 Եվ իմ շուրթերից քո շրթունքներով հանցանքս քավեմ:

*(Համբուրում է նրան, հանդիպման երաժշտությունը հնչում է քարշր, հեղո դառ-
 նում է ֆոն):*

ՋՈՒԼԻԵՏ – Այդ քաղած մեղքը շուրթերիս մնաց:

ՌՈՍԵՆ – Մե՞ղք իմ շրթունքից, օ՛հ, անուշ հանցանք: Ետ տուր ինձ կրկին:
(Նորից համբուրում է):

(Ավարտվում է երաժշտությունը, մրկում է դաշակը):

- ԴԱՅԱԿ** – Տիրուհի՛, մայրդ ձեզ հետ խոսք ունի: *(Ձուլիկերը գնում է):*
- ՌՈՍԵՈ** – Ո՞վ է իր մայրը:
- ԴԱՅԱԿ** – Մի՞թե չգիտեք:
 Իր մայրը այս տան տիրուհին է,
 Մի բարի կին է՝ անչափ իմաստուն և առաքինի:
 Նրա աղջկան, որի հետ այժմ դուք խոսում էիք, ես կաթ եմ տվել,
 Ձեզ բան եմ ասում, ով կարողանա ձեռք բերել նրան,
 Շահած կլինի ոսկու գանձարան:

ՌՈՍԵՈ (ԱՌԱՆՁԻՆ) – Նա Կապուլե՞տ է:
 Օ՛, ծանր հաշիվ, կյանքս, ուրեմն, պարտք եմ թշնամու:

(Բարձրանում է սպիրակ վարագույրը, հնչում է փարանյութիլան, սպա դառնում է ֆոն):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Գնանք, խնջույքի եռուն շրջանն է:
- ՌՈՍԵՈ** – Ավա՛ղ, այդպես է և իմ տազնապը, նույնիսկ ավելին:
- Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Ո՛չ, ո՛չ, պարոններ, սպասեք դեռ, փոքրիկ խնջույք ունենք:
 Մի՞թե գնում եք, ուրեմն բոլորիդ շնորհապարտ եմ:
 Շնորհակալ եմ, ազնի՛վ պարոններ, բարի գիշեր ձեզ:
 Լո՛յս բերեք այստեղ, գնանք խոնջելու: Ա՛հ, ուշ է արդեն,
 Հավատացեք ինձ՝ պիտի գնամ, քնեմ:

(Ներս է մտնում Մերին և մոմերը դնում դաշնամուրին: Բոլորը գնում են՝ բացի Ձուլիկից և դայակից):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Այստե՞ղ եք, դայա՛կ: Այն պարոնն ո՞վ է:
 Թե պսակված լինի, Իմ առագաստը շիրիմս կլինի:
- ԴԱՅԱԿ** – Անունն է Ռոմեո, մի Մոնդեգյու է,
 Ձեր մեծ թշնամու մեկ հատիկ որդին:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Միակ սիրածս, ավա՛ղ, զավակն է միակ ոսոխիս:
 Շուտ տեսա նրան, ուշ ճանաչեցի:
 Անհնարին սեր ծնվեց իմ սրտում,
 Եվ պետք է սիրեմ իմ ժամտ թշնամուն:
- ԴԱՅԱԿ** – Այդ ի՞նչ է: Ի՞նչ է:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Մի հանգախաղ է, որ սովորեցի մեկից, որի հետ հիմա պարեցի:

(Ներսից կանչում են՝ Ձուլիկե՛ր):

- ԴԱՅԱԿ** – Հենց հիմա, իսկույն:
 Շուտ արա գնանք, բոլոր հյուրերն արդեն գնացին:

(Բարձր Տարանդիվյան, Մերին և Սամսոնը հավաքում են կարմիր կրորները: Իջնում է սպիտակ վարագույրը: Մյունում են ծաղրածուները):

- ՆՈՎՈՒԱ 2** – Անցավ այն նախկին սիրո հուրն անշեջ,
Մի նոր սեր ծնվեց նրա սրտի մեջ:
Հոգու չափ սիրած այն գեղեցկուհին
Խավարեց չքնաղ Ջուլիետի կողքին:
- ՊԱՆՅԱՉՈ 1** – Ջուլիետն ու Ռոմեոն սիրում են իրար,
Դյութում են միմյանց հայացքներով վառ:
Տղան պատմում է, իսկ ոտիսն անքիծ
Խայծ է գողանում այդ ահեղ կարթից:
- ՆՈՎՈՒԱ 2** – Իբրև թշնամի՝ Ռոմեոն, սակայն,
Չի կարող ազատ սիրել աղջկան:
Ջուլիետն էլ սաստիկ սիրում է նրան,
Սակայն անգոր է գնալ տեսության:
- ՊԱՆՅԱՉՈ 1** – Բայց կիրքը նրանց ուժ կտա ու սեր
Եվ ժամանակը՝ հանդիպման պահեր՝
Խառնելով նրանց ծայրահեղ վշտին
Նույնչափ ծայրահեղ ուրախություններ:

(Գնում են):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՌԻԹԵՐՈՐԴ

(Վերոհա: Մի բացօթյա տեղ՝ Կապուլեպրների պարտեզի առաջ, մտնում է Ռոմենո):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ռոմենո՛, Ռոմենո՛:
- ՌՈՍԵՆ** – Կարո՞ղ եմ շարժվել, երբ սիրտս այստեղ է.
Ետ դարձիր, թույլ հող կենտրոնդ գտիր:

(Պարի վրայով ցատկելով՝ պարտեզի մեջ քաքնվում է Ռոմենո:
Մտնում են Բենվոլիոն և Մերկուրիոն):

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Նա խելոք մարդ է:
Կյանքովս եմ երդվում, որ տուն է ծլկել և քնել հանգիստ:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Նա այս կողմ վազեց,
Այս պարտեզի պատից ներս ցատկեց:
Չա՛յն տուր, Մերկուտիո՛:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Չայն կտամ մույնպես բոլոր դներին (Խաղում է կարծես դերասանը):
Ռոմենո՛, լսի՛ր, ա՛յ գիժ, քմահաճ, ա՛յ խենթ տարփածու,
Մի հառաչանքի կերպարանք առ դու և երևա մեզ,
Մի հանգ գեթ ասա, և գոհ կլինեմ:
Գոչիր «ափսոս ինձ», «սեր» արտասանիր, մի մրմունջ հանիր,
Դու իմ կնքահայր Վենուսին գոմե մի ջերմ խոսք ասա,
Մի մականուն տուր Վենուսի որդուն՝
Հավկուր Ադամին, որն այնքան դիպուկ նետը արձակեց,
Երբ սիրահարվեց Կոնֆետուա արքան աղքատ աղջկան:
Ո՛չ, նա չի լսում, չի շարժվում տեղից, չի երևում, չէ,
Կապիկը մեռած է: Ես նրա ոգուն պիտի քախանձեմ:
Կախարդում եմ քեզ ես Ռոզալինի պայծառ աչքերով,
Բարձր ճակատով, կարմրածիր շուրթով,
Միրուն ոտքերով, հոլանի սրունքով, սարսուռն ազդրով
Եվ նրան հարակից բոլոր կավածքով՝
Երևա դու մեզ քո կերպարանքով:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Եթե խոսքդ լսի, պիտի բարկանա:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Խոսքս չի կարող բարկացնել նրան: Նա կբարկանա,
Եթե ես նրա սիրած աղջկա շրջանակի մեջ
Մի տարօրինակ ոգի կանչեի՝ թողնելով նրան այնտեղ կանգ առած,
Մինչև սիրուհին դներով նրան ի չիք դարձնե:

Այդ բանը մի տեսակ անարգանք կլիներ, բայց իմ աղերսը
Հեգահամբույր է և առաքինի: Ես իր սիրուհու անվան գորու-
թյամբ

Իրեն կկանչեմ, որ գա, երևա: Այլապես հմար չկա:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Գնանք, սիրելիս, մա իրեն քաքցրեց այս ծառերի մեջ,
Որ ընկերակցի մռայլ գիշերին:

Իր սերը կույր է, և մութը միայն հարմար է դրան:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Թե սերը կույր է, մա անկարող է նշանին զարկել:

Այժմ կնստի խնձորենու տակ

Եվ կցնորի, որ իր սիրուհին մի խնձորի պես վերևից ընկներ,

Ինչպես կույսերն են իրարու կանչում խնդալու ժամին:

Ռոմեո՛, երենկ սիրած աղջիկդ մի խնձորի պես վերևից ընկ-
ներ...

Բարի գիշեր, Ռոմեո՛, երթամ պառկելու:

Այս բաց մահիճը չափազանց ցուրտ է քնելու համար:

Գալի՞ս ես, թե՞ ոչ:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Գնանք, իզուր է:

Նրան այստեղ փնտրել, մա մտադիր չէ իրեն ցույց տալ:

(Գնում են):

ՏԵՍԱՐԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԳ

(Կապուլեարների պարտեզը, մտնում է Ռոմեոն):

ՌՈՄԵՈ – Սպիների վրա նա է ծիծաղում, ով վերք չի տեսել:

(Ռոմեոն երգում է իր երգը: Բացվում է սպիտակ վարագույրը. Ջուլիետը նստած է նավակի մեջ՝ պարզգամքի դիմաց, իսկ Ռոմեոն ներքևում է):

ՌՈՄԵՈ – Տե՛ս՝ նա իր այտը հեցում է ձեռքին:

Երնեկ այդ ձեռքին ձեռնոց լինելի,

Որ կարենայի դիպչել այդ այտին:

ՋՈՒԼԻԵՏ

– Ավա՛ղ:

ՌՈՄԵՈ

– Արդեն խոսում է:

Օ՛, խոսի՛ր կրկին, լուսավառ հրեշտակ, քանզի գիշերով

Այնպես փառահեղ դու շողշողում ես իմ գլխի վերև,

Ինչպես քնավոր մի պատգամաբեր,

Մահկանացուների ճերմակ, երկնայիշ աչքերի առաջ,

Որ ետ են թեքվում նրան դիտելու,

Երբ դանդաղասահ ամպերի վրա աշտանակելով,

Թեթև լողում է եթերի կրծքին:

ՋՈՒԼԻԵՏ

– Օ՛, Ռոմեո՛, Ռոմեո՛: Ինչո՞ւ ես Ռոմեո:

Ուրացիր հորդ, ժխտի՛ր անունդ:

Եթե կամք չունես, ուխտի՛ր ինձ սիրել,

Եվ կդադարեմ Կապուլետ լինել:

ՌՈՄԵՈ

– *(Մեկուսի)* Լսեմ ավելի՞ն, թե՞ պատասխան տամ:

ՋՈՒԼԻԵՏ

– Անունդ միայն թշնամի է ինձ:

Դու ողջը ինքդ ես. դու Մոմտեգյու չես:

Ի՞նչ է Մոմտեգյուն: Ո՛չ ձեռք է, ո՛չ ոտք,

Ո՛չ բազուկ, ո՛չ դեմք, ո՛չ էլ մի այլ մաս

Մարդուն պատկանող: Առ ուրիշ անուն:

Ի՞նչ կա անվան մեջ: Այն ծաղիկը, որին վարդ ենք անվանում,

Մի այլ անունով դարձյալ կարձակեր նույնչափ անուշ բույր:

Նույնպես Ռոմեոն, եթե Ռոմեո անվամբ չկոչվեր,

Դարձյալ կունենար այն անգին ձիրքը, որ այժմ ունի,

Առանց այդ կոչման: Նետի՛ր անունդ,

Դրա փոխարեն, որ քո մասը չէ,

Առ ինձ ծայրեծայր:

(Հնչում է հանդիպման երաժշտությունը, հեյրո ֆոն է դառնում: Ռոմեոն բարձրանում է պարզգամք):

- ՌՈՍՏԵՈ** – Քեզ հավատում եմ:
Ինձ սիրածդ գոչիր, և ես նորից կլինեմ մկրտված:
Էլ այսուհետև ես Ռոմեո չեմ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Այդ ի՞նչ մարդ ես դու, որ վարագուրված գիշերվա քողով,
Գալիս կորզում ես սրտիս գաղտնիքը:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Ես ինչ անունով ասեմ, թե ով եմ:
Անունս, սրբուհի՛, ատելի է ինձ,
Որովհետև նա թշնամի է քեզ:
Թե գրված լիներ, ես պատառ-պատառ կանեի նրան:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Իմ ականջները չեն ըմպել դեռևս
Այդ լեզվով ասված գոմե հարյուր բառ, բայց այդ հնչյունը ես
ճանաչում եմ,
Դու Ռոմեոն չե՞ս և մի Մոմտեզյու:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Եթե երկուսն էլ քեզ ատելի են, ո՛չ այս եմ, ո՛չ այն, չքնա՛ղ հրեշ-
տակ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ասա ինչպե՞ս եկար, ինչո՞ւ եկար այստեղ:
Մեր այս պարտեզի պատերը բարձր են, դժվար է մագլցել:
Մահացու վայր է, եթե նկատվի քո ով լինելը,
Կամ մեկնումեկը իմ ազգատոհմից տեսնի քեզ այստեղ:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Ես սիրո թեթև թևերով ելա այս պարիսպները,
Քարե պատնեշը չի կարող պատվար լինել սիրո դեմ:
Մերը պատրաստ է միշտ խիզախելու դեպի նպատակ,
Ուստի չեն կարող ազգականներդ
Արգելք լինել ինձ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Եթե տեսնեն քեզ, մահիդ ստույգ է:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Ավա՛ղ, ինձ համար առավել վտանգ կա քո աչքերում,
Քան նրանց երկու տասնյակ սրի մեջ: Ժպտա՛ քաղցրադեմ
Եվ ինձ կզինես նրանց ոխի դեմ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ես ոչ մի գնով չե՛ի կամենա քեզ տեսնել այստեղ:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Գիշերվա թիկնոցը պատսպարում է ինձ նրանց աչքից:
Միրի՛ր ինձ, թող նրանք ինձ այստեղ գտնեն:
Գերադասում եմ մեռնել ես նրանց ատելությունից,
Քան թե հապաղել մահվան դողի մեջ՝ քո սիրուն կարոտ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ասա, դու ինչպե՞ս գտար այս վայրը, ո՞վ առաջնորդեց:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Մե՛րը: Նախապես նա ինձ ներշնչեց հարցուփորձ անել:
Նա ինձ խելք տվեց, ես նրան՝ աչքեր:
Ես նավավար չեմ, սակայն եթե դու
Ամենահեռու ծովով ողողվող եզերք լինեիր,

ՋՈՒԼԻԵՏ

- Ես այդ վտանգը հանձն կառնեի այդչափ թանկագին մի գան-
ձի համար:
- Գիշերվա դիմակը երեսիս վրա է:
Թե չէ կուսական մի շիկնածություն այտերս կայրեր
Այն խոսքի համար, որ դու այս գիշեր ինձնից լսեցիր:
Կարող էի կեղծել, կարող էի չասել, ինչ որ ասացի:
Բայց կորչեն ամեն փուչ ու կեղծ ձևեր: Միրո՞ւմ ես դու ինձ:
Գիտեմ՝ «այո» կասես, և կհավատամ ես քո խոսքերին:
Բայց եթե երդվես, միգուցե հետո երդումդ դավես:
Դիտո՞ւմ, ասում եմ, սիրահարների սուտ երդմանց վրա խիստ
ծիծաղում է:
Ազնիվ Ռոմեո, եթե սիրում ես, անկեղծ ասա ինձ,
Եթե կարծում ես, որ շուտ հաղթվեցի,
Ես կխոժոռեմ, կլինեմ անգութ և կմերժեմ քեզ,
Որ դարպասես ինձ: Այլապես, եթե աշխարհը ինձ տան, ես այդ
չեմ անի,
Դիշտո՞ւմ ասած, ես խիստ սիրահարված եմ, չքնաղ Մոնտեգյու:

(Բարձրանում է երաժշտությունը, գրկում է Ռոմեոյին):

Գուցե իմ վարքը թեթև համարես,
Բայց հավատա ինձ, ես շատ ավելի հավատարիմ եմ,
Քան նրանք, որոնք զուսպ են երևում խորամանկությամբ:
Ես կարող էի ամոթխած լինել, խոստովանում եմ,
Սակայն դու ծածուկ լսեցիր ինձնից,
Իմ անկեղծ սիրո անզուսպ պոռթկումը: Ուստի, ների՛ր ինձ,
Եվ մի վերագրիր այս թուլությունը անհաստատ սիրո,
Որ մութ գիշերը ի լույս ընծայեց *(ուզում է զնայ):*

ՌՈՄԵՈ

ՋՈՒԼԻԵՏ

- Օրիո՞րդ, երդվում եմ այն օրինյալ լուսնով:
– Լուսնով մի երդվիր, անհաստատ լուսնով,
Որ ամեն ամիս փոխում է ձևը իր պարունակում,
Միգուցե սերդ նույնպես փոփոխվի:

ՌՈՄԵՈ

ՋՈՒԼԻԵՏ

- Ի՞նչ բանով երդվեմ:
– Մի՛ երդվիր երբեք:
Եթե ուզում ես, քո առաքինի անձովդ երդվիր,
Որը աստվածն է իմ պաշտամունքի,
Եվ կհավատամ:

ՌՈՄԵՈ

ՋՈՒԼԻԵՏ

- Եթե իմ սրտի հորդաբուխ սերը... *(Ջուլիետը ձեռքով փակում է Ռոմեոյի բերանը):*
– Ո՛չ, ո՛չ, մի՛ երդվիր:
Թեպետ իմ սիրտը հրճվում է քեզնով,

- Սակայն այս գիշեր հաճությամբ չունեմ դաշինք կռելու:
Դա խիստ հանդուգն է և խիստ անխոհեմ, խիստ հանկարծակյան,
Միտք բողբոջն այս, հասունանալով շնչով ամառվան,
Կարող է դառնալ մի չքնաղ ծաղիկ հաջորդ հանդիպման:
Դե, բարի գիշեր, դե, բարի գիշեր, և թող քո սրտում
Նույն քաղցր նինջն ու անդորրը տիրի, որ կան իմ լանջքում:
- ՌՈՍԵՈ** – Ուրեմն այդպես անհագո՞րդ գնամ:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Ի՞նչ հագուրդ կուզես առնել այս գիշեր:
ՌՈՍԵՈ – Որ դու իմ ուխտը փոխադարձ սիրո ուխտով հատուցես:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Ես իմը տվի նախքան խնդրելը:
Սակայն կուզեի, որ այն տակավին տրված չլիներ:
ՌՈՍԵՈ – Ետ առնե՞լ կուզես: Իսկ ինչո՞ւ, սեր իմ:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Որ առատ ձեռքով վերստին քեզ տամ,
Իմ սերը խորն է. որքան ես քեզ տամ,
Այնքան շատ ունեմ, երկուսն էլ անեզր ու անապառ են:

(*Դաշակը ներսից կանչում է՝ «Չուլիե՛ր»*):
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ներսից ձայն է գալիս: Հիմա գալիս եմ:
Մի երեք բառ էլ, անգի՛ն Ռոմեո, և բարի գիշեր:
Եթե քո սերը առաքինի է,
Եվ նպատակդ ամուսնանալն է, վաղը ինձ լուր տուր
Մի մարդու ձեռքով, որ քեզ կուղարկեմ,
Թե որտեղ և երբ դու մտադիր ես մեր հարսանեկան ծեսը կատարել:
Եվ իմ ողջ բախտը ոտքիդ կհանձնեմ,
Ու, տեր իմ, մինչև աշխարհի ծայրը կհետևեմ քեզ (*Գրկում են իրար և համբուրվում*)
- ԴԱՅԱԿ** – (*Ներսից*): Տիրուհի՛:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Արդեն գալիս եմ:
Սակայն քո միտքը եթե բարի չէ. աղաչում եմ քեզ...
- ԴԱՅԱԿ** – (*Ներսից*): Օրիո՞րդ:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Արդեն գալիս եմ:
Որ դադարեցնես սիրաբանելը և մենակ թողնես ինձ իմ վշտի հետ:
Վաղը կուղարկեմ:
ՌՈՍԵՈ – Վկա՞ է հոգիս:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Դե, հազար անգամ քեզ բարի գիշեր:
ՌՈՍԵՈ – Օ՛, հազար անգամ մութ է գիշերը առանց քո լույսի:

(Երաժշտություն: Ռոմեոյին դուրս է ուղարկում):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Սը՛ս, սը՛ս, Ռոմեո:
- ՌՈՍԵՆ** – Իմ սեր:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Վաղը ո՞ր ժամին ուղարկեմ քեզ մոտ:
- ՌՈՍԵՆ** – Իններորդ ժամին:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Միտքս կպահեմ: Քսան տարի է մինչև այդ ժամը:
Մոռացա, թե քեզ ինչու հետ կանչեցի:
- ՌՈՍԵՆ** – Այստեղ կկանգնեմ մինչև դու հիշես:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ես կմոռանամ, երբ այստեղ լինես,
Անվերջ հիշելով, թե որքան քաղցր է ներկայությունդ:
- ՌՈՍԵՆ** – Իսկ ես կկանգնեմ, որ դու չհիշես՝ ինչու կանչեցիր,
Եվ ես մոռանամ ուրիշ ամեն տուն՝ բացի այս տնից:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Լույսը բացվում է, ուզում եմ գնաս,
Սակայն ոչ հեռու, դե բարի գիշեր:
- ՌՈՍԵՆ** – Դե՛, բարի գիշեր, օ՛, օրհնյալ գիշեր: Ես վախենում եմ,
Որ այս ամենը լոկ մի երազ է գիշերվա ծոցում,
Քանզի չի կարող այսքան անուշ բան իրական լինել:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Բաժանումն այնքան անուշ մի վիշտ է,
Որ բարի գիշեր պիտի կրկնեմ ես մինչ առավոտ:

(Ծաղրածուները բեմից դուրս են հանում նավը):

- ՌՈՍԵՆ** – Նինջ գա աչքերիդ և հանգիստ՝ լանջիդ:
Երնե՛կ ես հանգիստ և նինջ լինեի, որ քեզ անդորր ու հանգիստ
բերեի:
Այժմ հոգևոր հորս խուցն երթամ.
Օգնություն խնդրեմ և պատմեմ անցքը բախտիս պատմու-
թյան:

(Փակվում է սպիտակ վարագույրը):

ՏԵՍԱԲԱՆ ՏԱՄԱՆԵՐՈՐԴ

(Ռոմեոն գնում է Հ. Լավրենտիոսի մոտ: Այս տեսարանում Հ. Լավրենտիոսը ներկայանում է տեսանյութի միջոցով, որը երևում է Էկրանից: Ռոմեոն, Էկրանի դիմաց կանգնած, լսում է):

Այս մեր երկիրը, որ մայրն է բնության, մաս դամբանն է,
Իր որդիներին ծնող արգանդը իր գերեզմանն է:
Նրա արգանդից ամեն տեսքի էակ է ծնվում,
Եվ իր մայրական անուշ կաթով են ամենքը սնվում:
Ամեն մեկն ունի իր արժանիքը, ամենքն այլազան:
Օ՛, այս երկիրը ինչպիսի՜ հարուստ ուժ է ամբարում
Ամեն խոտի մեջ, ամեն տունկի մեջ և ամեն քարում...
Չկա ոչ մի բան երկրի երեսին, որքան էլ չնչին,
Որ յուրատեսակ մի օգուտ չտա մեր հողագնդին:
Ոչ էլ մի լավ բան, որ երբ իր ազնիվ կոչումից շեղվի,
Չդիմադառնա իր ծագումի դեմ և չկործանվի:
Ազնվությունը վատ ընթացքի մեջ վատթարանում է,
Եվ մոլությունը գործով երբեմն ազնվանում է:
Այս նվազ ծաղկի դալար բաժակում հաստատած ունի
Թույնը՝ իր բույնը, դեղը՝ իր տեղը՝ երկուսն էլ գաղտնի:
Եթե հոտ առնես՝ կարբեցնի հոգիդ,
Եթե ճաշակես, իր հյութով մա վերջ կտա քո կյանքին:
Երկու այսպիսի ներհակ ուռիներ մղում են պայքար
Թե՛ մարդու սրտում, թե՛ տունկերի մեջ հավերժ անդադար:
Բարին լուսաբույր և չարն անհամբույր են միշտ միասին,
Երբ չարը հաղթի, մահվան թրթուրը կուտի այդ բույսին:
Մի պատճառ միայն ինձ ստիպում է, որ ես քեզ օգնեմ:
Այս միությունը կարող է հանգել մեծ երջանկության,
Վերջ տալով ընդմիշտ ձեր ընտանեկան հին թշնամության:

(Ավարտից հեկո շրջվում է և ասում):

ՌՈՄԵՈ

- Ուրեմն իմացեք՝ սիրտս հանձնել եմ ես Կապուլետի չքնաղ աղջկան,
Նա ինձ է սիրել, իսկ ես էլ նրան:
Մեր մեջ գուրգորված է արդեն ամեն բան, բացի մի բանից
Որ մեզ գուրգորեն անխախտ կապերով սուրբ ամուսնության:

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄՆՄԵԿԵՐՈՐԳ

(Մի փողոց: Մտնում են Բենվոլոլիոն և Մերկուրիոն, հեղուկում սև կրորի մեջ Վերո-նայի ժողովուրդն է, իսկ սպիտակ վարագույրը դեռ փակ է):

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ո՞ր դժոխքն է մտել մեր այս Ռոմեոն,
Մի՞թե գիշերը նա տուն չի եկել:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Իր ծառան ասաց՝ տանը չի եղել:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ա՛խ, այն քարասիրտ դեղմած աղջիկը, այն Ռոզալինը,
Այնպես է տանջում, չարչարում նրան, որ նա կգժվի:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ծեր Կապուլետի ազգական Տիբալտը
Գիր է ուղարկել նրա հոր տունը:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Արևս վկա, մենամարտի հրավեր կլինի:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ռոմեոն նամակին կպատասխանի:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ամեն մարդ, որ գրել գիտե, կարող է պատասխանել նամակի:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ո՛չ, նա կպատասխանի նամակի տիրոջը՝ սպառնալիքի դեմ
սպառնալիք կարդալով:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ավա՛ղ, խեղճ Ռոմեո: Նա արդեն մեռածի պես է.
Դաշունահար եղած մի դալուկ աղջկա սև աչքերից և ականջից
նետահար՝ նրա մի սիրային երգով:
Մի՞թե այդ տեսակ մարդը կարող է Տիբալտի հետ մենամարտի
դուրս գալ:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Վա՛հ, դու էլ: Իսկ Տիբալտն ո՞վ է:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Տիբա՛լտը: Նա կատուների իշխանից ավելի արիասիրտ է, հա-
վատացնում են:
Օ՛, նա պատվի քաջասիրտ հարյուրապետն է:
Նա մենամարտում է այնքան հմտորեն, ինչպես Դուք
մի ձայնագրված երգ եք երգում *(խաղում է սուսերով)*:
Կանոնավոր կերպով պահում է չափը, ժամանակը և ներդաշ-
նակությունը: Հաշվի է առնում ամենափոքրիկ դադարը: Մեկ-
երկու և երրորդը ձեր կրծքի մեջ է: Հեռվից մետաքսե կոճակի
վրա այնպես է անվրեպ հարվածում, կարծես դրա դահիճը լի-
նի: Մի դուելիստ է, մի դուելիստ, առաջնակարգ տան մի
ազնվական, մենամարտության արվեստի I և II պատճառը կա-
տարելապես իմացող *(հիացմունքով)*:
Ա՛յն, նրա անմահ պասսադոն, նրա պուենտո ռեվերտոն, նրա
հեյը:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Այն ի՞նչը *(ջղայնացած)*:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Գրողը տանի այս խենթ ու խելառ թոթովախոս սեքսեթներին,

Այս նորանշան բառերը և անլուր արտասանությունը ներմուծողներին:

Տեր Աստված, ի՞նչ սքանչելի սուր խաղացնող է, ի՞նչ բարձրահասակ մարդ է, ի՞նչ շնորհալի պոռնիկ»:

Վահ, բարեկամս, ցավալի չէ՞ միթե,

Որ մենք շարունակ պետք է տանջվենք այս օտարերկրյա մոծակներից, այս pardonne-moi-ներից (*խոնարհվելով*),

Որոնք այնքան ամուր են կպել նոր մոդային,

Որ մինչև անգամ չեն կարողանում հանգիստ նստել հնաձև նստարանների վրա:

Օ՛, դրանց bon-ե՛րը, դրանց bon-ե՛րը:

(*Մտնում է Ռոմեոն*):

ԲԵՆՎՈԼԻՈ
ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ

- Ահա Ռոմեոն՝ն, ահա Ռոմեոն՝ն:
- Խեղճ տղա, նման է ձկնկիթը հանված մի չորացած հարինգի: Ով գեր ու պարարտ մարմին, ինչպե՞ս եղավ, որ ցամաքած ձուկ դարձար:
Հիմա նա կարտասանի այն ոտանավորներից, որ Պետրարկայի բերանից էին առատորեն բխում: Լաուրան իր սիրուհու համեմատությամբ մի խոնարհուհի է եղել: Բայց իմ հոգին, նրա սիրեկանը ավելի լավ բանաստեղծություն է նվիրել սիրուհուն: Դիդոնը մի գարշելի կին է եղել, Կլեոպատրան՝ մի գնչուհի, Հելենը և Հերոն՝ պոռնիկներ և հարճեր: Թիբսեն՝ մի անփայլ աչք կամ դրա նման մի բան, և ոչ թե ինչ-որ պետք է:
Սինյո՛ր Ռոմեո, bonjour, ահա քեզ մի ֆրանսիական ողջույն քո ֆրանսիական անդրավարտիքի համար (*խոնարհվելով*):
Դու երեկ զիշեր լավ խաղ խաղացիր մեր գլխին:

ՌՈՍԵՈ
ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ
ՌՈՍԵՈ

- Բարի լույս երկուսիդ: Ի՞նչ խաղ խաղացի:
- Ծլկեցի՛ր, պարո՛ն, ծլկեցի՛ր: Մի՞թե գլխի չես ընկնում:
- Ների՛ր, սիրելի՛ Մերկուտիո, խիստ կարևոր գործ ունեի: Իմ այն վիճակում գտնվող ամեն մարդ կարող էր շեղվել քաղաքավարությունից:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ

- Այդ միևնույն է, թե ասել, որ քո այն պարագայում գտնվող մարդը պարտավոր էր ծունկը թեթել (*նրանք սկսում են միասին խաղալ մեկը մյուսի հետը և սրամարտություններ ասել միմյանց հասցեին*):

ՌՈՍԵՈ
ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ
ՌՈՍԵՈ

- Այսինքն՝ խոնարհվե՞լ:
- Դիշտ դիպար մտքիս:
- Դա մի շատ քաղաքավարի բացատրություն է:

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Իմացի՛ր՝ ես քաղաքավարության վարդն եմ:
- ՌՈՍԵՈ** – Այսինքն՝ ծաղի՞կը:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Այո՛:
- ՌՈՍԵՈ** – Դրա համար ոտնամաններս վարդի պես ծաղկել են:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Լավ ասացիր:
- Հիմա այնքան հետապնդիր այդ կատակը, մինչև որ ոտնամաններդ ծակվեն, և կատակդ առանց հողաթափի մնա:
- ՌՈՍԵՈ** – Օ՛, տակը ծակ կատակ, որ եզակի է միայն իր բոբկությամբ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Օգնության հասի՛ր, բարի՛ Բենվոլիո, իմ սրամտությունը ուժասպառ է դառնում:
- ՌՈՍԵՈ** – Մտրակի՛ր, մտրակի՛ր: Հարվածի՛ր գավազանով, Եթե կարող ես, այլապես ես կգոռամ՝ հաղթեցի:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Բա՛հ, եթե քո սրամտությունը վայրի սագի ետևից է արշավում, ապա ես պարտված եմ, որովհետև քո միայն մեկ ունակության մեջ ավելի շատ վայրի սագ կա, քան թե իմ հինգի մեջ, հավատացնում եմ:
- Զլինի՞ դու ինձ սագի տեղ ես ընդունել:
- ՌՈՍԵՈ** – Եթե ինձ հետ ես եղել, կնշանակի, բացի վայրի սագից, ուրիշ բան չես եղել:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ես այդ կատակի համար ականջդ պիտի կծեմ:
- ՌՈՍԵՈ** – Մի՛ կծիր, բարի սագ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Խելքդ շատ թթու խնձոր է: Չափազանց կծու հյութ ունի:
- ՌՈՍԵՈ** – Մի՞թե մի պարարտ սագ համեմեղու համար հարկավոր չէ կծու հյութ:
- (Միասին՝ կծու հյութ, կծու հյութ):*
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Քո միտքը այժմ նման է այծի կաշու, որ ընդարձակվելով մի մատ նեղությունից կարող է մի կանգուն լայնության հասնել:
- ՌՈՍԵՈ** – Ես իմ խելքը հենց այդ «լայն» բառի համար եմ լայնացնում, Որ ավելացնելով մի սագի վրա՝ ցույց տամ, որ դու ամենամեծ սագն ես աշխարհում: *(Ծիծաղում են):*
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Հիմա ինձ ասա՝ մի՞թե ավելի լավ չէ այսպես կատակել ու ծիծաղել, Քան թե նստել ախուրվախ անել սիրո համար:
- Հիմա դու ընկերության մարդ ես, հիմա դու Ռոմեոն ես:
- Այժմ դու այն ես, ինչ որ կաս թե՛ արվեստով և թե՛ բնությամբ:
- Այդ խելագար սերը նման է մի մեծ տխմարի,

Որ լեզուն դուրս հանած վեր ու վար վազում է՝ գավազանը մի ծակ խրելու համար:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Այդտեղ կանգ առ. այդտեղ կա՛նգ առ:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Կուզե՞ս, որ խոսքս կիսատ թողնեմ:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Վախենում եմ, որ պատմությունդ շատ երկարացնես:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Օ՛, սխալվում ես: Ես ուզում էի կարճացնել, Որովհետև հասել էի իմ պատմության ամենախոր տեղը և, ճշմարիտն ասած, մտադիր էի շուտով ավարտել:

ՌՈՍԵՈ – Այդ լավ խոսք է:

(Սպիրտակ վարագույրը քացվում է, ժողովուրդը կանգնած է, երևում են միայն ձեռքերն ու գլուխները, դեմքերը սպիրտակ են ներկված, իսկ ձեռքերին սպիրտակ չեռնոցներ են, հրաժշտություն: Մյուսում է դայակը):

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Առագա՛ստ է գալիս: Առագա՛ստ է գալիս:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Երկու առագաստ՝ մի շրջագցեստ և մի անդրավարտիք:

ԳԱՅԱԿ – Բարի լույս ձեզ, պարոններ:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Բարի երեկո ձեզ, գեղեցիկ տիկին:

ԳԱՅԱԿ – Մի՞թե հիմա երեկո է:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Երեկո է, հավատացեք, որովհետև արևի ժամացույցի լիբր ձեռքը ուղիղ կանգնած է կեսօրվա մեջտեղի կետին *(պառկում է գեղունի):*

ԳԱՅԱԿ – Գրողը քեզ տանի, ի՞նչ տեսակ մարդ ես:

ՌՈՍԵՈ – Մի մարդ է, տիկին, որ Աստված ստեղծել է ինքն իրեն ապակա-նելու համար:

ԳԱՅԱԿ – Արևս վկա, լավ ասացիր՝ «ինքն իրեն ապականելու համար», այնպես չէ՞:

Պարոններ, արդյո՞ք ձեզնից մեկնումնեկը կարող է ասել, թե որ-տե՞ղ կարող եմ գտնել երիտասարդ Ռոմեոյին:

ՌՈՍԵՈ – Ես կարող եմ ասել, բայց երիտասարդ Ռոմեոն ավելի ծերա-ցած կլինի,

Երբ նրան գտնես, քան թե էր, երբ դու սկսեցիր որոնել նրան:

Ես եմ այդ անունը կրողներից ամենաերիտասարդը, եթե ավելի վատը չգտնվի:

ԳԱՅԱԿ – Լա՛վ:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Մի՞թե: Ուրեմն, ավելի վատը լա՞վ է: Լավ ես նկատում:

Խելքդ ո՞ւր է, խելքդ գլուխդ բեր:

ԳԱՅԱԿ – Եթե այդ Դուք եք, ես ցանկանում եմ ձեզ հետ առանձին խոսել:

ՔԵՆՎՈԼԻՈ – Նա նրան ընթրիքի է հրավիրելու:

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Կավատ է, իսկական կավատ: Սպասի՛ր, սպասի՛ր:
- ՌՈՍԵՈ** – Ի՞նչ բան է, ո՞րս գտար:

(Երաժշտությունը հնչում է ցածր, հեյրո մի քիչ բարձրանում է):

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Նապաստակ չէ, պարո՛ն, գուցե պասվա կարկանդակի մեջ
դրված մի ճագար է,
Որ նախքան ուտվելը թթվում է և բորբոսնում:

(Երգում է՝ բռնելով գլխաշորի ծայրերը և պտրվելով դայակի շուրջը):

Մի հին ճագար, հոտած ճագար, ընտիր ճաշ է պասվա համար:
Բայց ծեր ճագարն ինչպե՞ս ուտվի, երբ չկերած՝ կմզլոտի:
Ռոմեո՛, չե՞ս գալիս հորդ տունը: Գնում ենք այնտեղ ընթրիքի:

- ՌՈՍԵՈ** – Դուք գնացե՛ք, ես կգամ:

- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – *(Հրաժեշտ րալով դայակին):* Մնաք բարով, պառավ տիկին,
Մնաք բարով, ա՛յ տանտիկին, տիկի՛ն, տիկի՛ն, տիկի՛ն:

*(Ավարտվում է երաժշտությունը: Դայակը հրում է Մերկուրիոյին, նրանք
հեռանում են):*

- ԴԱՅԱԿ** – Աստված իմ, վերջապես ազատվեցինք: Բերանդ չորանա:
(Շար ջղայնացած):

Ասացեք խնդրեմ, պարոն, ո՞վ էր այս անամոթ չարչին, որ բեր-
նից եկածը ավել-ցվեղ դուրս էր տալիս:

- ՌՈՍԵՈ** – Մի շաղակրատ ազնվական է, դայա՛կ,
Որ սիրում է ինքն իր ասածին ականջ դնել:
Նա ավելի շատ կարող է խոսել մի բոպեի մեջ,
Քան քե լսել մի ամբողջ ամսվա ընթացքում:

- ԴԱՅԱԿ** – *(Չայրացած):* Եթե համարձակվի մի բան ասել իմ դեմ, թող լավ
իմանա,

Որ ոչ միայն իր պես լկտիին, այլև իր պես քսան թեթևտլիկի ես
ինչպես պետք է, ցույց կտամ:

Եթե ես ինքս չկարողանամ, մարդիկ կգտնեմ, որ կկարողանան:
Անամո՛թ թշվառական: Ես նրա կարծած խունջիկ-մունջիկնե-
րիցը չեմ:

Ես նրա լիրք ընկերուհիներից չեմ:

Աստված վկա, ես այնպես զայրացած եմ, որ բոլոր անդամ-
ներս դողում են *(սկսում է ձեռքերը դողացնել):*

Խնդրեմ, պարոն, մի խոսք ունեմ Ձեզ հետ:

Եվ ինչպես Ձեզ ասացի, իմ երիտասարդ տիրուհին հրամայել է
ինձ գտնել Ձեզ:

Ինչ որ կարգադրել է Ձեզ հայտնելու, ես Ձեզ չեմ ասի:
 Բայց ամենից առաջ ես Ձեզ այս կասեմ (*հանդիմանելով*),
 Եթե ուզում եք նրան տանել հիմարների դրախտը, ինչպես ա-
 սում եմ,
 Դա Ձեր կողմից մեծ կոպտություն կլինի, որովհետև օրիորդը
 շատ երիտասարդ է:
 Ուստի եթե դուք նրա հետ երկերեսանի վարվեք,
 Դա շատ վատ բան կլինի մի օրիորդի համար և շատ ստոր մի
 գործ:

ՌՈՍՏԵՈ – Դայակ, քո տիկնոջը և տիրուհուդ իմ կողմից շատ բարև արա:
 Երդվո՛ւմ եմ քեզ... (*շարքադաքավարի և սիրալիր*):

ԴԱՅԱԿ – Հասկացա: Ազնիվ սիրտ ունեք:
 Եվ հոգիս վկա. ես այդ բանը կասեմ նրան:
 Օ՛, տեր իմ, տեր իմ, ինչքա՛ն կուրախանա:

ՌՈՍՏԵՈ – Ի՛նչ պիտի ասես նրան, դայակ: Դու իմ խոսքը չլսեցիր:

ԴԱՅԱԿ – Ես նրան կասեմ, պարո՛ն, որ դուք երդվում եք, իսկ դա, իմ կար-
 ծիքով, մի ազնվավայել առաջարկություն է:

ՌՈՍՏԵՈ – Դու նրան ասա մի միջոց գտնի:
 Եվ այսօր, ուղիղ կեսօրից հետո գա խոստովանանքի:
 Հայր Լավրենտիոսի խուցի մեջ, այնտեղ կխոստովանվի և կա-
 մուսնանա:
 Վերցրո՛ւ քո վարձը (*տրախ է քսակը*):

ԴԱՅԱԿ – Ո՛չ, ի՞նչ եք անում: Մի՞թե կվերցնեմ քեկուզ մի պեննի:

ՌՈՍՏԵՈ – Վերցրո՛ւ, ասում եմ:

ԴԱՅԱԿ – (*Քսակը վերցնելով*): Կեսօրից հետո՞: Նա այնտեղ կլինի:

ՌՈՍՏԵՈ – Դու, բարի դայակ, դու էլ սպասիր վանքի պատի տակ:
 Մի ժամից հետո իմ ծառան կգա:
 Եվ քեզ կբերի մի հանգուցավոր պարանե սանդուղք,
 Որով ես պետք է խավար գիշերին
 Մազլցեմ դեպի իմ երջանկության բարձր կատարը:
 Դե՛, գնաս բարով: Հավատարի՛մ եղիր, քեզ կվարձատրեմ,
 Բարի ճանապարհ: Սրտագին ողջույն տար քո տիրուհուն:

ԴԱՅԱԿ – Աստված օրհնի ձեզ: Բայց լսե՛ք, պարո՛ն:

ՌՈՍՏԵՈ – Ի՞նչ ես ասելու, սիրելի՛ դայակ:

ԴԱՅԱԿ – Արդյո՞ք ձեր ծառան գաղտնապահ մարդ է:
 Չե՞ք լսել միթե՝ գաղտնիքի համար երկուսից մեկը միշտ ավե-
 լորդ է:

ՌՈՍՏԵՈ – Ապահով եղիր, սպասավորս պողպատի մման հավատարիմ է:

ԴԱՅԱԿ

- Ձեզ մի ուրիշ բան էլ ասեմ, պարո՛ն, իմ տիրուհու պես անուշիկ օրիորդ չկա:
Տեր Աստված, տեր Աստված, երբ նա մի փոքրիկ ճղճղան երե-
խա՛ էր...
Օ՛, մի ազնվական կա քաղաքում, պարոն, անունը Պարիս է:
Նա ուզում է նրան իր ճանկը գցել:
Բայց իմ տիրուհին, խեղճ աղջիկ, ավելի ուրախ կլինի, եթե մի
գորտ տեսնի, մի իսկական գորտ, քան թե նրան:
Ես մեկ-մեկ բարկացնում եմ նրան՝ ասելով, որ Պարիսը ամե-
նահարմար փեսացուն է,
Բայց հավատացեք, երբ ես այդ բանը ասում եմ, նա այնպես է
գունատվում, երեսը կարծես աման լվանալու շոր լինի:
(Ծիծաղում է):

ՌՈՄԵՈ

- Տիրուհուդ բարևիր:

(Գնում է):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՍԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

(Վարագույրը փակվում է, մտնում է Մերին, փռում է կտորները, ընթացքում լսվում է ծաղրածուների 2-րդ երգի վերջին մասը: Գործողությունը տեղի է ունենում Կապուլեյունների տանը, մտնում է Ջուլիետը):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ժամը ինը զարկեց, երբ ուղարկեցի ես իմ դայակին:
Նա ինձ խոստացավ կես ժամից ետ գալ:
Ո՞վ գիտի, գուցե չի գտել նրան, դա չէ պատճառը:
Այդ կինը կաղ է:

(Մտնում է դայակը):

Աստված իմ, գալիս է: Ի՞նչ լուր ես բերել, Ասա, տեսա՞ր նրան:

(Ջուլիետը մոտենում է և գրկում դայակին):

Հիմա, իմ քաղցրիկ, անուշիկ դայակ... վա՛հ, տեր իմ Աստված, ինչո՞ւ ես տրտում:

Եթե լուրերդ տխրագին լինեն, դու զվարթ պատմիր:

Եթե բարի են, մի՛ ամաչեցրու քաղցր լուրերի երաժշտությունը Այդքան դառնադեմ նվազելով այն:

- ԴԱՅԱԿ** – Ամա՛ն, մարեցի, թող քիչ շունչ քաշեմ:
Օ՛, ոսկորներս ինչքան են ցավում: Որքա՛ն եմ վազել:

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ա՛խ, երանի թե դու ունենայիր իմ ոսկորները, իսկ ես՝ լուրերդ *(անհամբեր):*

Ո՛չ, խոսի՛ր, խոսի՛ր, խնդրում եմ, խոսի՛ր, իմ բարի ծծմայր:

- ԴԱՅԱԿ** – Ի՞նչ ես շտապում, մի քիչ համբերիր: Չե՞ս տեսնում միթե՝ շունչս կտրվեց *(հնարավորինս չզեխով):*

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ինչպե՞ս կտրվեց, երբ դու քո շնչով ասում ես, որ քո շունչը կտրվեց:

Ուշանալու համար բերած պատճառդ ավելի երկար է, քան ասելիքդ,

Որ դիտավորյալ չես ուզում պատմել:

Գոհացում տուր ինձ. լա՞վ լուր է, թե՞ վատ:

- ԴԱՅԱԿ** – Գիտե՞ք ինչ, դուք շատ հասարակ ընտրություն եք արել:
Դուք տղամարդ ընտրելու ձևը չգիտեք: Ռոմեո. մի՞թե նա տղամարդ է:

Ո՛չ, վատ չի, թեև դեմքը ավելի սիրուն է, քան որևէ մի այլ մարդու,

Այնուամենայնիվ, նրա սրունքը բոլորից գերազանց է:

Իսկ ձեռքերը, իսկ ոտքերը, իսկ մարմինը,
Թեև դրանց վրա շատ բան չկա խոսելու,
Բայց ամեն համեմատությունից բարձր են:
Նա քաղաքավարության ծաղիկը չէ, բայց կարող եմ քեզ
վատահեցնել,
Որ գառնուկի պես հեզ է: Գնա՛ր բանիդ, աղջի՛, գնա՛, Աստծուն
աղոթք արա:
Ի՞նչ է, չլինի արդեն ճաշել եք:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ո՛չ, դեռ չենք ճաշել: Բայց այդ բոլորին ես նախապես իրազեկ
եմ:

Պատմի՛ր, թե ինչ է ասում նա մեր ամուսնության մասին: Ի՞նչ
լուր դրանից:

ԴԱՅԱԿ – Աստված իմ, գլուխս ինչպե՛ս է ցավում, և ի՛նչ գլուխ ունեմ,
Այնպես է զարկում, կարծես ուզում է քսան կտոր լինել,
Հապա իմ մեջքը, ամա՛ն, իմ մե՛ջքը...
Ի՛նչ անխիղճ ես դու, ինձ ուղարկում ես,
Որ գնամ մեռնեմ՝ դես-դեն վազելով:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Իրավ, ցավում եմ տանջվելուդ համար:
Իմ քաղցրիկ դայակ, պատմի՛ր, ի՞նչ ասաց իմ սիրեկանը:

ԴԱՅԱԿ – Ձեր սիրեկանը մի պարկեշտ մարդու պես և մի քաղաքավարի,
Եվ մի բարի, և՛ մի գեղեցիկ, և հավատացնում եմ,
Մի առաքինի մարդու պես ասաց... *(մի պահ դադար է տալիս)*
Ո՛ւր է Ձեր մայրը:

ՋՈՒԼԻԵՏ – *(Ձղայնանալով)*: Ո՞ւր է իմ մայրը: Իմ մայրը տանն է: Ո՞ւր
պետք է լիներ:

Ի՞նչ զարմանալի պատասխան է այդ:
Ձեր սիրեկանը մի առաքինի մարդու պես ասաց... Ո՞ւր է Ձեր
մայրը:

ԴԱՅԱԿ – Մայր Աստվածածին, ի՛նչ անհամբերն ես, մի քիչ զուսպ եղի՛ր.
ա՞յդ է սպեղանին ցաված ոսկորներիս: Այսուհետև ինքդ պատ-
գամներդ տար:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Մի՛ հուզվիր, դայակ: Խոսի՛ր, այ կնիկ, Ռոմեոն ի՞նչ ասաց
(հրամայելով):

ԴԱՅԱԿ – Կարո՞ղ ես այսօր խոստովանքի գնալ:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Այո՛, կարող եմ:

ԴԱՅԱԿ – Ուրեմն վազի՛ր հայր Լավրենտիոսի մոտ:
Այնտեղ կգտնես դու մի փեսացու, որ քեզ կին կառնի:
Կայտառ արյունդ տե՛ս՝ ինչպես լցվեց քո թշերի մեջ:

Մի որևէ լուր, և անմիջապես փոխվում ես վարդի: Վազի՛ր եկեղեցի:

Իսկ ես գնում եմ, մի սանդուղք բերեմ, որով սիրածդ պետք է մագլցի թռչնակի բույնը, երբ մութը ընկնի:

Բեռնակիրն ես եմ: Ես չարչարվում եմ, որ դու վայելես:

Բայց ծանր բեռը ինքդ ես կրելու, հենց այս գիշերը...

Ես գնամ ճաշի, իսկ դու շտապի՛ր դեպի այն խուցը:

ՋՈՒԼԻԵՏ

– Վազեն փարվելու գերագույն բախտիս:

Իմ ազնիվ դայակ, դե՛, մնաս բարով... *(գրկում և համբուրում է)*:

(Գնում եմ):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄՆԵՐԵՔԵՐՈՐԳ

(Մտնում է Մերին, հավաքում է կտորները: Սրվերային տեսարան սպիտակ վարագույրի հետևում: Պասկադրություն: Հնչում է հանդիպման մաժորային երաժշտությունը):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՍՉՈՐՍԵՐՈՐԳ

(Վերոնա՝ մի հրապարակ, մտնում են Մերկուրիոն, Բենվոլիոն և երկու ծաղրածու):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Աղաչում եմ քեզ, բարի Մերկուտիո, արի հեռանա՛նք:
Օրը շատ տաք է, Կապուլետները այժմ դրսում են.
Եթե հանդիպենք, անկարելի է խույս տալ բախումից:
Այս շոգ օրերին ըմբոստ արյունը դյուրագրգիռ է:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Դու մնան ես մի մարդու, որ երբ մտնում է գինետուն,
Սուրը շաքտում է սեղանի վրա՝ ասելով.
Տա Աստված, որ քո կարիքը այլևս չունենամ:
Բայց հենց որ երկրորդ գավաթը ներգործում է,
Սուրը քաշում է մույնիսկ մատռվակի վրա, երբ դրա հարկը
չկա, իսկապես:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Մի՞թե ես մնամ եմ այդպիսի մարդու:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Լա՛վ, լա՛վ, դու այնպիսի վախկոտ տաքգլուխն ես,
Ինչպիսիք են Իտալիայի բոլոր տաքգլուխները:
Տրամադիր ես արագ բորբոքվել, իսկ երբ բորբոքվում ես,
Իսկույն էլ լեղաճաք ես լինում:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ի՞նչ ասացիր:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Այո՛, եթե քեզ մնան երկու հոգի լինեին աշխարհում,
Շատ չանցած՝ ոչ որ չէր մնա, որովհետև միմյանց կսպանեին:
Դո՛ւ, դու մարդու հետ կռիվ կբանաս,
Եթե իմանաս, որ նրա մորուքը մեկ մագոլ ավելի կամ պակաս
է քոնից:
Դու մարդու հետ կռիվ կսարքես, եթե նա քեզ մոտ սխալմամբ
կաղին կոտրի,
Միայն այն պատճառով, որ աչքերդ կաղնեգույն են:
Դու մեկի հետ կռվեցիր նրա համար, որ հազա՛ցել էր փողոցում
և իր հագով զարթնեցրել արևի տակ պառկած քո շանը: Դու

կովեցիի մի դերձակի հետ, որ համարձակվել էր Ջատկից առաջ նոր բաճկոն հագնել:

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Եթե ես քո չափ կովասեր լինեի,
Իմ կյանքի ամբողջ ժառանգությունը կվաճառեի առաջին հանդիպողին՝
Մեկ և քառորդ ժամ ապրելու համար:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ամբողջ ժառանգություն՞ւնը: Օ՛, հիմարություն:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Գլուխս վկա, ահա գալիս եմ Կապուլետները:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Կրունկս վկա, բնավ հոգս չէ:

(Մտնում է Տիբալտը, բարձրանում է սպիտակ վարագույրը, կանգնած են ժողովուրդը՝ կարմիր ձեռնոցներով, և ծաղրածուները, հնչում է ցածր երաժշտություն):

- ՏԻԲԱԼՏ** – Մոտիկից հետևեք ինձ, որովհետև ես ուզում եմ խոսել նրանց հետ:
Բարի երեկո, պարոններ: Ես մի խոսք ունեմ ձեզնից մեկի հետ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Հենց միայն մի խոսք մեզնից մեկի հե՞տ:
- Մի բան էլ միացրեք դրան, դարձրեք մի խոսք և մի հարված:
- ՏԻԲԱԼՏ** – Ես պատրաստ եմ, պարո՛ն, եթե միայն առիթ տաք:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Չե՞ք կարող միթե մի առիթ գտնել առանց մեր տալու:
- ՏԻԲԱԼՏ** – Մերկուտիո, դու Ռոմեոյի նվագախմբի՞ց ես *(ծաղրելով)*:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Նվագախմբի՞ց: Ինչ է, չլինի՞ դու մեզ նվագածուներ ես կարծում:
- Եթե դու մեզ նվագածուներ ես կարծում,
Ապա մի ակնարկիդ ուրիշ նվագ, բացի անախորժ ձայներից:
Ահավասիկ իմ ջութակափայտը: *(Մուտքը հանելով)*: Սա է, որ ձեզ կատիպի պարել:
- Գրողը տանի: Նվագախմբի՞ց ես:
- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Հրապարակի մեջ լավ չէ վիճելը,
Կամ եկեք քաշվենք առանձին մի տեղ,
Կամ հանգիստ վիճեք,
Եվ կամ թե ցրվենք: Այստեղ ամեն աչք մեզ է ուղղված:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Աչքը տրված է նայելու համար: Թողեք՝ թող նայեն:
Ոչ ոք չի կարող ինձ տեղից շարժել:

(Մտնում է Ռոմեոն):

- ՏԻԲԱԼՏ** – Լավ, հաշտվենք, պարո՛ն, իմ մարդը եկավ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Պատրաստ եմ կախվել, եթե նա հագնի ձեր համազգեստը:
Ասպարեզ մտեք, նախ դու, ապա նա,
Միայն այդ դեպքում կարող եք նրան ձեր մարդն անվանել:

- ՏԻՔԱՆՏ** – Լսի՛ր, Ռոմեո՛, առ քեզ ունեցած ատելությունս
Չի թելադրում ավելի լավ բան, քան թե այս խոսքը՝ «դու սրիկա ես»:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Պատճառը, Տիբա՛լտ, որ պարտադրում է ինձ քեզ սիրել,
Իմ ցասումն է զսպում այդպիսի ստոր ողջույնիդ համար չեմ
կարող ասել՝ ես սրիկա չեմ:
Արդ մնաս բարով: Ես տեսնում եմ, որ ինձ չես ճանաչում:
- ՏԻՔԱՆՏ** – Լսի՛ր, երեխա՛, դա չի կարող սրբել այն անարգանքը, Որ արել
ես ինձ:
Ուստի ետ դարձիր և քաշիր սուրդ:
- ՌՈՍՏԵՈ** – Հավատա, ես քեզ անարգած չկամ,
Այլ քո կարծածից սաստիկ եմ սիրում, այդ կհասկանաս,
Երբ որ իմ սիրո պատճառն իմանաս:
Ուրեմն, գոհ եղիր, բարի Կապուլետ:
Օ՛, այդ անունը իմ անունի չափ սիրելի է ինձ:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Օ, հեգ, անպատիվ, անարգ հլություն.
Թող ավլա ստոկկատոն այդ բիծը մաքրի:
Տիբալտ, մուկ բռնող, պատրա՞ստ ես մարտի (*սուրը ձեռքին՝
մուրեհնում է Տիբալտին*):
- ՏԻՔԱՆՏ** – Ի՞նչ ես ուզում ինձնից:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Ոչինչ չեմ ուզում, կատուների մեծահոգի թագավոր,
Ես ուզում եմ միայն քո ինը կյանքերից մեկը:
Այդ մեկի հետ ուզում եմ խաղալ,
Որպեսզի քո հետագա վարմունքի համեմատ մյուս ութն էլ
քթիցդ դուրս քաշեմ:
Արդյոք չե՞ս բարեհաճի քո սրի ականջներից բռնած դուրս քա-
շել պատյանից:
Շտապի՛ր, եթե չես ուզում, որ իմը ավելի շուտ փայլատակի ա-
կանջներիդ տակ:

(*Հնչում է կռվի երաժշտությունը*):
- ՏԻՔԱՆՏ** – Կանգնած եմ Ձեր դեմ:

(*Սուրը մերկացնելով*):
- ՌՈՍՏԵՈ** – Ազնի՛վ Մերկուտիո, սուրդ տեղը դիր:
- ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ** – Պարո՛ն, պասսադոն քոնն է, սկսի՛ր:

(*Մենամարտում են*):
- ՌՈՍՏԵՈ** – Բենվոլիո՛, շտապ զինաթափի՛ր սրանց:

Ամոք է, պարոններ, վե՛րջ տվեք կռվին:
 Տիբա՛լտ, Մերկուտիո՛ւ, չէ՞ որ իշխանը
 Խիստ արգելել է այս փողոցային ընդհարումները Վերոնայի
 մեջ:
 Ետ կանգնիր, Տիբալտ, բարի Մերկուտիո...

(Տիբալտը Ռոմեոյի քնի տակից վիրավորում է Մերկուտիոյին և փախչում):

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Վիրավորված եմ: Ժանտախտը լափի երկու տներն էլ, իմ վեր-
 ջը եկավ:

Մի՞թե նա փախավ առանց մի վերքի:

ԲԵՆՎՈԼԻՈ – Վիրավորվա՞ծ ես:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Այո՛, քերծվածք է, մի փոքրիկ քերծվածք, բայց այդ էլ բավ է:
 Գնա՛, մի վիրաբույժ բեր:

ՌՈՄԵՈ – Միրտոլ պի՛նդ պահիր, վերքդ մեծ բան չէ:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Ո՛չ, նա մի ջրհորի պես խոր չէ և ոչ էլ մի եկեղեցու դռան չափ
 ընդարձակ,

Բայց բավական է իր գործը կատարելու համար:

Վաղը իմ մասին լուր հարցրու, և դու կտեսնես, որ ես գերեզմա-
 նի մարդ եմ: *(Փորչում է խաղալ):*

Հավատացնում եմ, ես այս աշխարհից գնացի: Ժանտախտը
 իջնի ձեռ երկու գերդաստանների գլխին էլ: Սատանան տանի,
 մի՞թե մի շուն, մի մուկ կամ մի կատու

Կարող է այնպես ճանկոռտել, որ մարդ մեռնի, մի պոռոտա-
 խոս, մի խեղկատակ, մի սրիկա,

Որ թվաբանության բոլոր կանոնների համաձայն է մեռնամար-
 տում:

Ո՞ր դժոխքից լույս ընկար դու մեր մեջտեղ:

Ես քո քնի տակից վերք ստացա *(ընկնում է):*

ՌՈՄԵՈ – Ես ուզում էի օգնել:

ՄԵՐԿՈՒՏԻՈ – Բենվոլիո, ինձ մոտիկ մի տուն հասցրու,
 Թե չէ մարում եմ: Ժանտախտը լափի ձեռ երկու տունն էլ,
 Ինձ ճիճուների կերակուր դարձրին: Իմը ինձ հասավ,
 Այն էլ շատ սաստիկ: Ա՛խ, ձեռ տները...

(Բենվոլիոն, Մերկուտիոյին գրկած, տանում է):

ՌՈՄԵՈ – Այս ազատանին, սերտ բարեկամս,
 Որը իշխանի մոտ ազգականն է, հենց իմ պատճառով
 Մահացու կերպով վիրավորված է: Եվ իմ հռչակին
 Սև բիծ է նետված Տիբալտի այս ժանտ մարդասպանությամբ:

Անգուսպ Տիբալտի, որ մի ժամից վեր իմ ազգականն է:
Օ՛, քնքուշ Ջուլիետ, գեղեցկությունդ դարձրել է ինձ անգոր կի-
նարմատ

Եվ փափկացրել է իմ բնության մեջ պողպատն արիության:

(Բենվոլոլոն վերադառնում է վազելով):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ռոմեո՛, Ռոմեո՛, խիզախ Մերկուտիոն հոգին ավանդեց:
ՌՈՄԵՈ – Այս դաժան բախտը որքա՛ն աղետներ դեռ պիտի բերի.
սա լոկ սկիզբն է ահեղ օրերի:

(Տիբալտը վերադառնում է):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Կատաղի Տիբալտը ետ եկավ կրկին:

(Հնչում է կռվի երաժշտությունը):

- ՌՈՄԵՈ** – Ո՛ղջ և հաղթակա՛ն, իսկ Մերկուտիոն սպանված...
Արդ, թո՛ի՛ր երկինք, խոհեմ մեղմություն:
Եվ դու, հրաշյա իմ կատաղություն, առաջնորդի՛ր ինձ:
Դե, հիմա: Տիբա՛լտ, սրիկա՛, խոսքը ետ առ վերստին,
Որ մի քիչ առաջ ինձ շնորհեցիր:
Մերկուտիոյի հոգին սպասում է մեր գլխավերևում.
Որ հոգիդ իրեն ուղեկից դառնա:
Կա՛ն դու, կա՛ն թե ես և կա՛ն երկուսով պետք է հետևենք:

(Նրանք մենամարտում են. Տիբալտն ընկնում է և մահանում):

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – *(Վախեցած):* Փախի՛ր, Ռոմեո՛, հեռացի՛ր շտապ.
Տիբալտն սպանվեց, քաղաքացիները ոտքի են կանգնած:
Մի՛ կանգնիր ապշած, իշխանը մահվան կղաւտապարտի,
Եթե քեզ բռնեն: Շո՛ւտ արա, գնա՛, փախի՛ր այստեղից:

- ՌՈՄԵՈ** – Ես բախտի խենթ եմ: Ավա՛ղ, ավա՛ղ ինձ:

- ԲԵՆՎՈԼԻՈ** – Ինչո՞ւ ես կանգնել:

(Ռոմեոն փախչում է՝ սուսերը նկրելով: Փակվում է կարմիր վարագույրը, հնչում է տխուր երաժշտություն):

ՏԵՍԱԲԱՆ ՏԱՄՆՀԻՆԳԵՐՈՐԳ

*(Գալիս եմ ծաղրածունները, Նուվոլան լալիս է, մոտենում է Պալլաչոն, պատմում
եմ կարարվածը):*

- ՊԱԼՅԱՉՈ 1** – Լավ բավական է լաց լինես, հիշում ես ինչպես ասաց...
Ո՞ր եմ այս կռվի չար դրոյիչները:
- ՆՈՒՎՈԼԱ 1** – Թույլ տվեք պատմել
Ձեզ այս չարաբաստ կռվի ցավալի հանգամանքները:
Ահա այն մարդը, որ Ռոմեոյի ձեռքով սպանվեց,
Որ սպանել էր իշխանի ազգականին՝ քաջ Մերկուտիոյին:
- ՊԱԼՅԱՉՈ 1** – Ո՞վ այս արյունոտ կռիվն սկսեց:
- ՆՈՒՎՈԼԱ 1** – Տիբալտը, որին Ռոմեոն տապալեց այստեղ,
- ՊԱԼՅԱՉՈ 1** – Ռոմեոն՝ Տիբալտին, իսկ Մերկուտիոյին նա տապալեց վար,
Ո՞վ կհատուցի նրա այդ անգին արյունի համար:
- ՆՈՒՎՈԼԱ 1** – Ռոմեոն՝ երբեք: Նա Մերկուտիոյի բարեկամն էր,
Նրա մեղքն այն էր, որ նա ավարտեց
Ինչ որ օրենքը պիտի վերջացներ՝ Տիբալտի կյանքը:
- ՊԱԼՅԱՉՈ 1** – Այդ մեղքի համար
Մենք արտաքսում ենք նրան այս երկրից:
Ինքս զոհ դարձա ձեր ատելության.
Ձեր բիրտ ու վայրագ վեճերի համար հոսում է ահա և արյունն
իմ տան,
Արցունք ու աղերս մեղք չեն քավելու,
Չդիմեք դրանց: Ռոմեոն թող շուտ այստեղից չքվի.
Եթե բռնվեց, այդ նրա վերջին ժամը կլինի:

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄՆՎԵՑԵՐՈՐԳ

(Ծաղրածուները բացում են կարմիր վարագույրը, երևում է նավակը՝ Ջուլիայի անկողինը, և Ջուլիայը երգում է իր երգը: Մյուսնում է դայակը՝ պարանը ձեռքին):

ՋՈՒԼԻԵՏ – Նա լուր է բերում և ամեն լեզու, որ Ռոմեոյի անունն է հնչում.
Երկնային վաճառ լեզվով է խոսում:
Դե, խոսի՛ր, դայակ: Այդ ի՞նչ է քեզ մոտ, այն պարանը, չե՛, Որը Ռոմեոն խնդրեց քեզ բերել:

ԴԱՅԱԿ – Այո՛, պարանն է: *(Խիստ տխուր և վրդովված):*

(Պարանը նկարում է ցած):

ՋՈՒԼԻԵՏ – Վա՛յ ինձ, ի՞նչ լուր կա: Ինչո՞ւ ես ձեռքերդ այդպես գալարում:

ԴԱՅԱԿ – Ա՛խ, ինչ սև օր է: Նա մեռա՛վ, մեռա՛վ:
Մեր տունը քանդվեց, մեր տունը քանդվեց:
Ավա՛ղ, նա մեռավ: Գնա՛ց, սպանվե՛ց: Նա մեռա՛վ, մեռա՛վ...

ՋՈՒԼԻԵՏ – Կարո՞ղ է երկինքն այդքան չար լինել:

ԴԱՅԱԿ – Ռոմեոն կարող է,
Իսկ երկինքը՝ ոչ: Օ՛, Ռոմեո՛, Ռոմեո՛:
Ո՞ւմ մտքով կանցներ... ավա՛ղ, Ռոմեո՛...

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ինչ ճիվաղն ես դու, որ այդ աստիճան չարչարում ես ինձ:
Նման տանջանքից կարող եմ միայն դժոխքում գոռալ:
Մի՞թե Ռոմեոն անձնասպան եղավ, գեթ ասա՝ «այո»,
Իսկ եթե ճիշտ չէ, արագ ասա՝ «ոչ»:
Մի կարճ հնչյունով թող ես կործանվեմ կամ երջանկանամ:

ԴԱՅԱԿ – Տիբալտը մեռած է, Ռոմեոն՝ արքայված,
Եվ Ռոմեոն է սպանել նրան և նետվել արքայ:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ռոմեոն Տիբալտի արյո՞ւնն է թափել: Օ՛, տե՛ր իմ Աստված:

ԴԱՅԱԿ – Ա՛խ, թափե՛ց, թափե՛ց: Վա՛յ, ինչ սև օր է: Տիբալտին սպա-
նեց: *(Լաց է լինում և գոռում):*

ՋՈՒԼԻԵՏ – Օձ սիրտ, ծածկված ծաղկազարդ դեմքով:
Արդյոք վիշապը ունեցե՞լ է այսքան սիրունատես որջ:
Չքնաղ բռնակալ, օ՛, դու սատանա հրեշտակադեմ.
Ասա, բնություն, էլ ի՞նչ գործ անես դու դժոխքի հետ,
Երբ ամփոփեցիր մի դևի հոգին
Այսքան պերճ մարմնի՝ այս մահկանացու արքայության մեջ:
Եղե՞լ է մի գիրք, որ պարունակի այսչափ զազիր նյութ
Այսքան ճոխ կազմով:

ԴԱՅԱԿ – Էլ տղամարդկանց չպետք է վստահել:

- Ո՛չ պատիվ ունեն, ո՛չ պարկեշտություն: Բոլորը դավող,
Բոլորն ուխտադրուժ, բոլորը չնչին և կեղծավոր են:
Ամոք Ռոմեոյին:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – *(Խիստ հուզված):* Պալարվի լեզուդ այդ խոսքի համար:
Նա նախատինքի համար չի ծնված,
Ամոքը նրա ճակատի վրա շիկնում է բազմել,
Դա փառքի գահն է, ուր լոկ պատիվը պետք է թագադրվի՝
Իբրև միակ տեր համայն աշխարհի:
Օ՛, ինչ հրեշն եմ, որ հանդգնեցի նրան կշտամբել:
- ԴԱՅԱԿ** – Գովում ես մեկին, որ սպանել է մորեղբորդդ^օւ:
ՋՈՒԼԻԵՏ – Պարսավես մեկին, որ ամուսի^օնս է:
Ավա՛ղ, իմ խեղճ տեր, էլ ո՞վ կարող է անունդ շոյել,
Երբ ես՝ ընդամենը երեք ժամվա կինդ, հոշոտել եմ այն,
Բայց դու, անօրեն, ինչո՞ւ սպանեցիր մորեղբորդդուս,
Մորեղբորդդիս պիտի սպաներ քանզի ամուսնուս:
Տիբալտը մեռած է, Ռոմեոն՝ աքսորված:
Այդ «աքսոր» բառը, այդ մեն մի բառը՝ «աքսոր», «աքսորված»,
Ուղիղ տասը հազար Տիբալտ սպանեց:
Ռոմեոն աքսորվա՛ծ:
Չկա ո՛չ վախճան, ո՛չ սահման, ո՛չ չափ
Այդ բառի մահվան: Եվ չկան բառեր այդ վշտի համար:
Իմ ծնողները որտե՞ղ են, դայա՛կ:
- ԴԱՅԱԿ** – Ողբում եմ, կոծում Տիբալտի վրա: Ուզո՞ւմ ես գնալ, ես քեզ
կտանեմ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Թող նրանք լվան արտասուքներով նրա վերքերը, երբ դրանք
ցամքեն,
Երկար կիտսի դեռ իմ արցունքը իմ Ռոմեոյի աքսորի համար:
Վերցրո՛ւ պարանը:
Եվ մահը պետք է կուսությունս առնի, ոչ թե Ռոմեոն:
- ԴԱՅԱԿ** – Գնա՛ սենյակդ, ես Ռոմեոյին իսկույն կգտնեմ,
Որ քեզ սփոփի: Իր տեղը գիտեմ.
Լսի՛ր՝ Ռոմեոդ մույնիսկ այս գիշեր այստեղ կլինի:
Գնում եմ բերեմ: Նա թաքնված է սրբազան հոր մոտ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Օ՛, գտի՛ր նրան: Այս մատանին տուր ազնիվ ասպետիս:
Ասա շտապով թող գա՛ իր վերջին հրաժեշտն առնի:
(Գնում են, փակվում է սպիտակ վարագույրը):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄՆՅՈԹԵՐՈՐԴ

*(Եկեղեցի: Ռոմեոնն ներս է մտնում շատ հուզված, հանում է դաշույնը պարսյանից
և ուզում է ինքնասպան լինել):*

Հ. ԼԱՎՐԵՆՏԻՈՍ – (Տեսանյութ)

Կանգնի՛ր, հեռո՛ւ տար հուսահատ ձեռքդ:

Տղամա՛րդ ես դու: Քո մարմնի ձևը աղաղակում է, որ տղամարդ ես,

Բայց արցունքներդ կնոջ են վայել. քո բիրտ արարքը

Գազանի անմիտ մոլեգնություն է միայն ցույց տալիս

Սուրբ կարգս վկա, ես կարծում էի՝ տոկուն ես հոգով:

Տիբալտին մեռցրիր, այժմ ուզում ես քե՞զ էլ մեռցնել

Եվ քո Ջուլիետին, որը ապրում է միայն քեզանով,

Մի անիծյալ ոխ գլխիդ բարդելով:

Ինչո՞ւ ես հեզնում քո ծնված օրը, երկինք և երկիր,

Քանի որ ծնունդ, երկիր և երկինք համախմբված են

Իբրև մեկ՝ քո մեջ, որ դու ուզում ես հանկարծ կորցնել:

Թո՛ւհ, թո՛ւհ, ամո՛ք է:

Դե՛, վեր կաց, ա՛յ մարդ. Ջուլիետդ ողջ է,

Ում սիրո համար հենց մի քիչ առաջ մեռած էիր դու:

Դու բախտավոր ես: Տիբալտը մեռցնել էր կամենում քեզ,

Սակայն Տիբալտին ինքդ մեռցրիր, այդ բանի մեջ էլ դու երջանիկ ես:

Օրենքը, որ քեզ մահ էր սպառնում, ընկեր դարձավ քեզ

Եվ փոխարինեց մահը աքսորով: Այդ էլ մեծ բախտ է:

Բուռ-բուռ օրհնանք է թափվում քո գլխին:

Սիրուհուդ մոտ գնա, ինչպես որոշված էր:

Ել իր սենյակը, սփռփիր նրան,

Բայց շուտ դուրս արի, քանի տակավին պահակ չի կարգված,

Քանզի չես կարող անցնել Մանտուա,

Ուր պիտի ապրես, մինչև որ գտնենք պատշաճ ժամանակ

Հռչակելու ձեր ամուսնությունը և ձեր տները իրար հաշտեցնել,

Իշխանից խնդրել, որ ետ կանչի քեզ,

Բյուրաբյուր անգամ ուրախություններ սրտիդ շաղ տալով,

Քան քե մեկնում ես այժմ ողբալով: *(Մտնում է դայակը):*

Շտապի՛ր, դայակ, տիրուհուդ բարևի՛ր,

Պատվիրի՛ր նրան, որ արագացնի բոլորին քնել,

Հիմա Ռոմեոնն այնտեղ է գալու:

ՌՈՄԵՈ

– Այո՛, և հայտնիք իմ սիրեցյալին, որ պատրաստ լինի ինձ
կշտամբելու:

ԴԱՅԱԿ

- Նա այս մատանին խնդրեց ձեզ հանձնել:
Շտապե՛ք, տե՛ր իմ, շո՛ւտ արեք, ուշ է:

(Գնում է):

ՌՈՄԵՈ

- *(Մատանին մատը դնելով):* Ինչպե՛ս սա սրտիս նոր ուժ է տալիս:
Եթե չկանչեր ինձ մի ավելի մեծ ուրախություն,
Մեծ վիշտ կլիներ այսքան շուտավոյթ անջատվել քեզնից:
Մնաս բարով, հայր սուրբ:

(Գնում են):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄՆՈՒԹԵՐՈՐԳ

(Մտնում է Մերին, փռում է կարմիր կտորները: Մի սենյակ Կապուլերի տանը, մտնում են պարոն և տիկին Կապուլերները, հնչում է երաժշտություն):

- Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Դեպքերը այնքան տարաբախտ ընթացք ստացան,
Որ մեր աղջկան նախապատրաստել ժամանակ չեղավ:
Նա մեր Տիբալտին խիստ շա՛տ էր սիրում,
Նույնպես և ինքս: Բայց մենք ծնված ենք մեռնելու համար:
Իսկ հիմա ուշ է: Նա այսօր այլևս ներքև չի գալու:
Խոսե՛ք նրա հետ և միտքն իմացե՛ք իր ամուսնության:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Իմ աչքի վրա: Առավոտ կանուխ միտքը կիմանամ,
Իսկ այսօր գիշերն մա միայնակ է իր տրտմության հետ:
- Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Այ կին, լսիր ինձ, քնելուց առաջ նրա մոտ գնա
Եվ հայտնի՛ր իրեն Պարիսի սերը,
Եվ ասա նույնպես, լավ ականջ դիր ինձ, գալ չորեքշաբթի...
Այսօր ի՞նչ օր է:
Երկուշաբթի՞ է: Լավ, չորեքշաբթին շատ շուտ կլինի:
Հինգշաբթին լավ է. որ այս հինգշաբթի
Նա պատրաստ լինի պսակվելու ազնիվ կոմսի հետ:
Բարի գիշեր Ձեզ:

ՏԵՍԱՐԱՆ ՏԱՄԱՌՆՆԵՐՈՐԳ

(Բացվում է սպիրտակ վարագույրը: Ռոմեոյի և Ջուլիետի անկողնային տեսարանը՝ սրվերային, նավակի վրա, որն ուղեկցվում է երաժշտությամբ: Լույսը բացվում է: Դուրս են գալիս սրվերից):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Գնա՞լ ես ուզում, դեռ լույսը մոտ չէ:
- ՌՈՄԵՈ** — Գիշերվա ջահերն արդեն հանգչում են,
Իմ գնալը կյանք է, իսկ մնալը՝ մահ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Այն փայլուն լույսը արշալույսը չէ, ես ճանաչում եմ:
Ուստի քիչ էլ կաց, դեռևս շուտ է, ինչո՞ւ ես մեկնում:
- ՌՈՄԵՈ** — Թող ձերբակալեն, թող սպանեն ինձ,
Ես գոհ կլինեմ, եթե մնալս հաճելի է քեզ:
Եկ, մահ, եկ բարով, քանզի այդպես է Ջուլիետի կամքը:
Այդպես չէ՞, հոգյակ, խոսե՛նք, դեռ լույս չէ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Օ՛, լույս է, լույս է, շտապ հեռացիր:
Արտույտն է այդքան անդաշնակ երգում՝
Խառնաձայն շեշտեր և անդուր ճիչեր վեր արձակելով:
Ոմանք ասում են, թե արտույտն ունի անուշ գեղգեղանք:
Այս մեկն այդպես չէ, որովհետև նա անջատում է մեզ:
Հիմա գնա, լույսն հետզհետե պայծառանում է:
- ՌՈՄԵՈ** — Լույսը հետզհետե պայծառանում է, իսկ մութն անընդհատ տիրում մեզ վրա:

(Մտնում է դայակը):

- ԴԱՅԱԿ** — Տիրուհի՛:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Ի՞նչ է, դայակ:
- ԴԱՅԱԿ** — Ձեր մայրը հիմա այստեղ է գալու:
Լույսը բացվում է, զգույշ եղեք, զգո՛ւյշ:

(Գնում է):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Ուրեմն, լուսամուտ, լույսը թող ներս գա, կյանքը դուրս գնա:
- ՌՈՄԵՈ** — Դե, մնաս բարով: Մի համբույր միայն, և ես ցած կիջնեմ:

(Համբուրում է և իջնում):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** — Ուրեմն գնացի՞ր իմ տեր, իմ ընկեր և իմ սիրական.
Ինձ լուր ուղարկիր օրվա ամեն ժամին:
- ՌՈՄԵՈ** — Օ՛, մնաս բարով: Եվ ոչ մի առիթ չեմ փախցնի կյանքում,
Որ քեզ ուղարկեմ ես սեր ու ողջույն:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Մի՞թե հույս ունես, որ մեկ անգամ էլ մենք կհանդիպենք:

ՌՈՍԵՈ – Տարակույս չունեմ: Եվ մեր այս քաշած բոլոր ցավերը
Մեզ համար քաղցր զրույց կդառնան գալիք օրերում:

ՋՈՒԼԻԵՏ – *(Միասարսուռ):* Աստված իմ, հոգիս չարագուշակ է:
Հիմա որ ցած ես, կարծես այստեղից
Ես քեզ տեսնում եմ գերեզմանի մեջ:
Կամ աչքս է խաբում, կամ դու ես գունատ:

ՌՈՍԵՈ – Հավատա, հոգիս, ճիշտ այդպես դու ես աչքիս երևում:
Դե մնաս բարո՜վ:

(Գնում է):

ՋՈՒԼԻԵՏ – Օ, բա՛խտ, ասում են՝ դու հեղիեղուկ ես:
Թե անհաստատ ես, էլ ո՞ր ես բախվում այնպիսի մարդու,
Որ հռչակված է իր տոկունությամբ:
Սակայն հեղիեղուկ եղիր դու, ով բախտ,
Քանզի հույս ունեմ նրան շատ երկար չես պահի քեզ մոտ,
Այլ ետ կդարձնես:

(Ջուլիետը պառկում է անկողնում):

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – *(Ներսից)* Դո՛ւստր իմ, արթո՞ւն ես:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ո՛վ է ինձ կանչում:
Մի՞թե իմ մայրն է: Նա դեռ չի՞ քնել, թե՞ վաղ է զարթնել,
Ինչո՞ւ է այսքան կանուխ այցելում:

(Մորնում է տիկին Կապուլետը):

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ինչպե՞ս ես, Ջուլիե՛տ:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Մա՛յր իմ, ես լավ չեմ:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Դեռ արտասվո՞ւմ ես Տիբալտի վրա:
Արցունքո՞վ կուզես իր գերեզմանից դուրս մղել նրան:
Թեկուզ և հանես, բայց անկարող ես վերատին կյանք տալ:
Ուրեմն վերջ տուր, մի քիչ ողբ ու լաց սիրո նշան է,
Իսկ սաստիկ վիշտը նշան է քիչ խելքի:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Մեծ է կորուստը, թո՛ւյլ տուր արտասվեմ:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Լացով կարող ես դու կորուստն զգալ,
Բայց ոչ թե նրան, որին ողբում ես:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ես նրան զգալ այլ կերպ չգիտեմ, քան անվերջ ողբալ:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ես գիտեմ, աղջիկ, այնքան չես լալիս Տիբալտի համար,
Որքան չարագործ այն սրիկայի, որ դեռ ապրում է:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ո՞ր սրիկայի:

- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Այն նույն սրիկան, ինքը՝ Ռոմեոն:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – *(Մեկուսի)* Նա և սրիկա՝ – հազար մղոնով հեռու են իրարից: Օ՛, ներիր, Աստված: Ես բոլոր սրտով ներում եմ նրան: Թեպետ դեռ ոչ որ սիրտս չի այրել այդ մարդու նման:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Պատճառը այն է, որ մարդասպանը դեռ կենդանի է:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – *(Մեկուսի)* Եվ այնքա՛ն հեռու իմ բազուկներից: Ինքս կուգեի Տիբալտի մահվան վրեժը լուծել:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Մենք այդ կլուծենք, դու անհոգ եղիր: Մի լար այլևս, կգրեն մեկին Մանտուայի մեջ, Ուր պետք է ապրի մահ այդ շրջիկ աքսորականը, Նրան այնպիսի մի թույն խմեցնել, Որ Տիբալտի մոտ իսկույն սլանա: Այնժամ հույս ունենա դու գոհ կմնաս:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ո՛չ, Ռոմեոյով ես չեմ հագնեա Մինչև չտեսնեմ ես սրան... մեռած *(կեղծում է խոսքը)*, Տիբալտի համար այնքան սաստիկ է խեղճ սիրտս խոցված: Եթե կարող ես դու գտնել մեկին, Որ թույնը տանի, ինքս հանձն կառնեմ խառնուրդը շինել: Ընդունելուն պես Ռոմեոն իսկույն Հանգիստ քուն կառնի... սիրտս այրվում է, Երբ որ ես նրա անունն եմ լսում, ու ձեռքս չի հասնում, Որ իմ ազգական Տիբալտի հանդեպ զգացած տապը Ես նրա մարմնի վրա զովացնեմ:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Դու թույնը շինի՛ր, ես մարդ կգտնեմ: Իսկ հիմա, աղջիկ, քեզ պետք է ուրախ լուրեր հաղորդեմ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Սուգի օրերին վայել չէ խնդալ: Ի՞նչ ուրախ լուր է...
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Հայրդ, դու գիտես, խի՛ստ հոգատար է: Այդ վիշտը քեզնից վանելու համար Նա հանկարծակի վճռել է տոնել մի ցնծության օր, Որին դու երբեք չէիր սպասում, և ոչ էլ՝ ինքս:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Աչքս լույս, մայրիկ, իսկ այդ ի՞նչ լուր է:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Այն է, զավակս, որ այս հինգշաբթի՝ վաղ առավոտյան, Մեծատոհմիկ կոմս, ջահել Պարիսը, Սուրբ Պետրոսի մեջ Քեզ բախտ կունենա առաջնորդելու որպես ուրախ հարս:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Երդվում եմ Պետրոսի սուրբ եկեղեցով, մահ Պետրոսով, Որ ես նրա հետ չեմ ամուսնանա: Չարմանում եմ այս հապճեպի վրա: Նա, ով ուզում էր ինձ հետ պսակվել,

Նախապես պետք է սեր հայտնած լիներ:
 Խնդրում եմ, մայրիկ, հայտնեք իմ հորը և իմ տիրոջը,
 Որ ես չեմ ուզում դեռ ամուսնանալ:
 Իսկ երբ այդ լինի,
 Կգերադասեմ ես Ռոմեոյի համար կին դառնալ, որին ատում
 եմ,
 Քան թե Պարիսին: Իսկապե՞ս լուր էր:

S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Հայրդ գալիս է: Ինքդ ասա նրան
 Եվ տես, թե ինչպես նա կընդունի այդ:

(Մտնում են պ. Կապուլետը և դայակը):

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Երբ որ արևը անհետանում է, մեղմ ցող է իջնում,
 Բայց եղբորորդուս արևից հետո անձրևում է հորդ.
 Ի՞նչ է, աղջիկս, արտասուքների աղբյուր ես դարձել,
 Դեռ տարավոր՞ւմ ես, փոքրիկ մարմինդ
 Թե՛ն նավ, թե՛ օվկիան, թե՛ հողմ ես շինել:
 Քանզի աչքերդ ծովի են նման,
 Որ արցունքն անվերջ տեղատվում է և մակընթացում:
 Մարմինդ նավ է:
 Եվ նավարկում է այդ աղի ծովում:
 Հառաչանքներդ հողմեր են ծովի,
 Որ մաքառում են արցունքներիդ հետ, դրանք էլ՝ նրանց:
 Թե՛ հանկարծահաս մի խաղաղություն վրա չհասնի,
 Քո փոքրկամուփ մարմինը շատով նավաբեկ կանեն:
 Ի՞նչ է, այ կնիկ, արդյո՞ք հայտնեցիր մեր կամքը նրան:

S. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Հայտնեցի, տեր իմ, բայց նա չի ուզում:
 Գլուխը քարը, թող պսակվի իր գերեզմանի հետ:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Սպասի՛ր, ա՛յ կին, համբերի՛ր տեսնեմ:
 Ի՞նչ է, չի՞ ուզում: Եվ մեզանից էլ շնորհակալ չէ՞:
 Եվ չի՞ պարծենում և չի՞ համարում իրեն բախտավոր,
 Որ մենք իր նման անարժան մեկին գտել ենք այդպես
 Սի առաքինի, ազնիվ փեսացո՞ւ:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ես չեմ պարծենում, բայց Չեր արածից շնորհակալ եմ:
 Ինչպե՞ս պարծենամ ատելի բանով *(հեզմանքով)*:
 Այո՛, և նույնիսկ շնորհապարտ եմ... ատելի մարդուն:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ի՞նչ է այդ, ի՞նչ է, հիմար իմաստակ *(զայրացած)*:
 Այդ ի՞նչ խոսքեր են, «ես պարծենում եմ», «ես չեմ պարծե-
 նում»,
 «Շնորհակալ եմ», «շնորհակալ չեմ»: Օրիորդ փափկասուն,

Կուգես պարծեցիր կամ մի պարծենա,
 Շնորհակալ եղիր կամ թե մի լինիր,
 Գողտրիկ ոտքերդ սակայն պատրաստի՛ր, որ այս հինգշաբթի
 Կոմս Պարիսի հետ Սուրբ Պետրոս գնաս,
 Թե չէ բռնությամբ ես քեզ քարշ կտամ:
 Կորիր աչքիցս, դու, կին անպիտան, կորիր, ընկեցիկ,
 Դեղնադեմ դու լիր: *(Ձեռքը բարձրացնում է, որ խփի):*

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ամո՛ք է, ամո՛ք, գժվեցիր, ի՞նչ է:

ՋՈՒԼԻԵՏ – Ա՛խ, բարի հայր իմ, տես, պաղատում եմ, ես ծունկի իջած,
 Մի քիչ համբերիր, թող մեկ բառ ասեմ:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Զքվի՛ր աչքիցս, դու անհնազանդ, հիմար, անգգամ:
 Ահա իմ խոսքը՝ կա՛մ այս հինգշաբթի պետք է ժամ գնաս,
 Կա՛մ թե երեսիս երբեք չերևաս:
 Ո՛չ խոսք, ո՛չ ծպտում: Մի՛ պատասխանիր,
 Ձեռքս քոր է գալիս... Ա՛յ կին, տեսնո՞ւմ ես, տրտնջում էինք,
 Թե ինչու աստված մեկ զավակ տվեց, ոչ թե ավելին:
 Այժմ տեսնում ենք՝ այդ մեկն էլ շատ է,
 Եվ դա անեծք է մեզ համար տրված:
 Զքվի՛ր անամո՛ք *(հրում է, գցում գեղրնին Ջուլիետին):*

ԴԱՅԱԿ – Փրկի՛ր նրան, Աստվա՛ծ:
 Տեր իմ, ամոք է այդպես կշտամբել ձեր խեղճ աղջկան:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Իսկ ինչի՞ համար, տիկին խելքի ծով:
 Լեզուդ քեզ քաշիր: Գնա՛, քեզ նման պառավների հետ դու
 շատախոսի՛ր:

ԴԱՅԱԿ – Վատ բան չասացի:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Լռի՛ր, ասում եմ:

ԴԱՅԱԿ – Բերան բանալու իրավունք չկա՞:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Պապանձվի՛ր, քավթա՛ռ:
 Խելոք խոսքերդ պահի՛ր սանամորդ բաժակի համար: Այստեղ
 մեզ պետք չէ:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Շատ եք տաքացած:

Պ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Վկա է Աստված, կխելագարվեմ:
 Ցերեկ և գիշեր, տանը թե դրսում,
 Մարդկանց շրջանում կամ թե առանձին մի հոգս է եղել՝
 Պսակել նրան:
 Եվ այժմ, երբ որ իշխանատոհմիկ մի մարդ եմ գտել,
 Կալվածքով հարուստ, ջահել, բարեկիրթ,
 Որ խճողված է, ինչպես ասում են, ազնիվ ձիրքերով,

Եվ ներդաշնակ է, որքան կարող է միտքը պատկերել,
 Եվ հանկարծ մի խենթ ճղճղան հիմար,
 Մի լավկան տիկնիկ իր բախտից փախչի՝
 Պատասխանելով «ես չեմ պսակվի», «չեմ կարող սիրել»,
 Շատ դեռահաս եմ, «խնդրեմ, ինձ ներեք»:
 Կներեմ միայն, երբ ամուսնանաս.
 Թե չէ արածիր, ուր որ կամենաս, ինձ հետ չես ապրի:
 Կշռիր, լավ խորհիր, կատակ չեմ անում:
 Հինգշաբթին մոտ է, ձեռքդ դիր սրտիդ և լավ մտածիր.
 Թե իմ աղջիկն ես, ուրեմն, կտամ քեզ բարեկամիս.
 Եթե ոչ, կորի՛ր, հաց մուրա դրսում,
 Մեռի՛ր փողոցում, էլ այսուհետև իմ աղջիկը չես:
 Ոչ էլ կստանաս մի մազ իմ տանից:
 Հաստատ իմացիր, գլխիդ ճարը տես, ուխտս անխախտ է:

(Հեռանում է զայրացած):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Մի՞թե ամպերում գութ չկա թառած,
 Չե՞ որ նա վշտիս հատակն է տեսնում:
 Օ՛, քաղցր մայրիկ, ինձ դուրս մի նետեք,
 Գոնե մեկ ամսով կամ մեկ շաբաթով պսակս ուշացրեք:
 Թե դեմ եք դրան, իմ հարսանեկան մահի՛ճն ուրեմն,
 Այն մռայլ շիրմում, ուր որ Տիբալտն է, այնտեղ շինեցեք:
- Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ** – Ինձ հետ մի խոսիր, քերան չեմ բանա,
 Ինչ կուզես արա, քեզ հետ գործ չունեմ:

(Գնում է):

- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Օ՛, տեր իմ, Աստված: Դայա՛կ, ի՞նչ անեմ:
 Ամուսինս այստեղ՝ երկրի վրա է, երդումս՝ երկնքում:
 Ինչո՞ւ երկինքը դավեր է լարում
 Ինձ պես մի տկար, խեղճ էակի դեմ: Խոսի՛ր, իմ դայակ,
 Մի՞թե խոսք չունես ինձ մխիթարող:
- ԴԱՅԱԿ** – Ունեմ, լսիր ինձ: Ռոմեոն արդեն
 Աքսորի մեջ է: Ամբողջ աշխարհով գրագ կգամ ես,
 Որ չի հանդգնի նա այլևս գալ և պահանջել քեզ:
 Գալու դեպքում էլ ծածուկ պետք է գա:
 Ուստի քանի որ գործը այսպիսի ընթացք ստացավ.
 Կարծեմ լավն այն է, որ ամուսնանաս կոմս Պարիսի հետ:
 Հոգովս եմ երդվում, կբախտավորվես
 Դու քո այս երկրորդ ամուսնության մեջ.

- Նա գերազանց է, քան առաջինը: Եթե լավ էլ չէ,
Քո առաջինը արդեն մեռած է կամ թե մեռածի նման մի բան է,
Թե ողջ էլ լինի, քեզ օգուտ չկա:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Սրտո՞վ ես խոսում:
- ԴԱՅԱԿ** – Նույնպես և հոգով, թե սուտ եմ ասում, երկուսն էլ
չքվեն *(խաչակնքում է)*:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ամե՛ն: *(Մառը հայացքով)*:
- ԴԱՅԱԿ** – Ի՞նչ:
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – Ինձ սքանչելի մխիթարեցիր:
Ներս գնա, դայա՛կ, և ասա մորս, որ ես իմ հորը սաստիկ
վշտացրի,
Ուստի գնում եմ հայր Լավրենտի մոտ՝
Խոստովանելու և արձակվելու այդ մեղքի համար:
- ԴԱՅԱԿ** – Իսկույն կգնաս: Խելացի քայլ է:

(Գնում է):
- ՋՈՒԼԻԵՏ** – *(Բղավելով)* Նզովյալ պառավ, օ՛հ, դե գազրե՛լի:
Գնա, խորհրդատու, սրանից հետո
Դու և իմ սիրտը երկպառակտված եք:
Գնամ սուրբ հոր մոտ մի ճար խնդրելու,
Թե հնար չեղավ, ինքս զորություն ունեմ մեռնելու:

(Գնում է: Փակվում է սպիրտակ վարագույրը):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԳ

(Եկեղեցի: Ներս է մտնում Ձուլիեպր՝ սև թիկնոցով, և ծնկում էկրանի առջև):

Հ. ԼԱՎՐԵՆՏԻՈՍ – Եթե ուժ ունես անձնասպան լինել,
Քան ամուսնանալ կոմս Պարիսի հետ,
Այդ դեպքում, գուցե, անարգանքից խույս տալու համար
Դու կձեռնարկես մահվան պես մի բան,
Դու որ հոժարես նույնիսկ բուն մահվան:
Թե քաջասիրտ ես, ես կտամ ճարը:
Լսի՛ր, ուրեմն, ուրախ տուն գնա և համաձայնվիր
Ամուսնանալու կոմս Պարիսի հետ: Վաղը չորեքշաբթի է:
Այնպես կարգադրիր, որ այդ գիշեր դու մենակ քնես
Եվ դայակիդ էլ սենյակ չթողնես:
Առ այս սրվակը: Երբ անկողին մտնես, խմիր այս ամբողջ թորված հեղուկը,
Եվ վայրկենապես երակներիդ մեջ
Կհոսի մի պաղ, քմրեցուցիչ հյութ,
Քո բազկերակը այլևս չի բախի բնական հունով, այլ կդադարի,
Շունչ ու ջերմություն չեն հայտնի, որ դու տակավին ողջ ես,
Այտերիդ, շուրթիդ կարմիր վարդերը իսկույն կխամբեն,
Մոխրի գույն կառնեն . կփակվեն աչքիդ լուսամուտները,
Ինչպես լինում է մահվան ժամանակ:
Ամեն մի մարմին, գրկվելով ճապուկ իր ղեկավարից,
Մահվան պես կարծր ու պաղ կդառնա:
Եվ մեռելային այդ անիրական նմանության մեջ
Կմնաս ամբողջ քառասուներկու ժամ,
Հետո կգարթնես, կարծես մի անուշ բերկրալի քնից:
Արևածագին, երբ որ փեսան գա
Քեզ զարթնեցնելու, նա քեզ կգտնի մահճիդ մեջ մեռած:
Այդ նույն ժամանակ, նախքան կսթափվես,
Ես Ռոմեոյին նամակով շպապ լուր կտամ մեր այդ հնարքի մասին:
Նա այստեղ կգա, և մինչև դու քնից զարթնես:
Եվ հենց նույն գիշեր
Նա քեզ կփախցնի դեպի Մանտուա:

(Ծաղրածուն Ձուլիեպրին է փոխանցում սրվակը և հեռանում):

ՋՈՒԼԻԵՏ – Սե՛ր, դու ինձ ուժ տուր, դա ինձ կփրկի: Մնաս բարով, հայր
սուրբ:

(Հեռանում է):

ՏԵՍԱՐԱՆ ՔՍԱՆՄԵԿԵՐՈՐԳ

(Կապույեւրների տանը: Ներս է մտնում Ջուլիէրը, հանում է սև քիկնոցը և հագնում է սպիտակ հագուստը):

ԶՈՒԼԻԵՏ

— Մնացեք բարով, Աստծուն է հայտնի, թե ե՞րբ մենք իրար կտեսնենք մեկ էլ:

Մի թույլ պաղ երկյուղ գալարվում է իմ երակների մեջ,

Որ սառեցնում է գրեթե բոլոր իմ ջերմությունը:

Ետ կանչեմ նրանց, քաջալերեն ինձ:

Դայա՛կ: Բայց այստեղ նա ավելորդ է:

Ինձ հարկավոր է մեն-մենակ խաղալ իմ զարհուրելի այս տեսարանը:

Ուրեմն՝ եկ, սրվակ:

Վահ, ի՞նչ կլինի, թե այս ըմպելին վրիպի հանկարծ...

Մի՞թե ինձ պետք է բռնի պսակեն կոմս Պարիսի հետ:

Ո՛չ, սա թույլ չի տա: Դու այստեղ պառկիր:

(Կողքին մի դաշույն դնելով):

Եվ կամ ո՞վ գիտե, գուցե սա թույն է, որ խաբէությամբ

Քահանան տվեց, որ ինձ մեռցնի:

Չէ՞ որ նա ինքն էլ այս ամուսնությամբ անպատիվ կլինի,

Քանզի նախապես ինձ պսակել է Ռոմեոյի հետ:

Այդ երկյուղն ունեմ, միաժամանակ կարծում եմ, որ դա անկարելի է:

Նա ճանաչված է որպես մի սուրբ մարդ:

Իսկ ի՞նչ կլինի, երբ պառկած լինեմ գերեզմանի մեջ

Եվ հանկա՛րժ զարթնեմ նախքան Ռոմեոն

Գա ինձ փրկելու, այդ է սոսկալին:

Արդյոք չե՞մ խեղդվի ես այդ վիրապում.

Որի գարշ բերնով ներս չի թափանցում ոչ մի ատողջ օդ:

Չե՞մ մեռնի խեղդված, նախքան Ռոմեոն օգնության կգա:

Կամ եթե ապրեմ, հավանական չէ՞,

Որ ժանտ մտքերը մահվան և դժնի գիշերվա մասին

Եվ այդ սոսկալի վայրի սարսափը,

Մի հին շիրմի մեջ, մի հնադարյան շտեմարանի,

Ուր հարյուրավոր տարիներ ի վեր

Բոլոր պապերիս ոսկերքն են դիզված.

Ուր որ արյունոտ Տիբալտն է նեխվում իր պատանքի մեջ,

Որ նոր հող մտավ, ուր որ ասում են,

Գիշերվա որոշ ժամերին հանկարծ դներն են գալիս...

Վա՛յ ինձ, ա՛խ, վա՛յ ինձ: Հավանական չէ՞, որ ես զարթնելով
Չխելագարվե՞մ այս ժանտատեսիլ կերպարանքների ահեղ
շուրջապարում:

Արդյոք չե՞մ խաղա խելագարի պես մախահայրերիս կմախք-
ների հետ:

Օ՛, ինձ թվում է՝ մորեղբորորդուս ոգին եմ տեսնում,

Կարծես փնտրում է մա Ռոմեոյին, որ սրով շամփրեց նրա
մարմինը:

Հեռու կաց, Տիբա՛լտ: Եկա, Ռոմեո՛: Ահա կենացդ:

(Խոնում և ընկնում է իր անկողնու վրա, մասի վարագույրի ետևում):

ՏԵՍԱԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

(Ջուլիետի սենյակը, մտնում է դայակը):

ԴԱՅԱԿ

- Ջուլիետ, տիրուհի՛ս, Ջուլիետ, տիրուհի՛ս, ինչ խորն է քնած:
Հայդե՛, ուլի՛կս, հայդե՛, տիրուհի՛ս, ամոք է, վե՛ր կաց:
Ինչ ծուլն ես եղել: Վե՛ր կաց, քաղցրի՛կս, վե՛ր կաց, հարսի՛կս:
Ծպտուն չի հանում: Զլինի՞ ուզում ես
Մի շաբաթ քնել: Միամիտ եղիր,
Կոմսը այս գիշեր այնքա՛ն տանջի քեզ,
Որ քունդ փախչի: Վա՛հ, տեր իմ Աստված,
Այսքա՞ն էլ խոր քուն:
Բայց պարտավոր եմ արթնացնել նրան:
Օրիո՛րդ, տիրուհի՛ս, փեսան գալիս է, նա քեզ կթողնի անկող-
նում պառկած,
Քեզ վեր կթոցնի քնից սարսափած:
Վարագույրը մի կողմ է քաշում:
Վա՛հ, այս ի՞նչ բան է, շորերը հագել, նորից քնե՞լ է: Պետք է
արթնացնեմ:
Օրիո՛րդ, արթնացի՛ր, օրիո՛րդ, շուտ վե՛ր կաց:
Վա՛յ ինձ, օգնեցե՛ք, ավա՛ղ, օգնեցե՛ք: Օ՛, նա մեռած է:
Վա՛յ իմ սև օրին, ինչո՞ւ ծնվեցի:
Ինձ օղի հասցրեք, իմ տե՛ր, իմ տիկի՛ն:

(Դայակը ընկնում է գեղձին և լաց լինում: Մտնում է տիկին Կապուլերը):

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Այս ի՞նչ աղմուկ է:

ԴԱՅԱԿ – Օ՛, ողբալի օր:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Ի՞նչ է պատահել:

ԴԱՅԱԿ – Այստեղ նայեցեք: Օ՛, ինչ սև օր է:

Տ. ԿԱՊՈՒԼԵՏ – Վա՛յ ինձ, օ՛, վա՛յ ինձ: Միակ գավակս, իմ միակ կյանքս:
Վե՛ր կաց, աչքդ բաց, եթե ոչ, ես էլ քեզ հետ կմեռնեմ:
Ճչա՛, այ կնիկ, օգնության կանչի՛ր:

*(Փակվում է կարմիր վարագույրը, գալիս են ծաղրածուները, վարագույրի երևից
հնչում է դաշնամուրի կենդանի նվագակցությունը, ծաղրածուները բացում են
վարագույրի մի կեսը):*

ՏԵՍԱԲԱՆ ՔՍԱՆՀՈՐՍԵՐՈՐԳ

(Մանրուա: Կարմիր վարագույրի մի մասն է բաց, և Ռոմեոն վառում է դաշնամուրի վրայի մոմերը, նստում և նվագում է: Վարագույրի առջևում նստած են բոլոր ծաղրածուները, Նուվոլա 1-ը լաց է լինում):

ՆՈՒՎՈԼԱ 1 – Խեղճ Ռոմեո, նա Մանտուայում տառապում է՝ իր երագների մեջ խորհելով:

ՌՈՍԵՈ – Եթե հավատամ քնի քաղցրաբույր հավաստիքներին,
Իմ երագները ինձ ավետում են ցնծագին մի լուր.
Սրտիս իշխանը թեթև է նստել իր գահի վրա:
Այս ամբողջ օրը անսովոր մի ուժ
Ինձ թև է տալիս ուրախ մտքերով:
Երագում տեսա սիրուհիս եկավ, մեռած գտավ ինձ:
Անսովոր երագ, որ թույլ է տալիս մեռյալին խորհել:
Համբույրով այնպես մի կյանք ներարկեց նա շուրթերիս մեջ,
Որ կենդանացա և ինձ զգացի արքա աշխարհի:
Ա՛խ, որքան պետք է սերն անուշ լինի.
Երբ իր սովերը այսքան անուշ է:

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Հենց այդ պահին էլ իր ծառան մի չարագույժ լուր բերեց Վերո-
նայից՝ ասելով.
Ջուլիետը լա՛վ է...
Նրա մարմինը ննջում է հանգիստ Կապուլետների դամբարա-
նի մեջ:

ՆՈՒՎՈԼԱ 1 – Ռոմեոն ասաց:
ՌՈՍԵՈ – Ջուլիե՛տ, այս գիշեր քեզ մոտ կննջեմ: Եկ հնար գտնեմ:
Օ՛, դու կործանում, ինչ շուտ ես ցատկում հուսահատ մարդ-
կանց մտածության մեջ:

ՊԱԼՅԱՉՈ 1 – Եվ գտավ հնար՝ գնելով թույնը դեղավաճառից:

(Պալյաչո 1-ը վաճառում է թույնը Ռոմեոյին, մյուս ծաղրածուները փակում են կարմիր վարագույրը և դուրս են գալիս):

ՌՈՍԵՈ – Ահա քո ոսկին՝ մարդկային հոգու նողկալի թույնը,
Որը գործում է առավել զագիթ սպանություններ այս գորշ աշ-
խարհում,
Քան քե՛ս այս խղճուկ բաղադրությունը, որ արգելված է վաճառ-
քի համար:
Ես քեզ թույն տվի և ոչ թե դու ինձ:
Դու ոչ թե թույն ես, այլ սպեղանի:

Եկ գնանք ինձ հետ, Ջուլիետի շիրմի վրա քեզ կըմպեմ:

(Գերեզմանատանը. ծաղրածուները բացում են կարմիր վարագույրը ամբողջությամբ, դամբարանի տեսարանը՝ նորից նսվն է, քայց հակառակ կողմով հնչում է տխուր երաժշտություն):

ՌԱՄԵՈ

– Շատ հաճախ մարդիկ հոգեվարքի մեջ
Ձգում են հանկարծ մի ուրախություն:
Փայլակ են գոչում դա մահից առաջ:
Օ՛, ինչպես ես այս
Փայլակ անվանեմ: Օ՛, սեր իմ, կիմ իմ:
Մահը, որ ծծեց քո շնչի մեղրը,
Անգոր է եղել քո գեղեցկության վրա իշխելու:
Դու դեռ չես պարտված:
Դրա նշանը փայլում է բոսոր շուրթերիդ վրա և քո այտերին:
Տակավին մահվան գունատ դրոշմ չի հասել այնտեղ:
Տիբալտ, այդտեղ ես, արյունաշաղախ քո պատանքի մեջ:
Օ՛, ինչ առավել շնորհ կարող եմ մատուցել ես քեզ,
Քան այն նույն ձեռքով, որ երիտասարդ կյանքդ կործանեց,
Կործանեմ նրան, որ թշնամիդ էր:
Ների՛ր ինձ, Տիբալտ, մորեղբորորդի:
Օ՛, քաղցրիկ Ջուլիետ *(կռանում է և գրկում նրան)*:
Ինչո՞ւ տակավին այդքան սիրում ես:
Հավատա՞մ արդյոք, որ աննյութ մահը սիրահարված է,
Եվ այդ գարշելի վտիտ հրեշը
Քեզ իբրև հարձ է պահում իր տանը այս խավարի մեջ:
Ես այդ երկյուղից քեզ մոտ կմնամ,
Այս սև պալատից չեմ մեկնի այլևս:
Այստեղ կմնամ, միշտ այստեղ, այստեղ,
Քո որդերի հետ, քո նաժիշտների:
Այստեղ կգամեմ հավիտենական իմ հանգրվանը՝
Ցնցելով դժպիհի աստղերի լուծը
Աշխարհից հոգնած մարմնիս վրայից:
Աչքեր, նայեք մի վերջին անգամ,
Բազուկներ, մեկ էլ գրկախառնվեք:
Շրթունքներ, ով դուք շնչի դռնակներ, անմենց համբույրով
Մի հավերժական դաշինք կնքեցեք ազահ մահի հետ:
Եկ, դառն ուղեցույց, եկ, ժանտ առաջնորդ, անհույս նավա-
վար:

Ե՛կ և ջախջախիչ ժայռերին զարկի՛ր քո հողմահալած տաղ-
տուկ նավակը,
Սիրուս կենա՛ցը:

(Խոնում է):

ՋՈՒԼԻԵՏ

- Այսպես մեռնում եմ ես մի համբույրով *(համբուրում է և
ընկնում նավի վրա՝ Ջուլիեյրի կողքին)*:
(Չարթնելով): Ես լավ հիշում եմ, թե որտեղ պետք է այժմ լինեի,
Եվ այնտեղ եմ ես: Ո՞ւր է Ռոմեոս:
Վա՛հ, այս ի՞նչ բան է: Սիրածիս ձեռքում գավաթ կա սեղմված:
Ավա՛ղ, տեսնում եմ, որ թույնն է նյութել տարածամ վախճան:
Օ՛, ժլա՛տ, անխի՛ղճ:
Բոլորը խմել և ինձ չես թողել մի անուշ կաթիլ՝ փրկության հա-
մար:
Ես կհամբուրեմ քո շրթունքները,
Գուցե մի քիչ թույն դեռ նրանց վրա մնացած լինի,
Որ ինձ կազդուրի մեռնելուց առաջ:

(Համբուրում է նրան):

Շուրթերդ տաք են:
Մարդիկ են գալիս:
Ուրեմն շտապեմ, երջանիկ դաշույն.
Ահա քեզ պատյան:
Ժանգոտվի՛ր այդտեղ և տո՛ւր ինձ հանգիստ:

*(Ինքնասպանություն է գործում: Մտնում են ծաղրածուները: Հավաքվում են բո-
լոր դերակապարարները դամբարանում, հնչում է իշխանի ձայնը):*

ԻՇԽԱՆԻ ԶԱՅՆ

- Այս լուսաբացը իր հետ բերում է աղոտ հաշտություն:
Արևը վշտից չի ուզում ցույց տալ իր դեմքն երկնքում.
Քանզի չի եղել լուսնի տակ երբեք մի ողբ այնքան խոր,
Որքան Ջուլիետի և Ռոմեոյի վեպը սգավոր:

*(Կենդանանում են գլխավոր դերակապարարները՝ Ռոմեոն և Ջուլիետը, և սկսում են
երգել վերջին՝ «Սիրո երգը»՝ հավերժացնելով սերը):*

ՎԵՐՋԵՐԳ

Վերջ

ՍԻՐՈ ԵՐԳ

(«Ռոմեո և Ջուլիետ» ներկայացումից)

Խոսք՝ Կ. ԴԱՎԹԻՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Է. ԳՅԱՆՋՈՒՄՅԱՆԻ

Andante amoroso

Սե՛ր, դու ան-վերջ ես, քո հուրն ան-շեջ է, իմ սե՛ր,
 հա - վեր- ժում, մի - ազ - նում է սրը - տե - րը:
 Սե՛ր իմ, ան-հուն ես, միշտ կը-պաշ-տեմ քեզ, իմ Տե՛ր
 երկ - նա - յին, Դու ան - նյութ մի պար - զև ես:
 Սեր սե-րը հույս, մեր սե-րը լույս է: Կյանքն ա-ռանց սեր միշտ էլ մահ է:
 Սեզ ձու-լում է, ապ րեց-նում է, կյան-քը հա-վեր-ժում է...

Սե՛ր, դու անվերջ ես,
 Քո հուրն անշեջ է,
 Իմ սե՛ր, հավերժում,
 Միացնում ես սրտերը:
 Սե՛ր իմ, անհուն ես,
 Միշտ կպաշտեմ քեզ, իմ Տե՛ր երկնային,
 Դու աննյութ մի պարզև ես:

Կրկնիրգ. Սեր սերը հույս, մեր սերը լույս է:
 Կյանքն առանց սեր միշտ էլ մահ է:
 Սեզ ձուլում է, ապրեցնում է,
 Կյանքը հավերժում է...

Սե՛ր, դու անվերջ ես,
 Իմ ջահակիր հուրն անշեջ,
 Երկնքում միացնում է սրտերը:
 Սեր սիրո նավը
 Սեզ աշխարհի ծայր քերեց
 Ու շունչն իմ
 Քո շնչին զարկեց, սե՛ր իմ...

Կրկնիրգ. Սեր սերը հույս, մեր սերը լույս է:
 Կյանքն առանց սեր միշտ էլ մահ է:
 Սեզ ձուլում է, ապրեցնում է,
 Կյանքը հավերժում է...

ՋՈՒԼԻԵՏԻ ԵՐԳԸ

(«Ռոմեո և Ջուլիետ» ներկայացումից)

Խոսք՝ Կ. ԴԱՎԹՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Է. ԳՅԱՆՋՈՒՄՅԱՆԻ

Andante

Շուր - ջըս սե-վա-զգեստ գի-շերն է, շուր - ջըս այս պար-կեշտ գի-
 -շերն է, է - ու - թյամբ հա-վերժ սի-րո այդ լույսն եմ գգում ես,
 դու օգ - նիր սի-րուն հաղ-թել դա-ժան խա - դում այս: Սի-րո մի ողջ կյանք եմ
 ես տը-վել, սա-կայն դեռ չեմ գը-տել: Ա - րի՛ դու, հույս իմ, լույս իմ, սեր իմ:

Շուրջս սևազգեստ գիշերն է,
 Շուրջս այս պարկեշտ գիշերն է,
 Էությամբ հավերժ սիրո այդ լույսն եմ գգում ես,
 Դու օգնիր սիրուն հաղթել դաժան խաղում այս:
 Սիրո մի ողջ կյանք եմ ես տվել, սակայն դեռ չեմ գտել:
 Արի՛ դու, հույս իմ, լույս իմ, սեր իմ:

Գիշեր, իմ առջև կանգնած ես,
 Մերկությամբ դու մեզ պարուրում ես:
 Մերն անսպառ ու անսահման է ծովերի պես:
 Իմ հոգում, մտքում, սրտում միայն դու ես:
 Տեր իմ, քեզ հանձնել եմ բախտս ողջ:
 Սիրո նավով աշխարհի ծայրն էլ ես կգամ քեզ հետ, սեր:

ՌՈՍԵՈՅԻ ԵՐԳԸ

(«Ռոսինո և Ջուլիետ» ներկայացումից)

Խոսք՝ Կ. ԴԱՎԹՅԱՆԻ

Երաժշտ.՝ Է. ԳՅԱՆՋՈՒՄՅԱՆԻ

Andante ma ben energico

Աս-տվա-ծա - յին պայ-ծառ ա - րև ես, ծա-գիր, շը -

-քեղ ա-րեգ, ծած-կիր խան-դոտ լուս-նին: Աշ-խարհ, կանգ-նի՛ր՝ եր-գեմ ես

սերն իմ՝ ա-մե-նաթանկ զան-ծին եր-կրի ու եր-կըն-քի: Ա-ռանց պայ -

-քար չեմ հանձ-նը - վի՛ թե-կուզ աշ-խարհն իմ դեմ ել -

-նի: Դու իմ հրեշ-տակ, իմ ջահ ան - մար, դու ա - րե -

-զակ ես ինձ հա - մար: Հե-քիա-թա - յին լու - սե թի -

-թեռ ես, ան-ծրև-նե - րով է քո պատ - կե - րը նը-կար-ված: Իմ մե-նու -

-թյան հու-շի թե - վին ես: Մու-րա, անգուսպ քա-մի, կեր-տիր իմ

1. G7 2. G7 C

սի-րա - ծին: Իմ սեր ան - // սի-րա - ծին: Իմ սեր...

Աստվածային պայծառ արև ես,
Ծագի՛ր, շքե՛ղ արեգ, ծածկի՛ր խանդոտ լուսնին:
Աշխարհ, կանգնի՛ր՝ երգեմ ես սերն իմ՝
Ամենաթանկ զանձին երկրի ու երկնքի:

Կրկնե՛րգ. Առանց պայքար չեմ հանձնվի՝
Թեկուզ աշխարհն իմ դեմ ելնի:
Դու իմ հրեշտակ, իմ ջահ անմար,
Դու արեգակ ես ինձ համար:
Հեքիաթային լուսե թիթեռ ես,
Անձրևներով է քո պատկերը նկարված:
Իմ մենության հուշի թևին ես:
Սուրա՛, անգո՛ւսպ քամի, կերտի՛ր իմ սիրածին:

Իմ սե՛ր անգին, վառվիր ջահի պես,
Ինձ ուղեցույց եղիր, եղիր դու ինձ փարոս:
Իմ սե՛ր անգին, վառվիր ջահի պես,
Եղիր դու սպեղանի կյանքիս համար, անգին:

Կրկնե՛րգ. Առանց պայքար չեմ հանձնվի՝
Թեկուզ աշխարհն իմ դեմ ելնի:
Դու իմ հրեշտակ, իմ ջահ անմար,
Դու արեգակ ես ինձ համար:
Հեքիաթային լուսե թիթեռ ես,
Անձրևներով է քո պատկերը նկարված:
Իմ մենության հուշի թևին ես:
Սուրա՛, անգո՛ւսպ քամի, կերտի՛ր իմ սիրածին:
Իմ սե՛ր...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԷՍՔԻԶՆԵՐ

Ըստ Վարդգես Պետրոսյանի «Հայկական էսքիզներ»
վիպակ-էսսեի

Համահեղինակներ՝ Կարինե Դավթյան
Անի Միքայելյան

Պիես՝ երկու գործողությամբ

Նկարագրություն

Վարդգես Պետրոսյանի «Հայկական էսքիզներ» ստեղծագործությունը էսսե-վիպակ է: Միաժամանակ 70-ական թվականներին Վ. Պետրոսյանի կողմից Երևանի պետական դրամատիկական թատրոնի համար գրվել է սցենար, որը բեմադրվել է տվյալ թատրոնում: Ստանալով իր ընտանիքի թույլտվությունը՝ ես վերցրի իր սցենարական տարբերակն ու վիպակ-էսսեն և բեմադրության համար ստեղծեցի մի նոր սցենար, որտեղ կատարվել են շատ փոփոխություններ ու կրճատումներ, եղել են տեքստային ավելացումներ: Ավելացվել են նաև մի քանի էսքիզներ՝ «Արցախյան ազատամարտ», «Պատմական զուգորդություն», որտեղ Վ. Պետրոսյանի ստեղծագործությանը շաղկապվել են այդ ժամանակաշրջանի հայտնի անձանցից՝ Սպարապետ Վազգեն Սարգսյանի, Արկաղի Տեր-Թադևոսյանի, Մոնթեի, Թաթուլ Կրպեյանի, Դուշման Վարդանի, Լեոնիդ Ազգալդյանի կերպարները: Ավելացվել են սփյուռքահայի իրական կերպար և իրական պատմություն՝ Գրոնիկայի մասին՝ «Ծիրանի ծառ» էսքիզում, Արցախյան հերոսամարտից՝ կին հրամանատար Անահիտ Մարտիրոսյանի կերպարը, ինչպես նաև 2016 թվականի ապրիլյան Քառօրյա պատերազմի մասին էսքիզներ: Կերպարների անվանումները, բացի կոնկրետ պատմական անուններից, մնացածը սիմվոլիկ անուններ են, որոնք ևս մտահղացվել են իմ կողմից:

Օգտագործվել են հին հայկական երգեր, օրորոցայիններ, Կոմիտասի, Է. Գյանջումյանի, Ա. Տերտերյանի, ինչպես նաև ժամանակակից կոմպոզիտորների այլ ստեղծագործություններից հատվածներ:

Որպես դեկորացիա ծառայել է սիմվոլիկ կլոր դեկորը, որը խորհրդանշում է աշխարհը, որի կենտրոնում գտնվում է Հայաստանը: Այս դեկորը բազմաֆունկցիոնալ է. բաժանվում է մի քանի մասերի, և տարբեր տեսարաններում տարբեր դեկորներ են ստացվում: Ներկայացման ամբողջ ընթացքում դեկորին լրացնում է նաև էկրանը, որի վրա ցուցադրվում են ինչպես տեղանքի, այնպես էլ մարդկանց տարբեր ժամանակների լուսանկարներ:

Սա հայ ժողովրդի պատմությունն է՝ խոհափիլիսոփայական վերլուծություններով, թույլ տված սխալների և լավ գործերի մասին:

Ներկայացումը մասնակցել է «Հայ ֆեստ» միջազգային թատերական փառատոնին:

Հագուստների ձևավորումն արվել է նկարիչ և դիզայներ Լիլիթ Մելիքյանի կողմից:

Ներկայացման ռեժիսորը և բեմադրիչը թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Կարինե Դավթյանն է, ով նաև դեկորների և երաժշտական ձևավորումների հեղինակն է:

Պրեմիերան տեղի է ունեցել 2018 թվականի հունիսի 7-ին:

Գործող անձինք

- Գրող
- Սփյուռահայ տղա
- Սփյուռահայ աղջիկ
- Հայաստան տղա
- Հայաստան աղջիկ
- Արցախ տղա
- Արցախ աղջիկ
- Սովետական ժամանակաշրջանի տղա
- Սովետական ժամանակաշրջանի աղջիկ
- Գոթական ժամանակաշրջանի տղա
- Գոթական ժամանակաշրջանի աղջիկ
- Ծիրանի ծառ տղա
- Ծիրանի ծառ աղջիկ
- Անահիտ Մարտիրոսյան (ջոկատի հրամանատար)
- Վազգեն Սարգսյան
- Մոնթե Մելքոնյան
- Կոմանդոս (Արկադի Տեր-Թադևոսյան)
- Թաթուլ Կրպեյան (ազատամարտիկ)
- Անդրանիկ (Ջորավար)
- Լեոնիդ Ազգալդյան (ազատամարտիկ)
- Դուշման Վարդան (ազատամարտիկ)
- Վահան Պասկալ
- Ներսես Աշտարակեցի (կաթողիկոս)
- Վարուժան
- Սասունիկ
- Գագիկ Գինոսյան (պարուսույց)
- Մարե
- Սեդա (Թաթուլ Կրպեյանի մայրը)
- Ջարիկ մայրիկ
- Գրոնիկա (սփյուռահայ)
- Նկարչուհի
- Սոնա մորաքույր
- Նորոյա Սեդա
- Նորոյա Մոնթե
- Նորոյա Սեդայի հայր
- Նամակ ընթերցող

- **Լրագրող**
- **Երգչուհի**
- **Հարբաժ երիտասարդ 1, 2**
- **Աշակերտուհի**
- **Մասսայական տեսարաններ, ժողովուրդ**
- **Պահակ**
- **Սփյուռքահայ (ծերունի)**
- **Ձինակից**
- **Թուրք գերի**
- **Հովակիմ Թութունջյան – ամերիկահայ**

Բեմի կենտրոնում դրված է դեկոր, որը կլոր է և խորհրդանշում է պտտվող գլոբուս: Աջ կողմում դրված է սեղան՝ վրան թափափված թղթեր, գրիչներ, հայկական կոնյակ ու բաժակ: Բեմի չորս անկյուններում դրված կախիչների վրա կախված են տարբեր ժամանակների հայկական հագուստներ՝ թագավորի, թագուհու, ուսուցչուհու, գեղջկուհու, գյուղացու և վանականի: Բեմի ավանսցենայից կախված է սպիտակ շղարշե վարագույր, որը սկզբում փակ է, և այդ վարագույրի դիմաց դրված է սեղանը: Բեմը մութ է, շղարշի վրա գրված է ներկայացման վերնագիրը (պրոեկտորով): Դահլիճից ուղղորդող լույսով ներս է մտնում գրողը, որը խոսում է հեռախոսով:

ԳՐՈՂ

— Այո՛, եղբայր, ես վաղը կամ մյուս օրը անպայման կվերջացնեմ սցենարը և կհանձնեմ քեզ, խոստանում եմ:

(Նա բարձրանում է բեմ, նստում է սեղանի դիմաց, փորձում է գրել և բավականին տանջանքներից հետո հանկարծ սկսում է սրեղծագործել, մոլորենում է սպիտակ շղարշե վարագույրին, այդ պահին հնչում է փոքր երաժշտական մաս, կարծես թե պարտվում է երկրագունդը, բացում է իր մրքի փակ շղարշը, և ժամանակը հետ է պարտվում՝ հիշեցնելով հայ ժողովրդի պայքարները):

Սեջտեղում կլոր գլոբուս հիշեցնող դեկորի վրա նստած են ներկայացման մասնակիցները, այն պտտվում է և կանգ առնում: Էկրանի վրա գրվում է՝ «Առաջին մաս, Էսքիզ Հայաստան»:

Առաջին մաս

«Էսթիզ-Հայաստան»

(Բեմի կենտրոնում՝ երկրագունդ: Նրա վրա՝ փոքր Հայաստանը: Դանդաղ պտտվում է երկրագունդը, կանգ է առնում):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Հայաստան, քարերի երկիր են կոչում Հայաստանը:

Աշխարհի հիշողության մեջ Հայաստանը լեռների, քարափների, ժայռերի ու ձորերի մի զանգված է, և եթե ծառ է, ապա ոտները՝ քարերի արանքում թողած, եթե խաղողի վազ է, արմատները՝ ծակած-անցած քարերը, եթե բարակ հողաշերտ է, ապա՝ քարափների արանքում:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Միլիոնավոր աղբյուրների ակունքների վրա կործամ մի վիթխարի քարաստան՝ Արագած, համաչափության բոլոր կանոններով սարքած հսկա քարաժխոր՝ Ծաղկեվանք, և ի վերջո, ամայության մեջ ժայթքած քարե զույգ շատրվան՝ Արարատ...

ԱՐՅԱԽ-ՏՂԱ – Քարերից ենք շարել մեր տների պատերը:

Կամուրջները:

Վանքերն ու բերդերը:

Գերեզմանները:

Հիրավի, քարե Հայաստան:

ԳՐՈՂ – Քարե՞ ..., իսկ ինձ թվում է՝ քարացած, ավելի ճիշտ՝ քարացրած:

(Երաժշտություն):

Փոքր տղա լինեի, դեռ կհավատայի հեքիաթներին, պարզ-պարզ կպատկերացնեի նույնիսկ այն չար, զարհուրելի կախարդին, որ անհիշելի ժամանակներում անցավ մեր աշխարհով: Անցավ, տեսավ ու նախանձեց: Նախանձեց ու սև գավազանը բարձրացնելով՝ ծղրտաց.

ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ – Քարացե՛ք:

(Դանդաղ պտտվող երկրագունդը կանգ է առնում, լռություն):

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Ու քարացան զմրուխտ բլուրները, դաշտերում սվավացող միլիոնավոր ծաղիկները, անգույն քարակտորների փոխված, թափվեցին հողին, անշարժացան անտառները, հողը կծղեց ու կարծրա-

ցավ, նույնիսկ մեր աշխարհի գլխի ամպերը ծանրացան ու քարե անձրև տեղաց: (ՈՐՈՏ, ԴՂԻՐԴ, ՏԱՐՕՐԻՆՆԱԿ ՈՌՆՈՑ)

(Երկրագունդը շարունակում է դանդաղ պտտվել):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Նայեց, գոհ նայեց կախարդը, հռիռաց քարե ամայության երեսին: Նրա ծիծաղն էլ քարակտորների պես շարտավեց այս ու այն կողմ:

(Երաժշտություն):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Ու անցավ ժամանակ:

Ու ծնվեց իմ ժողովուրդը՝ այստեղ ապրելու: Արարիչը չտվեց նրան ուրիշ հրաշք գավազան, որ կարողանար քանդել կախարդանքը, մատներ տվեց, արթուն միտք ու քարե համբերություն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Եվ իմ ժողովուրդն սկսեց իր մատներով, մտքով ու համբերությամբ թիզ առ թիզ քանդել կախարդանքի կծիկը, վերադարձնել հողին իր քնքշությունը, ծաղիկներին՝ իրենց գույները, անտառներին՝ իրենց աղմուկը:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ՏՂԱ – Հողից քրքրեց-հանեց քարերը:

Վանքեր շինեց:

Բերդեր:

Տներ ու կամուրջներ:

Ավաղ, նաև գերեզմաններ:

Նույնիսկ ժամացույց շինեց, ասեղնագործեց քարերի վրա տղամարդու հանճարեղ մատներով:

(Երաժշտություն: Արշավող ձիերի դուփյուն, աղաղակներ, տազնապալից զանգեր):

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Բայց խանգարեցին նրան:

Արշավեցին, եկան, քանդեցին, ավերեցին, նորից շատացրին անպտուղ քարերը, իմ ժողովրդի ձեռքերին ստիպեցին սուր վերցնել, թեպետ միշտ մուրճ են երագել նրա մատները:

ՍՓՅՈՒՌ-ԱՂՋԻԿ – Փշրեցին, որովհետև այս նորերն արտաքինով մարդու էին նման, բայց անում էին նույնը՝ ավելի վայրենի, ավելի տևական:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Քարե կարկուտ թափվեց մեր գլխին. հառաչեցին հայ մայրերը զանազան դարերում, և նրանց հառաչանքն արձագանքվեց-մնաց մեր երգերի մեջ:

(Ծնվում է հինավուրց մի երգ, կենդանի կատարում):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Այսպես եղավ անընդհատ, չնչին դադարներով:

Բայց իմ ժողովուրդն անընդհատ, անգամ առանց այդ չնչին դադարների, շարունակում էր մայր-հողն ազատել քարե կախարդանքից: *(Երգից ծնունդ է առնում մի այլ երաժշտություն):*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ- ԱՂՋԻԿ – Եվ բացվեց մի օր, որ սկիզբ առավ, և իմ ժողովուրդը կարող էր արդեն հանգիստ, անշտապ շարունակել դարերի գործը:

ԳՐՈՂ – Բացե՛ք ձեր պատուհաններն ու մայեք դուրս: *(Լուսավորվում են քեմը, դահլիճը, երկրագունդը կանգ է առնում):*

Ջարթնում է քարացած Հայաստանը:

(Բոլոր դերակատարները վեր են կենում և կանգնում):

Ես գիտեմ՝ կվերադառնան մեր բոլոր անտառները, կգարթնեն քարե քնից մեր բոլոր դաշտերի ծաղիկները, ամպերը կթեթևանան, և մենք մորից կմետենք վերև՝ դեպի երկինք, ջուր առած քարերը վտակ-վտակ կհոսեն մեր հողի երակներով, քարաժայռերի մեջքը կծակեն-դուրս կգան մեր զսպված աղբյուրները:

Իսկ մնացա՞ծ քարերով...

Մնացած քարերով մենք տներ կշինենք:

Արձաններ:

(Հնչում է Ա. Տերտերյանի 3-րդ սինֆոնիայից հատված, և ամբողջ քեմը վերադաժարվում է, բոլոր դերակատարները քեմի վրա սկսում են հագնել նախապես կահիչների վրա դրված հագուստները, և տեղի են ունենում անցումներ, որոնց ընթացքում հագուստների միջոցով տեղի է ունենում ժամանակների փոփոխություն, հեռվում երևում է մի մարդ՝ սովետական կարմիր դրոշով, որը ծածկում է):

Անցում՝ Սովետական Հայաստանի դրոշով

«Էսքիզ-Այբուբեն»

(Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Այբուբեն», և փոխվում է նկարը: Նկարում քայլող զինվորներ են, իսկ քեմի վրա՝ մի խումբ մարդիկ՝ հրացաններով, որոնք նույնպես քայլում են, և դիմացից սպիտակ կրորով փակ է):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ճանապարհը երկար էր, իսկ գնալ հարկավոր էր, մոտեցող հեռվում մեռնում էր Հայաստան աշխարհը, որ առջևից գնացողների հայրենիքն էր: Երևի դրա համար էլ առջ-

ևից գնացողներն ավելի էին շտապում, ավելի, թեպետ սառնամանիք էր, ձյուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Առջևից գնացող մի զինվոր հանկարծ բարձրացրեց ձեռքը. մատների մեջ սովարաթոթից սարքած տառ էր:

(Դիմացի զինվորներից մեկը բարձրացնում է սրվարաթոթի վրա գրված Ա տառը):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ձինվորներից ով որ լսեց, բարձրացրեց ծանրացած գլուխը:

ԳՐՈՂ – Մանրամասն տեսան ձևավոր սովարաթուղթը, որը ճոճվում էր քամուց: Տեսան, բայց նրանց մեծ մասը դալորոց տեսել էր միայն երազում, և դրա համար միայն երկու-երեք ձայն գտավ պատասխանը.

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – «Ա» տառն է այդ...

ԳՐՈՂ – Ու բանակը շարժվեց, որովհետև հեռվում մեռնում էր Հայաստան աշխարհը:

(Ձիերի և քայլող զինվորների քայլերի ձայն, իսկ զինվորը տառերը փոխում է ու հարցնում):

ԱՐՑԱԽ-ՏՂԱ – Ի՞նչ տառ է:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Բեն:

ԱՐՑԱԽ-ՏՂԱ – Ի՞նչ տառ է:

(Այս անգամ պատրասխանում էին տարբեր շարքերից՝ իրար խանգարելով, հուշելով, իրարից հարցնելով):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Բեն...Բեն...Բեն... *(Արձագանք)*

ԱՐՑԱԽ-ՏՂԱ – Ի՞նչ տառ է...:

ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ – Շա...Շա...Շա... *(Արձագանք)*

ԱՐՑԱԽ-ՏՂԱ – Ի՞նչ տառ է...:

ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ – Ռա...Ռա...Ռա... *(Արձագանք)*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Այսպես նրանք հասան Հայաստան՝ հրացանը ձեռքներին, մեսրոպյան այբուբենը սովորելով, և երեսուն հազար քառակուսի կիլոմետր քարի, հորի, տեղ-տեղ նաև հողի վրա հաստատեցին իրենց ժողովրդի շարունակվելու իրավունքը:

(Գրողն ու Սովետական Հայաստան-տղան շարքից դուրս են գալիս և կանգնում սպիտակ կտորի դիմաց):

ԳՐՈՂ – Եղե՞լ է, թե՞ առասպել է:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Այդ ո՞ր անանուն զինվորն էր, որ բքի ու հոգ-
նության մեջ կարողացավ մտածել սովարաթոթե այբուբենի
այդ հրաշքը:

ԳՐՈՂ – Չգիտեմ: Ես հավատում եմ առասպելներին, ես նախանձում եմ
մարդկանց, որ կարողանում են առասպել հորինել, իսկ այս ա-
մենը լսել եմ մի զինվորից, որ այբուբենը սովորել է այդ դժվար
ճանապարհին:

*(Գրողը մոտենում է իր գրասեղանին, իսկ Սովետական Հայաստան-իդան դուրս
է գալիս: Մթնում է, մոմը ձեռքին մի աղջիկ սև հագուստով անցնում է, և էկրանին
գրվում է «Էսրիգ-Ներսես Աշտարակեցի», և փոխվում է նկարը):*

«Էսրիգ-Ներսես Աշտարակեցի»

ԳՐՈՂ – Հիշում եմ՝ ռուս դեկաբրիստ Եվդոկիմ Լաչինովի օրագրում եմ
կարդացել: 1826 թվականի դեկտեմբերի 29-ի առավոտյան
Ներսեսն այցի է գալիս հոր գերեզմանին: Նրա հետ ռուս գեներ-
ալ Կրասովսկին էր, սպաներ, զինվորներ, Աշտարակի մեծա-
հարուստներ, հասարակ ժողովուրդ: Ներսեսը չորում է հոր գե-
րեզմանի առաջ, աղոթում և ասում է:

ՆԵՐՍԵՍ ԱՇՏԱՐԱԿԵՑԻ – Հա՛յր, լսո՞ւմ ես, վերջապես եկավ ժամը, որ երագում
էր քո լուսավոր հոգին. մեր ժողովուրդը կապրի: Բարձրացրո՛ւ
գլուխդ, հա՛յր, տե՛ս՝ ով է իմ կողքին...

ԳՐՈՂ – Ես հանկարծ կարծես շատ մոտիկից գգում եմ Ներսեսի ձայնը,
թեպետ մեր շուրջը ոչ ոք չկա. համեստ, միաձև տապանաքա-
րեր են, որ լուռ են ու կնճռոտ: Ես մտածում եմ Ներսես Աշտա-
րակեցու պետական խելքի, նաև բազկի քաջության մասին:
Նրա կրծքին Գրիգոր Լուսավորչի խաչն էր, կողքին՝ թուր:
Ես Ներսեսին արձան կոչեի, իսկ այդ պատմությունը՝ հոր գե-
րեզման գալու մասին, դու հասկանո՞ւմ ես, քանդակել կտայի
մարմարի վրա: Ախր, մենք ե՞րբ պիտի գնահատենք պետա-
կան խելքի տեր մարդկանց: Մերը խենթ քաջությունն է, բանա-
վոր հայրենասիրությունը:

*(Մթնում է, և թույլ լույսի մեջ երևում են 2 հոգի, ընկերն իր ընկերոջը ճանապար-
հում է Մոսկվա):*

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Որ հասնես Մոսկվա, իմաց տուր, բարի ճա-
նապարհ:

(Գրկախառնվում են և հեռանում: Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Մարեն»: Մթնում է, քենի մեջտեղում նստած է Սովետական Հայաստան տղան, Մարեն մտնում է ներս, բերում է ջուր և բարձ, որը դնում է տղայի մեջքի տակ և նստում է կողքին):

«Էսքիզ-Մարեն»

ԳՐՈՂ

– Մարեն...

Ես գրել եմ իմ տատի մասին, և նա էլ իմ մայրն է կամ տատը, թեպետ ընկերոջս մայրն է: Ձեռքերը կոշտացած են, չեչոտ քարի մման, ուրեմն ամենամուրբ բանն աշխարհում չեչոտ քարն է: Բաց կապույտ աչքեր ունի Մարեն, նրա առաջ պիտի լուռ մնաս, որովհետև բոլոր հնարավոր բառերը, որ կարող են իրար միանալ նախադասության մեջ, հոգնած են: Մարեն էլ հոգնած է: Մարեն հեռու լեռներում է թողել Սասունը, հիմա ապրում է Թալինի շրջանի մի գյուղում:

(Արցախ-աղջիկը մոտենում է գրողին և նստում իր կողքին):

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Եթե հանկարծ նստես թաց կանաչին ու զգաս, որ մեկը քո տակ փափուկ բարձ է հարմարեցնում, մի՛ ստուգիր. Մարեն է: Եթե նրանց տանը ծարավես, ու մեկը քեզ սառը ջուր մեկնի, մի՛ ստուգիր. Մարեն է:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Եթե պատահի գիշերով մնաս Մարեի տանը և քնած-քնած զգաս, որ մեկը ծածկում է բացված մեջքդ, մի՛ ստուգիր. Մարեն է: Հիշում եմ՝ մի անգամ Մարեն ասաց.

ՄԱՐԵ – ...Աշխարհում ամեն բան կանցնի, լաո՛, սիրտդ տխո՞ւր է, կուրախանաս, գործդ լա՞վ չէ, լավ կլինի: Մենակ թե չմոտես, լաո՛...

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Եթե նա քո կողքին է, անպայման մի թևով կգրկի քեզ, մանավանդ եթե առաջին անգամն ես նրանց տանը: Եթե պատահի՝ էլի գաս, և հետո լինի մեկը, որ առաջին անգամ է եկել, նրան կգրկի-կշոյի Մարեն:

(Արցախ-աղջիկը վեր է կենում, գալիս առաջ):

Նրա բարությունը բավական է, որ խաղաղվեն իրար դեմ կանգնած թշնամական բանակները, եթե հնար լինի այդ բարությունը մաս-մաս բաժանել բանակների մեջ:

(Արցախ-աղջիկը դուրս է գալիս, իսկ գրողը մոտենում է Մարեին):

ԳՐՈՂ

– Իմ գրած գրքերը կարդացե՞լ ես, Մարեն:

(Մարեն վեր է կենում և կանգնում գրողի կողքին):

ՄԱՐԵ

- Ես չեմ կարդացել: Ձում կաթը լավ է, լաո՛, հիմի կկթեմ-բերեմ, խմեք:

(Մարեն վերցնում է բաժակն ու բարձր և դուրս է գալիս):

ԳՐՈՂ

- Մարեն չի կարդում մեր գրած գրքերը, Մարեն չի լսում մեր տաք ճառերը, Մարեն իր մանկությունը թողել է Սասնա բարձրիկ լեռներում և միայն երկու անգամ է գնացել Երևան. մի անգամ, երբ Մուշեղը համալսարան ընդունվեց, մի անգամ, երբ Մուշեղը Մոսկվա պիտի թռչեր:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Եթե լռել են գողթան երգիչների քնարները, թող անմահ հոգիներն իջնեն երկնքից ու պսակեն հայոց քաջերին:

ԳՐՈՂ

- Արծիվներ՛, բազեններ՛, արագի՛ք, դուք հսկեցե՛ք այս աշխարհը, ժառանգեցե՛ք տունը հայոց: Նստե՛ք մոխիրների վրա, ավերակները բույն շինե՛ք, մինչև գա գարունը հայոց...

(Գրողը նստում է բեմի եզրին):

ԳՐՈՂ

- Արի՛ նստենք արև ներծծած քարին:

(Սովետական Հայաստան-իրդան նստում է գրողի կողքին, և հեռվից մի երգ է լսվում):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ի՞նչ երգ է:

ԳՐՈՂ

- Հին է: Մամս էր երգում:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ես չեի լսել:

ԳՐՈՂ

- Տխրեցի՞ր:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Մտածում եմ...

(Երգի ձայնը բարձրանում է, և նրանք, իջնելով բեմի աստիճաններից, տարբեր կողմերով բարձրանում են բեմ: Մթնում է: Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Ծիծեռնակաբերդ», գնում է տեսանյութ՝ Ծիծեռնակաբերդի ճանապարհը, և հնչում է կենդանի կատարում):

«Էսքիզ-Ծիծեռնակաբերդ»

(Էկրանին արխիվային կադրեր Ծիծեռնակաբերդից, բեմի երկու կողմերից ներս են մտնում սև հագած տարբեր մարդիկ, որոնք ծաղիկներ են դնում անմար կրակի մոտ և դուրս են գալիս, հեյոռ նորից մտնում են բեմ և դուրս գալիս):

ԳՐՈՂ

- Հեռվում ես տեսնում եմ Ծիծեռնակաբերդը, աչքերով գտնում եմ այն տեղը, որտեղ հուշարձանն է, ու կարծես ավելի որոշ եմ լսում այն հին, շատ հին երգը.
...Մոխիրների վրա նստեք, ավերակներ շինեք բույն.

Եվ ծիծեռնակ գա ու երթա, մինչև հայոց գա գարուն...

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ապրիլյան զրնգուն օր է. Ծիծեռնակաբերդի գալարուն ճանապարհներով գնում են, բարձրանում ծերերը, ջահելները, երեխաները:

ԳՐՈՂ – Ես քայլում եմ խլրտուն շարքի մեջտեղում, երբեմն շրջվում եմ եմ նայում. մարդկային գետ է, միայն թե վեր է բարձրանում: Ե՞րբ գեղեցկացանք այսքան, ե՞րբ մեր հին արյունը խենթացավ-փրփրեց ու ջահելացավ: Ծաղիկներ են տանում, պսակներ, նրանք, որ պսակներ են տանում, քայլում են զգույշ, հանդիսավոր: Այստեղ կարող է թվալ, որ ամբողջ մեր ժողովուրդը հիմա կազմված է քսան տարեկաններից:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Տարեց մարդի՞կ, ծերե՞ր... Կան, բայց նրանց ծածկում-տանում է երիտասարդների հեղեղը:

(Տղաները նույնպես մոտենում են Էկրանի վրա պատկերված հուշահամալիրին և ծաղիկներ դնում):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Այստեղից երևում է Հայաստանի մայրաքաղաքը, քիչ է, երևում է Հայաստանը, որովհետև Հայաստա՞նն է քիչ... Ոչ միայն դրա համար: Համարյա մեր բոլոր լեռներն են ներկա՝ Արագածը, Արարատը, Ծաղկեվանքը, իսկ մեր քաղաքը ոչ մի ուրիշ կետից այսքան կենդանի, ապրող, ամրապինդ ու շքեղ չի երևում:

ԳՐՈՂ – Ամերիկահայ մի գրող, Ծիծեռնակաբերդից նայելով, ասել է. «Այս դամբարանը մեր նահատակներուն գերեզմանն է, իսկ Երևանը գերեզմանն է մեր ոսոխի...»:

(Ծիրանի ծառ-աղջիկը առաջ է գալիս):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ջիլ՝ որպես փրկված կյանքի աղաղակ, երկինքն է խրվել մետաղե սուր անկյունը: Եթե գիշեր լիներ, կվառվեր ներսի լույսը, կբաժաներ բուրգը երկու մասի, և մենք կվիճեինք՝ ճարտարապետը Մասիսնե՞րն է խորհրդանշել, մեր ժողովրդի կիսված ճակատագի՞րը, թե՞...

(Տղաները նայում են սեղանի շուրջ, դնում են օղին և բաժակները):

Ծիծեռնակաբերդից վերադարձողների դեմքին ժպիտ կա, զրույցները գործնական են, տաք: Այսպես մտնում են քաղաք, տարրալուծվում փողոցների, նրբանցքների, զբոսայգիների, ապա՝ նաև տների, սրճարանների մեջ:

ԳՐՈՂ – Այս տարվա հերթական պարտքը մարված է համարվում, մի օրով վերականգնված ցավի խլիրտը մարում է ինքն իրեն, և մենք նստում ենք մեզ սպասող սեղանների առաջ:

(Ներս է մտնում նկարչուհին՝ մոլբերտը ձեռքին, տեղավորում է և սկսում է նկարել):

ԳՐՈՂ – «Լցրո՛ւ մի բաժակ, խմենք», բայց մինչև այդ մի բաժակը...

(Նկարչուհին քննում դասավորում է նկարելու պարագաները և ընթացքում խոսում):

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ – Յուրաքանչյուր տարվա ապրիլի քսանչորսին Ծիծեռնակաբերդն իր բարձունքից նույն կերպ է նայում Հայաստանին ու հատկապես քաղաքամայր Երևանին, իսկ Երևանը՝ Ծիծեռնակաբերդի՞ն:

Բացի ապրիլի քսանչորսից՝ տարվա մնացյալ օրերից մեկն ընտրե՛ք ու հաղթահարե՛ք բարձունքը: Ընտրե՛ք ամենաներկար ճանապարհը, քանի որ հիշելու և մտածելու շատ բան կա: Արարատը, Արագածն ու Ծաղկեվանքն այնպես ամուր են շրջապատել բարձունքը, որ..., ինչևէ..., ապրիլյան այդ օրը երիտասարդը հազիվ թե տեսնի պատմական Երևանը: Կտեսնի մայրաքաղաք Երևանը, բայց կտեսնի՞ պատմական քաղաքը: Նա դժվարությամբ կկարողանա իր օտարերկրացի բարեկամին, ընկերոջն ապացուցել, որ Արգիշտիի ու Թամանյանի Երևանն աշխարհի առաջին քաղաքներից է:

ԳՐՈՂ – Ո՞ր է քո հին Երևանը, եթե բոլոր կողմերում բարձրահարկեր են ու նորակառույց շենքեր:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-SՂԱ – Կներես, եղբայր, մենք զարգանում ենք:

ԳՐՈՂ – Սա՞ պիտի լինի պատասխանը: Ջարգանում ենք քանդելով: Ու հասկանում ենք, որ ոչ մեկին պետք չէ այդ թերուս զարգացումը: Ես վախենում եմ, որ տարիներ հետո երիտասարդը չի տեսնի Արամ Մանուկյանի տունը, Աֆրիկյանների աղումբը և այլ կառույցներ, որոնք հին Երևանի խոսուն վկաներն են: Հնությունը պատմություն է, անգամ ամենաանհմաստ (եթե կա այդպիսին) թվացող հնությունը պատմություն է, քաղաքի, ազգի, երկրի պատմությունը: Քանդելով հնությունը՝ քանդում ես պատմությունը: Վերացնել հին Երևանը, նույնն է, ինչ որ քանդել Գառնին, Չվարթնոցը, Սմբատաբերդը, Եղվարդի բազիլիկան: Իսկ այս ամենը համարժեք է ինքդ թեզ վերացնելուն:

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ – Ժամանակի պահանջին ընդառաջ քայլելն էական է, բայց տրամաբանական՞ն է արդյոք քանդել հնությունն ու աշխարհի՞

առանց այն էլ չլսելու ընդունակ ականջին գոռալ՝ մենք հին ազգ ենք, հին է մեր պատմությունը, Երևանն աշխարհի առաջին քաղաքներից է, տրամաբանակա՞ն է քանդել մեր ներսն ու ուրիշից պահանջել, որ հարգեն, պահեն ու պահպանեն համաբախության ներկայիս սահմաններից դուրս մնացած պատմամշակութային մեր արժեքները:

Վերցնենք մատիտ, թուղթ ու ռետին: Նկարենք դեմք՝ աչքեր, քիթ, շրթունք: Նայենք, հիանանք ու հետո առանց ավստասալու ջնջենք դեմքը: Ինչպես կհամարձակվես ուրիշին պատմել, որ այդքա՞ն գեղեցիկ դեմք ես նկարել: Միգուցե համարձակվես, բայց կհավատա՞: Արդեն հավատա՛լն անտրամաբանական կլինի:

(Նկարչուհին հավաքում է իրերն ու դուրս գալիս, իսկ գրողը առաջ է գալիս և խոսելով իջնում քեմից):

ԳՐՈՂ – Նորակառույց շենքերը հազիվ թե Երևանին ազատ շնչելու հնարավորություն տան, ավելին՝ գուցե հակառակը լինի: Ես չեմ ուզում, որ իմ մայրաքաղաքը խեղդվի, ուզում եմ՝ շնչի ազատ, բայց հնի պահպանությամբ ու նորի գուգորությամբ: Երևանի հնությունը միայն ձուլված ու մաքրագործված երևանցին չէ, որ պիտի լինի:

(Մթնում է: Լույսը միայն գրողի վրա է: Հեղինու ծիրանի ծառ-աղջիկն է: Էկրանին՝ բացված պարտուհան: Գրողը խոսելով կրկին բարձրանում է քեմ):

ԳՐՈՂ – Հետո ես բարձրանում եմ հյուրանոցի իմ համարը, բացում պատուհանը և պատուհանի մեջ տեսնում Երևանը, որովհետև պատուհանը իմ ներսում բացեցի:

(Լուսավորությունը փոխվում է: Հնչում է Էդ. Հովհաննիսյանի «Էրեբունի-Երևան» երգը):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Երևա՞նը...մեր հույսերի ու երազների քաղաքը՝ իր զնգուն փողոցներով, իր տենդոտ շնչառությամբ, իր երեքհազարամյա քարերով և սքանչելի հրապարակով, որի գլխին փողփողում է պետական մեր դրոշը՝ իբրև հավատ և պատվանդան:

ԳՐՈՂ – Փոքրիկ պատուհանի մեջ տեսա նաև աշխարհը և աշխարհի բոլոր ծայրերում՝ մեր ժողովրդի կենդանի բջիջները, որ արյունատար անոթներով կապված են հայրենիքի հետ, տրոփում են հայրենիքով, և անխորտակ է այդ սերը:

Մեր երազների հայրենիքը՝ անկախ Հայաստանը, ապրում է յուրաքանչյուր հայի սրտում, որին մեծ փոթորիկը աշխարհի տարբեր լայնություններ նետեց:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂԶԻԿ – Եվ նրանք՝ տարբեր լայնություններ նետված մեր հայրենակիցները, ապրում են յուրաքանչյուր հայաստանցու սրտում: Եվ իմ սիրտը որդիաբար խոնարհվեց նրանց առասպելական ջանքերի առջև, նրանց անհուն նվիրումի ու մեծ, անփոխարինելի սիրո առաջ դեպի մայր հայրենիքը:

(Անշարվում է գրողի վրա վառված լույսը, լուսավորվում է մյուս կողմը):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Նրանք ապրում են Հայաստանով, նրանք հպարտ են Հայաստանով, եկել են, գալիս են ու գալու են իրենց պապերի ու հայրերի, իրենց դեռևս չծնված զավակների, թոռների ու ծոռների հայրենիքը:

ԳՐՈՂ – Պատուհանի մեջ ես կրկին տեսնում եմ Հայաստանը և պարզ-պարզ լսում ընկերոջս պապի անբեկանելի պատվիրանը:

ԱՐՅԱՆ-ՏՂԱ – Պինդ պահեք հայրենիքը: Դողացե՛ք նրա ամեն քարի վրա...

ԳՐՈՂ – Ու հասկանում եմ, որ ամենաճիշտ ժամանակն է, որ «դողացե՛ք ամեն քարի վրա» արտահայտությունն ընկալվի ոչ այլ կերպ, - քան... տառացիորեն, իր ամենաառաջին իմաստով. դողալ ամեն քարի վրա, դողալ՝ կառուցելով: Միգուցե Մայիսյան հերոսամարտերը ստիպեն դողալ ամեն քարի վրա...

(Գրողի խոսքից հեկոթ բոլոր դերակատարները դուրս են գալիս բեմից, մթնում է, և թույլ լույսի տակ ներս է մտնում ուսուցչուհին աշակերպների հեկո միասին: Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Անդրանիկ», փոխվում է նկարը, նկարում չմեռալին տեսարան է գնացքի կայարանում):

«Էսքիզ-Անդրանիկ»

(Բեմում վերարկուներով մարդիկ են հավաքված մի քանի խմբերով ու խոսում են միմյանց հեկո):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂԶԻԿ – Այդ ձմեռ շատ էր ձյուն եկել Ղարսում, այդ առավոտ ցուրտը կտրում էր թրի պես, բայց լիքը ժողովուրդ էր հավաքվել Նիկոլի տան առաջ, որտեղ նախորդ գիշեր իջևանել էր գորավարը: Սպասում էին. մեկն ասել էր, թե Անդրանիկը ճառ պիտի ասի:

ՉԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏՂԱՅԻ ՉԱՅՆՈՎ – Թշնամին հասել է Էրզրումի տակ, գորավարը վերջին հույսն է, ամենավերջինը:

(Չայնագրության ժամանակ մարդիկ նայում են էկրանին և հեղու էլի սկսում խոսել):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Չյունը շարունակում էր թափվել, ինչպես Նոր տարվա հեքիաթում, ժողովուրդն ավելանում էր, շատը տղամարդիկ էին, նաև ջահելներ: Խանութները չէին բացվել, ո՞վ պիտի գնար խանութ, հագիվ հասցրել էին մի-մի «ղահվե» խմել: Իսկ կայարանում՝ սառած ռելսերի վրա, փնչում էր շոգեքարշը:

(Էկրանին կանգնած գնացք և փնչոցներ, բուք, չայնային էֆեկտներ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Վագոնները շատ էին դատարկ, ինչո՞ւ... Քաղաքային գիմնագիայում այդ առավոտ դասի զանգ չեղավ: «Ամենն լավ դասը ազգային հերոսի խոսքը լսելն է...», – ասել էր տնօրենը և վարժապետի հետ շարք կանգնեցրել: Նիկոլի տան մոտ էին բերել գիմնագիստներին: Միսում էին նրանք: Վերջապես պատշգամբի դուռը բացվեց: *(Էկրանին երևում է Անդրանիկը):* Անդրանիկը հանեց գլխարկը, և ձյունը թափվում էր նրա գլխին, դրանի՞ց ծերացավ: Հետո բարձրացրեց ձեռքը. փաթիլները հավելեցին նրա մատների մեջ: Անդրանիկը նայեց նրանց կողմը, դեմքը մեղմացավ, աչքերի տխուր խստությունը հավելեց՝ որպես փաթիլը տաք մատների մեջ: Ամբոխը ողջունեց նրան. «Փա՛ռք Անդրանիկին»: *(Բեմին կանգնած ժողովուրդը կրկնում է):* Անդրանիկը նայեց ուղիղ, ժպիտը լրջացավ, ձեռքի շարժումով խնդրեց, որ լռեն:

(Գործողությունները զուգորդված են խոսքով: Անդրանիկի խոսքի ժամանակ բոլորը նայում են էկրանին):

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Էկրանից – Ես ձեր գիմվոր մըն եմ և կերթամ ճակատ՝ հայրենիքը պաշտպանելու: Չեզմե ո՞վ կմիանա ինձի...

ԱՐԶԱԳԱՆՔ (ՉԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ) – Չեզմե ո՞վ կմիանա ինձի...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Չորավարի ձայնը արձագանք տվեց, մի պահ կարծես հապաղեցին նաև փաթիլները, սպասեցին օդում..

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Էկրանից – Ո՞վ կուզե միանալ, թող շարք կանգնի:

(Հայաստան-յդան խոսում է, այդ պահին մարդիկ կազմում են շարքերը, իսկ երիտասարդ Անդրանիկը բարձրանում է բեմ և կանգնում ամբոխի դիմաց):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ու Անդրանիկը փայտե ճոճռան աստիճաններով իջավ պատշգամբից, ամբոխի բացած միջանցքով առաջ գնաց, կանգնեց մի բաց տեղ: Ամբոխը աղմկեց, լռեց, ու Անդրանիկի թիկունքը կամաց-կամաց սկսեց տաքանալ. գորավարը չէր նայում մարդկանց, նայում էր դեպի կայարան, որտեղ փնջում էր շոգեքարշը՝ դատարկ վագոններով: Հեռվում էրզրումն էր՝ բզկտված, վիրավոր, հիվանդ, առջևում թշնամին էր ու գուցե իր ամենավերջին կռիվը: Թիկունքն ավելի էր տաքանում, և Անդրանիկն ասաց.

ԱՆԴՐԱՆԻԿ – Գնացինք:

(Բոլորը միասին սկսում են համաչափ քայլել):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Նա քայլեց դեպի կայարան: Հետևից եկող ոտքերն անվարժ էին, ձյունը փափուկ էր, բայց երբ խումբը շարժվեց, ահագին աղմուկ եղավ: Անդրանիկ գորավարը ետ նայեց, առաջին անգամ ետ նայեց. գալիս էին: Հին զինվորի սիրտը փափկեց, և քայլը դարձավ ավելի հաստատուն: Գալիս էին, նա քայլում էր երիտասարդ ու ձիգ, և կարծես ոչ թե քիչ առաջվա ծեր գեներալն էր, այլ ֆիդայի Ադրանիկը՝ ջահել, ամրապինդ, խենթ: Գալիս էին...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ուռնաձայները նվաղում էին *(ամբոխը սկսում է կամաց քայլել և քիչ-քիչ հեռանում քեմից, Անդրանիկի հետ մնում է 2 հոգի)*, իսկ թիկունքը կարծես մրսում էր: Շոգեքարշը փնջում էր ռելսերի վրա, դատարկ վագոնները մարդ էին երագում, և Անդրանիկը ետ նայեց. մնացել էին շատ քիչ մարդիկ: Տեսի՞լք էր, ուղեղի մորմո՞ք: Հաշվեց մեկառմեկ:

Հաշվեց, ծերացավ գորավարը: *(Էկրանից նայում է Անդրանիկը):*

Մի բուռ մարդիկ...

(Բեմի վրա մնում է երիտասարդ Անդրանիկը):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Վագոնի լուսամուտից մի վերջին անգամ Անդրանիկը նայեց Դարսին, պարզ տեսավ քաղաքը: Խանութները ճոճյունով բացվում էին, շրխկում էին նարդու զառերը, գիմնագլայի վարժապետները հայրենիքի փրկության մասին ոգեշունչ ոտանավորներ (Միքայել Նալբանդյանի «Ազատությունը») էին սովորեցնում երեխաներին և երգում «Մեր հայրենիք՝ թշվառ, անտեր...»:

(Երգը հնչում է խառը ձայներով, և ողջ ասվածը ցուցադրվում է քննում: Բոլորը հեռանում են՝ քննից, գալիս է ուսուցիչը աշակերտների հետ միասին, աշակերտներից մեկը արտասանում է Միքայիլ Նալբանդյանի «Ազատություն» բանաստեղծությունը, և հեռանում են քննից երգելով «Մեր հայրենիք», էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Օրորոցային», քննի անկյունում երևում է Սեդայի հայրը և ասում է. «Անդրանիկ փաշան զինվորի պակաս ունի»: Այդ պահին քննի մյուս կողմից դեպի հայրն է վազում Սեդան (երագի մեջ)՝ գոռալով «հայրիկ», կորցնելով հոր պարկերը՝ Սեդան գալիս և պառկում է մահճակալին, այդ պահին փոխվում է նկարը, և հնչում է կենդանի կարարում «Արի, իմ տիսակ» օրորոցայինը):

«Էսքիզ-Օրորոցային»

(Արցախ-աղջիկը խոսում է, իսկ Սեդան վեր է կենում և չեռքը մեկնում օրորոցին, հետո շարժը գցում է ուսերին, վառում է մոմը և կամաց է գալիս առաջ ու նստում քննի եզրին):

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Լուսադեմին Սեդան երագից վեր թռավ և անմիջապես ձեռքը մեկնեց օրորոցին: Թաթուլը քնած էր: Պատին ամրացված աշտանակի մոմը վառեց: Չցանկացավ արթնացնել երեխաներին, ամուսնուն: Մոմի թրթռում քների տակ ավելի առկայծուն դարձավ նրա մտքերը պաշարած երագը: Ջգաց, որ ներսում փլվում էր կարծրացած կարոտը, հոր պատկերը դարձյալ հաղորդվում էր իրեն: Սեդան նրան միշտ հիշում էր անբաժան ավստսանքով, մտերիմ ու անձնական ցավով: Պատերազմի շրջանում նա՝ տակավին 11-12 տարեկան աղջնակ, կարողացել էր իր այրվող ունկերի ծոցում պահպանել այն տխուր բույներին ահեղ ցնցումները, որոնք այսօր էլ տնքացող վերքի մորմոքներով խառնել էին նրա երագները: Ու հիմա նա ինքն իր մեջ տարրալուծում էր այցի եկած երագի մանրամասները:

ՍԵԴԱ

- Գյուլի եզրին՝ այնտեղ, ուր վերջանում էին ցորենի արտերը, որտեղից վերջին հրաժեշտն էին տալիս պատերազմ գնացողները, կանգնած էր *(Սեդան կանգնում է արագ և շարունակում խոսել)* հայրս, կանչում էր խռովածի նման, պանդխտացած, աղերսում էր, որ մեկն իր հետ գա, ինքը մեն-մենակ է...Եվ երբ ոչ ոք նրան չարձագանքեց, նա ինձ խնդրեց, որ նորածին Թաթուլին նվեր տամ իրեն. Անդրանիկ փաշան զինվորի պակաս ունի...: *(Գործողություն)* Երագային այդ վայրկյանին ես դուրս թռա անկողնուց, գրկեցի օրորոցը:

Թաթուլ ջան, ի՞նչ անուշ քուն ես մտել, լողում ես մանկական երագների ծովում: Ես փորձում եմ կենտրոնանալ, մոռանալ

մղձավանջը, ժխտել երազն ու նրա մանրամասները, սակայն այս անգամ համառ էր հորս նայվածքը, խոսքը խրոխտ էր ու բարձրից: Պատերազմից չվերադարձած հորս դեմքն ու աչքերը բարի էին: Ես այդպես էի մտապահել նրան կռիվ գնալու օրը:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – *(Արցախ-աղջիկը խոսում է, այդ պահին Սեդան նայում է երեխային, համբուրում է, պինդ գրկում և կամաց հեռանում է):* Սեդան չէր ուզում այսօրվա իր երազը վերապատմել, բայց «Անդրանիկ փաշան գինվորի պակաս ունի» հայրական կանչը ծակում էր ականջները, անսովոր դիրիդով զարկվում թայրտացող սրտին:

(Արցախ-աղջիկը հեռանում է, հնչում է օրորոցային՝ կենդանի կատարմամբ, հեյրո փոխվում է երաժշտությունը, Էկրանին գրվում է «Էսփիզ-Աղբյուր-հուշարձան», ու փոխվում է նկարը, Էկրանին աղբյուրի պարկեր է, փոստատարը նամակն է բերում ու խոսեցնում Արցախ-աղջկա հետ՝ հեռանում են, ներս են մտնում երեք աղջիկ՝ կուժերը ձեռքներին, դրանք դնում են Էկրանին պարկերված աղբյուրի տակ ու նայում):

«Էսփիզ-Աղբյուր-հուշարձան»

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Աղբյուրի մոտ նստել էին կանայք: Իրենց հերթին էին սպասում: Ջուրը բարակ էր, տատիս կծիկից կախված բրդե սպիտակ թելի մման:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Երանի տղի թուղթն էլ եկավ, նրա մոր աչքերը քոռանան, Ակոպը հենց նոր տարավ թուղթը:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – «Սև» բառը նա չդրեց «թուղթ» բառի կողքին: Սևը գիտեին, Արամի սև թուղթը երրորդն էր, թեպետ նոր-նոր էր սկսվում 1941-ի նոյեմբերը: Ուրեմն Հակոբը, Անդրանիկը, հիմա էլ Արամը:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Կանայք ավելի սմբեցին, անշարժացան, ու եթե հեռվից նայեիր, կարող էր թվալ, թե փոքր քարերի վրա մեծ քարեր են դրված:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Երբ լաց է լինում քարը, մամուռ է գոյանում, իսկ մարդու լացից՝ ամայություն, որ ոչինչ չի լցնի այլևս...:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Կանայք նստել էին անշարժ, իսկ աղբյուրի տակ դրված կծից վաղուց արդեն թափվում էր ջուրը՝ կորչելով ցեխի, խոտերի մեջ:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Տղաները՝ երեքն էլ, պիտի նշանվեին նոյեմբերին:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՁԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Եթե կռիվ չլիներ: Չեն նշանվի, նրանց համար այլևս հարսնախոս չեն գնա:

(Աղջիկները վեր են կենում և հագնում են սև զգեստները, վերցնում են կծերը և գալիս են կենտրոն, դնում են կծերը ներքև ու կանգնում իրար կողքի, դեմքով դեպի հանդիսատեսը):

Եվ ով չգիտեր նրանց հարսնացուների անունները, իմացավ, որովհետև գլուղում սև հագան երեք աղջիկ, էլ ուրիշ ոչինչ չփոխվեց աշխարհում:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Ինչ-որ մի լուռ դաշինքով՝ երեք աղջիկ աղբյուր էին գալիս շատ տարիներ՝ մույնիսկ կռվից հետո, երբ տուն էին դառել նրանք, ովքեր տուն պիտի դառնային...

– Ու մի առավոտ...

Դաշտ գնացող մարդիկ տեսան, որ աղջիկները դատարկ կծերը դրել են ոտքերի տակ, բարավիկ, տղամարդու մատներ չտեսած ուներով կպել իրար ու չեն նայում ճանապարհին: Երևի վերջապես հասկացել էին, որ էլ չեն գա, երբեք չեն գա իրենց նշանածները...

– Քարացել էին: *(Երեք աղջիկները քարանում են):*

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՁԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Բայց երբ իրիկունն իջավ, ու մարդիկ կամաց-կամաց ցրվեցին, տուն չգնացին աղջիկները: Կծերն էլ չտվեցին ոչ ոքի, կծերը քարով էին լցված, շատ էին ծանր:

Այդպես էլ մնացին աղջիկները՝ խռովված աշխարհից ու իրենց փեսացուներից, որոնք խաբեցին...

Չծերացան աղջիկները, չծերացան իրենց փեսացուների պես, որ մնացին անհայտ ճամփեքի վրա, ու հիմա էլ՝ տարիներ անց, դեռ կանգնած են աղբյուրի մոտ՝ տխուր, ջահել ու անմատչելի:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Ու ամեն անգամ, երբ անցնում են այդ կողմերով, ես կանգնում եմ գլուղի եռանկյունի աղբյուրի մոտ, բարևում եմ աղջիկներին: Նրանք չեն բարձրացնում գլուխները, բայց ես հպարտ եմ նրանցով: Ես ուզում եմ շնորհակալության խոսք ասել նրանց բոլոր հայ տղաների անունից, որ մնացել են աշխարհի անհայտ ճամփեքի վրա, և նրանց անունից, որ, ով գիտե, մի օր գուցե կմնան:

(Երաժշտություն, աղջիկները վերցնում են կծերը, և բոլորը հեռանում են քեմից, հեկո գալիս է մեկը՝ զենքը ուսին, անցում է կայարարում և հեռանում, էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Մելիք Ֆրանգյուլ», ու փոխվում է նկարը, էկրանին գլուղի պարկեր է):

«Էսթիզ-Մեյիթ Ֆրանգյուլ»

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ողջույն:

ԳՐՈՂ – Ողջույն:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ինչո՞ւ ես մտամոլոր, ինչ ես անում այս կողմե-
րում:

(Գրողը խոսելով նստում է իր սեղանի դիմաց, լցնում է կոնյակն ու սկսում գրել):

ԳՐՈՂ – Ձանգեգություն՝ Արծվանիկ գյուղից փոքր-ինչ ներքև՝ միայնակ
ընկուզենու տակ, գերեզմանաքումբ կա: Շատ անգամ եմ եղել
այդ կողմերում, և ամեն անգամ ինձ իջեցրել են մեքենայից, եր-
կար-բարակ բացատրել.

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Մեյիթ Ֆրանգյուլի գերեզմանն է, դավաճա-
նի...

(Գրողը վեր է կենում):

ԳՐՈՂ – Պատմական բացատրությանը հետևել է տարրական հայիո-
յանքը: Աշխարհին է հայտնի, որ դավաճաններ կան բոլոր ազ-
գերում, բայց սիրտս ի՞նչ ազգի համար է ցավում. մենք փոքր
ազգ ենք քանակով, և դա է պատճառը, որ շատ ավելի նկատե-
լի է դառնում դավաճանը: Հետո ուղեկիցս տհաճությամբ թքել է
գերեզմանին՝ խորհուրդ տալով, որ ես էլ անեմ նույնը. կարգ է,
երկու հարյուր տարվա ավանդություն: Գերեզմանի վրա ես ոչ
մի անգամ ծաղիկ չեմ տեսել, նույնիսկ խոտ չի աճում. միայն
աշնանը, երբ թափվում են ընկուզենու տերևները, պատահում
է, որ գերեզմանի վրա էլ են ընկնում...

ՊԱՀԱԿ – Դավիթ Բեկի մեծ անունն իմացողը գիտե նաև, թե ով է եղել
Մեյիթ Ֆրանգյուլը. եթե չլիներն նա և նրա մմանները, գուցե և
հաղթեր Դավիթ Բեկը, գուցե...: Որքան հայտնի է ինձ, այսօր-
վա Հայաստանի հողի վրա դավաճանի ուրիշ գերեզման չի
պահպանվել, չկա:

Եվ հաճախ մտածել եմ՝ ավելի լավ չէ՞ր, որ ժամանակը հողին
հավասարեցներ այս գերեզմանը ևս, որ մենք չիմանայինք,
չփոխանցեինք իրար այդ մարդու անունն ու գործը:

ԳՐՈՂ – Գուցե ա՞յս էլ հարկավոր է, գուցե միայն հերոսների, նահա-
տակների գերեզմանները քի՞չ են, որ սթափ մնա ժողովրդի հի-
շողությունը:

ՊԱՀԱԿ – Գուցե *(զննում է):*

ԳՐՈՂ

- *(Ասում է Սովետական Հայաստանին)*: Երևի դա բնագոյական գիտակցությամբ է, որ անհայտ ձեռքեր շարունակ հող են ավելացնում Մելիքի շիրիմին, և ապրում է դավաճանի գերեզմանը երկար ու տարօրինակ կյանքով:

(Գրողը նայում է քեմի եզրին):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Սի գերեզման:

Բայց թերթենք մեր պատմությունը. քանի-քանի այդպիսի գերեզմաններ կան նրա էջերում, և ինչքան գրողներ ու պատմաբաններ հին դարերից մինչև հիմա անընդիստ հող են ավելացնում այդ գերեզմաններին:

ԳՐՈՂ

- Ես փակում եմ աչքերս և տեսնում բլուրներ, բլուրներ, որոնց տակ դավաճանների ոսկորներ են: Երբեմն ինձ զառանցանք է թվում այդ ամենը, թվում է հնարովի, սուտ, ինչպես անստորագիր նամակ, որ կարող է նաև բանաստեղծը գրել: Երբեմն ես չեմ հավատում նույնիսկ պատմիչ Եղիշեին, որի մատյանն աղոթք է, բանաստեղծություն, պատվիրան: *(Կանգնում է ու շարունակում խոսել)*: Չեմ հավատում Բաֆֆուն, հին ու նոր այն գրողներին, որ կենդանացրել են մեր ժողովրդի պատմության ողբերգական անցքերը: Ես նրանց բոլորին կարդացել եմ, երբ 14-16 տարեկան էի, իսկ հիմա չեմ ուզում կարդալ: Չեմ ուզում նորից տառապել նրա համար, որ մեր ժողովրդի պատմության բոլոր կարևոր հատվածները լիքն են դավաճաններով: Եթե Վարդան է, նրա կողքին Վասակ կա, Սամվել է՝ Մերուժան Արծրունի, Գագիկ թագավոր է՝ Վեստ Սարգիս, Մխիթար Սպարապետ է՝ Միհրան Հարյուրապետ, և այսպես անվերջ: Իմ ժողովրդի քանի-քանի սերունդ է մեծացել՝ կարդալով այս գրքերը և արյան ու կաթի հետ իբրև դեղահաբ կուլ տվել նաև այն տխուր իրողությունը. հայոց պատմությունն անհնար է առանց դավաճանների: Քանի-քանի սերունդ հաշտվել է այս մտքի հետ և արդարացման խոսք չի գտել, երբ օտարներն էլ ակնարկել են այդ մասին...

(Գրողը գնում նայում է սեղանի մոտ և սկսում է ծխել):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Չգիտեմ՝ ինչու հաճախ մտածում եմ, որ այդ

դավաճաններից շատերին մեր մեծ ու փոքր պատմիչներն են հորինել, քանի որ, եթե չեն եղել նրանք, այդ դեպքում ինչպե՞ս բացատրել մեր ողբերգությունները: Նրանք պարզեցրել են ամեն ինչ, մեր պատմությունը դարձրել ընդամենը մեկ անհայտով հավասարում: Եվ թող ների ինձ Եղիշեն, եթե 1500 տարի

անց ես կասկածանքով եմ թերթում նրա սուրբ մատյանի էջերը, և ուզում եմ մեծ Դեմիրճյանին օգնության կանչելով՝ ուրիշ բանալի գտնել՝ Վասակ Սյունեցուն հասկանալու համար, այն Վասակին, որի անունը Եղիշեից հետո դարձավ հասարակ անուն բոլոր դավաճանների համար: *(Լռում է):*

Անհեթեթ մտքեր են: Այդ դավաճաններից շատերը պատմական անձեր են, նույնիսկ գերեզման ունեն, ինչպես Մելիք Ֆրանգյուլը: Պատմությունը գրատախտակ չէ, որ դուրդ չեկած նախադասությունը ջնջես:

(Գրողը կանգնում է ու սկսում խոսել):

ԳՐՈՂ

- Եթե այդպես է, չեմ հավատում մաս պատմությանը, որը, ի միջիայլոց, մարդիկ են գրում: Եվ հետո ուրիշ է մեր պատմության գիրքը: Այն դեռ չի դարձել գրապահարանի վերին դարակի գիրք, որ հանում են հինգ-վեց տարին մեկ, այն մեզ համար դեռ ոչ միայն գրասեղանի, հաճախ ճաշասեղանի գիրք է, գրպանի գիրք, ճամփորդության ուղեկից, մի խոսքով՝ մեզ հետ է ինչպես մեր հողացավը, մեր ստվերը, մեր անցագիրք: Դրա համար պիտի զգույշ լինել, զգույշ, որ այդ պատմությունն առաջին անգամ թերթող պատանին չխճճվի դավաճանների սարդոստայնի մեջ:

Ես կուզենայի, որ այդ պատանին չհավատար մռայլ ստվերներին, և երբ նրան ցույց տային Մելիք Ֆրանգյուլի գերեզմանն անգամ, երկար, շատ երկար հարկ լիներ բացատրել «դավաճան» բառը, և նույնիսկ դրանից հետո պատանին ասեր.

- Չեմ հավատում:

(Գրողը ասում և հեռանում է):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Չեմ հավատում:

(Սովետական Հայաստան-տղան ասում և հեռանում է քեմից, մթնում է, Էկրանին գրվում է «Էսքիգ-Բաժակաճառ», փոխվում է Էկրանի նկարը, ու ներս են մտնում տղաները՝ հարբած, երաժշտության տակ պարելով՝ զալիս նստում են, սեղանին են դնում օղին և բաժակները, զալիս է նաև գրողը):

«Էսքիգ-Բաժակաճառ»

ՀԱՐԲԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ 1 – ...Լցրո՛ւ՝ մի բաժակ խմենք...:

ՀԱՐԲԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ 2 – Խմենք մեր ժողովրդի կենացը, խմենք ոտքի վրա:

(Երգում է փղաներից մեկը «Իբրև արծիվ սավառնում ես» Անդրանիկի մասին երգը):

ԳՐՈՂ – Ձորավարի Անդրանիկի մասին է երգը: Ես շատ եմ սիրում: Երևի գերեզմանատան երգիչներից է *(ասում է Սովետական Հայաստան-փղային)*:

ՀԱՐԲԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ 2 – Ես դուրբան մեր ազգին, նա, ով իր ժողովրդին բոլորից վեր չի դասում, նա մարդ չի, մարդ չի:

(Նորից պարելով՝ փղաները դուրս են գալիս՝ փանելով իրենց հետք բաժակներն ու օղին):

ԳՐՈՂ – Ես չեմ լսում: Ես չեմ ուզում խմել մեր ժողովրդի կենացը *(վերցնում է բաժակն ու կանգնած խոսում)*, և ինձ համար, ինչ մեղքս քաբցնեմ, մեր ժողովուրդը բոլորից վեր չէ: Ես եղել եմ Դեր Ձորում, Կարսում, նայել եմ Մուսա լեռին, անուժ նստել եմ Եփրատի ափին, և ինձ ազգասիրության դաս դժվար է տալ: Բայց ես չեմ խմում այդ կենացը: Չեմ խմում: *(Դնում է բաժակը սեղանին և շարունակում խոսել):*

Ես անաղմուկ սեղանին եմ դնում չխմած բաժակս, դուրս գալիս փողոց: Փողոցներում իմ «տանջված» ժողովուրդն է՝ հրաշքաղջիկներ՝ հագնված ինչպես Փարիզում, շտապող, գործնական տղամարդիկ, որոնց հայացքին ասես էլեկտրական հոսանք է միացրած, չշտապող ծերունիներ, հղի կանայք, ավտոմեքենաների հեղեղ:

Մենք ծեր ժողովուրդ ենք, գուցե և հոգնած, մեր հավաքական դեմքին կնճիռներ կան, մեր հավաքական սիրտը հազար ինֆարկտ է տարել, բայց հարկավոր է ամեն օր հիշել այդ մասին, հիշել, կրկնել, դիմել բաժակաճառի, հոգոցների, հարկավոր է...

Ես հանկարծ ուզում եմ, որ հրաշք պատահի, որ գոմե մի հիսուն տարով մեր ժողովուրդը կորցնի իր հիշողությունը, մոռանա, որ Գառնի է կառուցել, որ մեր թատրոնը 2000 տարեկան է, որ եղել է 1915 թվական, որ Արարատը ամենագեղեցիկ սարն է աշխարհում: Մտածի, որ նոր-նոր է ծնվել, որ ամեն ինչ նոր-նոր պիտի սկսի. բացի առաջին առում, դնի առաջին քարը, գրի առաջին հայատառ նախադասությունը, ծնի իր առաջին տաղանդավոր զավակին:

Հետո ես, այնուամենայնիվ, մտնում եմ սրճարան և մի բաժակ օղի վերցնելով՝ խմում եմ մեր ժողովրդի կենացը:

Ես արդեն վաղուց գիտեմ, անսխալ կարող եմ ասել, թե նման սեղանների վրա օղու որեւորոշ շշից հետո կխմեն մեր ժողովրդի կենացը, ինչ երգ կերգեն, ինչ կասեն կենացից առաջ և հետո: *(Ասում և նայում է իր սեղանի մոտ: Գալիս է Հայաստան-աղջիկը):*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Ո՞ւմ եմ ասում այս բոլորը, ովքե՞ր եմ սրանք. երևի վանեցու, մշեցու, կարսեցու զավակ կամ թոռ, կամ վանեցի, մշեցի, կարսեցի: Ի՞նչ եմ ուզում:

ԳՐՈՂ – Այս ներկայացման վարագույրը ե՞րբ կիջնի, ե՞րբ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Ե՞րբ բացվեց այս ողբերգության առաջին արարի վարագույրը: Ե՞րբ...

ԳՐՈՂ – Երևի այն դարում *(կանգնում է)*, երբ մենք առաջին անգամ կորցրինք մեր պետականությունը և ապավինել սկսեցինք մահատակի լուսապսակին, խելահեղ հերոսությանը, բանավոր հայրենասիրությանը, ցնորքներին, որ մարմին չունեն, երբ սկսեցինք ապրել ոչ թե մեր ոտքի տակի հողով, այլ կորցրածով և դրա համար էլ սկսեցինք կորցնել ավելի շատ: Հոգնել եմ: Հոգնել..., հոգնել:

(Գրողը նայում է քննի եզրին՝ գլուխը ակերի մեջ, մի քիչ մթնում է):

ԳՐՈՂ – Երբ անցանք Կարսը, Ախուրյան մտանք, սիրտս զարմանալիորեն թրթռաց, մտածեցի, որ հետևում մնացածը գուցե ուղեղային մորմո՞ք է իսկապես, սրտի հիվանդությո՞ւն... Եվ թող ներեն ինձ Տիգրանակերտը, Անին, Կարսը *(կանգնում է)*, եթե ես այդ կենդանի, թրթռացող Նաիրին եմ համարում իմ առաջին գործը, առաջին սրբությունը և հեմարանը: Այդ Նաիրին ինձ է նայում ոչ թե հին քարտեզներից, ավերակներից ու հիշողության ծալքերից, այլ շեն տների երդիկներից, քարերից, այն ամեն-ամեն ինչից, որ կա այս 30 հազար քառակուսի կիլոմետր հողի վրա:

(Վերցնում է բաժակը):

Երկրորդ բաժակը ես խմում եմ միանգամից, մի թափով, խմում եմ այդ 30 հազար քառակուսի կիլոմետրի կենացը, որ կենդանի՛, ապրող Նաիրին է: *(Խմում և նայում է, մթնում է մի քիչ):*

(Ժամանակակից սլարգ երաժշտություն):

Վերջ առաջին մասի

ԵՐԿՐՈՐԳ ՄԱՍ

(Նույն տեղում է, որտեղ ավարտվեց առաջին մասը: Շարունակություն):

ԳՐՈՂ

– Երկու հայից մեկի մեջ անավարտ բանաստեղծ կա, ամեն հայի մեջ մի ավարտված փիլիսոփա և առնվազն կես արտաքին գործերի նախարար: Չենք ունեցել ամբիոն, չենք ունեցել նախարարական պորտֆել, բանաստեղծի գրասեղան, մնացել է... հացի և գինու սեղանը: Ու ամեն մեկն ուզեցել է ցույց տալ, որ ինքը բանաստեղծ է, փիլիսոփա, նախարար... Ու բաժակաճառ են ասել:

Երևի մի օր, եթե խելոքանամ, կգրեմ «Ասք բաժակաճառի մասին...»:

(Գրողը խոսում և դուրս է գալիս բեմից, մթնում է, Էկրանին գրվում է՝ «Էսքիզ-Պատմական զուգորդություն, Վարդան (1941) – Դուշման Վարդան (1992)», Սասունիկ (1941) – Թաթուլ Կրպեյան (1991), Էկրանին փոխվում է եկեղեցու պարկեր, և ներս են մտնում դերակադրաները: Բեմի մի կողմում նստարան է դրված, որի վրա նստած է Սոնա մորաքույրը և գուլպա է գործում: Մյուս կողմում նստած է Ջարիկ մայրիկը և նույնպես գուլպա է գործում: Վառվում է լույսը Սոնա մորաքրոջ կողմում):

«Էսքիզ-Պատմական զուգորդություն»

(Հեռավոր երաժշտություն, որը պարերազմ է հիշեցնում՝ «Թռչեի մորքով տուն», դաշիլիճից վազելով՝ գալիս է նամակ ընթերցող-աղջիկը):

ՆԱՄԱԿՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Սոնա մորաքույր, Սոնա մորաքույր, Վարդանից նամակ կա:

(Նստում է գեղնին և ընթերցում է նամակը):

«...Իմ շատ սիրելի և թանկ մայրիկ,

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Տառ-տառ, հնարավորին չափ զրնգում ու մաքուր առոգանությամբ կարդում եմ ես, իսկ Սոնա մորաքույրը նստել է ցածրիկ աթոռին: Լսում է, լսում է ու լաց է լինում անձայն, անշշուկ: Ինչո՞ւ է լաց լինում:

ՆԱՄԱԿՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Ուրեմն մայրիկիս ասեմ՝ կռվում եմք, դու քեզանից գրի: Խաղողը հավաքեցի՞ր, ո՞վ քիկունք եղավ, Սիմոն քեռուն ասեիր...»:

ՍՈՆԱ ՄՈՐԱՔՈՒՅՐ – Խեղճ Սիմոն քեռի, որի՞ս խաղողը հավաքի, նրա երկու եղբայրը գնացին, տղան՝ Սմբատը, գնաց, որի՞ն հասնի: Հավաքել եմ, հավաքել եմ, Վարդան ջան, հավաքել եմ, տրորել,

շիրան կարասներում պճպճում է, հարսանիքիդ գինին կա, հարսնացուդ կա... *(Հուզվում է)*:

ՆԱՍՏԱՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Ուրեմն որտե՞ղ մնացինք, հա... «Ո՞վ թիկունք եղավ»: Չէ՛, կարդացել եմ: «Շուտով ձյուն կգա, իսկ ես չհասցրի մեր կտուրին հող քաշել, մեկն ու մեկին փող տուր, թող հող քաշեն, թե չէ ձմեռը կկաթի: Չվախենաաս, բայց երեկ ոտքերս փետացան, չէ, չէ, ցուրտը չի տարել, մի քիչ մրմռում եմ, իմ բաժին սպիրտով, որ տվել էին խմելու, շփեցի, կանցնի, չմտածես...»:

ՍՈՆԱ ՄՈՐԱՔՈՒՅՐ – ...Նորից կարդա այդ տեղը, արևիդ մատաղ, տառ-տառ կարդա, լավ չլսեցի...

ՆԱՍՏԱՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Տառ-տառ եմ կարդում:

Լավ, ի՞նչ մի մեծ բան է՝ ոտքերը մրսել եմ, մի տասը-քսան բաժակ թեյ խմի, մրսածությունը կանցնի-կգնա:

(Նամակ ընթերցողը իջնում է քեմից և գնում):

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Տարիներ անցան, և պատմությունը նորից կրկնվեց, բայց այս անգամ...

(Վազելով մտնում է նամակ ընթերցողը ու բարձրանում քեմ՝ այս անգամ Ջարիկ մայրիկի մոտ, որտեղ վառվում է լույսը, իսկ մյուս կողմում՝ հանգչում):

ՆԱՍՏԱՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Ջարիկ մայրի՛կ, Վարդանն Արցախից նամակ է ուղարկել:

ՋԱՐԻԿ ՄԱՅՐԻԿ – «Մամա՛, իմ ամենաբարի ու սիրասուն մամա՛, իմ ամենագուր ու գթասիրտ, իմ կարոտա՛ծ: Գիտեմ՝ երկար ես սպասել այս նամակիս, անհանգիստ ու մանրիկ քայլերով արդեն քանի՛ անգամ...

ՆԱՍՏԱՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – *(Ջարիկ մայրիկը խաղում է)*: «Գիտեմ՝ երկար ես սպասել այս նամակիս, անհանգիստ ու մանրիկ քայլերով արդեն քանի՛ անգամ չափել ես սենյակի լայնությունն ու երկարությունը..., անխիղճ է որդիդ, մա՛մ...Բայց դե գոյամարտ է, մամա՛ս, պատերազմ. հայրենի հողն ենք պահում: Հենց հիմա քո գործած գուլպաները ոտքերիս եմ. քո գործած գուլպաներով ես ավելի ուժեղ եմ, մա՛մ, շարունակի՛ր գուլպաներ գործել, որ մայրական հավատը լինի մեր կողքին, ու մենք կվերադառնանք հաղթանակա՛ծ...

Կարոտե՛լ եմ, մամա՛ս, բայց ների՛ր, չեմ ուզում թուլանալ, հոգի՛ս, իմ ամենա..., ամենակարոտ:

Մա՛մ, հավատա, ուր էլ գնամ, տուն եմ գալու...»:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Երկու օր հետո՝ դասերից տուն գալիս,
մտա Սոնա մորաքրոջ մոտ:

(Նամակ ընթերցողը մոտենում է Սոնա մորաքրոջը):

ՆԱՍԱԿՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Նամակ չկա՞:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Սոնա մորաքույրը գլուխը տխուր օրորեց,
հետո ցույց տվեց թախտին դրված բոլե գուլպաները:

ՍՈՆԱ ՄՈՐԱՔՐՈՒՅՐ – Ուղարկեմ Վարդանիս, ես նրա ոտներին մեռնեմ: Սաղ գի-
շեր գործել եմ...

Լավ, փափուկ գուլպաներ են՝ սալիտակ բրդից:

ՆԱՍԱԿՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Էլ ոտքերը չեն մրսի, նամակ եկավ թե չէ, ձայն
տուր, որ գամ՝ կարդամ...

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Նամակ այլևս չեկավ:

Զվերադարձան մեր վարդանները, չվերադարձան պատմու-
քյան տարբեր ժամանակներից, իսկ «Մա՛մ, հավատա, ուր էլ
գնամ, տուն եմ գալու...» արտահայտությունը մինչ օրս
զրնգում է նրանց մայրերի ականջներում:

ՍՈՆԱ ՄՈՐԱՔՐՈՒՅՐ – Բանդել եմ իմ ունեցած բոլոր ներքնակները՝ բացի Վար-
դանի ներքնակից: Մեկ էլ հանկարծ առանց հեռագիր տալու
եկավ, դուռը ծեծեց, ինչի՞ վրա քնի...

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ինչպես հետո պարզվեց, Վարդանը գոհվել էր
ոտքերի ցրտահարումից:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Իսկ վերջին օրերին Սոնա մորաքույրը
այլևս գուլպա չէր գործում, մինչև մութն ընկնելը նստում էր
դռան մոտ սարքած փայտե նստարանին ու նայում էր: Ո՞ր էր
նայում:

(Երգ՝ «Այ սիրուն չի»: Սոնա մորաքույրը դուրս է գալիս):

Տարիներ են անցել, էլի կանցնեն, ես երբեք չեմ մոռանա իմ
սքանչելի Սոնա մորաքրոջը, որ իմ մորաքույրը չէր, որ պատե-
րազմի բոլոր տարիներին՝ ամեն օր, գուլպա էր գործում կռիվ
զնացած զինվորների համար, որոնցից միայն մեկն էր իր որ-
դին:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Միայն մե՞կը:

ՆԱՍԱԿՆ ԸՆԹԵՐՅՈՂ-ԱՂՋԻԿ – Մե՞կը...

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Մեկը:

(Առաջ է գալիս մի քայլ ու նստում):

Մի՞թե թշնամին այդպես էլ չհասկացավ, որ տարբեր ժամանակներում մոր սիրտը նույն կերպ է զգում ողբերգությունը: Ես զարմանում եմ, որ այսքան տարիներ հետո նորից է կրկնվում պատմությունը:

(Այս խոսքից հետո դուրս են գալիս, և փոխվում է Էկրանի նկարը, նկարում Դուշման Վարդանն է):

ԴՈՒՇՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆ

ԶԱՐԻԿ ՄԱՅՐԻԿ – Վարդանս կերակրել էր թշնամուց մնացած մի փոքրիկ հորթուկի, այն Վարդանը, որն ուներ Դուշման մականունը, որն ասի ու սարսափ էր թշնամու համար, որի անունը լսելիս թշնամին արդեն թշնամի չէր, բայց կենդանիներն այդ մականունն իրենց մաշկի վրա երբեք չզգացին, այն էլ, երբ պատերազմ էր:

ԴՈՒՇՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆ – Մեր սնունդն այդքան շատ չէ: Ամենակարևորը մարդ մնալն է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Առանց հիշելու Սումգայիթյան ջարդերը, Բաքվի կոտորածը, 1915-ը, Թալիշը ետ քայլենք հինգերորդ դար, երբ Հազկերտի հարեմը գերի էր Մուշեղ Մամիկոնյանի մոտ: Ես չեմ հավատում, որ հարեմը Հազկերտի արքունիքում ավելի արժանապատիվ կյանք էր ունեցել, ես հիմա էլ չեմ հավատում, որ հորթուկն իր նախկին տերերի մոտ ավելի կուշտ է եղել, որ աղյուրեջանցի կանայք ու երեխաները, որոնք գերի էին մնացել մի հայկական գյուղ ազատագրելուց հետո, իրենց երկրում ավելի լավ կյանք են ունեցել, և որոնց Վարդանը ճանապարհել է ամենաանվտանգ վայրից: Այստեղ է ազգերի տարբերությունը, իսկ համեմատությունն այնքան ոչ մարդկային կլինի, որքան քնած մարդուն սպանելը:

ԶԱՐԻԿ ՄԱՅՐԻԿ – ...Իսկ Վարդանս երբեք զենքով տուն չէր մտնում, անգամ՝ թշնամու տուն:

Մի անգամ պատերազմական իրավիճակում մտնում է աղյուրեջանցու մի ընտանիք, հենց այդ ժամանակ Վարդանի համար գլխագին էր սահմանված. գիտեին, թե ո՞վ է Դուշմանը: Վարդանը տեսնում է օրորոցի մեջ լացող երեխային, գրպանից կոնֆետ է հանում ու քսում փոքրիկի շուրթերին, հետո մոտենում է մորը, տալիս է վիտամինների կապոց ու ասում.

ԴՈՒՇՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆ – Երեխայիդ դաստիարակի՛ր այնպես, որ իմ ազգի վրա զենք չբարձրացնի. վաղ թե ուշ իմ երեխան քո երեխային հաղթելու հնարավորություն հաստատ կունենա:

ԶԱՐԻԿ ՄԱՅՐԻԿ – Տան ծերունի պապը Վարդանին խնդրում է իր հետ նկուղ գնալ: Վարդանն աղոթեջանցու հետ միայնակ իջնում է նկուղ, որտեղից ծերունին դուրս է բերում իր պահած զենքերը տալիս Վարդանին ու ասում՝ սրանք ավելի շատ ձեզ են հարկավոր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ես կանգնած եմ Վարդանի լուսանկարի առջև: Խաղաղ ու պայծառ եմ աչքերը, մի քիչ էլ՝ թախծոտ: Ժպտում է: Կամ էլ եղել է ծիծաղի մի քանի վայրկյան, իսկ լուսանկարիչը որսացել է այն: Ես հիմա եմ հասկանում մարդկանց չքողարկվող տխրությունն ու հպարտությունը քո մասին խոսելիս, որովհետև տեսել եմ Չարուհի մայրիկի տամուկ, բայց չլացող աչքերը:

ԶԱՐԻԿ ՄԱՅՐԻԿ – Իսկ Չարիկ մայրիկի գործած գուլպաների կծիկը դեռ չի վերջացել ու վերջանալու միտում էլ չունի. այսօր էլ Վարդան Ստեփանյանի՝ Դուշման Վարդանի 76-ամյա Չարուհի մայրիկի գործած հագուստները կարծես զրահ են մեր զինվորների համար:

(Դուրս են գալիս, երաժշտություն – «Ախպերս ու ես» երգը, մթնում է, և փոխվում է էկրանի նկարը, նկարում լեռներ են, ներս է գալիս լրագրողը և նստում սեղանի մոտ):

ԼՐԱԳՐՈՂ – Իմ սեղանին դարչնագույն մեծաղիլի մի գիրք է, որի կազմի վրա բրոնզե ծաղկավոր տառերով դաջված է՝ Սասունիկ: Թերթում եմ, էջերը տպված չեն, այլ մեքենագրված, առաջին էջին ջահել տղայի մի պարզ լուսանկար: Լուսանկարի տակ թվականների մի տխուր գույգ՝ 1921-1941:

Կարդում եմ նախաբանը: Գիրքը լուսանկարի տղայի՝ Սասունիկի պատմությունն է, հավաքել, կազմել է հայրը, չի հասցրել «հրատարակել»: Այդ արել են նրա մահից հետո՝ 1969-ին: «Հրատարակել են» 9 օրինակ, Սասունիկը 9 քրոջ միակ եղբայրն է եղել: Այս ամենը ես իմանում եմ հենց առաջին էջերից, զարմանում եմ, տխրում, շարունակում եմ կարդալ...

Տարբեր գրքեր եմ տեսել՝ հին, նոր, մեծ, փոքր, զարմանալի, սովորական: Բայց ինձ ցնցում է այս «գիրքը», որ հասարակ, նախնական է ջրի պես, կտրված մատից հոսող արյան պես, հացի պես... Ութ մաս ունի գիրքը:

«Սասունիկը զոհվեց քսան տարեկան հասակում... Նա ապրեց կարճ, բայց խոր ու բովանդակալից կյանք... Իսկ այս փոքրիկ հուշագիրքը կշարունակի խոսել նրա լեզվով...»: Երկրորդ բաժնում Սասունիկի աշակերտական բանաստեղծություններն

են, հետո՝ հրամանի քաղվածք համալսարանից՝ «...Աշխ.-գեոլոգիական ֆակուլտետի գեոլոգիական բաժնի 4-րդ կուրսի ուսանող Սասունիկ Գրիգորյանին տալ տարկետում բանակ գնալու պատճառով: 26-ը նոյեմբերի 1941 թվականի...»:

Այո՛, տարկետում... Շատ երկարեց:

Ապա՝ ուսանողական տարիների նամակագրություններ, հետո՝ բանակից ուղարկած նամակները:

ՍԱՍՈՒՆԻԿ – «...Այսպիսով, սիրելի՛ հայրիկ, մայրիկ, ես Երևանում ոչինչ չեմ թողել՝ բացի երեք ամսից, այն ամիսները, որ ամփոփելու էին տասնչորս տարվա չարչարանքս, սակայն այդ ևս կլինի, դա կլինի մեր հաղթանակից հետո»:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Նա երեք ամիս հետո պիտի ավարտեր համալսարանը: Հետո մի քանի նամակներ՝ գնացքներից, կայարաններից, հետո այն, որ պիտի դառնար վերջինը.

ՍԱՍՈՒՆԻԿ – «Սիրելի՛ ծնողներ, գնում եմ ռազմաճակատ՝ Սևաստոպոլ... Զմտածե՛ք իմ մասին. ես մինչև իմ վերջին շունչը կկռվեմ հանուն մեր հայրենիքի, ձեր և իմ սիրելի քույրերի ազատության համար... Անցած քսան տարին ոնց որ երազ լիներ, ամեն թույլ եմ հիշում եմ միայն մեր տունը... Գրում եմ դեռ Փոթիից, իսկ այսօր երեկոյան դուրս եմք գալիս. դեկտեմբերի 9-ը, 1941 թվական»:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Իսկ դեկտեմբերի 23-ին Հայաստան է հասնում հեռագիրը. «Պառկած եմ հոսպիտալում, շտա՛պ արի Մոզի»:

(Ասում է հանդիսատեսին):

Հայրն ու մայրը շուտափույթ ճանապարհ են ընկնում, սակայն չեն հասցնում զինվորական գոսպիտալում ողջ տեսնել Սասունիկին:

Այսպես հայրն ու մայրը երկուսով պատերազմի ահավոր մղձավանջի միջով տանում են իրենց որդուն ...մինչև Սուխումի: Այստեղ, երբ արդեն անհնար է լինում շարունակել ճանապարհը, ծնողները հողին պահ են տալիս իրենց որդուն, և միայն երկու տարի անց՝ 1944-ին, հայրը կրկին գնում է որդու ետևից, և այս անգամ նրանք վերադառնում են «երկուսով»:

...Հիմա Սասունիկի շիրիմը հայրենի գյուղում է:

Այստեղ ես կարող եմ ավարտել նաև պատմությունը, եթե ավելացնեմ, որ Սասունիկի հայրը, 1915-ին օսմանյան սրից փախչելով, իր չորս աղջիկների հետ անցնում է Ախուրյանը, հաստատվում Շիրակում և ևս հինգ աղջիկ ունենալուց հետո աշ-

խարհի չափ ուրախանում վերջին զավակով, որ առաջին տղան էր:

Այդպես երազել տղա զավակի մասին, այդպես փայփայել նրան և քսան օր շարունակ կրել նրա դագաղը, քսան գիշեր լուսացնել՝ նայելով նրա մոմե դեմքին, կարող է միայն իսկական տղամարդը՝ ամենափխրունը բոլոր արարածների մեջ: Այդպես ապրել վշտի ցավը և երկու տարի անց վերադառնալ որդու ետևից՝ նրան հայրենի գյուղ տանելու, անհնար է անգամ իսկական տղամարդու համար...

Եվ հետո երկար տարիներ հավաքել որդու նշխարները, ցույց տալ այդ ամենը մարդկանց, նաև Ավետիք Իսահակյանին ու խնդրել, որ որդու մասին մի բան գրի Վարպետը: ...Ու մեռնել այդ հավատով՝ վերջին շնչում էլ կտակելով փայփայել որդու հիշատակը: Եվ այդ կտակը՝ իբրև հրաման, դատավճիռ: Իսկ այդպիսի դատավճիռը բեկանման ենթակա չէ:

Խոնարհե՛ք ձեր գլուխները հոր առաջ:

(Ներս է մտնում գրողը):

ԳՐՈՂ

- Պատմությունն անիվ ունի, որը պտտվում է անընդհատ: Երբ դանդաղում է պատմության անիվի ընթացքը, ուրեմն պատերազմ է: Մեր պատմության ընթացքում անիվը հաճախակի է դանդաղել, երբեմն ջրափոսն է ընկել, բայց այն միշտ շարունակում է կրկնել ճակատագրերը՝ վարդաններ, Սասունիկ, Թաթուլ Կրպեյան:

Թաթուլ Կրպեյանը ծնվել է 1965 թվականի ապրիլի 21-ին՝ Եղեռնից 50 տարի հետո: Պատահականություն¹ն, թե² չհաստատված օրինաչափություն: Հինգ տասնամյակ, հիսուն տարի, կես դար հետո ծնվեց Թաթուլը, որ հաստատվի, որ դարձ աղաղակի, ժամանակը թաթուլահարվի. մենք այստեղ ենք: Գաղափարը զորացավ Արցախյան ազատամարտում: Արցախը սպասում էր Թաթուլին, սպասում էր, քանի որ քաջը քաջատեղյակ էր իր պատմությանը, գիտեր և՛ հերոսներին, և՛ հրոսակներին:

(Ներս է մտնում Արցախ-աղջիկը):

ԱՐՑԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Թաթուլը հաստատեց բանաձևը՝ գրիչ ու զենք միասին, գուցեև առանց գիտակցելու, որ դա պիտի լինի վերածնվող ազգի առաքելությունը. զենք ու գրիչ միասին՝ թաթուլյան բանաձևը, քանի որ ի

սկզբանե էր բանը. եթե երկու «զենքերից» մեկը վար դնենք, անարդյունք կլինի յուրաքանչյուր մաքառում...

*(Ազգագրական պարեղանակ, որի շայնը դանդաղ ցածրանում է, էկրանին
Թաթուլի նկարն է):*

ԼՐԱԳՐՈՂ – Բացում եմ լուսանկարների ալբոմը. քերթերն այրում եմ մատներս. լուսանկարում պարում է Թաթուլը, ես լսում եմ ազգային երգի անպարտելի հնչյունները, զգում Արտին լեռան ստորոտն անմահացնող ոգեղեն պարի ուժգնությունը...

Հոնեղ ճակատը ճակատամարտ է տալիս պատմության հետ, պատմություն, որ իր լուսանցքներից միգուցե դուրս պիտի թողներ Վասակին ու Մելիք Ֆրանգյուլին, իսկ ահա մյուս լուսանկարում *(փոխվում է նկարը՝ Թաթուլն է փոքրիկ Ասպրամի հեղ):*

Թաթուլն իր ամրակուռ բազուկներով կրծքին է սեղմել իր Ասպրամին. այնպե՛ս ամուր ու հպարտ է սեղմել ու... խաղաղ է հայացքը. մոռացել է Վասակի ու Մելիք Ֆրանգյուլի մասին: Հայացքի խաղաղությունն Ասպրամ անունն ունի: Լուսանկարների վերջին էջում Թաթուլի ձեռագրով թուղթ է՝ նամակ Արցախից:

*(Նրանք դուրս են գալիս քեմից, ներս են մտնում Թաթուլն ու Սեդան, նրա չեռքում
Թաթուլի նամակն է, նստում է նստարանին, իսկ Թաթուլը ասում է այն, ինչի
մասին գրված է նամակում, Սեդան խաղում է):*

ԹԱԹՈՒԼ ԿՐՊԵՅԱՆ – Իմ ամենամոտի՛կ, Էրզրի թախծամբմունջ հառաչանքները կրող Սեդա մայրիկ, ո՛նց կուզեի անուշաբույր ժպիտով հանդիմանելիք ինձ, որ այսքա՛ն մոռացել եմ քեզ: Մի՛ նեղացիր, մայրի՛կ, գիտես քո անհնազանդ որդուն դեռ օրորոցից. քելե լատ, քելե Էրթանք մըր Էրզիր..., դեռ հիշում եմ, ականջներիս մեջ է: Հիմա ռազմերգ եմ երգում տղերքը, կռվում է որդիդ... Արտին լեռը մեզ զորավիզ... Այս որտեղի՛ց լավաշի ծաղկածիծաղ բույրը: Մամ ջան, քո խնոցու թանը կհագեցներ ծաղաված որդուդ ու ուժ կտար. կլկան թանը, կարագը. է՛, մամ ջան, չմտածես, մի բան էր՝ ասացի: Մայրի՛կ, բայց դու միշտ ինձ սովորեցնում էիր, որ չհանձնվեմ. միտք էլ չունեմ, լուսառատ կերպարդ ինձ վահան է դարձել: Հա՛յ մամիկների աղոթքները մեզ զորավիզ:

Է՛հ մամ, էլի նամակս չստացվեց, չէ՛...: Դու էլի արտասվում ես ու զոգնոցով սրբում թախծոտ աչքերդ: Սիրում եմ քեզ, մայրի՛կ:

(Սեդան համբուրում է նամակը, սեղմում կրծքին ու հեռանում):

ԳՐՈՂ

– Նամակի վրա մատուռահառաչ մոմի հետքեր կան, որ չեն մաքրվի, ինչ էլ լինի, ինչպես արդեն քանի դար չի մաքրվում ու չի մաքրվի մատուռի ու մատուռին հենված խաչքարի պատմությունը: Այնպես էլ հավերժի հետ կմնա Արտին լեռան կապտամրմուզ թախիծը, որը, շաղախվելով Սեդա մայրիկի սրբատուրբ կարոտին, կսպասի որդուն, իսկ որդի Թաթուլն Անմահություն է արդեն...

(Մթնում է, էկրանին գրվում է «Էսթիզ-հեյրհանքներ»):

«Էսթիզ-Հեռկանքներ»

ՍՓՅՈՒՌ-ԱՂՋԻԿ – Ես մտածում եմ, թե ինչ կլինի, եթե Երևանի «Արմենիա» հյուրանոցի առջևի մայթը մագնիտոֆոնի ժապավեն դառնա հանկարծ և ձայնագրի մարդկային քայլերը, ձայները, գուցեև արցունքները:

ՍՓՅՈՒՌ-ՔԱՅՈՒՆ-ՏՂԱ – Դուք ոչինչ չե՞ք լսում: Չե՞ք լսում անիվների ձայնը, ձեռնասայլակի անիվների: Ուրսունչորս տարեկան անդամալույծ Հովակիմ Թութունջյանն է: Ամերիկայի Լոս Անջելոս քաղաքից է եկել՝ այդ ձեռնասայլակի մեջ նստած: Քայլել չի կարող, իջնել չի կարող: Նրան անհարմար ճամպրուկի պես տեղափոխել են այստեղից այնտեղ. եկել է նավով, օդով, գնացքով և հիմա «Արմենիա» հյուրանոցի մոտ է:

ՀՈՎԱԿԻՄ ԹՈՒԹՈՒՆՋՅԱՆ – Ասիկա մերն է, կհասկանա՞ս, ըսենք՝ չես հասկնար: Դուն հոս ծնած ես, չես հասկնար: Օր մը Ներսեսիկս լալով եկավ. «Հայրիկ,– ըսավ,– այս բոպեխ կուզեմ հայրենիք երթալ»: Ահմեդն ըսավ՝ կորեք մեր երկրեն, ֆուտբոլ կխաղայինք, ըսավ, թե մենք թափառական շուն ենք, ըսավ՝ մեզ ոչ մեկը չի սիրեր...: Ահմեդը մեր դրացիին մանչն էր: Գեշ դրացի չէին, բան չունեմ, բայց Ներսեսս գնդակ զարկած էր անոնց դարպասին մեջ, մտաբերած էին, որ հայ է: Կհասկանա՞ս: Չես հասկնար...

(Միացված է ռադիո, որը խառը ձայներ է արձակում):

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – Անջատե՛ք մագնիտոֆոնը, մանավանդ որ դա մագնիտոֆոն էլ չէ, այլ սովորական ասֆալտ, իսկ «Հայրենիքի ձայն» թերթի յուրաքանչյուր համարում հարյուրավոր հայ մարդիկ դեռ փնտրում են հարազատներին:

Ընկերոջս՝ Վարուժանի տան պատին գո՞րգ էր, ասեղնագործ
նկա՞ր էր, ի՞նչ էր...

ՍՓՅՈՒՌ-ՔԱՀԱՅ – Դրոշ է, պապիս քաղաքի հին դրոշն է: 1916-ին Հալեպ է
հասցրել՝ մեջքին կապած, տասնհինգ տարեկան է եղել
պապս...

Պա՛պ, դու էիր երգում. «Հայաստան, երկիր դրախտավայր» ու
Հալեպից նայում էիր Հայաստանի կողմը, հիմա գիտեմ՝ այս-
տեղ էիր նայում:

Ասում էիր՝ պի՛նդ պահեք Հայաստանը, դողացե՛ք անոր ամեն
մի քարու վրա:

Պի՛նդ ենք պահում, պա՛պ, ապրեիր, դո՛ւ էլ տեսնեիր, թե ինչ
Հայաստան ունենք:

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – Եվ ես հիշեցի՝ ինչպես տարիներ առաջ Սան Ֆրանցիսկոյում
ես հանդիպեցի իմ մի համագյուղացուն: Նա 40 տարի չէր եղել
Հայաստանում: Մի օր իր տուն տարավ. «Նկարիչ եմ կանչել,
ասաց, ամերիկացի է, ասաց, կադաչեմ՝ նկարագրիր նրան մեր
Մուշի ձորը, հին կամուրջը, թող նկարի, կուզեմ տանս պատին
ունենալ...»:

Նկարիչն ինձ տարօրինակ հարցեր տվեց. «Ի՞նչ գույնի է ձեր
կանաչը, ձեր քարերը ի՞նչ գույնի են, ձեր օդը...»: Ես պատաս-
խան բառեր որոնեցի, բայց չգտա, ինչպես օտար մեկին պատ-
մես քո հայրենի գետի գույնը, քարի գույնը, օդի գույնը: Օդը
պատմել կլինի՞: Եվ երևի հենց այդ պահին էր, որ հասկացա՝
հայրենիքն այն է, որ ուրիշին պատմել չի լինի: Այդ ամենն ինձ-
նից առաջ և հազար անգամ ավելի լավ գիտեր Վարուժանի
պապը և հազար-հազար վարուժանների հազար-հազար պա-
պերը, որոնք իրենց զավակներին կտակեցին իրենց կուտակած
ամենամեծ հարստությունը՝ հայրենիքի սերը: Եվ նրանք եկան,
հազարներով գալիս են ու կգան:

Պապի՛դ կենացը, Վարուժա՛ն:

*(Երաժշտություն «Կռունկ»՝ կենդանի կալարումով: Փոխվում է էկրանի նկարը,
ուր երևում է Կոմիտասի արձանը):*

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – Ես գնում եմ Կոմիտասի այգի...

Ո՛չ, ես չեմ գնում Կոմիտասի այգի: Հիշում եմ մի հանդիպում,
որ եղավ այս տարի Երևանի բանկի ընդհանուր սրահում՝
ապակե պատուհաններից մեկի մոտ: Հալեպից հյուր էր եկել,
իմ ծանոթն էր, խնդրեց, որ միասին բանկ գնանք՝ սիրիական
դրամը մերով փոխելու: Բանկի աշխատակցուհին և իմ ծանոթը

խոսում էին, երբ մույն պատուհանին մոտեցավ հիսուն-հիսուն-հինգ տարեկան մի մարդ: Նա մեր դրամն էր փոխում դոլարների:

– Ամերիկա՞ եք մեկնում:

ՄՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ – Թյուրքիա:

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Ե՞րբ:

ՄՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ – Առավոտ կանուխ:

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Գեղեցիկ քաղաք է Ստամբուլը: Շրջելո՞ւ եք գնում, թե՞ ազգական ունեք:

ՄՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ – Մշտապես:

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Մշտապե՞ս:

ՄՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ – Այո՛, կբավե, երկու տարի ապրեցանք ձեր երկրում, կշտացանք...

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Կշտացա՞նք: Կշտացանք: Այսինքն՝ հայրենիքից կշտացանք, Երևանից, Մասիսից, Ծիծեռնակաբերդից կշտացանք. կարծես թե հայրենիքը խորոված է, գարեջուր կամ երգ, որ լսում ես հազար անգամ:

Ես չկարողացա գտնել պատասխան բառեր: Ծխախոտ վառեցի, ծխեցի:

Ու ես ոչինչ չասացի նրան, չփորձեցի ոչինչ բացատրել: Ուզեցի միայն, որ այդ մարդը այնտեղ՝ Բոսֆորի ափին, երբեք չերգի «Ամտունին», չտա Մեսրոպ Մաշտոցի անունը, մոռանա, որ Կոմիտասը Երևանում է, իր տան պատից չկախի Արարատների գունավոր լուսանկարը: Ես երկար նայեցի այդ մարդուն և մտածեցի, որ երբեք չեմ կարող նրան ներել:

ՄՓՅՈՒՌՔ-ԱՂՋԻԿ – Բայց գուցե հայրենի՞քը կների, ասում են՝ հայրենիքը մայր է, ներում է:

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Սուտ է, հայրենիքը չի ներում երբեք, այդ մարդիկ են, որ պիտի ներեն իրենց հայրենիքին, եթե ինչ-որ բան կա ներելու: Մարդիկ, մենք՝ ամենքս, ապրում ենք հազիվ մի քանի տասնամյակ և ժամանակ չենք ունենա հայրենիքի ներմանն սպասելու: Իսկ հայրենիքը հավիտենական է:

(Կոմիտասի «Տեր ողորմյա»՝ կենդանի կատարմամբ):

ՄՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Մեկ-երկու շաբաթ հետո այդ մարդը Ստամբուլի որևէ հայկական եկեղեցում կիսախուփ աչքերով կնայի խաչված Քրիստոսին, կմրմնջա Կոմիտասի «Տեր ողորմյան», և Կոմիտասը հան-

կարծ կլսի ու նորից կխելագարվի: Նորից, նորից, արդեն քանիներորդ անգամ...

ՍՓՅՈՒՌ-Աղջիկ – Սուտ է, Կոմիտասը չի խելագարվել, ես հանկարծ նրան տեսնում եմ Աշնակ գյուղում, սասունցիների կատաղի պարի մեջ՝ թաշկինակը ձեռքին, դեմքը քրտնած ու լուսավոր:

(Հնչում է Կոմիտասի «Վաղարշապատի պարը», մթնում է, էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Վահան Պասկալ», քեմը փոխվում է, ռեստորանի մատուցողուհին մտնում է և քերում է մի շիշ գինի ու երկու բաժակ, դնում և դուրս է գալիս, ներս են մտնում ու նստում լրագրողը և Վահան Պասկալը):

«Էսքիզ-Վահան Պասկալ»

ԼՐԱԳՐՈՂ – *(Հանդիսարեսին)* Վահան Պասկալ, հավանորեն, Պասկալյան, այդպես էր անուն-ազգանունը: Հանդիպեցի 1963 թվականին Բեյրութի «Ստաֆ-Հաուս» հյուրանոցի ռեստորանում:

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Հայաստանի՞ց եք: Հա՞յ եք:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Այո՛:

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Իսկակա՞ն Հայաստանից:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Մի Հայաստան կա:

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Չեմ եղել, ասում են հիմա լավն է Հայաստանը:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Նա խոսում է, իսկ ես մտքումս արագ-արագ գրում եմ նրա կյանքի փաստերը:

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Բժիշկ եմ, ծնվել եմ Երուսաղեմում, ապրել եմ Եվրոպայի տարբեր քաղաքներում, աշխատել եմ քառասունհինգ տարի, եղբայրներս մեռել են, քույրերս նույնպես: Վերջին հարազատը՝ կինս, մեռավ երեք տարի առաջ: Մեկ տարի կլինի, որ ապրում եմ այս հյուրանոցում:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Երկա՞ր եք մնալու Բեյրութում (դադար)... Ես հանկարծ հասկանում եմ՝ ինչ անգգույշ հարց էր, աստված իմ, ծերունի բժիշկն այստեղ երևի սպասում է իր ամենավերջին հիվանդին՝ մահին, որը կգա, ներս կմտնի առանց դուռը ծեծելու: Ծերունին բոլոր հաշիվները փակել է կյանքի հետ, սպասում է: Ես նույնիսկ պատկերացնում եմ այդ օրը: Նա գիշերով կմեռնի, բայց միայն առավոտյան, երբ սպասուհին կմտնի նրա սենյակը մաքրելու, մարդիկ կիմանան, որ մահացել է: Այսինքն՝ ո՞վ, մարդիկ:

Պարզապես հյուրանոցի տնօրենը կզանգահարի ուր որ պետք է *(Հանդիսարեսին դիմելով)*: Համոզված եմ՝ ծերունին ժամանակին վճարած կլինի իր թաղման ծախսը, կգա մի սև մեքենա,

հետո կհայտնվի հայ մի քահանա նրան էլ ծերունին վարձատրած կլինի ժամանակին, ու կտանեն:

Կտանեն ու կստոգվի Պասկալյան գերդաստանի տոհմական ծառի վերջին ճյուղը:

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Օտար երկիրը միշտ էլ հյուրանոց է՝ լավ կամ վատ, ի՞նչ նշանակություն ունի: Իսկ մարդուն ապրելու համար տուն է հարկավոր. ես ուշ հասկացա:

ԼՐԱԳՐՈՂ – Նախանցյալ տարի Բեյրութից եկած մեկն ինձ ասաց, որ ծերունին մահացել է: Չգիտեմ, կուզենայի, որ ճիշտ չլիներ այդ լուրը, բայց ի՞նչ կվիժվի դրանից: Ես իմ էության մեջ՝ որպես վիրահատությունից մնացած սպիներխս մման շոշափվող, կրում եմ Վահան Պասկալի դեմքը, աչքերը, տխրությունը, մահը և լսում եմ նրա մի քանի բառը.

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԿԱԼ – Ապրելու համար մարդուն տուն է հարկավոր:

Քնելն էլ՝ ժամանակավոր մահ, չէ՞: Մեռնելն էլ՝ ժամանակավոր քուն, չէ՞: Ուրեմն մարդ մի՛ տեղ միայն կարող է մեռնել: Բոլորը հույս ունեն, որ այդ մի տեղը հայրենիքն է:

(Գնում է դեպի հեղ, լրագրողը կարծես լսում է տարիներ առաջ տեղի ունեցածը):

ԼՐԱԳՐՈՂ – Թե հնար լիներ, այս խոսքերը զանգ կդարձնեի, կկախեի աշխարհի գլխին ու կզանգահարեի երբեմն մեղմ, երբեմն կատաղած ու տագնապով: Թող ներեն ինձ իմ հայրենակիցները, բայց Վահան Պասկալի տագնապն էր դա, մարդ, որ ապրեց ու մեռավ հյուրանոցում. լա՞վ, թե՞ վատ, ի՞նչ նշանակություն ունի:

ԳՐՈՂ – Ասում են՝ արձանները չեն խելագարվում, չեն ծերանում, նաև չեն զգում ո՛չ ատելություն, ո՛չ սեր: Եվ այնուամենայնիվ մարդիկ են երջանիկ և ոչ թե արձանները: Եվ մարդիկ են դժբախտ: Օգնի՛ր ինձ, Կոմիտա՛ս, հասկանալու ոչ թե աշխարհը, այլ ինքս ինձ, իմ ժողովրդին:

(Փոխվում է Էկրանի նկարը, գրվում է «Էսթիգ-Ծիրանի ծառ», նկարում ծաղկած ծիրանի ծառ է և եկեղեցի):

«Էսթիգ-Ծիրանի ծառ»

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ծառը գարնան դեմ նկատեցին: Պատահաբար: Գյուղական եկեղեցու գմբեթը ավերվել էր քսաներկու տարի, երեսուներկու տարի կամ քառասուներկու տարի առաջ, ո՞վ գիտե: Այսինքն՝ լրիվ չէր ավերվել. մինչև օրս էլ կանգուն է գմբեթի մի

կեսը կամ կեսից մի քիչ պակաս, և մինչև օրս էլ վերև բարձրացող հետաքրքրասերներից շատերը իրենց «ամմահ» անուններ են ստորագրում կենդանի մնացած քարերին: Գմբեթի քանդված մասն ամառվա ամիսներին կանաչով է ծածկվում, վայրի խոտերը, պատի շաղախը ճեղքելով, օդ են խցկվում, պատահում են նաև ծաղիկներ՝ դեղին, բաց կապույտ:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Ու մի օր էլ...

Վայրի խոտերի մեջ մարդիկ ծառ տեսան, մի իսկական ծիրանի ծառ, ինչպես բանաստեղծները կասեին, գմբեթին կանգնել էր ջահել, կիսամերկ աղջկա նման և փեշերը տվել էր անամոթ քամուն:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ո՞վ, ե՞րբ էր կորիզ նետել եկեղեցու գմբեթին՝ դժվար էր ասել: Ինչպե՞ս էր կորիզը հարմարվել քարերի արանքում, և ինչպե՞ս էր արմատները մազ-մազ տարածել պատի շաղախի մեջ, զարմանալի էր, բայց ծառը կար, ու մարդիկ դադարեցին զարմանալուց:

(Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Գրոնիկա», և մնում է ծաղկած ծիրանենու նկարը):

«Էսքիզ-Գրոնիկա»

ԳՐՈՆԻԿԱ – Երբ առաջին անգամ գալիս էի Հայաստան, 2017 թվականի հուլիսի 3-ն էր՝ «Սփյուռք ամառային դպրոցի» շրջանակում: Ազգային երգ-պար ուսանելու համար էի գալիս, որը Մայր բուհում էր անցկացվում: Մի զարմանալի հուզմունք էր պատել ինձ. հասկանում էի, որ ինչ-որ շատ կարևոր բան է կատարվելու ինձ հետ: Ես երբեք չեմ տեսել իմ հայրենիքը, նա չգիտի իմ մասին, չգիտի, որ ես էլ ժամանակին շաղ տված սերմի մի հատիկն եմ եղել: Ես ունեմ անուն, որը Բուլղարիայում, որտեղ ապրում եմ, օտար է բոլորին, ունեմ ազգանուն, որի մասին ես ոչինչ չգիտեմ: Ես նման եմ այն մարդուն, որն ունի հագուստ, բայց չունի մարմին: Ես գիտեմ իմ ազգի լեզուն, բայց այնպես գիտեմ, որ իմ ազգակիցներից ինձ ոչ ոք չի հասկանում, ես պարել չգիտեմ, բայց, երբ լսում եմ ազգային երաժշտությունը, ոտքերս ինչ-որ անհասկանալի, բայց իմ եսի պես հարազատ քայլեր են անում: Ու ես գնում եմ Հայաստան, որ սովորեմ պարել, սովորեմ խոսել այնպես, որ հասկանան՝ ո՞վ եմ ես, գնում եմ, որ գտնեմ ինձ:

(Գրոնիկան պարում է հայկական պար):

Գ. ԳԻՆՈՍՅԱՆ – Բավական է: Դու գիտե՞ս, թե որտեղից ես գալիս:

ԳՐՈՆԻԿԱ – Այո՛, գիտեմ, Բուլղարիայեն գութամ:

(Նայեց, ժպտաց):

Գ. ԳԻՆՈՍՅԱՆ – Գիտե՞ս, թե քո ազգանունը որտեղից է գալիս, գիտե՞ս՝ ում ժառանգն ես: Դու Գավաֆյա՞ն ես:

ԳՐՈՆԻԿԱ – Այո՛, Գավաֆյան եմ:

Գ. ԳԻՆՈՍՅԱՆ – Գիտե՞ս, թե ով է Արշակ Գավաֆյանը:

ԳՐՈՆԻԿԱ – Չեմ գիտեր:

Ինձ ցույց տվեցին Ջորավար Անդրանիկի զինակից Արշակ Գավաֆյանի՝ ֆիդայի Քեռու լուսանկարը: Ես նրա աչքերի մեջ գտա ծիրանի ծառը, գտա հորս հայացքը, իմ աչքերը, գտա ինձ: Երբ ես հասկացա ամեն ինչ, հորս զանգեցի ու բոլորովին մոռացել էի, որ հայրս այնքան էլ լավ չի լսում, բայց ես նրան պատմեցի, պատմեցի ամեն ինչ, ու պարզվեց, որ ամբողջ հյուրանոցն է լսել, իսկ ինքը՝ հայրս, չի լսել...

Մորս զանգեցի, պատմեցի: Ինձ թվում էր, որ ես աշխարհում միակ, միգուցե վերջին Գավաֆյանն եմ: Ու հիմա ես փնտրում եմ աշխարհի բոլոր Գավաֆյաններին:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ինչպե՞ս ապրեցիր, ծիրանի՛ ծառ...

ԳՐՈՆԻԿԱ – Այսպես, ապրեցի այսպես, օտար վանքի գմբեթին, բայց ամուր են արմատներս:

Հասկանում եք՝ որքան դժվար է ընկալել, որ ֆիդայու ժառանգ ես, դժվար է ոչ թե հավատալը, այլ ընկալելը:

Ու հիմա ես ավելի ուժեղ պիտի լինեմ, հիմա ես ավելի ուժգին եմ զգում երակներին արյունը, պիտի գամ, գամ ու մնամ:

(Գրոնիկան պարտում է հայկական պար):

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ապրեցինք:

...Թեպետ ամեն զարնան ջարդոտեցին մեր ճյուղերը, մեզ կերան ցոգոլ-ցոգոլ, այրեցին մեր ծաղիկները, որ նման են լույսի: Ինչպե՞ս ապրեցիր, ծիրանի՛ ծառ...

(Հնչում է Կոմիտասի «Ծիրանի ծառը», ներս են մտնում Հայաստան-աղջիկն ու րդան, կանգնում են քեմի երկու կողմերում):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Հայաստան՛, քո յուրաքանչյուր զավակի դու հավասար բաժին ես հանում քո ունեցածից, որ նաև արցունքներ են, նաև կարոտ: Եվ այդ զավակներից յուրաքանչյուրն իր ներսում պիտի պահի ստացած այդ ամբողջ ժառանգությունը, նաև արցունքը, կարոտը, որ բանկ չեն ընդունում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ռոբերտ Կրայտոնը առաջին անգամ էր Հայաստանում: Ամերիկյան հայտնի գրողը մեկիկ-մեկիկ, չքաքցրած հետաքրքրությամբ նայում էր իրեն շրջապատող մարդկանց դեմքերին, Էջմիածնի Մայր տաճարում լինելը, թե Երևանի փողոցներում, Մատենադարանում, թե աշնանային շուկայում: Միայն վերջին օրը՝ մեկնելուց առաջ, նա ասաց.

ԳՐՈՂ

– Նյու Յորքում մի ժամանակ ապրում էի հայերի մեջ: Նրանք ինձ հաճախ էին հյուր կանչում, ես սիրում էի հայկական սուր, համեղ կերակուրները: Հետո մարդի էինք խաղում: Երբեմն իմ հարևանները երգում էին իրենց հին երգերը: Բայց մի բան զարմանալի էր. խմում էին, թե մարդի խաղում, երգում էին, թե ծիծաղում, նրանց աչքերը տխուր էին: Այսպես, կամաց-կամաց ես համոզման հասա, որ հայերը միայն տխուր են լինում: Իմ մեջ ես հայերին նույնիսկ կնքել էի տխուր ժողովուրդ անունով: ...Եվ ահա եկա Հայաստան: Բայց ո՞ր է իմ սիրելի տխուր ժողովուրդը: Մի՞թե սա է, որին ես տեսա Երևանի փողոցներում, համալսարանում, շուկաներում, Էջմիածնի Մայր տաճարում: Եվ հասկացա, որ այո՛, այսքան կյանք, կիրք, այսքան կրակ ես չեմ տեսել ոչ մի ժողովրդի աչքերում: Վերադարձիս ես պիտի ասեմ Նյու Յորքում իմ բարեկամներին. գնացե՛ք Հայաստան, և կփոխվեն ձեր աչքերը: Եթե ձեր աչքերը չէ, ապա ձեր որդիների աչքերը...:

Հետո ես մտա հյուրանոցի իմ համարը, երբ բացեցի պատուհանը, պատուհանի շրջանակի մեջ տեսա Երևանը, այո՛, տեսա Երևանը, որովհետև պատուհանը իմ ներսում բացեցի:

(Հնչում է երգ՝ Ա. Բաբաջանյան «Երևան», Էկրանին գրվում է «Էսթիգ-Արցախյան ազատամարտ»:

«Էսթիգ-Արցախյան ազատամարտ»

(Էկրանին՝ Վազգեն Սարգսյան, Կոմանդես, Անահիտ Մարտիրոսյան, Լեոնիդ Ազգալդյան, Մոնթե Մելքոնյան: Արխիվային կադրեր ցույցերից):

ԱՐՅԱՆ-ՏՂԱ – «Լեռնային Ղարաբաղի ճակատագիրը կարող են լուծել միայն Լեռնային Ղարաբաղի բնակիչները»,– 1988 թվականի հուլիսի 18-ին հայտարարեց Ստեփանակերտի պատվավոր քաղաքացի Հենրիխ Պողոսյանը: Այդ օրվանից անցել է շուրջ երեք տասնյակ տարի. Արցախի Հանրապետության ճակատագիրը այժմ էլ կարող են լուծել միայն բնակիչները՝ ներկա, ապագա, նախկին:

Ուզում եմ, որ Արցախի Հանրապետությունը չունենա նախկին բնակիչ:

1988 թվականի փետրվարի 27-29-ը Սումգայիթում ջարդեր էին: Սովորական ցեղասպանություն՝ վայրենուն բնորոշ ամենասովորական վայրագություններով: Պաշտոնական տվյալներով գոհվել են քսանյոթ հայեր: Պաշտոնական տվյալներով: Բայց քանի՞սը դարձան փախստական: Քանի՞սը՝ հարյուրներ, հազարներ: Կոտրվե՞ց ոգին, բանտարկվե՞ց ազատությունը:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՁԻԿ – Երբ ազգն արդեն ալեկոծված փոթորկի էր պատրաստվում, ոտքերի տակ ալեկոծվեց երկիրն իր տարերային աղետով. 1988 թվական, դեկտեմբերի 7, երկրաշարժ: Բռնուցքված ձեռքերը մնացին փլուզվող շենքերի փոշեղեն օդում: Կսկիծ դարձավ ազգը:

ԱՐՅԱԽ-ՏՂԱ – ...1990 թվական, հունվարի 13-20, Բաքու: Ու կրկին կոտորած. կրկին մույնը, մույն վայրագությունը: Ու էլի՛ հայը փախստական է, ու էլի՛ պատմությունն իր ամենապարզ տրամաբանությամբ հիշեցրեց փոքրիկ եղեռներն պատմության տարբեր ժամանակներում:

Վազգեն Սարգսյան

(Էկրանին մայրամուտը պատկերող բնության նկար է):

ԳՐՈՂ – Արևը լուսավորել էր անեզր տարածքը, բայց մեջտեղում կանգնած մարդու միայն մի կեսն էր երևում:

ՎԱԶԳԵՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ – Այս հողի վրա կբնավորվեր ճարահատ, բայց զարմանալի պինդ ու աշխատասեր մի ժողովուրդ: Այս հողը, այո՛, մարդու չնման-մարդու չհավան կնկա նման ուզվորին չէր տրվի: Սա բազմակողմանիորեն ու հանգամանալի մի լավ պիտի մշակվեր: Աշխարհն էլ առա՛տ, ընտրության հնարավորությունը՝ մե՛ծ, ո՞վ գլուխ կոներ էդ սև տրճեի հետ: Չարմանալի պինդ ու համբերատար տղամարդկանց ցեղ էր պետք, որ սեփական ճակատագրի հետ քյալլա տալով էդ սև տրճեից բազմաբեղուն ծննդկան շիներ, և որ իրենց նման պինդ ու հաստատուն սերունդներ տային աշխարհին. մե՛նք, մե՛նք ենք, խոսենք, տեսնենք՝ դուք ովքե՞ր եք:

Չեմ ուզում, չեմ ուզում վերապրել մեր հզոր ու ազնիվ պոռթկումին ի պատասխան վիրավորանքների, ստորացումների ու ողբերգությունների սահմնկեցնող զգացումները: Ճշմարտության հաղթանակի ճանապարհին մի մեծ ու հաստատուն քայլ արդեն արված է:

ԳՐՈՂ

– Ինչո՞ւ չես գրում:

Վ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

– Չգիտեմ՝ ինչից սկսեմ: Եվ իմաստ ունի՞ արդյոք գրելը: Ինձնից առաջ քանի-քանիսն են գրել, քանի-քանի «փայլուն» որոշումներ են կայացվել:

Աշխարհից մեր խնդրանքը մեկն էր, որ մեզ ճիշտ հասկանան, ոչ մեկի դեմ մենք կռիվ չունենք, մեր պայքարը ճշմարտության հաղթանակի համար էր, և աշխարհն էլ մեզ կարծես հասկացել-հասկանալու վրա էր:

ԳՐՈՂ

– Դե լավ, ի՞նչ ես ունքերդ հավաքել:

Վ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

– *(Նստում է քննադրին)*: Ձեր ցավը տանենք,– այսպես աշխարհում միայն մենք ենք ասում, սա մեր էությունն է ու ճակատագիրը,– ձեր ցավը տանենք:

Սարոյանն ասում է. «Քրիստոսը դժբախտ էր, որովհետև երբեք ընտանիք չունեցավ»: Քրիստոսից էլ առաջ քրիստոնյա մեր ժողովրդի միակ պատվար-պահապանը ընտանիքն է եղել: Հարյուրավոր տարիներ պետականությունը կորցրած հայի յուրաքանչյուր ընտանիք մի-մի միկրոպետություն էր՝ իր թագավորով, մեծ ու փոքրով, օրենքներով և ավանդույթներով (երևի այս պատճառով է նաև, որ մեկ, միակ թագավորի հարցում շատ նախանձախնդիր ենք եղել: Ոչ անկառավարելի, այլ՝ նախանձախնդիր, մեզ արժանի թագավորի կարոտ): Հայի արյան կարմիր գնդիկներն են ընտանիքները, հարատևման խորհուրդը: Այս նույն ջավախեցի-երգրումցիների մասին են պատմում. մեծ գաղթի ճանապարհին, վրաններում ծվարած, գարնանն սպասելիս երեք-չորս ամիս շնչելու ժամանակ են ունեցել ու հարսանիքներ են արել, ընտանիքներ են ստեղծել տնաշենքերը *(վեր է կենում և կանգնում քեմին)*:

Եկեղեցի և տուն շինող ժողովուրդ է հայը: Եկեղեցին ոգու տաճար է, տունը, օջախը՝ կեցության: Հասկանալ է պետք հիմնավոր տուն ու տեղ դնելու հայի պաշտամունքը, որքան շատ բան ունենաս կորցնելու, այնքան ավելի ամուր կլինես հող ու օջախիդ կապված, քիկուներում բան թողած մարդը կհասկանա, չթողածն ի՞նչ հասկանա...

Մենք մենք ենք...

(Դուրս է գալիս: Մի հրացանով աղջիկ վազում է քեմում, և էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Անահիտ Մարտիրոսյան»):

«Էսքիզ-Անահիտ Մարտիրոսյան»

(Էկրանին՝ փեսաֆիլմ. իր հիշողություններն են Մարադայի ջարդերը, իր ամուսնու սպանությունը ադրբեջանցիների կողմից: Անահիտը նստած է մի կիսամութ սենյակում՝ հոգեկան մղձավանջների մեջ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՁԻԿ – Անահիտի անխախտ ու անահ հակադարձումն էր: Անխախտ էր քսանութ քաջագունների առաջարկով «Անահիտ» ջոկատի ստեղծումն ու այդ ջոկատի ղեկավարումը հայ աղջկա փխրուն ուսերին..., բայց անկտրուն հավատին վստահելը:

(Թափում են դուռը, և Անահիտը քմբիրից սքափում է):

ԶԻՆԱԿԻՑ – Ընկեր հրամանատար թո՞ւյլ կտաք զեկուցել:

(Անահիտն ուղղվում է):

ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ – Այո՛:

ԶԻՆԱԿԻՑ – Գերի ենք բերել:

(Անահիտը խորհրդավոր ժպտում է):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՁԻԿ – Այդ պահին փխրուն մարմնի երակներում ու զարկերակում զգում էր ավետյաց հողի տրոփյունն ու վրեժի անկատար ուխտը...: Ամուսնացած էր, զավակներ ուներ, իսկ ամուսնուն սպանել էին իր ու որդիների աչքի առաջ: Ու հայ կինը զենք է վերցրել, կանգնել տղամարդու կողքին ու կռվել հավասար: Թշնամու համար դժվար թե գտնվի ավելի վտանգավոր մի բան, քան, երբ մարտի են ելնում կանայք, իսկ առավել վտանգավոր, երբ կռվի է ելնում հայուհին՝ հայ մայրը, հայ քույրը...՝ հայ հողը պահելու համար:

(Ձիկակիցները մտնում են գերու հեր: Գերին կանգնում է Անահիտի դիմաց: Վերջինս արոռից վեր է կենում ու նայում ուղիղ գերու աչքերի մեջ):

ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ – Դե հիմա ծնկի արի (գերին չի ուզում ծնկի իջնել. տղաները ստիպում են): Դու հիմա ծնկի ես գալիս ոչ միայն իմ, այլև բոլոր հայ կանանց առջև, հատկապես նրանց, ում դուք սև հագցրիք:

Մենք ձեզ ոչինչ չունենք տալու, բայց ձեզնից վերցնելու շատ բան ունենք: Այն հողը, որի վրայով մարշալներ են քայլել, չալիտի թողնենք ձեզ:

Տարեք սրան, պատրաստե՛ք փոխանակման:

Առանց հայի ու Հայաստանի էլ ի՞նչ Հայկական հարց, առանց Բաքվի, էլ ի՞նչ խնդիր: *(Դուրս է գալիս):*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Ծնկի եկեք բոլոր հայ կանանց առջև: Մենք հասարակ կին չունենք, հերոս են մեր բոլոր կանայք, որովհետև մենք մեր երեխաներին չենք սովորեցնում մարդատյացություն: Սովորեցնում ենք պահել այն, ինչ մերն է, իսկ ինչ մերն է, բնականաբար, ձերը լինել չի կարող:

(Փոխվում է էկրանի նկարը, որտեղ Եռաբլուրն է):

Մոնթե Մելքոնյան

ԳՐՈՂ – Սուրբ բլուրը երեկոյան այլ խորհուրդ ունի: Քայլել ու միաժամանակ հետևել արևի վերջին շողերին, որոնք ցողում են քարերը, ջերմացնում օդը, պատմում ընդհատված կյանքերի շարունակությունը...

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Ախր այդպես չեն մարդ նկարում: Մարդուն գլխից են նկարում, ոչ թե ոտքերից:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Իմ նկարած մարդու սկիզբը ոտքերն են, եղա՞վ,– ասաց աղջիկը՝ ուղիղ նայելով աչքերի մեջ:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Դու քանի՞ տարեկան ես, որ կարծիք ես հայտնում *(գարմացած հարցրեց տղան)*:

(Աղջնակը հավաքեց իրերն ու ուզում էր գնալ):

Սպասի՛ր, ուր ես գնում:

(Չպատասխանեց):

Չե՞ս լսում:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Տանն ինձ ասել են, որ անձանոթների հետ չխոսեմ:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ– Հա՞, իսկ տանը քեզ չե՞ն ասել, որ այս ժամին մենակ վտանգավոր է:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Ես արև եմ նկարում բոլոր անարևների համար: Ես նկարում եմ Եռաբլուրի արևը:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Հեռաքրքիր է: Արի միասին նկարենք, ես քեզ կսովորեցնեմ մարդ նկարել:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Իսկ ես չեմ ուզում, որ դու ինձ սովորեցնես, դու ինձ վախեցրիր:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ– Լավ, ես քեզ համար կնկարեմ, իսկ դու կնայես:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Չեմ ուզում քո նկարած մարդուկը: Այն երևի քեզ նման կլինի: Ես արևը պահող մեծ մարդ եմ նկարելու...

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Իսկ ինչ է, դու մտածում ես, որ ես մեծ չե՞մ:

(Աղջնակը մի անգամ էլ զննող հայացքով ուսումնասիրեց):

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Գիտե՞ս՝ ինձ ականջօղեր են նվիրել, բայց չի ստացվում կախել, կօգնե՞ս:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Դու ականջօղերո՞վ:

(Տղան ծիծաղեց):

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Տեսնո՞ւմ ես, որ մեծ չես: Գնացի:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Չէ՛, սպասի՛ր, ո՞ր ես գնում մենակ, հիմա տանը երևի քեզ են փնտրում: Ավելի լավ է ասա՝ ուր ես գնում, ես քեզ կուղեկցեմ:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Ես չեմ վախենում:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Լավ, տո՛ւր ականջօղերդ:

(Իմ ենթադրյալ Արևիկը, Նարեն կամ Շողերը իր տոպրակից հանում է ականջօղերը, տալիս տղային, իսկ ինքը ետ է տանում մագերը, տղան մի կերպ զսպում է ծիծաղը):

Ճիշտ է, ես տղա եմ, բայց կարծեմ ականջօղ կրելու համար նախ պիտի դակես ականջներդ, իսկ դու առանց ականջօղի ինձ ավելի ես դուր գալիս:

(Սեղան սուսուփուս վերցրեց ականջօղերն ու խնամքով տեղավորեց տոպրակի մեջ):

Իսկ դու ինչո՞ւ ես որոշել հենց այստեղ արև ու մարդ նկարել. բակում չե՞ս կարող:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Կարող եմ, բայց այնտեղ չի ստացվում, այստեղ ավելի շատ արևի կարիք կա:

(Մտրեկնում է հեղինակը):

ԳՐՈՂ – Իսկ դուք գիտեք, թե հիմա որտեղ եք:

ԵՐԿՈՒՍՈՎ – Եռաբլուրում:

ԳՐՈՂ – Գիտե՞ք՝ ովքեր են այստեղ:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Գիտենք՝ Անդրանիկը, Դուշմանը, Արմեն Հովհաննիսյանը:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Աղամ Սահակյանը, Մոնթե Մելքոնյանը:

ԳՐՈՂ – Դուք այդքանը որտեղի՞ց գիտեք:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Հայրիկիս հետ հաճախ ենք գալիս, իմ հորեղբայրներն են այստեղ են...

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Իմն էլ...

ԳՐՈՂ – Օրն արդեն մթնում էր: Աղջամուղջի մեջ փռվել էին փոքրիկ աղջկա նկարած արևի ապրեցնող շողերը:

Հանկարծ լավեց տղամարդու տագնապած ձայնը, որը մեզ սթափեցրեց: Աղջկա հայրն էր:

ՏՂԱՄԱՐԴՈՒ ՉԱՅՆ – Աղջի՛կս..., էդ ո՞ր ես գնացել

(Աղջիկը վազում է չայնի ուղղությամբ):

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Սպասի՛ր, քո անունն ի՞նչ է:

(Աղջնակը կրկնակի քարձր պատրասխանեց):

ՆՈՐՈՐՅԱ ՍԵՂԱ – Սեղա՛, Սե-դա՛:

ՆՈՐՈՐՅԱ ՄՈՆԹԵ – Սպասե՛ք, կանգնեք:

(Տղան վազելով մոտեցավ հորն ու աղջկան, բայց չհասավ ու գոռաց):

Մոնթե՛, իմ անունը Մոնթե է:

ԳՐՈՂ – ...Եվ սա մեկն է այն լեգենդներից, որ հյուսվել է Մոնթեի ու Սե-դայի անհերքելի ազդեցությամբ:

Ավոն այսօր սերունդների մեջ է, սերունդների կողքին:

Մ. ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ – ...Եթե կորցնենք Արցախը, ապա մենք կշրջենք հայոց պատմության վերջին էջը: Եթե կորցնենք Արցախը, մենք կկորցնենք ոչ այլ ինչ, քան մեզ:

ՋԻՆԱԿԻՑ – Մոնթե, ի՞նչ է նշանակում կորցնել Արցախը,– վախեցած, բայց խորհրդավոր ձայնով հարցնում է զինակիցներից մեկը:

(Մոնթեն աչքերը կախեց, շուրթերը սեղմեց իրար, հեյրո չայնի ցածր ու անհաստալի տոնով ասաց):

Մ. ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ – Կորցնել Արցախը նշանակում է մոռանալ բոլոր գոհված ու կենդանի հերոսներին: Կորցնել Արցախը նշանակում է այրել մեր պատմությունը՝ անգամ առանց վերջին էջը շրջելու: Այս պայքարը շարունակվելու է այնքան, քանի դեռ Նախիջևանն ու Ջավախքը մերը չեն, իսկ պատմությունը՝ ոչ ամբողջական:

ՋԻՆԱԿԻՑ – Մոնթե՛, անհանգիստ մարդ, ունեիր ամեն ինչ, բայց վտանգի տակ ես դնում կյանքդ:

(Խոսելիս լցնում է օդու բաժակը):

ՋԻՆԱԿԻՑ – Կենա՛ցդ, Մոնթե՛:

(Խմում է):

Մ. ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ – Իմ կենացը մի՛ խմեք, այլ իմ գործը շարունակեք: Խմենք մեր հաղթանակի կենացը:

(Խմում է, հազնում զինվորական պիջակն ու հեռախոս):

- ԳՐՈՂ** – Ասաց, հագավ զինվորական պիջակն ու գնաց. Արցախը սպասում էր նրան:

«Էսթիգ-Կոմանդոս»

(Կոմանդոսի զինակիցը, քարտեզը չեռքին, մտնում է և ուսումնասիրություններ է անում: Մտնում է Կոմանդոսը):

- ԿՈՄԱՆԴՈՍ** – Չին փիլիսոփա Կոնֆուցիոսին հարցնում են, թե ինչ է հարկավոր պատերազմում հաղթելու համար: Նա պատասխանում է՝ հաց, զենք, ոգի: Նրան հարցնում են, իսկ եթե երկու՞ն, փիլիսոփան պատասխանում է՝ զենք և ոգի: Իսկ եթե մեկ բան, ուրեմն՝ ոգի:

- ԶԻՆԱԿԻՑ** – Շուշին բացահայտ ուժով գրավելը համարյա անհնարին է: Բարձր ու ուղղաձիգ ժայռերի վրա է կառուցված Շուշին: Մոտենալ հնարավոր է միայն հյուսիսարևելյան կողմից: Այդ ուղղությունն էլ, սակայն, բարձրանալով լեռան վրա, ոլորապտույտ է և խճողված:

Դեռևս 18-րդ դարում Շուշին հնարավոր է եղել գրավել միայն խաբեությամբ, խարդավանքով կամ դավաճանությամբ:

- ԿՈՄԱՆԴՈՍ** – Շուշիի ռազմավարական նշանակությունը չափազանց մեծ է եղել, դրա համար էլ այն երբեք խաղաղության մեջ չի մնացել: Իսկ հիմա ժամանակն է պատմական սխալն ուղղելու:

- ԶԻՆԱԿԻՑ** – Բայց, Կոմանդոս, չէ՞ որ մեր մարդկային ռեսուրսներն ու զինամթերքը շատ քիչ են, ինչպե՞ս կկարողանանք Շուշին ազատագրել:

- ԿՈՄԱՆԴՈՍ** – Հային հատուկ խելքով և ոգով:
Եվ ինչպես հնուց եկող ճշմարտությունն է ասում՝ տիրել Շուշիին նշանակում է տիրապետել ամբողջ Արցախին:

Լեոնիդ Ազգալդյան

(Մտնում է Լ. Ազգալդյանը):

- ԼԵՈՆԻԴ ԱԶԳԱԼԴՅԱՆ** – Այս երկրում՝ մերօրյա Հայաստանում, ավելի քանկ արժեք ունեցող երևույթ չկա, քան կամավոր զինվորագրված հայ տղան: Իսկ սա Հայաստանն է և վե՛րջ: Ազատագրված Արցախի ոչ մի տարածք սակարկման ենթակա չէ:

- ԳՐՈՂ** – Ազատագրված Արցախի ոչ մի տարածք սակարկման ենթակա չէ:

Բայց մի՞թե որպես ազգ մենք անընդունակ ենք վայելելու մեր լավագույն զավակների արյան ու կյանքի գնով նվաճված հաղ-

քանակի պտուղները: Իսկ հերոսները լռում են այնտեղ, որտեղ խոսքի անեզր շարունակություն պիտի լինի, շարունակությունը կարող է լինել ի՛նք, քո՛նը ու այն չծնված գարնանը, որ դեռ պիտի ծնվի ու շենացնի Արցախը, լեռներում նոր հարսանիքներ կազմակերպի, և... մեր գարունները նորովի վերընծալովի:

(Ազգագրական պար՝ «Յարխուշտա», կենդանի կատարմամբ, Էկրանին գրվում է «Էսքիզ-Քառորյա պատերազմ», այնուհետև Էկրանին արխիվային կադրեր են):

«Էսքիզ-Քառորյա պատերազմ»

(Տղաները կանգնում են իրար կողքի և խոսում):

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – Արդյո՞ք 90-ականների սերնդի շարունակությունը չէ՞ր, որ քայլեց 2016 թվականին ու Քառորյա պատերազմում իր զարկը Աստծո պատգամ դարձրեց:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Հայաստան, ես քո ստվերն եմ, քեզ հետ եմ քո ծննդյան օրից, իսկ ե՞րբ ես ծնվել դու, չգիտեմ, բայց մենք միասին ենք ծնվել: Ես՝ քեզնից մեկ քայլ հետո: Ծնվել ես դու, իսկ քեզ հավերժացնելու և խենթորեն սիրելու համար ծնվել եմ ես, որ բոլոր քեզ չսիրողներին զսպաշապիկ հագցնեմ:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Երբ գգում ես մահվան վախը, կյանքի նկատմամբ պատկերացումդ կտրուկ փոխվում է, սկսում ես ամեն ինչ արժևորել: Սովորական քաղաքացին ինչպես կպաշտպանի իր տունը. դիրք պահելը զինվորի համար տուն պահել է: Անցել են վախենալու և ենթարկվելու ժամանակները:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Երազանք... չկա: Հիմա պետք է նպատակ դնենք մեր առջև ու առաջ գնալով հասնենք դրանց իրագործմանը: Զգիտե՛մ՝ ինչպես կենդանի մնացի: Ասել, որ Աստծո հանդեպ հավատն է փրկել, սխալ կլինի, կստացվի, որ մյուս տղաները չէին հավատում, ուղղակի պատահականություն է եղել: Երևի:

ԱՐՅԱՆ-ՏՂԱ – Զինվորն իր ծառայության արժեքն գգում է դիրքերում: Ուզում եմ, որ երկրում խաղաղություն լինի, կռիվները վերանան, բայց մեր կռիվն արդար է, մենք մեր հողերի համար ենք կռվում, մեզ պատկանող ամեն բուռ հողի համար, այդ իսկ պատճառով մենք հաղթելու ենք:

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – Հայրենիք, ես պիտի քայլեմ քո կանչին ընդառաջ, քո կանչն ինձ համար ավետյաց դրոշ դարձնեմ ու պարտադրեմ քո անպատերա՛զմ գալիքը: Ցավերիդ հետ պիտի լուռ խոսեմ, ամոքեմ աղոթքներով ու լույս աշխարհ եկող նոր կյանքերով, որոնց սիրտը քո սրտի հետ մեկտեղված է բախում:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ՏՂԱ – Դու գիտես, որ խաղաղության երաշխիքը միայն պատերազմն է: Ես ասում եմ պատերազմը: Ես չեմ ուզում, որ մարդկանց աչքերը արցունքով լցվեն: Բայց նաև չեմ ուզում, որ քո վերքերից նորից արյուն հոսի, ուրեմն ուղղի՛ր մեջքդ, ձեռքս պի՛նդ բռնիր ու կանգի՛ր ամուր:

(6 տղաները բռնում են միմյանց ձեռք, և հնչում է Արթուր Ալթունյանի «Հայ զիվոր երգը»: Տղաները կանգնում են թեքությամբ դեպի էկրանը, որտեղ նստած են աղջիկները, տեսահոլովակ, որում Քառօրյա պատերազմի զոհերն են):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Կյանքում պահեր կան, երբ տղամարդկային արժանապատվությունը մահվան սարսափից ուժեղ է: Գիտես՝ ինձ համար միևնույն չէ, թե դու ինչպես ես ապրում. սոված ես, թե կուշտ, երջանիկ ես, թե դժբախտ: Ես ընկերներ եմ կորցրել Քառօրյա պատերազմում, ես կռվել եմ թշնամու դեմ, ու այդ ամենը կարժեգրկվի, իմ կռիվն անիմաստ կդառնա, եթե դու երջանիկ չլինես ու չսիրես քո երկիրը՝ ի՛նչ երկիրը, եթե խռովես քո երկրից ու քո ժողովրդից:

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – *(Թեքվում է դեպի հանդիսատեսը):* Ի հիշատակ Քառօրյա պատերազմի զոհերի՝ մենք պիտի սովորենք ապրել, ապրել այնպես, որ մեզ հետ քայլելը հեշտ չլինի, ի հիշատակ Արցախյան ազատամարտի զոհերի՝ մենք ամուր պիտի պահենք մեր հոգու սահմանները, ոգեկոչելով տղաներին՝ պիտի սրբենք մեր արցունքները...:

Ինչպես Պերճ Ջեյրումցյանը կասեր, «եթե ուզում ես վրեժ լուծել, թուրքերի քթի տակ ստեղծիր ուժեղ, բարեկեցիկ, օրինապահ երկիր, որտեղից մարդ չուզենա հեռանալ...»:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – *(Կանգնում է ու ասում):* Ու երբ «պետությունը» իր մատները երկարում է քո պատմության մեջ, պիտի հիշեցնես՝ մատներդ առյուծի երախում են: Ու ամեն անգամ հիշեցնելիս պիտի պատմությունն ազդարարի՝ արված գործերը պիտի՛ հիշվեն, չարվածները հնարավորինս չմոռացվեն:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – Ուզում եմ՝ Հայաստանից հեռացող բոլոր ինքնաթիռները, գնացքները ուշանան: Մենք ունենք վերադարձողների ու չգնացողների կարիքը:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ՏՂԱ – Մեր պատմությունն ունեցել է արժանապատիվ պատմական թվականներ, բայց ամենապատմականը ազգի ինքնությունը խորհրդանշող բանակի ստեղծումն էր:

ՍՓՅՈՒՌՔ-ԱՂՋԻԿ – *(Կանգնում է և ասում հանդիսարեսին):* Ես ուզում եմ, որ յուրաքանչյուր զինվոր իր թիկունքում կառավարության ուժն զգա: Յուրաքանչյուր զինվոր իր թիկունքում ժողովրդի ուժն է զգում, բայց...: Ձինվորն ընդամենը կրակող չպիտի լինի: Հենց այդ ժամանակ է, որ հաղթանակն ավելի լիարժեք է կերտվում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – *(Կանգնում է և ասում հանդիսարեսին):* Մենք ունենք երեք հայրենիք՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Արևմտյան Հայաստան, Արցախի Հանրապետություն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Հայաստանը Արևմտյան Հայաստանի և Արցախի Հանրապետության ապրեցնող զարկն է, իսկ զարկող բազկի տերը՝ մենք: Մենք ենք, որ այդ զարկը ռիթմի պիտի վերածենք:

ԲՈՒՆՈՐՈՎ – Մենք ենք:

(Տեսանյութ, որից հետո բեմը պիտի վերադառնա իր նախկին ձևին. յուրաքանչյուրն ասում է իր խոսքն ու կանգնում՝ կազմելով բեմի մասը, հնչում է Ա. Խաչատրյանի «Սուսերով պարը», դերակատարները դասավորվում են դեկորը, փակում են վարագույրը և գնում են հեղինաբեմ):

«Էսթիզ-Վերջաբան»

ՉԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ – «Հայաստան»

(Բեմը լուսավորվում է, երկուսը բացում են վարագույրը ու հերթով բոլորը գալիս են բեմ: Երաժշտություն):

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՏՂԱ – Ո՞րն ես դու, Հայաստան:

Ես քեզ որոնեցի երկար ու ցավագին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Հազար անգամ գտա:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Չգտա:

ՍՓՅՈՒՌՔ-ԱՂՋԻԿ – Կորցրի:

ԳՈԹԱԿԱՆ-ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ՏՂԱ – Շփոթեցի:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Կասկածեցի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Ես քեզ որոնեցի այսօրվա Հայաստանի թրթռում, երիտասարդ մարմնի մեջ ու գունաթափ քարտեզներում, որոնցով գրգռեցին մեր պապերի դյուրավառ հոգին, որոնցով խաբվեցին բոլորը:

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Ես քեզ որոնեցի ամենայն հայոց կաթողիկոսների աղոթքներում առ Աստված և ամեն հայի հայիության մեջ, որտեղ ամենքս էլ զարմանալի բանաստեղծ ենք: Ես քեզ որոնեցի իմ տատի ոչ թե երկու, այլ երեք տեղից ծավլող մատներում, որ շատ են մման խաղողի ծերացած, բայց չկոտրվող ճյուղերի:

ԱՐՅԱԽ-ՏՂԱ – Որոնեցի իմ որդու դպրոցական առաջին տետրերում և Մատենադարանի մագաղաթներում: Որոնեցի հայ մարդկանց տաք վեճերի մեջ, երբ միանգամից 40 ծրագիր է մեջտեղ բերվում, թե ինչպես էր հնարավոր փրկել Հայաստանը 5-րդ, 10-րդ, 17-րդ դարերում, 1915 թվականին:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Որոնեցի մեր լուսնային մեջ ու հարսանիքի աղմուկներում, աթարի դեզերի մոտ նստած ծերունիների ալարկոտ զրույցներում և համակարգչի առջև կռացած երիտասարդ գիտնականի կասկածների մեջ:

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – Որոնեցի գնացքներում թափառող կիսակույր աշուղների միամիտ երգերի և մեր՝ ավելի միամիտ ճիչերի մեջ, որ սկսվում կամ վերջանում են մման բառերով. «Երբ մենք բժիշկ ունեինք, այսինչ-այնինչ ազգերը դեռ չգիտեին, թե ինչ է հիվանդը...»:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Քեզ գտնելու համար ես անցա զարհուրելի ճանապարհ՝ Կարսից մինչև Ստամբուլ, նայեցի ամայացած հովիտներին, պղծված գերեզմաններին, իսկ ավելի շատ նայեցի գնացքի լուսամուտից դուրս խտացած մթությանը:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – Ես քեզ որոնեցի այսօրվա Երևանի շնչառության մեջ և պատմության խաչմերուկներում, որոնցից ոչ մեկով մեր ճակատագրի գնացքը չանցավ առանց վթարի:

ՍՓՅՈՒՌ-ԱՂՋԻԿ – Ես քեզ որոնեցի ուրիշ ազգերի զավակների հետ ունեցած հանդիպումներում և ամեն անգամ ինձ զգացի հիվանդ, և ամեն անգամ նվազին հին վերքերը:

ՍՓՅՈՒՌ-ԱՂՋԻԿ – Եղան դառը պահեր, երբ ուզեցի մույնիսկ ազատվել քեզնից, ապրել ինչպես բոլորը այս փոքրիկ մոլորակի վրա իբրև պարզապես դարի բնակիչ, բայց հասկացա, որ այդպես ապրելու համար պիտի դատարկվի իմ ողջ արյունը, պիտի կարողանամ դավաճանել մահ հորս գերեզմանը: Ու նորից որոնեցի...

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Որոնեցի հին գերեզմաններում և ծննդատներում, որոնեցի մեր բոլոր մեծ մարդկանց կենսագրությունների մեջ, որ շատ են մման իրար և շատ են տխուր:

ԱՐՅԱԽ-ՏՂԱ – Ես քեզ որոնեցի մեր պատմության բոլոր ապրիլներում, բայց հասկացա, որ մայիսն է ապրեցնում, որ Շուշին հայ ռազմարվեստի սրբավայրն է, որ Թալիշը թշնամու հաստատված բնագղն է, Քառօրյա պատերազմը՝ կենդանի հերոսների նետած նռնակը...

ԳՐՈՂ – Այս «Էսքիզներում» ես գուցե ավելի կորցրել, քան գտել եմ քեզ: Բայց կորցրել եմ՝ փորձելով գտնել և հավատալով, որ կգտնեմ: Կգտնե՞մ արդյոք...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – Կգտնեն ուրիշները, և մի՞թե դա է կարևոր: Մենք շատ բան ենք կորցրել պատմության խաչմերուկներում և կորցրած տարածությունը կրճատելու համար պիտի վազենք: Բայց մենք վազում ենք ետ նայելով: Այդպես չի անում ոչ մի իսկական վագոդ, այդպես շատ ուրիշներն էլ, որ հիմա դեռ գալիս են հետևից, առաջ կանգնեն: Մեզ թվում է՝ բավական է ետ չնայել, և կմոռանանք մեր պատմությունը, մեր պարանոցները շատ են ծոված: Ես քեզ որոնեցի այդ վագոդի մեջ և ուզում եմ, որ դու վազես՝ առաջ նայելով:

ԳՐՈՂ – Առաջ, իսկ անցյալը մեր արյան մեջ է, մեր ճակատագրի, մեր լուռության: Այս էսքիզները ավարտելուց հետո ես նորից ճանապարհ կելնեմ՝ քեզ որոնելու:

(Կանգնում են՝ հերթով ասելով):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – Ճանապարհ կելնեմ՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – քեզ որոնելու,

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ԱՂՋԻԿ – գտնելու,

ԳՈԹԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆ-ՏՂԱ – չգտնելու,

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԱՂՋԻԿ – շփոթելու,

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՏՂԱ – կորցնելու,

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ՏՂԱ – կասկածելու,

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ-ԱՂՋԻԿ – սիրելու,

ԱՐՅԱԽ-ՏՂԱ – մաքառելու,

ԱՐՅԱԽ-ԱՂՋԻԿ – հավատալու,

ՍՓՅՈՒՌ-ԱՂՋԻԿ – միավորելու,

ՍՓՅՈՒՌ-ՏՂԱ – քեզ համար ապրելու:

ԲՈՒՆՈՐԸ – Քե՛զ համար ապրելու:

(Երաժշտություն՝ Էդգար Գյումջյանի «Հայրենիք», մասնակիցների խոնարհում, այնուհետև բոլորը միասին, քննեզրին կանգնած, երգում են):

Վերջ

Բովանդակություն

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆՆ...	3
ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԵՐ	4
ՀԵ՛Յ, Ո՞Վ ԿԱ... ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ Է ՋԻՄ ԴԵՆԴԻՆ	7
ՔԱՋ ՆԱՋԱՐ	33
ԵՍ ԻՄԱՆՈՒԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ...	91
ՅՈՒՅԱԿԸ	119
ԸՆԿ. Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻ	131
ԿԱՐՈՏ	189
ԵՎ ԱՅՐ ՍԻ ՄԱՇՏՈՅ ԱՆՈՒՆ	201
ՌՈՍԵՈ ԵՎ ՋՈՒԼԻԵՏ	223
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԷՍՔԻԶՆԵՐ	293

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՊԻԵՄՆԵՐԻ ՍՑԵՆԱՐԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՄՆԵՐ

(ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի «Համալսարանական» քարտուղիա)

Նվիրվում է ԵՊՀ մշակույթի կենտրոնի հիմնադրման 15-ամյակին:

Համակարգչային շարվածքը՝ Վ. Սահրադյանի
Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. խմբագրումը՝ Մ. Հովհաննիսյանի

Տպագրված է «ՎԱՌՄ» ՍՊԸ-ում:

Ք. Երևան, Տիգրան Մեծի 48, բն. 43

Ստորագրված է տպագրության՝ 25.05.2021:

Չափսը՝ 70x100^{1/16}: Տպ. մամուլը՝ 21.875 + 8 էջ ներդիր:

Տպաքանակը՝ 100:

ԵՊՀ հրատարակչություն

ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1

www.publishing.am